

Personal

B. PALAKSHANATH
DLC.
11-08-2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

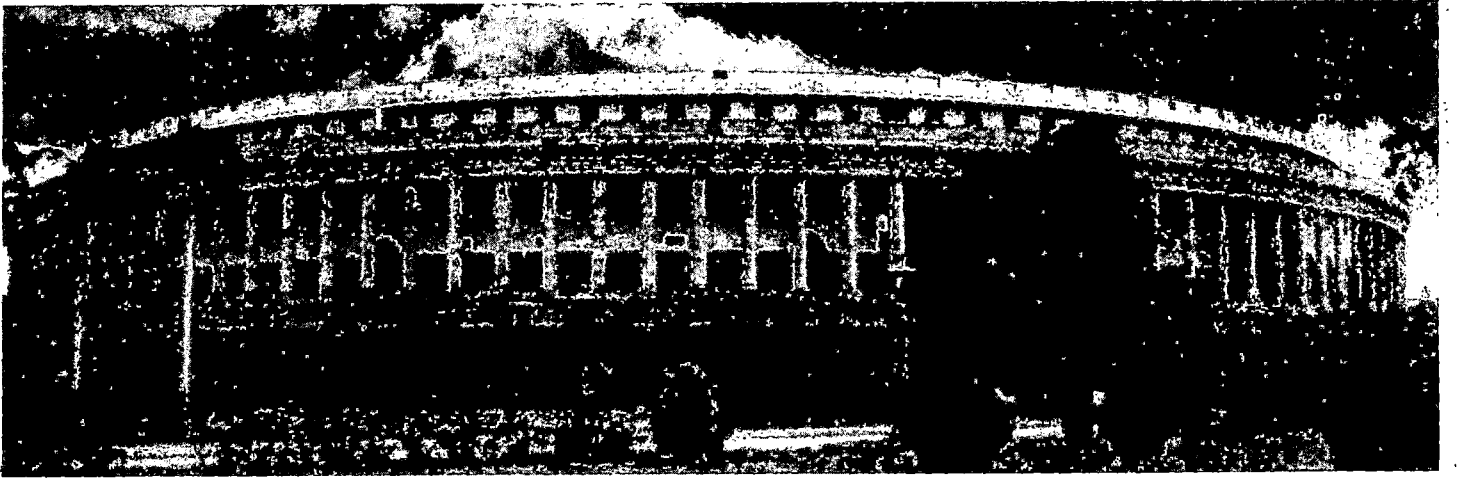
(KANNADA)

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ

ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ - ಇದರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ - ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು,
ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ.

BHARATHADA SAMVIDHANA - English - Kannada Version of
Constitution of India; Published on behalf of the Government of India by the
Director, Department of Printing, Stationary and Publication, Government of
Karnataka, Bangalore. Pp. Kan. 288 + xix + Eng. 288 + xix ; 2001.

© Government of India

© ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ದ್ವಿಭಾಷಾ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ ಭಾಷಾ (ವಿಧಾಯಿ) ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ ಇಲಾಖೆ,
ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

Diglot Version Prepared by: Karnataka Official Language (Legislative) Commission and
Department of Translations, Government of Karnataka.

PREFACE

This is the first diglot edition (English - Kannada) of the Constitution of India. The Kannada version of the Constitution was first published in 1976 and thereafter a revised edition was published in 1985. In this edition, the text of the Constitution of India has been brought up-to-date by incorporating therein all the amendments up to and including the Constitution (Eighty-third Amendment) Act, 2000.

New Delhi

Date :

Dr. Subhash C. Jain

Secretary to the Government of India.

THE CONSTITUTION OF INDIA

CONTENTS

PREAMBLE

PART I

THE UNION AND ITS TERRITORY

ARTICLES

1. Name and territory of the Union. 1
2. Admission or establishment of new States 1
- 2-A. *[Repealed.]*
3. Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States 1
4. Laws made under articles 2 and 3 to provide for the amendment of the First and the Fourth Schedules and supplemental, incidental and consequential matters 2

PART II

CITIZENSHIP

5. Citizenship at the commencement of the Constitution 3
6. Rights of citizenship of certain persons who have migrated to India from Pakistan 3
7. Rights of Citizenship of certain migrants to Pakistan 3
8. Rights of citizenship of certain persons of Indian origin residing outside India. 4
9. Persons voluntarily acquiring citizenship of a foreign State not to be citizens. 4
10. Continuance of the rights of citizenship 4
11. Parliament to regulate the right of citizenship by law 4

PART III

FUNDAMENTAL RIGHTS

General

12. Definition 5
13. Laws inconsistent with or in derogation of the fundamental rights 5

Right to Equality

14. Equality before law 5
15. Prohibition of discrimination on grounds of religion, race, caste, sex or place of birth 5
16. Equality of opportunity in matters of public employment. 6
17. Abolition of Untouchability 7
18. Abolition of titles 7

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ಭಾಗ - 1

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ 1
2. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಪನೆ 1
- 2ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.]
3. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ 1
4. 2ನೆಯ ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು 2

ಭಾಗ-2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ 3
6. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
7. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
8. ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 4
9. ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿದೇಶೀ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲ 4
10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ 4
11. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುವುದು 4

ಭಾಗ-3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

12. ಪರಿಭಾಷೆ 5
13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು 5

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ 5
15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರಾತಮ್ಯದ ನಿಷೇಧ 5
16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ 6
17. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆ 7
18. ಬಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ 7

Right to Freedom

19.	Protection of certain rights regarding freedom of speech, etc	7
20.	Protection in respect of conviction for offences	9
21.	Protection of life and personal liberty	9
22.	Protection against arrest and detention in certain cases	9

Right against Exploitation

23.	Prohibition of traffic in human beings and forced labour	11
24.	Prohibition of employment of children in factories, etc	11

Right to Freedom of Religion

25.	Freedom of conscience and free profession, practice and propagation of religion	11
26.	Freedom to manage religious affairs	11
27.	Freedom as to payment of taxes for promotion of any particular religion	12
28.	Freedom as to attend at religious instruction or religious worship in certain educational institutions	12

Cultural and Educational Rights

29.	Protection of interests of minorities	12
30.	Right of minorities to establish and administer educational institutions	12
31.	<i>[Repealed]</i>	

Saving of Certain Laws

31-A.	Saving of laws providing for acquisition of estates, etc	13
31-B.	Validation of certain Acts and Regulations	14
31-C.	Saving of laws giving effect to certain directive principles	15
31-D.	<i>[Repealed]</i>	

Right to Constitutional Remedies

32.	Remedies for enforcement of rights conferred by this Part	15
32-A.	<i>[Repealed]</i>	
33.	Power of Parliament to modify the rights conferred by this part in their application to forces, etc	16
34.	Restriction on rights conferred by this Part while martial law is in force in any area	16
35.	Legislation to give effect to the provisions of this Part	17

PART IV

DIRECTIVE PRINCIPLES OF STATE POLICY

36.	Definition	18
37.	Application of the principles contained in this part	18
38.	State to secure a Social order for the promotion of welfare of the people	18
39.	Certain principles of policy to be followed by the State	18
39.A.	Equal justice and free legal aid	19
40.	Organisation of village panchayats	19

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 7
20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9
21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮಕ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9
22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿಷೇಧ 11
24. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ನಿಷೇಧ 11

ಧರ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಃಸಾರ್ಥ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಬಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ 11
26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 11
27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 12
28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 12

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 12
30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು 12
31. [ನಿರಸಿತ]

ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು

- 31ಎ. ಎನ್ಟಿಟಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು 13
- 31ಬಿ. ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು 14
- 31ಸಿ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ 15
- 31ಡಿ. [ನಿರಸಿತ]

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು 15
- 32ಎ. (ನಿರಸಿತ)
33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ 16
34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 16
35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ 17

ಭಾಗ-4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ 18
37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ 18
38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು 18
39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳು 18
- 39ಎ. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವು 19
40. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ 19

41.	Right to work, to education and to public assistance in certain cases	19
42.	Provision for just and human conditions of work and maternity relief	19
43.	Living wage, etc., for workers	19
43-A.	Participation of workers in management of industries	19
44.	Uniform civil code for the citizens	19
45.	Provision for free and compulsory education for children	20
46.	Promotion of educational and economic interests of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and other weaker sections	20
47.	Duty of the State to raise the level of nutrition and the standard of living and to improve public health.	20
48.	Organisation of agriculture and animal husbandry	20
48-A.	Protection and improvement of environment and safeguarding of forests and wild life	20
49.	Protection of monuments and places and objects of national importance	20
50.	Separation of judiciary from executive	20
51.	Promotion of international peace and security	20

**PART IV A
FUNDAMENTAL DUTIES**

51A.	Fundamental duties	21
------	--------------------------	----

**PART V
THE UNION**

CHAPTER I - THE EXECUTIVE

The President and Vice-President

52.	The President of India	22
53.	Executive power of the Union	22
54.	Election of President	22
55.	Manner of election of President	22
56.	Term of office of President	23
57.	Eligibility for re-election	23
58.	Qualifications for election as President	23
59.	Conditions of President's office	24
60.	Oath or affirmation by the President	24
61.	Procedure for impeachment of the President	24
62.	Time of holding election to fill vacancy in the office of President and the term of office of person elected to fill casual vacancy	24
63.	The Vice-President of India	25
64.	The Vice-President to be ex-officio Chairman of the Council of States	25
65.	The Vice-President to act as President or to discharge his functions during casual vacancies in the office, or during the absence, of President	25
66.	Election of Vice-President	25
67.	Term of office of Vice-President	26
68.	Time of holding election to fill vacancy in the office of Vice-President and the term of office of person elected to fill casual vacancy	26

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು.....	19
42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು	19
43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ	19
43ಎ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು	19
44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ	19
45. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ	20
46. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ	20
47. ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ	20
48. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಘಟನೆ	20
48ಎ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ	20
49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸ್ಮಾರಕಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	20
50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು	20
51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು	20

ಭಾಗ-4ಎ

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು	21
------------------------------	----

ಭಾಗ-5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ	22
53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ	22
54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ	22
55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ	22
56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ	23
57. ಮರುಚುನಾವಣೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ	23
58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು	23
59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು	24
60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ	24
61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ	24
62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು: ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ	24
63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ	25
64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು	25
65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು	25
66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ	25
67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ	26
68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ	26

69.	Oath or affirmation by the Vice-President	26
70.	Discharge of President's functions in other contingencies	26
71.	Matters relating to, or connected with, the election of a President or Vice-President	27
72.	Power of President to grant pardons, etc. and to suspend, remit or commute sentences in certain cases	27
73.	Extent of executive power of the Union	27

Council of Ministers

74.	Council of Ministers to aid and advise President	28
75.	Other provisions as to Ministers	28

The Attorney-General for India

76.	Attorney-General for India	28
-----	----------------------------------	----

Conduct of Government Business

77.	Conduct of business of the Government of India	29
78.	Duties of Prime Minister as respects the furnishing of information to the President, etc	29

CHAPTER II - PARLIAMENT

General

79.	Constitution of Parliament	29
80.	Composition of the Council of States	30
81.	Composition of the House of the People	30
82.	Readjustment after each census	31
83.	Duration of Houses of Parliament	31
84.	Qualification for membership of Parliament	32
85.	Sessions of Parliament, prorogation and dissolution	32
86.	Right of President to address and send messages to Houses	32
87.	Special address by the President	33
88.	Rights of Ministers and Attorney-General as respects Houses	33

Officers of Parliament

89.	The Chairman and Deputy Chairman of the Council of States	33
90.	Vacation and resignation of, and removal from, the office of Deputy Chairman	33
91.	Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman	33
92.	The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	34
93.	The Speaker and Deputy Speaker of the House of the People	34
94.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker	34
95.	Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker	34

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ	26
70. ಇತರ ಅಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ	26
71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು	27
72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	27
73. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	27

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ	28
75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು	28

ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್	28
-------------------------------	----

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ	29
78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು	29

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸತ್ತಿನ ರಚನೆ	29
80. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ರಚನೆ	30
81. ಲೋಕಸಭೆಯ ರಚನೆ	30
82. ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ	31
83. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ	31
84. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ	32
85. ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ	32
86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು	32
87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ	33
88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು	33

ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ	33
90. ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು	33
91. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	33
92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ	34
93. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ	34
94. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು	34
95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	34

96.	The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	34
97.	Salaries and allowances of the Chairman and Deputy Chairman and the Speaker and Deputy Speaker	35
98.	Secretariat of Parliament	35

Conduct of Business

99.	Oath or affirmation by members	35
100.	Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum	35

Disqualifications of members

101.	Vacation of seats	36
102.	Disqualifications for membership	37
103.	Decision on questions as to disqualifications of members	37
104.	Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 99 or when not qualified or when disqualified	37

Powers, Privileges and immunities of Parliament and its Members

105.	Powers, privileges, etc., of the Houses of Parliament and of the members and committees thereof	37
106.	Salaries and allowances of members	38

Legislative Procedure

107.	Provisions as to introduction and passing of Bills	38
108.	Joint sitting of both Houses in certain cases	38
109.	Special procedure in respect of Money Bills	39
110.	Definition of "Money Bills"	40
111.	Assent to Bills	40

Procedure in Financial Matters

112.	Annual financial statement	40
113.	Procedure in Parliament with respect to estimates	41
114.	Appropriation Bills	42
115.	Supplementary, additional or excess grants	42
116.	Votes on account, votes of credit and exceptional grants	42
117.	Special provisions as to financial Bills	43

Procedure Generally

118.	Rules of procedure	43
119.	Regulation by law of procedure in Parliament in relation to financial business	44
120.	Language to be used in Parliament	44
121.	Restriction on discussion in Parliament	44
122.	Courts not to inquire into proceedings of Parliament	44

CHAPTER III - LEGISLATIVE POWERS OF THE PRESIDENT

123.	Power of President to promulgate Ordinances during recess of Parliament	45
------	---	----

96. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ
ಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ 34
97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು .. 35
98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ 35

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 35
100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ
ಮತ್ತು ಕೋರಂ 35

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು 36
102. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು 37
103. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ 37
104. 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಮತ್ತು ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ
ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ 37

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಯುಗಳು

105. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 37
106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು 38

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 38
108. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನ 38
109. ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 39
110. “ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು” ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ 40
111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ 40

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

112. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರ 40
113. ಅಂದಾಜುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 41
114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು 42
115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು 42
116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು 42
117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 43

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

118. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು 43
119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿಕ ಮೂಲಕ
ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು 44
120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ 44
121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 44
122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು 44

ಅಧ್ಯಾಯ 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 45

CHAPTER IV - THE UNION JUDICIARY

124.	Establishment and Constitution of Supreme Court	45
125.	Salaries, etc., of Judges	46
126.	Appointment of acting Chief Justice	47
127.	Appointment of ad hoc judges	47
128.	Attendance of retired judges at sittings of the Supreme Court	47
129.	Supreme Court to be a court of record	47
130.	Seat of Supreme Court	47
131.	Original jurisdiction of the Supreme Court	47
131-A.	<i>[Repealed]</i>	
132.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases..	48
133.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in regard to Civil matters	48
134.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in regard to criminal matters	49
134A	Certificate for appeal to the Supreme Court	49
135.	Jurisdiction and powers of the Federal Court under existing law to be exercisable by the Supreme court	49
136.	Special leave to appeal by the Supreme court	50
137.	Review of judgements or orders by the Supreme Court	50
138.	Enlargement of the jurisdiction of the Supreme Court	50
139.	Conferment on the Supreme Court of powers to issue certain writs	50
139A	Transfer of certain cases	50
140.	Ancillary powers of Supreme Court	51
141.	Law declared by Supreme Court to be binding on all courts	51
142.	Enforcement of decrees and orders of Supreme Court and orders as to discovery, etc	51
143	Power of President to consult Supreme Court	51
144	Civil and Judicial authorities to act in aid of the Supreme Court	51
144A.	<i>[Repealed.]</i>	
145.	Rules of Court, etc	51
146.	Officers and servants and the expenses of the Supreme Court	53
147.	Interpretation	53

CHAPTER V - COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

148.	Comptroller and Auditor-General of India	53
149.	Duties and powers of the Comptroller and Auditor General	54
150.	Form of accounts of the Union and of the States	54
151.	Audit reports	54

ಅಧ್ಯಾಯ 4

ಒಕ್ಕೂಟದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ 45
125. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 46
126. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 47
127. ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 47
128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹಾಜರಾತಿ 47
129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು 47
130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನ 47
131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 47
- 131ಎ. (ನಿರಸಿತ)
132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 48
133. ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 48
134. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 49
- 134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ 49
135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸುವುದು 49
136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ 50
137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು 50
138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ 50
139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು 50
- 139ಎ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ 50
140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು 51
141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು 51
142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು 51
143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 51
144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು 51
- 144ಎ. (ನಿರಸಿತ)
145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 51
146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು 53
147. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ 53

ಅಧ್ಯಾಯ 5

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ 53
149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು 54
150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ 54
151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆ ವರದಿಗಳು 54

**PART VI
THE STATES**

CHAPTER I - GENERAL

152.	Definition	55
------	------------------	----

CHAPTER II - THE EXECUTIVE

The Governor

153.	Governors of States	55
154.	Executive power of State	55
155.	Appointment of Governor	55
156.	Term of office of Governor	55
157.	Qualifications for appointment as Governor	55
158.	Conditions of Governor's office	55
159.	Oath or affirmation by the Governor	56
160.	Discharge of the functions of the Governor in certain contingencies	56
161.	Power of Governor to grant pardons, etc. and to suspend, remit or commute sentences in certain cases	56
162.	Extent of executive power of State	56

Council of Ministers

163.	Council of Ministers to aid and advise Governor	56
164.	Other provisions as to Ministers	57

The Advocate-General for the State

165.	Advocate-General for the State	57
------	--------------------------------------	----

Conduct of Government business

166.	Conduct of business of the Government of a State	57
167.	Duties of Chief Minister as respects the furnishing of information to Governor, etc	58

CHAPTER III

THE STATE LEGISLATURE

General

168.	Constitution of Legislatures in States	58
169.	Abolition or creation of Legislative Councils in States	59
170.	Composition of the Legislative Assemblies	59
171.	Composition of the Legislative Councils	59
172.	Duration of State Legislatures	60
173.	Qualification for membership of the State Legislature	60
174.	Sessions of the State Legislature, prorogation and dissolution	61
175.	Right of Governor to address and send messages to the House or Houses	61
176.	Special address by the Governor	61
177.	Rights of Ministers and Advocate-General as respects the Houses	61

ಭಾಗ - 6

ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ 55

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯಪಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು 55
 154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ 55
 155. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ 55
 156. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿ 55
 157. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು 55
 158. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು 55
 159. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 56
 160. ಕೆಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ 56
 161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು
 ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ 56
 162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 56

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನೇರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ 56
 164. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು 57

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ 57

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ 57
 167. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು 58

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಾಮಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ 58
 169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸೃಜಿಸುವುದು 59
 170. ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ರಚನೆ 59
 171. ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ 59
 172. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ 60
 173. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ 60
 174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ 61
 175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಜೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು
 ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು 61
 176. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ 61
 177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು 61

Officers of the State Legislature

178.	The Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly	62
179.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker	62
180.	Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker	62
181.	The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	62
182.	The Chairman and Deputy Chairman of the Legislative Council	62
183.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Chairman and Deputy Chairman	63
184.	Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman	63
185.	The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	63
186.	Salaries and allowances of the Speaker and Deputy Speaker and the Chairman and Deputy Chairman	63
187.	Secretariat of State Legislature	63

Conduct of Business

188.	Oath or affirmation by members	64
189.	Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum	64

Disqualifications of Members

190.	Vacation of seats	64
191.	Disqualifications for membership	65
192.	Decision on questions as to disqualifications of members	65
193.	Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 188 or when not qualified or when disqualified.	66

Powers, Privileges and Immunities of State Legislatures and their Members

194.	Powers, privileges, etc., of the Houses of Legislatures and of the members and committees thereof	66
195.	Salaries and allowances of members	66

Legislative Procedure

196.	Provisions as to introduction and passing of Bills	66
197.	Restriction on powers of Legislative Council as to Bills other than Money Bills	67
198.	Special procedure in respect of Money Bills	67
199.	Definition of "Money Bills"	68
200.	Assent to Bills	68
201.	Bills reserve for consideration	69

Procedure in Financial Matters

202.	Annual financial statement	69
------	----------------------------------	----

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ 62
179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 62
180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 62
181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ 62
182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ 62
183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 63
184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 63
185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ 63
186. ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು 63
187. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ 63

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 64
189. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ; ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ 64

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

190. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು 64
191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು 65
192. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ 65
193. 188ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ 66

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಯಗಳು

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 66
195. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು 66

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 66
197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗಿರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ 67
198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 67
199. "ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು" ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ 68
200. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ 68
201. ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕಗಳು 69

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

202. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ 69

203.	Procedure in Legislature with respect to estimates	70
204.	Appropriation Bills	70
205.	Supplementary, additional or excess grants	70
206.	Votes on account, Votes of credit and exceptional grants	70
207.	Special provisions as to financial Bills	71

Procedure Generally

208.	Rules of procedure	72
209.	Regulation by law of procedure in the Legislature of the State in relation to financial business	72
210.	Language to be used in the Legislature	72
211.	Restriction on discussion in the Legislature	73
212.	Courts not to inquire into proceedings of the Legislature	73

CHAPTER IV - LEGISLATIVE POWER OF THE GOVERNOR

213.	Power of Governor to promulgate Ordinances during recess of Legislature	73
------	---	----

CHAPTER V - THE HIGH COURTS IN THE STATES

214.	High Courts for States	74
215.	High Courts to be courts of record	74
216.	Constitution of High Courts	74
217.	Appointment and conditions of the office of a judge of a High Court	74
218.	Application of certain provisions relating to Supreme Court to High Courts	76
219.	Oath or affirmation by Judges of High courts	76
220.	Restriction on practice after being a permanent Judge	76
221.	Salaries, etc., of Judges	76
222.	Transfer of a Judge from one High Court to another	76
223.	Appointment of acting Chief Justice	77
224.	Appointment of additional and acting Judges	77
224A.	Appointment of retired Judges at sittings of High Courts	77
225.	Jurisdiction of existing High Courts	77
226.	Power of High Courts to issue certain writs	78
226A.	<i>[Repealed]</i>	
227.	Power of superintendence over all courts by the High Court	79
228.	Transfer of certain cases to High Court	79
228A.	<i>[Repealed]</i>	
229.	Officers and servants and the expenses of High Courts	80
230.	Extension of jurisdiction of High Courts to Union territories	80
231.	Establishment of a common High Court for two or more States	80

203.	ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	70
204.	ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು	70
205.	ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು	70
206.	ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು	70
207.	ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು	71

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208.	ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು	72
209.	ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಮಯನಗೊಳಿಸುವುದು	72
210.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ	72
211.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ	73
212.	ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು	73

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರ

213.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ	73
------	--	----

ಅಧ್ಯಾಯ-5

ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214.	ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು	74
215.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಭಿಲೇಖಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು	74
216.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ	74
217.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಷರತ್ತುಗಳು	74
218.	ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು	76
219.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ	76
220.	ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ	76
221.	ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ	76
222.	ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು	76
223.	ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ	77
224.	ಅಡಿಷನಲ್ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ	77
224ಎ.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ	77
225.	ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	77
226.	ಕೆಲವು ರಿಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ	78
226ಎ.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
227.	ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ	79
228.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ	79
228ಎ.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
229.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು	80
230.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು	80
231.	ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು	80

CHAPTER VI - SUBORDINATE COURTS

233.	Appointment of District Judges	81
233A.	Validation of appointments of, and judgements etc., delivered by, certain district judges	81
234.	Recruitment of persons other than district judges to the judicial service	82
235.	Control over subordinate courts	82
236.	Interpretation	82
237.	Application of the provisions of this Chapter to certain class or classes of magistrates	82

PART VII

THE STATES IN PART 'B' OF THE FIRST SCHEDULE

238. *[Repealed]*

PART VIII

THE UNION TERRITORIES

239.	Administration of Union territories	83
239A.	Creation of local Legislatures or Council of Ministers or both for certain Union territories	83
239AA.	Special provisions with respect to Delhi	83
239AB.	Provision in case of failure of Constitutional machinery	85
239B.	Power of administrator to promulgate Ordinances during recess of Legislature	85
240.	Power of President to make regulations for certain Union territories	86
241.	High Courts for Union territories	86
242.	<i>[Repealed.]</i>	

PART IX

THE PANCHAYATS

243.	Definitions	88
243A.	Gram sabha	88
243B.	Constitution of Panchayats	88
243C.	Composition of Panchayats	88
243D.	Reservation of Seats	89
243E.	Duration of Panchayats, etc.	90
243F.	Disqualifications for membership	90
243G.	Powers, authority and responsibilities of Panchayats	90
243H.	Powers to impose taxes by, and Funds of, the Panchayats	91
243I.	Constitution of Finance Commission to review financial position	91
243J.	Audit of accounts of Panchayats	92
243K.	Elections to the Panchayats	92
243L.	Application to Union territories	92
243M.	Part not to apply to certain areas	92
243N.	Continuance of existing laws and Panchayats	93
243O.	Bar to interference by courts in electoral matters	93

ಅಧ್ಯಾಯ 6

ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

233.	ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ	81
233ಎ.	ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀರ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವ	81
234.	ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ	82
235.	ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ	82
236.	ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ	82
237.	ಕೆಲವು ದರ್ಜೆ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ	82

ಭಾಗ-7

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು

238. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]

ಭಾಗ-8

ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

239.	ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತ	83
239ಎ.	ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು	83
239ಎಎ.	ದೆಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು	83
239ಎಬಿ.	ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ	85
239ಬಿ.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಅಧಿಕಾರ	85
240.	ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	86
241.	ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು	87
242.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಭಾಗ-9

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243.	ಪರಿಭಾಷೆ	88
243ಎ.	ಗ್ರಾಮಸಭಾ	88
243ಬಿ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ	88
243ಸಿ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ	88
243ಡಿ.	ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ	89
243ಇ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ	90
243ಎಫ್.	ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು	90
243ಜಿ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು	90
243ಎಚ್.	ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು	91
243ಐ.	ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ	91
243ಜೆ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ	92
243ಕೆ.	ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು	92
243ಎಲ್.	ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ	92
243ಎಂ.	ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು	92
243ಎನ್.	ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು	93
243ಒ.	ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ	93

PART IX-A
THE MUNICIPALITIES

243P.	Definitions	94
243Q.	Constitution of Municipalities	94
243R.	Composition of Municipalities	94
243S.	Constitution and Composition of Wards Committees, etc.	95
243T.	Reservation of seats	95
243U.	Duration of Municipalities, etc.	96
243V.	Disqualifications for membership	96
243W.	Powers, authority and responsibilities of Municipalities, etc	96
243X.	Power to impose taxes by, and Funds of, the Municipalities	97
243Y.	Finance Commission	97
243Z.	Audit of accounts of Municipalities	97
243ZA.	Elections to the Municipalities	98
243ZB.	Application to Union territories	98
243ZC.	Part not to apply to certain areas	98
243ZD.	Committee for district planning	98
243ZE.	Committee for Metropolitan planning	99
243ZF.	Continuance of existing laws and Municipalities	100
243ZG.	Bar to interference by courts in electoral matters	100

PART-X

THE SCHEDULED AND TRIBAL AREAS

244.	Administration of Scheduled Areas and Tribal Areas.	101
244A.	Formation of an autonomous State comprising certain tribal areas in Assam and creation of local Legislature or Council of Ministers or both therefor.	101

PART XI

RELATIONS BETWEEN THE UNION AND THE STATES

CHAPTER I - LEGISLATIVE RELATIONS

Distribution of Legislative Powers

245.	Extent of laws made by Parliament and by the Legislatures of States	103
246.	Subject-matter of laws made by Parliament and by the Legislatures of States	103
247.	Power of Parliament to provide for the establishment of certain additional courts.	103
248.	Residuary powers of legislation.	103
249.	Power of Parliament to legislate with respect to a matter in the State List in the national interest.	104
250.	Power of Parliament to legislate with respect to any matter in the State List if a Proclamation of Emergency is in operation.	104
251.	Inconsistency between laws made by Parliament under articles 249 and 250, and laws made by the Legislatures of States.	104
252.	Power of Parliament to legislate for two or more States by consent and adoption of such legislation by any other State.	104

ಭಾಗ-9ಎ

ಪೌರಸಭೆಗಳು

243ಪಿ.	ಪರಿಭಾಷೆಗಳು	94
243ಕ್ಯೂ.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ	94
243ಆರ್.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ	94
243ಎಸ್.	ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ	95
243ಟಿ.	ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ	95
243ಯು.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ	96
243ವಿ.	ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆ	96
243ಡಬ್ಲ್ಯೂ.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ	96
243ಎಕ್ಸ್.	ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು	97
243ವೈ.	ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ	97
243ಜಡ್.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ	97
243ಜಡ್‌ಎ.	ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು	98
243ಜಡ್‌ಬಿ.	ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ	98
243ಜಡ್‌ಸಿ.	ಈ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು	98
243ಜಡ್‌ಡಿ.	ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ	98
243ಜಡ್‌ಇ.	ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ	99
243ಜಡ್‌ಎಫ್.	ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು	100
243ಜಡ್‌ಜಿ.	ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ	100

ಭಾಗ-10

ಆನುಸೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು

244.	ಆನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ	101
244ಎ.	ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು .	101

ಭಾಗ-11

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245.	ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	103
246.	ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯ	103
247.	ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	103
248.	ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು	103
249.	ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	104
250.	ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	104
251.	249 ಮತ್ತು 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ	104
252.	ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು	104

253.	Legislation for giving effect to international agreements.	105
254.	Inconsistency between laws made by Parliament and laws made by the Legislatures of States	105
255.	Requirements as to recommendations and previous sanctions to be regarded as matters of procedure only	105

CHAPTER - II ADMINISTRATIVE RELATIONS

General

256.	Obligation of States and the Union	106
257.	Control of the Union over States in certain cases	106
257-A.	<i>[Repealed]</i>	
258.	Power of the Union to confer powers, etc., on States in certain cases	106
258-A.	Power of the States to entrust functions to the Union	107
259.	<i>[Repealed]</i>	
260.	Jurisdiction of the Union in relation to territories outside India	107
261.	Public acts, records and judicial proceedings	107

Disputes Relating to Waters

262.	Adjudication of disputes relating to waters of inter-State rivers or river valleys	107
------	--	-----

Co-ordination Between States

263.	Provisions with respect to an inter-State Council	108
------	---	-----

PART XII

FINANCE, PROPERTY, CONTRACTS AND SUITS

CHAPTER I - FINANCE

General

264.	Interpretation	109
265.	Taxes not to be imposed save by authority of law	109
266.	Consolidated Funds and Public accounts of India and of the States	109
267.	Contingency Fund	109

Distribution of Revenues Between the Union and the States

268.	Duties levied by the Union but collected and appropriated by the State	110
269.	Taxes levied and collected by the Union but assigned to the States	110
270.	Taxes levied and distributed between the Union and the States	111
271.	Surcharge on certain duties and taxes for purposes of the Union	112
272.	*****	112
273.	Grants in lieu of export duty on jute and jute products	112
274.	Prior recommendation of President required to Bills affecting taxation in which States are interested	112
275.	Grants from the Union to certain States	113
276.	Taxes on professions, trades, callings and employments	113
277.	Savings	114

253. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ 105
 254. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ 105
 255. ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು 105

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256. ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ 106
 257. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ 106
 257ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
 258. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ 106
 258ಎ. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ 107
 259. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
 260. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 107
 261. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹಾರಣೆಗಳು 107

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳು

262. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ 107

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ

263. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳು 108

ಭಾಗ-12

ಹಣಕಾಸು, ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

264. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ 109
 265. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು 109
 266. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು 109
 267. ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ 109

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು 110
 269. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು 110
 270. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು 111
 271. ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ 112
 272. * * * * 112
 273. ಸೇನಾ ಮತ್ತು ಸೇನಾಬಿನ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ರಫ್ತುಸುಂಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು 112
 274. ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯ 112
 275. ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು 113
 276. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು 113
 277. ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು 114

278.	[Repealed.]	
279.	Calculation of "net proceeds", etc.	114
280.	Finance Commission	114
281.	Recommendations of the Finance Commission	115
Miscellaneous Financial Provisions		
282.	Expenditure defrayable by the Union or a State out of its revenues	115
283.	Custody, etc. of Consolidated Funds, Contingency Funds and moneys credited to the public accounts	115
284.	Custody of suitor's deposits and other moneys received by public servants and courts.....	116
285.	Exemption of property of the Union from State taxation	116
286.	Restrictions as to imposition of tax on the sale or purchase of goods	116
287.	Exemption from taxes on electricity	117
288.	Exemption from taxation by States in respect of water or electricity in certain cases..	117
289.	Exemption of property and income of a State from Union taxation	117
290.	Adjustment in respect of certain expenses and pensions	118
290A.	Annual payment to certain Devaswam Funds	118
291.	[Repealed.]	

CHAPTER II - BORROWING

292.	Borrowing by the Government of India	118
293.	Borrowing by States	118

CHAPTER III

PROPERTY, CONTRACTS, RIGHTS, LIABILITIES, OBLIGATIONS AND SUITS

294.	Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in certain cases	119
295.	Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in other cases	119
296.	Property accruing by escheat or lapse or as <i>bona vacantia</i>	120
297.	Things of value within territorial waters or continental shelf and resources of the exclusive economic zone to vest in the Union	120
298.	Power to carry on trade, etc	120
299.	Contracts	121
300.	Suits and proceedings	121

CHAPTER IV - RIGHT TO PROPERTY

300A.	Persons not to be deprived of property save by authority of law	121
-------	---	-----

PART XIII

TRADE, COMMERCE AND INTERCOURSE WITHIN THE TERRITORY OF INDIA

301.	Freedom of trade, commerce and intercourse	122
302.	Power of Parliament to impose restrictions on trade, commerce and intercourse	122

278.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
279.	ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವುದು	114
280.	ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ	114
281.	ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು	115

ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಬಂಧಗಳು

282.	ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವೆಚ್ಚ	115
283.	ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಇತ್ಯಾದಿ	115
284.	ಲೋಕನೌಕರರು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೆಗಾರರ ಠೇವಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ	116
285.	ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ	116
286.	ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	116
287.	ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ	117
288.	ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ	117
289.	ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತಿ	117
290.	ಕೆಲವು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ	118
290ಎ.	ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂದಾಯ	118
291.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಅಧ್ಯಾಯ-2

ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292.	ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು	118
293.	ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು	118

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294.	ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ	119
295.	ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ	119
296.	ರಾಜಗಾಮಿತ್ವ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತತೆ - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು	120
297.	ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ಭೇಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು	120
298.	ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರ	120
299.	ಕರಾರುಗಳು	121
300.	ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಣೆಗಳು	121

ಅಧ್ಯಾಯ-4 ಸ್ವತ್ತಿನಹಕ್ಕು

300ಎ.	ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ	121
-------	---	-----

ಭಾಗ-13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301.	ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	122
302.	ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	122

303.	Restrictions on the legislative powers of the Union and of the States with regard to trade and commerce	122
304.	Restrictions on trade, commerce and intercourse among States	122
305.	Saving of existing laws and laws providing for State monopolies	123
306.	<i>[Repealed]</i>	
307.	Appointment of authority for carrying out the purposes of articles 301 to 304	123

PART XIV

SERVICES UNDER THE UNION AND THE STATES

CHAPTER I - SERVICES

308.	Interpretation	124
309.	Recruitment and conditions of service of persons serving the Union or a State	124
310.	Tenure of office of persons serving the Union or a State	124
311.	Dismissal, removal or reduction in rank of persons employed in civil capacities under the Union or a State	124
312.	All-India services	125
312A.	Power of Parliament to vary or revoke conditions of service of officers of certain services	126
313.	Transitional provisions	127
314.	<i>[Repealed]</i>	

CHAPTER II - PUBLIC SERVICE COMMISSIONS

315.	Public Service Commissions for the Union and for the States	127
316.	Appointment and term of office of members	127
317.	Removal and suspension of a member of a Public Service Commission	128
318.	Power to make regulations as to conditions of service of members and staff of the Commission	129
319.	Prohibition as to the holding of offices by members of Commission on ceasing to be such members	129
320.	Functions of Public Service Commissions	129
321.	Power to extend functions of Public Service Commissions	131
322.	Expenses of Public Service Commissions	131
323.	Reports of Public Service Commissions	131

PART XIV A

TRIBUNALS

323A.	Administrative tribunals	132
323B.	Tribunals for other matters	132

PART XV

ELECTIONS

324.	Superintendence, direction and control of elections to be vested in an Election Commission	135
------	--	-----

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	122
304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	122
305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ	123
306. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
307. 301 ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ನೇಮಕ	123

ಭಾಗ-14

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸೇವೆಗಳು

308. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ	124
309. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು	124
310. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ	124
311. ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸ್ಟಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು	124
312. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು	125
312ಎ. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	126
313. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು	127
314. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು	127
316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ	127
317. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡುವುದು	128
318. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ	129
319. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ	129
320. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು	129
321. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ	131
322. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು	131
323. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು	131

ಭಾಗ-14ಎ

ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು

323ಎ. ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು	132
323ಬಿ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು	132

ಭಾಗ-15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು	135
--	-----

325.	No person to be ineligible for inclusion in, or to claim to be included in a special electoral roll on grounds of religion, race, caste or sex	135
326.	Elections to the House of the People and to the Legislative - Assemblies of States to be on the basis of adult suffrage	136
327.	Power of Parliament to make provision with respect to elections to Legislatures	136
328.	Power of Legislature of a State to make provision with respect to elections to such Legislature	136
329.	Bar to interference by Courts in electoral matters	136
329A.	<i>[Repealed]</i>	

PART - XVI

SPECIAL PROVISIONS RELATING TO CERTAIN CLASSES

330.	Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the House of the People	137
331.	Representation of the Anglo-Indian community in the House of the people	137
332.	Reservation of the seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the Legislative Assemblies of the States	138
333.	Representation of the Anglo-Indian community in the Legislative Assemblies of the States	139
334.	Reservation of seats and special representation to cease after fifty years	139
335.	Claims of Scheduled Castes and Scheduled Tribes to services and posts	139
336.	Special provision for Anglo-Indian community in certain services	139
337.	Special provision with respect to educational grants for the benefit of Anglo-Indian community	140
338.	National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes	140
339.	Control of the Union over the administration of Scheduled Areas and the welfare of Scheduled Tribes	141
340.	Appointment of a Commission to investigate the conditions of backward classes	142
341.	Scheduled Castes	143
342.	Scheduled Tribes	144

PART XVII

OFFICIAL LANGUAGE

CHAPTER I - LANGUAGE OF THE UNION

343.	Official language of the Union	145
344.	Commission and Committee of Parliament on official language	145

CHAPTER II - REGIONAL LANGUAGES

345.	Official language or languages of a State	146
346.	Official language for communication between one State and another or between a State and the Union	146
347.	Special provision relating to language spoken by a section of the population of a State	146

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲ ವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಲಿಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು 135
326. ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು 136
327. ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 136
328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರ 136
329. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ 136
- 329ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]

ಭಾಗ-16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು 137
331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ 137
332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು 138
333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ 139
334. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಇವು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು 139
335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಲೇಮುಗಳು 139
336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 139
337. ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 140
338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ 140
339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ 141
340. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ 142
341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು 143
342. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು 144

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ 145
344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ ಸಮಿತಿ 145

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು 146
346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ 146
347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 146

CHAPTER III - LANGUAGE OF THE SUPREME COURT, HIGH COURTS, ETC.

348. Language to be used in the Supreme Court and in the High Courts and for Acts, Bills. etc 146
349. Special procedure for enactment of certain laws relating to language 147

CHAPTER IV - SPECIAL DIRECTIVES

350. Languages to be used in representations for redress of grievances 147
- 350A. Facilities for instruction in mother-tongue at primary stage 147
- 350B. Special officer for linguistic minorities 148
351. Directive for development of the Hindi language 148

PART - XVIII**EMERGENCY PROVISIONS**

352. Proclamation of Emergency 149
353. Effect of Proclamation of Emergency 151
354. Application of provisions relating to distribution of revenues while a Proclamation of Emergency is in operation 151
355. Duty of the Union to protect States against external aggression and internal disturbance 151
356. Provisions in case of failure of Constitutional machinery in States 151
357. Exercise of legislative powers under Proclamation issued under article 356 153
358. Suspension of provisions of article 19 during emergencies 154
359. Suspension of the enforcement of the rights conferred by part III during emergencies 155
- 359A. *[Repealed]*
360. Provisions as to financial emergency 156

PART - XIX**MISCELLANEOUS**

361. Protection of President and Governors and Rajpramukhs 157
- 361A. Protection of publication of proceedings of Parliament and State Legislatures 157
362. *[Repealed]*
363. Bar to interference by courts in disputes arising out of certain treaties, agreements, etc 158
- 363A. Recognition granted to Rulers of Indian States to cease and privy purses to be abolished 158
364. Special provisions as to major ports and aerodromes 158
365. Effect of failure to comply with, or to give effect to, directions, given by the Union .. 159
366. Definitions 159
367. Interpretation 162

PART - XX**AMENDMENT OF THE CONSTITUTION**

368. Power of Parliament to amend the Constitution and procedure therefor 163

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು,
ವಿಧೇಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ..... 146
349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 147

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ 147
- 350ಎ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು 147
- 350ಬಿ. ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ 148
351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ 148

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ 149
353. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ 151
354. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ
ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ 151
355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯ 151
356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳು 151
357. 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆ. 153
358. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು 154
359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅಮಾನತು 155
- 359ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
360. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 156

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೀರ್ಣ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 157
- 361ಎ. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 157
362. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ
ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ 158
- 363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧನಗಳನ್ನು
ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು 158
364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 158
365. ಒಕ್ಕೂಟವು ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು
ತಪ್ಪಿದುದರ ಪರಿಣಾಮ 159
366. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು 159
367. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ 162

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ

368. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 163

PART - XXI**TEMPORARY, TRANSITIONAL AND SPECIAL PROVISIONS**

369.	Temporary power to Parliament to make laws with respect to certain matters in the State List as if they were matters in the Concurrent List	164
370.	Temporary provisions with respect to the State of Jammu and Kashmir	164
371.	Special provision with respect to the States of Maharashtra and Gujarat	165
371A.	Special provision with respect to the State of Nagaland	166
371B.	Special provision with respect to the State of Assam	169
371C.	Special provision with respect to the State of Manipur	169
371D.	Special provision with respect to the State of Andhra Pradesh	169
371E.	Establishment of Central University in Andhra Pradesh	172
371F.	Special provision with respect to the State of Sikkim	172
371G.	Special provision with respect to the State of Mizoram	174
371H.	Special provision with respect to the State of Arunachal Pradesh	175
371I.	Special provision with respect to the State of Goa	175
372.	Continuance in force of existing laws and their adaptation	175
372A.	Power of the President to adapt laws	176
373.	Power of President to make order in respect of persons under preventive detention in certain cases	177
374.	Provisions as to Judges of the Federal Court and proceedings pending in the Federal Court or before His Majesty in Council	177
375.	Courts, authorities and officers to continue to function subject to the provisions of the Constitution	178
376.	Provisions as to Judges of High Courts	178
377.	Provisions as to Comptroller and Auditor-General of India	178
378.	Provisions as to Public Service Commissions	178
378A.	Special provision as to duration of Andhra Pradesh Legislative Assembly	179
379-391.	<i>[Repealed]</i>	
392.	Power of the President to remove difficulties	179

PART - XXII**SHORT TITLE, COMMENCEMENT (AUTHORITATIVE TEXT IN HINDI) AND REPEALS**

393.	Short title	180
394.	Commencement	180
394A.	Authoritative text in the Hindi language	180
395.	Repeals	180

ಭಾಗ-21

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

369.	ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ	164
370.	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು	164
371.	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	165
371ಎ.	ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	166
371ಬಿ.	ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	169
371ಸಿ.	ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	169
371ಡಿ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	169
371ಇ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ	172
371ಎಫ್.	ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	172
371ಜಿ.	ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	174
371ಹೆಚ್.	ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	175
371ಐ.	ಗೋವಾರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	175
372.	ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ	175
372ಎ.	ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	176
373.	ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	177
374.	ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	177
375.	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು	178
376.	ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	178
377.	ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	178
378.	ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	178
378ಎ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	179
379-391.	[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
392.	ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	179

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪ್ರಾರಂಭ (ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ) ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393.	ಚಿಕ್ಕಹೆಸರು	180
394.	ಪ್ರಾರಂಭ	180
394ಎ.	ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ	180
395.	ನಿರಸನಗಳು	180

SCHEDULES

FIRST SCHEDULE

I. The States	181
II. The Union territories	186

SECOND SCHEDULE

PART - A Provisions as to the President and the Governors of States	187
PART - B <i>[Repealed]</i> .	
PART - C Provisions as to the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the people and the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State	187
PART - D Provisions as to the Judges of the Supreme Court and of the High Courts	188
PART - E Provisions as to the Comptroller and Auditor-General of India	190

THIRD SCHEDULE

Forms of Oaths or Affirmations	191
--------------------------------------	-----

FOURTH SCHEDULE

Allocation of seats in the Council of States	194
--	-----

FIFTH SCHEDULE

Provisions as to the Administration and Control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes	196
PART - A General	196
PART - B Administration and control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes	196
PART - C Scheduled Areas	198
PART - D Amendment of the Schedule	198

SIXTH SCHEDULE

Provisions as to the Administration of Tribal Areas in the States of Assam, Meghalaya, Tripura and Mizoram	199
--	-----

SEVENTH SCHEDULE

List I-Union List	221
List II-State List	227
List III-Concurrent List	231

EIGHTH SCHEDULE

Languages	234
-----------------	-----

NINTH SCHEDULE

Validation of certain Acts and Regulations	235
--	-----

TENTH SCHEDULE

Provisions as to disqualification on ground of defection	253
--	-----

ELEVENTH SCHEDULE	257
-------------------------	-----

TWELFTH SCHEDULE	258
------------------------	-----

ಅನುಸೂಚಿಗಳು

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

1. ರಾಜ್ಯಗಳು 181
2. ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು 186

ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಭಾಗ - ಎ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 187
ಭಾಗ - ಬಿ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
ಭಾಗ - ಸಿ. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 187
ಭಾಗ - ಡಿ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 188
ಭಾಗ - ಇ. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 190

ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು 191

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ 194

ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 196
ಭಾಗ - ಎ. ಸಾಮಾನ್ಯ 196
ಭಾಗ - ಬಿ. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ 196
ಭಾಗ - ಸಿ. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು 198
ಭಾಗ - ಡಿ. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 198

ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಅಸ್ಸಾಮ್, ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 199

ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿ 221
2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ 227
3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿ 231

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಭಾಷೆಗಳು 234

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 235

ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

- ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 253

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 257

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 258

APPENDIX

APPENDIX - I	The Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954	259
APPENDIX - II	Re-statement with, reference to the present text of the Constitution, of the exceptions and modifications subject to which the Constitution applies to the State of Jammu and Kashmir	271
APPENDIX - III	Extracts from the Constitution (Forty-Fourth Amendment) Act, 1978 ..	288

ಪರಿಶಿಷ್ಟ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 259

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಮರುವಿವರಣೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸಹಿತ 271

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - III

1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ವೃತ ಭಾಗಗಳು 288

THE CONSTITUTION OF INDIA

PREAMBLE

WE, THE PEOPLE OF INDIA, having solemnly resolved to constitute India into a¹**[SOVEREIGN SOCIALIST SECULAR DEMOCRATIC REPUBLIC]** and to secure to all its citizens:

JUSTICE, social, economic and political;
LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship;
EQUALITY of status and of opportunity;
and to promote among them all

FRATERNITY assuring the dignity of the individual and the²[unity and integrity of the Nation];

IN OUR CONSTITUENT ASSEMBLY this twenty-sixth day of November 1949, do **HEREBY ADOPT, ENACT AND GIVE TO OURSELVES THIS CONSTITUTION.**

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.2, for "Sovereign Democratic Republic" (w.e.f. 3-1-1977).
  2. Sus. by s.2 ibid, for "unity of the Nation" (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಾರತದ ಜನಗಳಾದ ನಾವು ಭಾರತವನ್ನು ಬಂದು ¹[ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಮಾಜವಾದೀ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಭಾವದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ] ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ:

ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯ ;
ವಿಚಾರ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ;
ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹಾಗೂ ಅವಕಾಶ ಸಮಾನತೆ

ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೌರವವನ್ನು, ²[ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು] ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದವರಾಗಿ;

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 1949ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಾರೀಖಾದ ಈ ದಿವಸ ಈ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪನ್ನ ಲೋಕತಂತ್ರಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನೂ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART I

THE UNION AND ITS TERRITORY

1. Name and territory of the Union:- (1) India, that is Bharat, shall be a Union of States.

¹[(2) The States and the territories thereof shall be as specified in the First Schedule.]

(3) The territory of India shall comprise-

(a) the territories of the States;

²[(b) the Union territories specified in the First Schedule; and]

(c) such other territories as may be acquired.

2. Admission or establishment of new States:- Parliament may by law admit into the Union, or establish, new States on such terms and conditions as it thinks fit.

³[2A. [Sikkim to be associated with the Union]-Rep. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).

3. Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States:- Parliament may by law-

(a) form a new State by separation of territory from any State or by uniting two or more States or parts of States or by uniting any territory to a part of any State;

(b) increase the area of any State;

(c) diminish the area of any State;

(d) alter the boundaries of any State;

(e) alter the name of any State:

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.2 for cl. (2).

2. Subs. by s.2. *ibid.*, for sub-clause (b).

3. Ins. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.2 (w.e.f. 1-3-1975)

ಭಾಗ - 1

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:- (1) ಇಂಡಿಯಾ, ಅರ್ಥಾತ್ ಭಾರತವು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

¹[(2) ಅದರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥವು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(3) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು;

²[(ಬಿ) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು]

(ಸಿ) ಆರ್ಜಿಪಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು

- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

2. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಪನೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

³[2ಎ. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

3. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು:

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೆಯ ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided that no Bill for the purpose shall be introduced in either House of Parliament except on the recommendation of the President and unless, where the proposal contained in the Bill affects the area, boundaries or name of any of the States, ^{2***} the Bill has been referred by the President to the Legislature of that State for expressing its views thereon within such period as may be specified in the reference or within such further period as the President may allow and the periods so specified or allowed has expired.]

³[*Explanation I-* In this article, in clauses (a) to (e), "State" includes a Union territory, but in the proviso, "State" does not include a Union territory.

Explanation II- The power conferred on Parliament by clause (a) includes the power to form a new State or Union territory by uniting a part of any State or Union territory to any other State or Union Territory.]

4. Laws made under articles 2 and 3 to provide for the amendment of the First and the Fourth Schedules and supplemental, incidental and consequential matters:- (1) Any law referred to in article 2 or article 3 shall contain such provisions for the amendment of the First Schedule and the Fourth Schedule as may be necessary to give effect to the provisions of the law and may also contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to representation in Parliament and in the Legislature or Legislatures of the State or States affected by such law) as Parliament may deem necessary.

(2) No such law as aforesaid shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

-
1. Subs. by the Constitution (Fifth Amendment) Act, 1955, s.2 for the proviso.
  2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Schedule.
  3. Ins. by the Constitution (Eighteenth Amendment) Act, 1966, s.2.

[ಪರಂತು, ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ^{2***} ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶದ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಹೊರತು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

³[ವಿವರಣೆ 1.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (ಎ) ಯಿಂದ (ಇ) ವರೆಗಿನ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವ “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿನ “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

ವಿವರಣೆ 2.- (ಎ) ಖಂಡದಿಂದ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ನೂತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಒಂದು ನೂತನ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ರಚಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

4. ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು, ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು:- (1) 2ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು (ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಳಗೊಂಡು) ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಹ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರಬಹುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART II

CITIZENSHIP

5. Citizenship at the commencement of the Constitution:- At the commencement of this Constitution, every person who has his domicile in the territory of India and-

- (a) who was born in the territory of India ; or
- (b) either of whose parents was born in the territory of India; or
- (c) who has been ordinarily resident in the territory of India for not less than five years immediately preceding such commencement,

shall be a citizen of India.

6. Rights of citizenship of certain persons who have migrated to India from Pakistan:- Notwithstanding anything in article 5, a person who has migrated to the territory of India from the territory now included in Pakistan shall be deemed to be a citizen of India at the commencement of this Constitution if-

- (a) he or either of his parents or any of his grandparents was born in India as defined in the Government of India Act, 1935 (as originally enacted); and
- (b) (i) in the case where such person has so migrated before the nineteenth day of July, 1948, he has been ordinarily resident in the territory of India since the date of his migration, or
- (ii) in the case where such person has so migrated on or after the nineteenth day of July, 1948, he has been registered as a citizen of India by an officer appointed in that behalf by the Government of the Dominion of India on an application made by him therefor to such officer before the commencement of this Constitution in the form and manner prescribed by that Government:

Provided that no person shall be so registered unless he has been resident in the territory of India for at least six months immediately preceding the date of his application.

7. Rights of citizenship of certain migrants to Pakistan:- Notwithstanding anything in articles 5 and 6, a person who has after the first day of March, 1947, migrated from the territory of India to the territory now included in Pakistan shall not be deemed to be a citizen of India:

Provided that nothing in this article shall apply to a person who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, has returned to the territory of India under a permit for resettlement or permanent return issued by or under the authority of any law and every such person shall for the purposes of clause (b) of article 6 be deemed to have migrated to the territory of India after the nineteenth day of July, 1948.

ಭಾಗ - 2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾಸವುಳ್ಳ ಮತ್ತು-

- (ಎ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ

-ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

6. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

- (ಎ) ಅವನಾಗಲಿ, ಅವನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಅಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ (ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದಂತೆ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) (i) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತಾನು ವಲಸೆ ಬಂದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ii) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ, ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತನ್ನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಆ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿರುವಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನನ್ನು ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ

-ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅವನ ಅರ್ಜಿಯ ತಾರೀಖಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

7. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಮತ್ತು 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾದ ರಹದಾರಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲೀ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

8. Rights of citizenship of certain persons of Indian origin residing outside India:-

Notwithstanding anything in article 5, any person who or either of whose parents or any of whose grand parents was born in India as defined in the Government of India Act, 1935 (as originally enacted), and who is ordinarily residing in any country outside India as so defined shall be deemed to be a citizen of India if he has been registered as a citizen of India by the diplomatic or consular representative of India in the country where he is for the time being residing on an application made by him therefor to such diplomatic or consular representative, whether before or after the commencement of this Constitution, in the form and manner prescribed by the Government of the Dominion of India or the Government of India.

9. Persons voluntarily acquiring citizenship of a foreign State not to be citizens:- No person shall be a citizen of India by virtue of article 5, or be deemed to be a citizen of India by virtue of article 6 or article 8, if he has voluntarily acquired the citizenship of any foreign State.

10. Continuance of the rights of citizenship:- Every person who is or is deemed to be a citizen of India under any of the foregoing provisions of this Part shall, subject to the provisions of any law that may be made by Parliament, continue to be such citizen.

11. Parliament to regulate the right of citizenship by law:- Nothing in the foregoing provisions of this Part shall derogate from the power of Parliament to make any provision with respect to the acquisition and termination of citizenship and all other matters relating to citizenship.

8. ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಾನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಅಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲಾದಂಥ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ದೇಶವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿದ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯ ಆಗಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿಂದ ತಾನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

9. ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲ:- ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ 8ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

11. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೂ, ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಆರ್ಜನೆಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಪ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

5

PART III
FUNDAMENTAL RIGHTS

General

12. Definitions:- In this Part, unless the context otherwise requires, " the State" includes the Government and Parliament of India and the Government and the Legislature of each of the States and all local or other authorities within the territory of India or under the control of the Government of India.

13. Laws inconsistent with or in derogation of the fundamental rights:- (1) All laws in force in the territory of India immediately before the commencement of this Constitution, in so far as they are inconsistent with the provisions of this Part, shall, to the extent of such inconsistency, be void.

(2) The State shall not make any law which takes away or abridges the rights conferred by this Part and any law made in contravention of this clause shall, to the extent of the contravention, be void.

(3) In this article, unless the context otherwise requires,-

(a) "law" includes any Ordinance, order, bye-law, rule, regulation, notification, custom or usage having in the territory of India the force of law;

(b) "laws in force" includes laws passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that any such law or any part thereof may not be then in operation either at all or in particular areas.

¹[(4) Nothing in this article shall apply to any amendment of this Constitution made under article 368.]

Right to Equality

14. Equality before law:- The State shall not deny to any person equality before the law or the equal protection of the laws within the territory of India.

15. Prohibition of discrimination on grounds of religion, race, caste, sex or place of birth:- (1) The State shall not discriminate against any citizen on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them.

ಭಾಗ -3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

12. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ವಿಂಡವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) “ಕಾನೂನು” ಎಂಬುದು ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ, ವಿನಿಯಮ, ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ರೂಢಿ ಅಥವಾ ಆಚರಣೆ - ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು” ಎಂಬುದು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿರದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

[(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೇ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ಸಮಾನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರತಮ್ಯದ ನಿಷೇಧ:- (1) ರಾಜ್ಯವು ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) No citizen shall on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them, be subject to any disability, liability, restriction or condition with regard to-

- (a) access to shops, public restaurants, hotels and places of public entertainment; or
- (b) the use of wells, tanks, bathing ghats, roads and places of public resort maintained wholly or partly out of State funds or dedicated to the use of the general public.

(3) Nothing in this article shall prevent the State from making any special provision for women and children.

[(4) Nothing in this article or in clause (2) of article 29 shall prevent the State from making any special provision for the advancement of any socially and educationally backward classes of citizens or for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.]

16. Equality of opportunity in matters of public employment:- (1) There shall be equality of opportunity for all citizens in matters relating to employment or appointment to any office under the State.

(2) No citizen shall, on grounds only of religion, race, caste, sex, descent, place of birth, residence or any of them, be ineligible for, or discriminated against in respect of, any employment or office under the State.

(3) Nothing in this article shall prevent Parliament from making any law prescribing, in regard to a class or classes of employment or appointment to an office ²[under the Government of, or any local or other authority within, a State or Union territory, any requirement as to residence within that State or Union territory] prior to such employment or appointment.

(4) Nothing in this article shall prevent the State from making any provision for the reservation of appointments or posts in favour of any backward class of citizens which, in the opinion of the State, is not adequately represented in the services under the State.

³[(4A) Nothing in this article shall prevent the State from making any provision for reservation in matters of promotion to any class or classes of posts in the services under the State in favour of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes which, in the opinion of the State, are not adequately represented in the services under the State.]

1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.2.

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch., for "under any State specified in the First Schedule or any local or other authority within its territory, any requirement as to residence within that State".

3. Ins. by the Constitution (Seventy-seventh Amendment) Act, 1995, s.2.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನು-

(ಎ) ಅಂಗಡಿಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಾಹಾರ ಗೃಹಗಳು, ಹೋಟೆಲುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮನೋರಂಜನ ಸ್ಥಳಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಬಾವಿಗಳನ್ನು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು, ಸ್ನಾನಘಟ್ಟಗಳನ್ನು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸೇರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ

- ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಥತೆಗೆ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ, ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಷರತ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹೆಂಗಸರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 29ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಗಳ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕರಿಗೂ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಸಂತತಿ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ, ನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಗಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ²[ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೇಮಕಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅಂಥ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸದ ಯಾವುದೇ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು] ನಿಯಮಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ನಾಗರಿಕರು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

³[(4ಎ). ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬಡ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ, ಯಾವುದಾದರೂ ತರಗತಿಯ ಅಥವಾ ತರಗತಿಗಳ ನೌಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆ ನೌಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಸಿರಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(4B) Nothing in this article shall prevent the State from considering any unfilled vacancies of a year which are reserved for being filled up in that year in accordance with any provision for reservation made under clause (4) or clause (4A) as a separate class of vacancies to be filled up in any succeeding year or years and such class of vacancies shall not be considered together with the vacancies of the year in which they are being filled up for determining the ceiling of fifty percent reservation on total number of vacancies of that year.]

(5) Nothing in this article shall affect the operation of any law which provides that the incumbent of an office in connection with the affairs of any religious or denominational institution or any member of the governing body thereof shall be person professing a particular religion or belonging to a particular denomination.

17. Abolition of Untouchability:- "Untouchability" is abolished and its practice in any form is forbidden. The enforcement of any disability arising out of "Untouchability" shall be an offence punishable in accordance with law.

18. Abolition of titles:- (1) No title, not being a military or academic distinction, shall be conferred by the State.

(2) No citizen of India shall accept any title from any foreign State.

(3) No person who is not a citizen of India shall, while he holds any office of profit or trust under the State, accept without the consent of the President any title from any foreign State.

(4) No person holding any office of profit or trust under the State shall, without the consent of the President, accept any present, emolument, or office of any kind from or under any foreign State.

Right to Freedom

19. Protection of certain rights regarding freedom of speech, etc:-

(1) All citizens shall have the right-

(a) to freedom of speech and expression;

(b) to assemble peaceably and without arms;

(c) to form associations or unions;

(d) to move freely throughout the territory of India;

(e) to reside and settle in any part of the territory of India, ²[and]

³(f) * * * *

(g) to practise any profession, or to carry on any occupation, trade or business.

1. Inserted by the Constitution (Eighty First Amendment) Act, 2000.

2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.2.(w.e.f. 20-6-1979).

3. Sub-clause (f) omitted by s.2, ibid, (w.e.f. 20-6-1979).

1[(4ಬಿ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಖಂಡದ ಅಥವಾ (4ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಮೀಸಲಾತಿ ಉಪಬಂಧಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಭರ್ತಿ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಆ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹುದ್ದೆಗಳ ವರ್ಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗದ ಖಾಲಿ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು, ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ಆ ವರ್ಷದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೇಲಣ ಶೇ. 50ರ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗ, ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಧಾರಕನು ಅಥವಾ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಮಂಡಲಿಯ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

17. ಅಸ್ವಶೃತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನ:- “ಅಸ್ವಶೃತೆ”ಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. “ಅಸ್ವಶೃತೆ”ಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದು ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

18. ಬಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ:- (1) ರಾಜ್ಯವು ಸೇನಾ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಭಾರತದ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಲಾಭದ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು, ಉಪಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರೂ -

(ಎ) ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ;

(ಬಿ) ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿರಾಯುಧರಾಗಿ ಸಭೆ ಸೇರುವ;

(ಸಿ) ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಘಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ;

(ಇ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಮತ್ತು ನೆಲಸುವ; ²[ಮತ್ತು]

³(ಎಫ್) [* * * * *]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅಥವಾ ಕಸಬನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ

ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಉಪಖಂಡ (ಎಫ್)ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2). Nothing in sub-clause (a) of clause (1) shall affect the operation of any existing law, or prevent the State from making any law, in so far as such law imposes reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India,] the security of the State, friendly relations with foreign States, public order, decency or morality, or in relation to contempt of court, defamation or incitement to an offence].

(3) Nothing in sub-clause (b) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India or] public order, reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause.

(4) Nothing in sub-clause (c) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India or] public order or morality, reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause.

(5) Nothing in ³[sub-clauses (d) and (e) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, reasonable restrictions on the exercise of any of the rights conferred by the said sub-clauses either in the interests of the general public or for the protection of the interests of any Scheduled Tribe.

(6) Nothing in sub-clause (g) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of the general public, reasonable restrictions on the exercise of the rights conferred by the said sub-clause and, in particular, ⁴[nothing in the said sub-clause shall affect the operation of any existing law in so far as it relates to, or prevent the State from making any law relating to,-

- (i) the professional or technical qualifications necessary for practising any profession or carrying on any occupation, trade or business; or
- (ii) the carrying on by the State, or by a corporation owned or controlled by the State, of any trade, business, industry or service, whether to exclusion, complete or partial, of citizens or otherwise].

-
1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.3, for cl. (2) (with retrospective effect).
  2. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.2.
  3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.2 for sub-clauses (d), (e) and (f) (w.e.f. 20-6-1979).
  4. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.3. for certain words.

[(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ,] ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ, ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಯುತ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಥವಾ ನೈತಿಕತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ, ಮಾನನಷ್ಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ಅಪರಾಧದ ಚಿತಾವಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಥವಾ ನೈತಿಕತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ³[(ಡಿ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪಖಂಡಗಳಿಂದ] ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ, ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಜಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

- (i) ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕಸುಬನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ii) ಯಾವುದಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು, ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ನಿಗಮವೇ ಆಗಲಿ, ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ.

- ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ⁴[ಆ. ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (ಡಿ), (ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1951ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

20. Protection in respect of conviction for offences:-(1) No person shall be convicted of any offence except for violation of a law in force at the time of the commission of the act charged as an offence, nor be subjected to a penalty greater than that which might have been inflicted under the law in force at the time of the commission of the offence.

(2) No person shall be prosecuted and punished for the same offence more than once.

(3) No person accused of any offence shall be compelled to be a witness against himself.

21. Protection of life and personal liberty:- No person shall be deprived of his life or personal liberty except according to procedure established by law.

22. Protection against arrest and detention in certain cases:- (1) No person who is arrested shall be detained in custody without being informed, as soon as may be, of the grounds for such arrest nor shall he be denied the right to consult, and to be defended by, a legal practitioner of his choice.

(2) Every person who is arrested and detained in custody shall be produced before the nearest magistrate within a period of twenty-four hours of such arrest excluding the time necessary for the journey from the place of arrest to the court of the magistrate and no such person shall be detained in custody beyond the said period without the authority of a magistrate.

(3) Nothing in clauses (1) and (2) shall apply-

(a) to any person who for the time being is an enemy alien; or

(b) to any person who is arrested or detained under any law providing for preventive detention.

(4) No law providing for preventive detention shall authorise the detention of a person for a longer period than three months unless-

20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಯಾವ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಆರೋಪಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಅಪರಾಧವು ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದಂಡನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಂಡನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಲ ಪ್ರಾಸಿಕ್ಯೂಷನ್‌ಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಹಾಗೂ ದಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತನಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಹೊರತು, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಅಂಥ ದಸ್ತಗಿರಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಇಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ದಸ್ತಗಿರಿಯ ತರುವಾಯ ಇವತ್ತಿನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನ ಮುಂದೆ ಹಾಜರುಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸದರಿ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇಶೀಯ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ

-ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ-

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 22ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪೂರ್ಣಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ನೋಡಿ.

- (a) an Advisory Board consisting of persons who are, or have been, or are qualified to be appointed as, Judges of a High Court has reported before the expiration of the said period of three months that there is in its opinion sufficient cause for such detention:

Provided that nothing in this sub-clause shall authorise the detention of any person beyond the maximum period prescribed by any law made by Parliament under sub-clause (b) of clause (7); or

- (b) such person is detained in accordance with the provisions of any law made by Parliament under sub-clauses (a) and (b) of clause (7).

(5) When any person is detained in pursuance of an order made under any law providing for preventive detention, the authority making the order shall, as soon as may be, communicate to such person the grounds on which the order has been made and shall afford him the earliest opportunity of making a representation against the order.

(6) Nothing in clause (5) shall require the authority making any such order as is referred to in that clause to disclose facts which such authority considers to be against the public interest to disclose.

(7) Parliament may by law prescribe-

- (a) the circumstances under which, and the class or classes of cases in which, a person may be detained for a period longer than three months under any law providing for preventive detention without obtaining the opinion of an Advisory Board in accordance with the provisions of sub-clause (a) of clause (4);
- (b) the maximum period for which any person may in any class or classes of cases be detained under any law providing for preventive detention; and
- (c) the procedure to be followed by an Advisory Board in an inquiry under sub-clause (a) of clause (4).

- (ಎ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಅಥವಾ ಆಗಿದ್ದವರನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯು, ಸದರಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರಣವಿರುವುದಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಗರಿಷ್ಠ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

- (ಬಿ) ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭ.

(5) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅತ್ಯಂತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(6) 5ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು, ಯಾವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಅವನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(7) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ-

- (ಎ) ಯಾವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಎಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

Right against Exploitation

23. Prohibition of traffic in human beings and forced labour:- (1) Traffic in human beings and begar and other similar forms of forced labour are prohibited and any contravention of this provision shall be an offence punishable in accordance with law.

(2) Nothing in this article shall prevent the State from imposing compulsory service for public purposes, and in imposing such service the State shall not make any discrimination on grounds only of religion, race, caste or class or any of them.

24. Prohibition of employment of children in factories, etc:- No child below the age of fourteen years shall be employed to work in any factory or mine or engaged in any other hazardous employment.

Right to Freedom of Religion

25. Freedom of conscience and free profession, practice and propagation of religion:- (1) Subject to public order, morality and health and to the other provisions of this Part, all persons are equally entitled to freedom of conscience and the right freely to profess, practise and propagate religion.

(2) Nothing in this article shall affect the operation of any existing law or prevent the State from making any law-

- (a) regulating or restricting any economic, financial, political or other secular activity which may be associated with religious practice;
- (b) providing for social welfare and reform or the throwing open of Hindu religious institutions of a public character to all classes and sections of Hindus.

Explanation I.- The wearing and carrying of kirpans shall be deemed to be included in the profession of the Sikh religion.

Explanation II.- In sub-clause (b) of clause (2), the reference to Hindus shall be construed as including a reference to persons professing the Sikh, Jaina or Buddhist religion, and the reference to Hindu religious institutions shall be construed accordingly.

26. Freedom to manage religious affairs:- Subject to public order, morality and health, every religious denomination or any section thereof shall have the right-

- (a) to establish and maintain institutions for religious and charitable purposes;
- (b) to manage its own affairs in matters of religion;
- (c) to own and acquire movable and immovable property; and
- (d) to administer such property in accordance with law.

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿಷೇಧ:- (1) ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಬೇಗಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಉಪಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಕಡ್ಡಾಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

24. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ನಿಷೇಧ:- ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಯಾವುದೇ ಮಗುವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಧರ್ಮಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಬಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ:- (1) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಭಾಗದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ, ಆಚರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕ, ಹಣಕಾಸಿನ, ರಾಜಕೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಲೌಕಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ;

(ಬಿ) ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ

-ಸಲುವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಚಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಕೃಪಾಣವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದು ಸಿಖ್ ಧರ್ಮಾವಲಂಬನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ 2:- (2)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಸಿಖ್, ಜೈನ ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳು ಸೇರಿರುವರೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ :- ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗದವರಿಗೆ -

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಬಿ) ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಸಿ) ಚರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಒಡತನವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಾನೂನಿನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ

-ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

27. Freedom as to payment of taxes for promotion of any particular religion:- No person shall be compelled to pay any taxes, the proceeds of which are specifically appropriated in payment of expenses for the promotion or maintenance of any particular religion or religious denomination.

28. Freedom as to attendance at religious instruction or religious worship in certain educational institutions:- (1) No religious instruction shall be provided in any educational institution wholly maintained out of State funds.

(2) Nothing in clause (1) shall apply to an educational institution which is administered by the State but has been established under any endowment or trust which requires that religious instruction shall be imparted in such institution.

(3) No person attending any educational institution recognised by the State or receiving aid out of State funds shall be required to take part in any religious instruction that may be imparted in such institution or to attend any religious worship that may be conducted in such institution or in any premises attached thereto unless such person or, if such person is a minor, his guardian has given his consent thereto.

Cultural and Educational Rights

29. Protection of interests of minorities:- (1) Any section of the citizens residing in the territory of India or any part thereof having a distinct language, script or culture of its own shall have the right to conserve the same.

(2) No citizen shall be denied admission into any educational institution maintained by the State or receiving aid out of State funds on grounds only of religion, race, caste, language or any of them.

30. Right of minorities to establish and administer educational institutions:- (1) All minorities, whether based on religion or language, shall have the right to establish and administer educational institutions of their choice.

[(1A) In making any law providing for the compulsory acquisition of any property of an educational institution established and administered by a minority, referred to in clause (1), the State shall ensure that the amount fixed by or determined under such law for the acquisition of such property is such as would not restrict or abrogate the right guaranteed under that clause.]

27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉನ್ನತಿಯ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೆಚ್ಚಗಳ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- (1) ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ದತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಸದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ತನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಥವಾ ಅವನು ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಪಾಲಕನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಅಥವಾ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಯಾವುದೇ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆ, ಲಿಪಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಭಾಗವು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಭಾಷೆ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು:- (1) ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[(1a) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು, ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದರಿಸಿದ ಮೊಬಲಗು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಿದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) The State shall not, in granting aid to educational institutions, discriminate against any educational institution on the ground that it is under the management of a minority, whether based on religion or language.

¹[* * * *]

31. *[Compulsory Acquisition of property]. Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s.6. (w.e.f. 20-6-1979).*

²[Saving of certain Laws]

³[31A. **Saving of laws providing for acquisition of estates, etc:-** ⁴[(1) Notwithstanding anything contained in article 13, no law providing for-

- (a) the acquisition by the State of any estate or of any rights therein or the extinguishment or modification of any such rights, or
- (b) the taking over of the management of any property by the State for a limited period either in the public interest or in order to secure the proper management of the property, or
- (c) the amalgamation of two or more corporations either in the public interest or in order to secure the proper management of any of the corporations, or
- (d) the extinguishment or modification of any rights of managing agents, secretaries and treasurers, managing directors, directors or managers of corporations; or of any voting rights of shareholders thereof, or
- (e) the extinguishment or modification of any rights accruing by virtue of any agreement, lease or licence for the purpose of searching for, or winning, any mineral or mineral oil or the premature termination or cancellation of any such agreement, lease or licence,

shall be deemed to be void on the ground that it is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by ⁵[article 14 or article 19]:

Provided that where such law is a law made by the Legislature of a State, the provisions of this article shall not apply thereto unless such law, having been reserved for the consideration of the President, has received his assent:]

-
1. The sub-heading 'Right to Property' omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s.5, (w.e.f. 20-6-1979).
  2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.3. (w.e.f. 3-1-1977).
  3. Ins. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.4. (with retrospective effect).
  4. Subs. by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.3, for clause (1) (with retrospective effect).
  5. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.7 for "article 14, article 19 or article 31" (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

[* * * *]

31. (ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ.) ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

²[ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು]

³[31ಎ. ಎಸ್ಕೀಟು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು:- ⁴[(1) 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಕೀಟನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿನ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ರಾಜ್ಯವು ಆ ಸ್ವತ್ತಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನಿಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮಿಲನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಡಿ) ನಿಗಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಏಜೆಂಟರ, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ಮತ್ತು ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿಗಮದ ಷೇರುದಾರರ ಯಾವುದೇ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ಖನಿಜವನ್ನು ಅಥವಾ ಖನಿಜದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಅಥವಾ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದದ, ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಒದಗಿಬರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು, ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸನ್ನು ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ

-ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ⁵[14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ] ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕಾನೂನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:]

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ" ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ, 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ, 31ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided further that where any law makes any provision for the acquisition by the State of any estate and where any land comprised therein is held by a person under his personal cultivation, it shall not be lawful for the State to acquire any portion of such land as is within the ceiling limit applicable to him under any law for the time being in force or any building or structure standing thereon or appurtenant thereto, unless the law relating to the acquisition of such land, building or structure, provides for payment of compensation at a rate which shall not be less than the market value thereof.]

(2) In this article,-

²[(a) the expression 'estate' shall, in relation to any local area, have the same meaning as that expression or its local equivalent has in the existing law relating to land tenures in force in that area and shall also include,-

- (i) any *jagir, inam or muafi* or other similar grant and in the States of ³[Tamil Nadu] and Kerala, any *janmam* right;
- (ii) any land held under ryotwari settlement;
- (iii) any land held or let for purposes of agriculture or for purposes ancillary thereto, including waste land, forest land, land for pasture or sites of buildings and other structures occupied by cultivators of land, agricultural labourers and village artisans;]

(b) the expression 'rights', in relation to an estate, shall include any rights vesting in a proprietor, sub-proprietor, under-proprietor, tenure-holder, ⁴[*raiyat, under-raiyat*] or other intermediary and any rights or privileges in respect of land revenue.

⁵[31B. **Validation of certain Acts and Regulations:-** Without prejudice to the generality of the provisions contained in article 31 A, none of the Acts and Regulations specified in the Ninth Schedule nor any of the provisions thereof shall be deemed to be void, or ever to have become void, on the ground that such Act, Regulation or provision is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by, any provisions of this part, and notwithstanding any judgement, decree or order of any court or tribunal to the contrary, each of the said Acts and Regulations shall, subject to the power of any competent Legislature to repeal or amend it, continue in force.]

---

1. Ins. by the Constitution (Seventeenth Amendment) Act, 1964, s.2.

2. Subs. by s.2, *ibid*, for sub-clause (a) (with retrospective effect).

3. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968) s.4, for "Madras" (w.e.f. 14-1-1969).

4. Ins. by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.3 (with retrospective effect).

5. Ins. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.5.

[ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಪೆಟಿನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಎಸ್ಪೆಟಿನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯೊಳಗಿರುವಂಥ ಆ ಭೂಮಿಯ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡ ಅಥವಾ ರಚನೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ದರದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವು ಅದನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದು ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

²[ಎ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, "ಎಸ್ಪೆಟ್" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾನಾರ್ಥ ಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಅರ್ಥವೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಪದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ-

- (i) ಯಾವುದೇ ಜಹಗೀರು, ಇನಾಂ ಅಥವಾ ಮುವಾಫೀ ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಅನುದಾನವು ಮತ್ತು ³[ತಮಿಳುನಾಡು] ಹಾಗೂ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಜನ್ಮ ಹಕ್ಕು;
- (ii) ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ;
- (iii) ಬಂಜರು ಭೂಮಿ, ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿ, ಗೋಮಾಳ ಅಥವಾ ಭೂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರ, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ರಚನೆಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಕೃಷಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ

-ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;]

(ಬಿ) ಎಸ್ಪೆಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಹಕ್ಕುಗಳು" ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಉಪ-ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಅಧೀನ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಹಿಡುವಳಿದಾರನಲ್ಲಿ, ⁴[ರೈತನಲ್ಲಿ, ಅಧೀನ ರೈತನಲ್ಲಿ] ಅಥವಾ ಇತರ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

⁵[31ಬಿ. ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು:- 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಅಥವಾ ಆ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಎಂದಾದರೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ತಿದ್ದಿರುದ್ದವಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಅನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಮವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.]

1. 1964ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. (ಎ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಫೋರ್ವರ್ಡ್‌ನ ಪರಿಣಾಮಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಫೋರ್ವರ್ಡ್‌ನ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[31-C. **Saving of laws giving effect to certain directive principles:-** Notwithstanding anything contained in article 13, no law giving effect to the policy of the States towards securing ²[all or any of the principles laid down in Part IV] shall be deemed to be void on the ground that it is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by ³[article 14 or article 19]; ⁴ *and no law containing a declaration that it is for giving effect to such policy shall be called in question in any court on the ground that it does not give effect to such policy:*

Provided that where such law is made by the Legislature of a State, the provisions of this article shall not apply thereto unless such law, having been reserved for the consideration of the President, has received his assent.]

⁵31D. [*Saving of laws in respect of anti-national activities.*] Repealed by the Constitution (Forty-third Amendment), Act, 1977, s.2 (w.e.f. 13-4-1978).

Right to Constitutional Remedies

32. Remedies for enforcement of rights conferred by this Part:- (1) The right to move the Supreme Court by appropriate proceedings for the enforcement of the rights conferred by this Part is guaranteed.

(2) The Supreme Court shall have power to issue directions or orders or writs, including writs in the nature of *habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto and certiorari*, whichever may be appropriate, for the enforcement of any of the rights conferred by this Part.

-
1. Ins. by the Constitution (Twenty-fifth Amendment) Act, 1971, s.3 (w.e.f. 20-4-1972).
  2. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.4 for "the principles specified in clause (b) or clause (c) of article 39" (w.e.f. 3-1-1977). See *Minerva Mills Ltd. vs. Union India*, A.I.R. 1980 S.C. 1787 - (1981) *Uchatam Nyayalaya Nirnaya Patrika* 146; and *Sanjeev Coke Manufacturing Co. vs. Bharat Coking Coal Ltd.*, A.I.R. 1983 S.C. 239.
  3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.8, for article 14, "article 19 or article 31" (w.e.f. 20-6-1979).
  4. In *Keshavanandabharati vs. The State of Kerala* (1973) Supp. S.C.R. 1. Supreme Court held the provision in italics to be invalid.
  5. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976 s.5 (w.e.f. 3-1-1977).

¹[31ಸಿ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ:- 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ²[ಭಾಗ IV ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ತತ್ವದ] ಅನ್ವಯವನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ರಾಜ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ³[14 ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ] ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ⁴ ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

⁵[31ಡಿ. ರಾಷ್ಟ್ರವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು.]- 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ನಲವತ್ತೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು:- (1) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು ಅಥವಾ ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ವ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್, ಕೊ ವಾರಂಟೋ ಮತ್ತು ಸರ್ಶಿಯೋರರಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್‌ಗಳೂ ಸೇರಿ ರಿಟ್‌ಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಮುಚಿತವೋ ಅದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "39ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಸಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಕಂಪನಗಳಿಗೆ, ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಪನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಕೇಶವಾನಂದ ಭಾರತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ (1973) ಸಪ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಎಸ್.ಸಿ.ಆರ್.1; ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಸಿಂಧುವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) Without prejudice to the powers conferred on the Supreme Court by clauses (1) and (2), Parliament may by law empower any other court to exercise within the local limits of its jurisdiction all or any of the powers exercisable by the Supreme Court under clause (2).

(4) The right guaranteed by this article shall not be suspended except as otherwise provided for by this Constitution.

¹[32A. *Constitutional validity of State laws not to be considered in proceedings under article 32]. Repealed by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.3 (w.e.f. 13-4-1978).*

²**33. Power of Parliament to modify the rights conferred by this Part in their application to forces, etc.:-** Parliament may by law, determine to what extent any of the rights conferred by this Part shall, in their application to,-

- (a) the members of the Armed Forces; or
- (b) the members of the Forces charged with the maintenance of public order ; or
- (c) persons employed in any bureau or other organisation established by the State for purposes of intelligence or counter intelligence; or
- (d) persons employed in, or in connection with, the telecommunication systems set up for the purposes of any force, bureau or organisation referred to in clauses (a) to (c),

be restricted or abrogated so as to ensure the proper discharge of their duties and the maintenance of discipline among them.]

34. Restriction on rights conferred by this Part while martial law is in force in any area:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, Parliament may by law indemnify any person in the service of the Union or of a State or any other person in respect of any act done by him in connection with the maintenance or restoration of order in any area within the territory of India where martial law was in force or validate any sentence passed, punishment inflicted, forfeiture ordered or other act done under martial law in such area.

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.6, (w.e.f. 1-2-1977).

2. Subs. by the Constitution (Fiftieth Amendment) Act, 1984, s.2 (w.e.f. 11-9-1984).

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸುವಂತೆ, ಆ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಮಾನತ್ತುಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[32ಎ. 32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ]. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

²[33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರ:-

ಸಂಸತ್ತು,-

- (ಎ) ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಲಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಗುಪ್ತವಾರ್ತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಗುಪ್ತವಾರ್ತೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬ್ಯಾರೋ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಡಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಸಿ) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬಲಗಳ, ಬ್ಯಾರೋ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದೂರ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾದ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ

- ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತುಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.]

34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಲಷ್ಕರಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು, ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯನ್ನು, ಮಾಡಲಾದ ಮುಟ್ಟುಗೋಲಿನ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (11-9-1984ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

35. Legislation to give effect to the provisions of this Part:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

(a) Parliament shall have, and the Legislature of a State shall not have, power to make laws-

(i) with respect to any of the matters which under clause (3) of article 16, clause (3) of article 32, article 33 and article 34 may be provided for by law made by Parliament; and

(ii) for prescribing punishment for those acts which are declared to be offences under this Part;

and Parliament shall, as soon as may be after the commencement of this Constitution, make laws for prescribing punishment for the acts referred to in sub-clause (ii);

(b) any law in force immediately before the commencement of this Constitution in the territory of India with respect to any of the matters referred to in sub-clause (i) of clause (a) or providing for punishment for any act referred to in sub-clause (ii) of that clause shall, subject to the terms thereof and to any adaptations and modifications that may be made therein under article 372, continue in force until altered or repealed or amended by Parliament.

Explanation.- In this article, the expression "law in force" has the same meaning as in article 372.

35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) (i) 16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 33ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 34ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪರಾಧಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ

- ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಎ) ಖಂಡದ (i)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಆ ಖಂಡದ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

PART IV

DIRECTIVE PRINCIPLES OF STATE POLICY

36. Definition:- In this Part, unless the context otherwise requires, 'the State' has the same meaning as in Part III.

37. Application of the principles contained in this Part:- The provisions contained in this Part shall not be enforceable by any court, but the principles therein laid down are nevertheless fundamental in the governance of the country and it shall be the duty of the State to apply these principles in making laws.

38. State to secure a social order for the promotion of welfare of the people:- ¹[(1) The State shall strive to promote the welfare of the people by securing and protecting as effectively as it may a social order in which justice, social, economic and political, shall inform all the institutions of the national life.

²[(2) The State shall, in particular, strive to minimise the inequalities in income, and endeavour to eliminate inequalities in status, facilities and opportunities, not only amongst individuals but also amongst groups of people residing in different areas or engaged in different vocations.]

39. Certain principles of policy to be followed by the State:- The State shall, in particular, direct its policy towards securing-

- (a) that the citizens, men and women equally, have the right to an adequate means of livelihood;
- (b) that the ownership and control of the material resources of the community are so distributed as best to subserve the common good;
- (c) that the operation of the economic system does not result in the concentration of wealth and means of production to the common detriment;
- (d) that there is equal pay for equal work for both men and women;
- (e) that the health and strength of workers, men and women, and the tender age of children are not abused and that citizens are not forced by economic necessity to enter avocations unsuited to their age or strength;

---

1. Art. 38 renumbered as cl. (1) thereof by Constitution (Forty-fourth Amendment Act), 1978, s.9 (w.e.f. 20-6-1979).

2. Ins. by s-9 ibid (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ - 4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾಗ - 3ರಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳು ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು:- ¹[(1) ರಾಜ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉನ್ನತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದು.

²[(2) ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಜನರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಮಾನ, ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದಾಯದಲ್ಲಿನ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದು.]

39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳು:- ರಾಜ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ದಿವಸೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನೀತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸತಕ್ಕದು:-

- (ಎ) ನಾಗರಿಕರು ಅವರು ಪುರುಷರೇ ಆಗಿರಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಆಗಿರಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು;
- (ಬಿ) ಜನಸಮುದಾಯದ ಭೌತಿಕ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಿಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವುದು;
- (ಸಿ) ಸಕಲರ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;
- (ಡಿ) ಪುರುಷರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು;
- (ಇ) ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕೆಲಸಗಾರರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕದಲ್ಲದ ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸದೆ ಇರುವುದು;

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 38ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 38(1) ಎಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(f) that children are given opportunities and facilities to develop in a healthy manner and in conditions of freedom and dignity and that childhood and youth are protected against exploitation and against moral and material abandonment.]

²[39A. **Equal justice and free legal aid:-**The State shall secure that the operation of the legal system promotes justice, on a basis of equal opportunity, and shall, in particular, provide free legal aid, by suitable legislation or schemes or in any other way, to ensure that opportunities for securing justice are not denied to any citizen by reason of economic or other disabilities.]

40. Organisation of village panchayats:-The State shall take steps to organise village panchayats and endow them with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as units of self-government.

41. Right to work, to education and to public assistance in certain cases:-The State shall, within the limits of its economic capacity and development, make effective provision for securing the right to work, to education and to public assistance in cases of unemployment, old age, sickness and disablement, and in other cases of undeserved want.

42. Provision for just and humane conditions of work and maternity relief:- The State shall make provision for securing just and humane conditions of work and for maternity relief.

43. Living wage, etc., for workers:-The State shall endeavour to secure, by suitable legislation or economic organisation or in any other way, to all workers, agricultural, industrial or otherwise, work, a living wage, conditions of work ensuring a decent standard of life and full enjoyment of leisure and social and cultural opportunities and, in particular, the State shall endeavour to promote cottage industries on an individual or co-operative basis in rural areas.

³[43A. **Participation of workers in management of industries:-**The State shall take steps, by suitable legislation or in any other way, to secure the participation of workers in the management of undertakings, establishments or other organisations engaged in any industry.]

44. Uniform civil code for the citizens:-The State shall endeavour to secure for the citizens a uniform civil code throughout the territory of India.

---

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.7, cl.(f) (w.e.f.3-1-1977).

2. Ins.by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.8 (w.e.f.3-1-1977).

3. Ins. by s-9 *ibid* (w.e.f. 3-1-1977).

¹[(ಎಫ್) ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಘನತೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಯುವಕರಿಗೆ ಶೋಷಣೆಯ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಐಹಿಕ ಪತನದ ವಿರುದ್ಧ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು.]

²[39ಎ. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವು:- ರಾಜ್ಯವು ಸಮಾನ ಅವಕಾಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವು ದೊರೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ತಪ್ಪದಿರುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

40. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ:- ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಅವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ, ರೋಗ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನುಚಿತ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಮತ್ತು ಮಾನವೋಚಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ, ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ಕೆಲಸ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿರಾಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು -ಇವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಹಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

³[43ಎ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಗಳ, ಕಾರ್ಯಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.]

44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆಯು ಇರುವ ಹಾಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

45. Provisions for free and compulsory education for children:-The State shall endeavour to provide, within a period of ten years from the commencement of this Constitution, for free and compulsory education for all children until they complete the age of fourteen years.

46. Promotion of educational and economic interests of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and other weaker sections:-The State shall promote with special care the educational and economic interests of the weaker sections of the people, and, in particular, of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, and shall protect them from social injustice and all forms of exploitation.

47. Duty of the State to raise the level of nutrition and the standard of living and to improve public health:-The State shall regard the raising of the level of nutrition and the standard of living of its people and the improvement of public health as among its primary duties and, in particular, the State shall endeavour to bring about prohibition of the consumption except for medicinal purposes of intoxicating drinks and of drugs which are injurious to health.

48. Organisation of agriculture and animal husbandry:-The State shall endeavour to organise agriculture and animal husbandry on modern and scientific lines and shall, in particular, take steps for preserving and improving the breeds, and prohibiting the slaughter, of cows and calves and other milch and draught cattle.

¹[**48A. Protection and improvement of environment and safeguarding of forests and wild life:-**The State shall endeavour to protect and improve the environment and to safeguard the forests and wild life of the country.]

49. Protection of monuments and places and objects of national importance:-It shall be the obligation of the State to protect every monument or place or object of artistic or historic interest, ²[declared by or under law made by Parliament] to be of national importance, from spoliation, disfigurement, destruction, removal, disposal or export, as the case may be.

50. Separation of judiciary from executive:-The State shall take steps to separate the Judiciary from the executive in the public services of the State.

51. Promotion of International peace and security:-The State shall endeavour to-

- (a) promote international peace and security;
- (b) maintain just and honourable relations between nations;
- (c) foster respect for international law and treaty obligations in the dealings of organised peoples with one another; and
- (d) encourage settlement of international disputes by arbitration.

---

1. Article 48A was inserted by Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976 s.10 (w.e.f.3-1-1977).

2. Subs.by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.27, "declared by Parliament by law".

45. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಕಾಶ:- ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

46. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ:- ರಾಜ್ಯದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನತೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

47. ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ:- ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಜನತೆಯ ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹಾಗೂ ಜೀವನದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ತನ್ನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಔಷಧದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಲ್ಲದೆ, ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕರವಾದ ಔಷಧಿಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

48. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಘಟನೆ:- ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಸುಗಳ ಮತ್ತು ಕರುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಭಾರ ಎಳೆಯುವ ದನಕರುಗಳ ವಧೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

[48ಎ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:- ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸ್ಮಾರಕಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು [ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ] ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಮಾರಕ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಥವಾ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅಪಹರಿಸದಂತೆ, ವಿರೂಪಗೊಳಿಸದಂತೆ, ನಾಶಗೊಳಿಸದಂತೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದಂತೆ, ವಿಲೇ ಮಾಡದಂತೆ ಅಥವಾ ರಫ್ತು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊಣೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು:-

ರಾಜ್ಯವು-

- (ಎ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
  - (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ;
  - (ಸಿ) ಸಂಘಟಿತ ಜನಸಮುದಾಯಗಳು, ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಕೌಲುಗಳ ಹೊಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು
  - (ಡಿ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಇತ್ಯರ್ಥಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ
- ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[PART IV A

FUNDAMENTAL DUTIES

51A. Fundamental duties:-It shall be the duty of every citizen of India-

- (a) to abide by the Constitution and respect its ideals and institutions, the National Flag and the National Anthem;
- (b) to cherish and follow the noble ideals which inspired our national struggle for freedom;
- (c) to uphold and protect the sovereignty, unity and integrity of India;
- (d) to defend the country and render national service when called upon to do so;
- (e) to promote harmony and the spirit of common brotherhood amongst all the people of India transcending religious, linguistic and regional or sectional diversities; to renounce practices derogatory to the dignity of women;
- (f) to value and preserve the rich heritage of our composite culture;
- (g) to protect and improve the natural environment including forests, lakes, rivers and wild life and to have compassion for living creatures;
- (h) to develop the scientific temper, humanism and the spirit of inquiry and reform;
- (i) to safeguard public property and to adjure violence;
- (j) to strive towards excellence in all spheres of individual and collective activity, so that the nation constantly rises to higher levels of endeavour and achievement.]

1 [ಭಾಗ - 4ಎ

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಕೆಳಕಂಡ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:-

- (ಎ) ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಜ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಉದಾತ್ತ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸುವುದು;
- (ಸಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು, ಏಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು;
- (ಡಿ) ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕರೆಬಂದಾಗ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು;
- (ಇ) ಧಾರ್ಮಿಕ, ಭಾಷಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಜಾತಿ ಪಂಗಡಗಳ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದ ಅತೀತವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕುಂದುಂಟುಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು;
- (ಎಫ್) ನಮ್ಮ ಸಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಕಾಪಾಡುವುದು;
- (ಜಿ) ಅರಣ್ಯಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕಂಪ ತೋರಿಸುವುದು;
- (ಹೆಚ್) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವನೆ, ಮಾನವೀಯತೆ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಐ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು;
- (ಜೆ) ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಧನೆಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಯ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು.]

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART - V
THE UNION
CHAPTER I - THE EXECUTIVE
The President and Vice-President

52. The President of India:- There shall be a President of India.

53. Executive power of the Union:-(1) The Executive power of the Union shall be vested in the President and shall be exercised by him either directly or through officers subordinate to him in accordance with this Constitution.

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing provision, the supreme command of the Defence Forces of the Union shall be vested in the President and the exercise thereof shall be regulated by law.

(3) Nothing in this article shall-

- (a) be deemed to transfer to the President any functions conferred by any existing law on the Government of any State or other authority; or
- (b) prevent Parliament from conferring by law functions on authorities other than the President.

54. Election of President:-The President shall be elected by the members of an electoral college consisting of-

- (a) the elected members of both Houses of Parliament; and
- (b) the elected members of the Legislative Assemblies of the States.

¹[*Explanation.*- In this article and in article 55, "State" includes the National Capital Territory of Delhi and the Union territory of Pondicherry.]

55. Manner of election of President:-(1) As far as practicable, there shall be uniformity in the scale of representation of the different States at the election of the President.

(2) For the purpose of securing such uniformity among the States *inter se* as well as parity between the States as a whole and the Union, the number of votes which each elected member of Parliament and of the Legislative Assembly of each State is entitled to cast at such election shall be determined in the following manner:-

- (a) every elected member of the Legislative Assembly of a State shall have as many votes as there are multiples of one thousand in the quotient obtained by dividing the population of the State by the total number of the elected members of the Assembly;
- (b) if, after taking the said multiples of one thousand, the remainder is not less than five hundred, then the vote of each member referred to in sub-clause (a) shall be further increased by one;

---

1. Inserted by the Constitution (Seventieth Amendment) Act, 1992, s.2, published in the Gazette of India, Extraordinary, Part II, Section 1, dated 13th August 1992.

ಭಾಗ - 5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:- ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿರತಕ್ಕುದು.

53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧೀನರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಕ್ಷಣಾ ಬಲಗಳ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸಮಾದೇಶವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಚಲಾವಣೆಯು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:-

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು -

- (ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ - ಕೂಡಿದ ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕುದು.

[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 55ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ದೆಹಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿಚೇರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಏಕರೂಪತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಮತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಎಷ್ಟು ಮತಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು:-

- (ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಭಾಗಲಬ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಗುಣಕಗಳು ಎಷ್ಟಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಮತಗಳಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಸದರಿ ಒಂಥು ಸಾವಿರದ ಗುಣಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಶೇಷವು ಐನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನ ಮತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮತವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

- (c) each elected member of either House of Parliament shall have such number of votes as may be obtained by dividing the total number of votes assigned to the members of the Legislative Assemblies of the States under sub-clauses (a) and (b) by the total number of the elected members of both Houses of Parliament, fractions exceeding one-half being counted as one and other fractions being disregarded.

(3) The election of the President shall be held in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote and the voting at such election shall be by secret ballot.

¹[*Explanation.*- In this article, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the 1971 census.]

56. Term of office of President:- (1) The President shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that-

- (a) the President may, by writing under his hand addressed to the Vice-President, resign his office;
- (b) the President may, for violation of the Constitution, be removed from office by impeachment in the manner provided in article 61;
- (c) the President shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.

(2) Any resignation addressed to the Vice-President under clause (a) of the proviso to clause (1) shall forthwith be communicated by him to the Speaker of the House of the People.

57. Eligibility for re-election:- A person who holds, or who has held, office as President shall, subject to the other provisions of this Constitution be eligible for re-election to that office.

58. Qualifications for election as President:-(1) No person shall be eligible for election as President unless he-

- (a) is a citizen of India,
- (b) has completed the age of thirty-five years, and
- (c) is qualified for election as a member of the House of the People.

(2) A person shall not be eligible for election as President if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State or under any local or other authority subject to the control of any of the said Governments.

Explanation.- For the purposes of this article, a person shall not be deemed to hold any office of profit by reason only that he is the President or Vice-President of the Union or the Governor *** of any State or is a Minister either for the Union or for any State.

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.12, for the Explanation. (w.e.f. 3-1-1977).
2. The words "or Rajpramukh or Uparajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

* Sub by 84th amendment Act. Sec 2

(ಸಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು, (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಮತಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಮತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಭಿನ್ನರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದು ಎಂದು ಎಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಇತರ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಏಕವರ್ಗವೇಣಿಯ ಮತದ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, 2000 ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.]

56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು -

- (ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವನನ್ನು 61ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;
- (ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಬರೆಯಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

57. ಮರು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಮರುಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

- (ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು,
  - (ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು, ಮತ್ತು
  - (ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು
- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ²[* * *] ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯಪ್ರಮುಖರಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜಪ್ರಮುಖರಾಗಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

59. Conditions of President's office:- (1) The President shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State; and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State be elected President, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as President.

(2) The President shall not hold any other office of profit.

(3) The President shall be entitled without payment of rent to the use of his official residences and shall be also entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule.

(4) The emoluments and allowances of the President shall not be diminished during his term of office.

60. Oath or affirmation by the President:- Every President and every person acting as President or discharging the functions of the President shall, before entering upon his office, make and subscribe in the presence of the Chief Justice of India or, in his absence, the senior-most judge of the Supreme Court available, and oath or affirmation in the following form, that is to say-

Swear in the name of God

"I, A.B., do _____ that I will faithfully execute the office of President (or solemnly affirm

discharge the functions of the President) of India and will to the best of my ability preserve, protect and defend the Constitution and the law and that I will devote myself to the service and well-being of the people of India."

61. Procedure for impeachment of the President:- (1) When a President is to be impeached for violation of the Constitution, the charge shall be preferred by either House of Parliament.

(2) No such charge shall be preferred unless-

(a) the proposal to prefer such charge is contained in a resolution which has been moved after at least fourteen days' notice in writing signed by not less than one-fourth of the total number of members of the House has been given of their intention to move the resolution; and

(b) such resolution has been passed by a majority of not less than two-thirds of the total membership of the House.

(3) When a charge has been so preferred by either House of Parliament, the other House shall investigate the charge or cause the charge to be investigated and the President shall have the right to appear and to be represented at such investigation.

(4) If as a result of the investigation a resolution is passed by a majority of not less than two-thirds of the total membership of the House by which the charge was investigated or caused to be investigated, declaring that the charge preferred against the President has been sustained, such resolution shall have the effect of removing the President from his office as from the date on which the resolution is so passed.

62. Time of holding election to fill vacancy in the office of President and the term of office of person elected to fill casual vacancy:- (1) An election to fill a vacancy caused by the expiration of the term of office of President shall be completed before the expiration of the term.

59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳ ಪೈಕಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜೇಷ್ಠತಮ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ -

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದದ ಕಾರ್ಯಪಾಲನವನ್ನು (ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟೂ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನೆಂದೂ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮಹಾಭಯೋಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಕಾದಾಗ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು -

(ಎ) ಅಂಥ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ರುಜು ಹಾಕಿರುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠವಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟಿ ತರುವಾಯ ಆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಹೊರತು

- ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಹಾಗೆ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಸದನವು ಆ ದೋಷಾರೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತನಿಖೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಾಜರಾಗಲು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ತನಿಖೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ, ದೋಷಾರೋಪದ ತನಿಖೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸಿದ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಹುಮತದಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ದೋಷಾರೋಪವು ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವಂಥ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕೃಷ್ಣಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) An election to fill a vacancy in the office of President occurring by reason of his death, resignation or removal, or otherwise shall be held as soon as possible after, and in no case later than six months from, the date of occurrence of the vacancy; and the person elected to fill the vacancy shall, subject to the provisions of article 56, be entitled to hold office for the full term of five years from the date on which he enters upon his office.

63. The Vice-President of India:- There shall be a Vice-President of India.

64. The Vice-President to be *ex-officio* Chairman of the Council of States:- The Vice-President shall be *ex-officio* Chairman of the Council of States and shall not hold any other office of profit:

Provided that during any period when the Vice-President acts as President or discharges the functions of the President under article 65, he shall not perform the duties of the office of Chairman of the Council of States and shall not be entitled to any salary or allowance payable to the Chairman of the Council of States under article 97.

65. The Vice-President to act as President or to discharge his functions during casual vacancies in the office, or during the absence, of President:- (1) In the event of the occurrence of any vacancy in the office of the President by reason of his death, resignation or removal, or otherwise, the Vice-President shall act as President until the date on which a new President elected in accordance with the provisions of this Chapter to fill such vacancy enters upon his office.

(2) When the President is unable to discharge his functions owing to absence, illness or any other cause, the Vice-President shall discharge his functions until the date on which the President resumes his duties.

(3) The Vice-President shall, during, and in respect of, the period while he is so acting as, or discharging the functions of, President, have all the powers and immunities of the President and be entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule.

66. Election of Vice-President:- (1) The Vice-President shall be elected by the ¹[members of an electoral college consisting of the members of both Houses of Parliament] in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote and the voting at such election shall be by secret ballot.

(2) The Vice-President shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State, and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State be elected Vice-President, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as Vice-President.

(3) No person shall be eligible for election as Vice-President unless he-

- (a) is a citizen of India;
- (b) has completed the age of thirty-five years; and
- (c) is qualified for election as a member of the Council of States.

---

1. Subs. by the Constitution (Eleventh Amendment) Act, 1961, s.2, for "members of both Houses of Parliament assembled at a joint meeting".

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಆ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಧಾನರಣ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗತಕ್ಕದು.

63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:- ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಇರತಕ್ಕದು.

64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದು:- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅವನು ಮತ್ತಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

ಪರಂತು, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 65ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು 97ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ವೇತನಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಭತ್ಯೆಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಹೊಸ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸತಕ್ಕದು.

(2) ಗೈರುಹಾಜರಿಯಿಂದ, ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದು.

(3) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದು.

66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:- (1) [ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ] ಮೂಲಕ ಏಕವರ್ಗವಣೀಯ ಮತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅವನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

(3) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

(ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು;

(ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು

- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಯುಕ್ತ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಂದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4). A person shall not be eligible for election as Vice-President if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State or under any local or other authority subject to the control of any of the said Governments.

Explanation.- For the purposes of this article, a person shall not be deemed to hold any office of profit by reason only that he is the President or Vice-President of the Union or the Governor^{1*} ** of any State or is a Minister either for the Union or for any State.

67. Term of office of Vice-President:-The Vice-President shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that-

- (a) a Vice-President may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
- (b) a Vice-President may be removed from his office by a resolution of the Council of States passed by a majority of all the then members of the Council and agreed to by the House of the People; but no resolution for the purpose of this clause shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution;
- (c) a Vice-President shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.

68. Time of holding election to fill vacancy in the office of Vice-President and the term of office of person elected to fill casual vacancy:- (1) An election to fill a vacancy caused by the expiration of the term of office of Vice-President shall be completed before the expiration of the term:

(2) An election to fill a vacancy in the office of Vice-President occurring by reason of his death, resignation or removal, or otherwise shall be held as soon as possible after the occurrence of the vacancy, and the person elected to fill the vacancy shall, subject to the provisions of article 67, be entitled to hold office for the full term of five years from the date on which he enters upon his office.

69. Oath or affirmation by the Vice-President:-Every Vice-President shall, before entering upon his office, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation in the following form, that is to say-

swear in the name of God

"I, A.B., do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
solemnly affirm

Constitution of India as by law established and that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter."

70. Discharge of President's functions in other contingencies:-Parliament may make such provision as it thinks fit for the discharge of the functions of the President in any contingency not provided for in this Chapter.

---

1. The words "or Rajpramukh or Uparajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

(4) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ * * * * ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು -

- (ಎ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;
- (ಸಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿವನ್ನನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿವನ್ನನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿವನ್ನನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಖಾಲಿವನ್ನನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, 67ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ-

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಈಗ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

70. ಇತರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[71. Matters relating to, or connected with, the election of a President or Vice-President:-

(1) All doubts and disputes arising out of or in connection with the election of a President or Vice-President shall be inquired into and decided by the Supreme Court whose decision shall be final.

(2) If the election of a person as President or Vice-President is declared void by the Supreme Court, acts done by him in the exercise and performance of the powers and duties of the office of President or Vice-President, as the case may be, on or before the date of the decision of the Supreme Court shall not be invalidated by reason of that declaration.

(3) Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may by law regulate any matter relating to or connected with the election of a President or Vice-President.

(4) The election of a person as President or Vice-President shall not be called in question on the ground of the existence of any vacancy for whatever reason among the members of the electoral college electing him.]

72. Power of President to grant pardons, etc. and to suspend, remit or commute sentences in certain cases:- (1) The President shall have the power to grant pardons, reprieves, respites or remissions of punishment or to suspend, remit or commute the sentence of any person convicted of any offence,-

- (a) in all cases where the punishment or sentence is by a Court Martial;
- (b) in all cases where the punishment or sentence is for an offence against any law relating to a matter to which the executive power of the Union extends;
- (c) in all cases where the sentence is a sentence of death.

(2) Nothing in sub-clause (a) of clause (1) shall affect the power conferred by law on any officer of the Armed Forces of the Union to suspend, remit or commute a sentence passed by a Court Martial.

(3) Nothing in sub-clause (c) of clause (1) shall affect the power to suspend, remit or commute a sentence of death exercisable by the Governor^{2 * * *} of a State under any law for the time being in force.

73. Extent of executive power of the Union:- (1) Subject to the provisions of this Constitution, the executive power of the Union shall extend-

- (a) to the matters with respect to which Parliament has power to make laws; and
- (b) to the exercise of such rights, authority and jurisdiction as are exercisable by the Government of India by virtue of any treaty or agreement :

1. Art. 71 has been successively subs. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s.2 (w.e.f. 10-8-1975) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.10, to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

¹[71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು:-

(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಮಾನದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆ ಘೋಷಣೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(4) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಿರುವ ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಿತ್ತೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ,-

(ಎ) ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಸಿ) ಶಿಕ್ಷೆಯು ಮರಣದಂಡನೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ

- ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬನವನ್ನು, ಮುಂದೂಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ² * * * * ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿಮಾಡಲು, ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1) ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

73. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕೌಲಿನ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಂದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಗೆ

- ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

1. 71ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (10-8-75ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ತರುವಾಯ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದನ್ನು ಮೇಲಿರುವಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

Provided that the executive power referred to in sub-clause (a) shall not, save as expressly provided in this Constitution or in any law made by Parliament, extend in any State^{1* * *} to matters with respect to which the Legislature of the State has also power to make laws.

(2) Until otherwise provided by Parliament, a State and any officer or authority of a State may, notwithstanding anything in this article, continue to exercise in matters with respect to which Parliament has power to make laws for that State such executive power or functions as the State or Officer or authority thereof could exercise immediately before the commencement of this Constitution.

Council of Ministers

74. Council of Ministers to aid and advise President:- ² [(1) There shall be a Council of Ministers with the Prime Minister at the head to aid and advise the President who shall, in the exercise of his functions, act in accordance with such advice :]

³ [Provided that the President may require the Council of Ministers to reconsider such advice, either generally or otherwise, and the President shall act in accordance with the advice tendered after such reconsideration.]

(2) The question whether any, and if so what, advice was tendered by Ministers to the President shall not be inquired into in any court.

75. Other Provisions as to Ministers:- (1) The Prime Minister shall be appointed by the President and the other Ministers shall be appointed by the President on the advice of the Prime Minister.

(2) The Ministers shall hold office during the pleasure of the President.

(3) The Council of Minister shall be collectively responsible to the House of the People.

(4) Before a Minister enters upon his office, the President shall administer to him the oaths of office and of secrecy according to the forms set out for the purpose in the Third Schedule.

(5) A Minister who for any period of six consecutive months is not a member of either House of Parliament shall at the expiration of that period cease to be a Minister.

(6) The salaries and allowances of Ministers shall be such as Parliament may from time to time by law determine and, until Parliament so determines, shall be as specified in the Second Schedule.

The Attorney-General for India

76. Attorney-General for India:- (1) The President shall appoint a person who is qualified to be appointed a judge of the Supreme Court to be Attorney-General for India.

-
1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  2. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 13, for cl. (1) (w.e.f. 3-1-1977).
  3. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.11 (w.e.f. 20-1-1979).

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಳಿದು * * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಸಹ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:-² [(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು:]

³[ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪುನರ್‌ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ತರುವಾಯ ನೀಡಿದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೇ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯು ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೋಷ್ಠಿತಾ ಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(6) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭತ್ಯೆಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ ಅವು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976ರ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 1ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) It shall be the duty of the Attorney-General to give advice to the Government of India upon such legal matters, and to perform such other duties of a legal character, as may from time to time be referred or assigned to him by the President, and to discharge the functions conferred on him by or under this Constitution or any other law for the time being in force.

(3) In the performance of his duties the Attorney-General shall have right of audience in all courts in the territory of India.

(4) The Attorney-General shall hold office during the pleasure of the President, and shall receive such remuneration as the President may determine.

Conduct of Government Business

77. Conduct of business of the Government of India:- (1) All executive action of the Government of India shall be expressed to be taken in the name of the President.

(2) Orders and other instruments made and executed in the name of the President shall be authenticated in such manner as may be specified in rules¹ to be made by the President, and the validity of an order or instrument which is so authenticated shall not be called in question on the ground that it is not an order or instrument made or executed by the President.

(3) The President shall make rules for the more convenient transaction of the business of the Government of India, and for the allocation among Ministers of the said business.

²[(4) * * * *]

78. Duties of Prime Minister as respects the furnishing of information to the President, etc:- It shall be the duty of the Prime Minister -

(a) to communicate to the President all decisions of the Council of Ministers relating to the administration of the affairs of the Union and proposals for legislation;

(b) to furnish such information relating to the administration of the affairs of the Union and proposals for legislation as the President may call for ; and

(c) if the President so requires, to submit for the consideration of the Council of Ministers any matter on which a decision has been taken by a Minister but which has not been considered by the Council.

CHAPTER - II PARLIAMENT

General

79. Constitution of Parliament:- There shall be a Parliament for the Union which shall consist of the President and two Houses to be known respectively as the Council of States and the House of the People.

-
1. See notification no. S.O. 2297, dated the 3rd November, 1958, Gazette of India, Extraordinary, 1958, pt. II. sec. 3(ii), p.1315, as amended from time to time.
  2. Cl. (4) was ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.14 (w.e.f. 3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.12 (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು, ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವನು ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೆಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

[(4) * * * * *]

78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯು-

- (ಎ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಕೊಂಡಿರುವ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು

- ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 : ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸತ್ತಿನ ರಚನೆ:- ಒಕ್ಕೂಟವು ಒಂದು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕಂಥ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ: ಎಸ್.ಒ. 2297ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ 1958ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 3ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರ, 1958; ಭಾಗ 2, ಅನುಭಾಗ - 3(ii), ಪುಟ 1315.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (4)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

80. Composition of the Council of States:- (1)¹ [² * * * * The Council of States] shall consist of -

(a) twelve members to be nominated by the President in accordance with the provisions of clause (3); and

(b) not more than two hundred and thirty-eight representatives of the States ³[and of the Union territories].

(2) The allocation of seats in the Council of States to be filled by representatives of the States ³[and of the Union territories] shall be in accordance with the provisions in that behalf contained in the Fourth Schedule.

(3) The members to be nominated by the President under sub-clause (a) of clause (1) shall consist of persons having special knowledge or practical experience in respect of such matters as the following, namely:-

Literature, Science, Art and Social service.

(4) The representatives of each State ⁴ [* * *] in the Council of States shall be elected by the elected members of the Legislative Assembly of the State in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

(5) The representatives of the ⁵[Union territories] in the Council of States shall be chosen in such manner as Parliament may by law prescribe.

⁶[**81. Composition of the House of the People:-** (1) ⁷[Subject to the provisions of article 331 ⁸* * *], the House of the People shall consist of -

(a) not more than ⁹[five hundred and thirty members] chosen by direct election from territorial constituencies in the States, and

(b) not more than ¹⁰[twenty members] to represent the Union territories, chosen in such manner as Parliament may by law provide.

-
1. Subs. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.3, for "The Council of States" (w.e.f. 1-3-1975).
  2. The words "Subject to the provisions of paragraph 4 of the Tenth Schedule" omitted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).
  3. Added by Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.3.
  4. The words and letters "Specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.3.
  5. Subs. by s.3, ibid., for "States specified in Part C of the First Schedule".
  6. Subs. by s.4, ibid., for arts, 81 and 82.
  7. Subs. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.4 for "Subject to the provisions of article 331" (w.e.f. 1-3-1975).
  8. The words and figure "and paragraph 4 of the Tenth Schedule" omitted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).
  9. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.63 for "five hundred and twenty-five members" (w.e.f. 30-5-1987).
  10. Subs. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s.2 for "twenty-five members".

80. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ರಚನೆ:- (1) ¹[2 * * * * ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು]-

(ಎ) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ³[ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ] ಇನ್ನೂ ಮೂವತ್ತೆಂಟಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಗಳ ³[ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರು, ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಎಂದರೆ:-

ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ⁴[* * * *] ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಏಕವರ್ಗವಣಿಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ⁵[ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಆಗತಕ್ಕುದು.

⁶[81. ಲೋಕಸಭೆಯ ರಚನೆ:- (1) ⁷[331ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ⁸* * * ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು] ಲೋಕಸಭೆಯು,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ⁹[ಐನೂರ ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ] ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ¹⁰[ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತ] ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು

- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯಸಭೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಹತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಎ' ಭಾಗ ಅಥವಾ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಸಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 81ನೆಯ ಮತ್ತು 82ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "331ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ಯಾರಾದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
9. 1987 ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನಾರಚನೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "520 ಸದಸ್ಯರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸದಸ್ಯರು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1) -

- (a) there shall be allotted to each State a number of seats in the House of the People in such manner that the ratio between that number and the population of the State is, so far as practicable, the same for all States; and
- (b) each State shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it is, so far as practicable, the same throughout the State :

¹[Provided that the provisions of sub-clause (a) of this clause shall not be applicable for the purpose of allotment of seats in the House of the People to any State so long as the population of that State does not exceed six millions.]

(3) In this article, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published :

²[Provided that the reference in this clause to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, ~~be construed as a reference to the 1971 census~~] *[be construed]*

82. Readjustment after each census:- Upon the completion of each census, the allocation of seats in the House of the People to the States and the division of each State into territorial constituencies shall be readjusted by such authority and in such manner as Parliament may by law determine :

Provided that such readjustment shall not affect representation in the House of the People until the dissolution of the then existing House :

³[Provided further that such readjustment shall take effect from such date as the President may, by order, specify and until such readjustment takes effect, any election to the House may be held on the basis of the territorial constituencies existing before such readjustment :

Provided also that until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, it shall not be necessary to ~~readjust the allocation of seats in the House of the People to the States and the division of each State into territorial constituencies under this article~~]

83. Duration of Houses of Parliament:- (1) The Council of States shall not be subject to dissolution, but as nearly as possible one-third of the members thereof shall retire as soon as may be on the expiration of every second year in accordance with the provisions made in that behalf by Parliament by law.

1. Ins. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s.2.
2. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.15 (w.e.f. 3-1-1977).
3. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.16 (w.e.f. 3-1-1977).

*Sub by the Constitution (84th Amendment) Act, 2002
Sec 3*

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ -

- (ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

¹[ಪರಂತು, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಮೀರದಿರುವವರೆಗೆ ಈ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

²[ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2001ನೇ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, [1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು].]

82. ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ:- ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

³[ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಸಭೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, [2000ನೇ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯು ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು] ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

83. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ :- (1) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The House of the People, unless sooner dissolved, shall continue for ¹[five years] from the date appointed for its first meeting and no longer and the expiration of the said period of ¹[five years] shall operate as a dissolution of the House :

Provided that the said period may, while a Proclamation of Emergency is in operation, be extended by Parliament by law for a period not exceeding one year at a time and not extending in any case beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate.

84. Qualification for membership of Parliament:- A Person shall not be qualified to be chosen to fill a seat in Parliament unless he,-

- ²[(a) is a citizen of India, and makes and subscribes before some persons authorised in that behalf by the Election Commission an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule;]
- (b) is in the case of a seat in the Council of States, not less than thirty years of age and, in the case of a seat in the House of the People, not less than twenty-five years of age; and
- (c) possesses such other qualifications as may be prescribed in that behalf by or under any law made by Parliament.

³[**85. Sessions of Parliament, prorogation and dissolution:-** (1) The President shall from time to time summon each House of Parliament to meet at such time and place as he thinks fit, but six months shall not intervene between its last sitting in one session and the date appointed for its first sitting in the next session.

- (2) The President may from time to time,-
  - (a) prorogue the Houses or either House;
  - (b) dissolve the House of the People.]

86. Right of President to address and sent messages to Houses:- (1) The President may address either House of Parliament or both Houses assembled together, and for that purpose require the attendance of members.

(2) The President may send messages to either House of Parliament, whether with respect to a Bill then pending in Parliament or otherwise, and a House to which any message is so sent shall with all convenient despatch consider any matter required by the message to be taken into consideration.

1. Subs. by Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.13, for "Six Years" (w.e.f. 20-6-1979). The words "six years" were subs. for the original words "five years" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.17 (w.e.f. 3-1-1977).
2. Subs. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.3 for clause (a).
3. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.6 for art. 85.

(2) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ¹[ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿತವಾದ ಹೊರತು, ಅದು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ ¹[ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

84. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, -

- ²[(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹೊರತು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿರುವ ಹೊರತು;]
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೊರತು

- ಸಂಸತ್ತಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಹೊಂದಲು ಅವನು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

³[85. ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನೂ ಅವನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ, -

- (ಎ) ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.]

86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕಾದರೂ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಐದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 85ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

87. Special address by the President:- (1) At the commencement of ¹[the first session after each general election to the House of the People and at the commencement of the first session of each year] the President shall address both Houses of Parliament assembled together and inform Parliament of the causes of its summons.

(2) Provision shall be made by the rules regulating the procedure of either House for the allotment of time for discussion of the matters referred to in such address ²[* * *].

88. Rights of Ministers and Attorney-General as respects Houses:- Every Minister and the Attorney-General of India shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, either House, any joint sitting of the Houses, and any Committee of Parliament of which he may be named a member, but shall not by virtue of this article be entitled to vote.

Officers of Parliament

89. The Chairman and Deputy Chairman of the Council of States:- (1) The Vice-President of India shall be ex-officio Chairman of the Council of States.

(2) The Council of States shall, as soon as may be, choose a member of the Council to be Deputy Chairman thereof, and, so often as the office of Deputy Chairman becomes vacant, the Council shall choose another member to be Deputy Chairman thereof.

90. Vacation and resignation of, and removal from, the office of Deputy Chairman:- A member holding office as Deputy Chairman of the Council of States,-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Council ;
- (b) may at any time, by writing under his hand addressed to the Chairman, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Council passed by a majority of all the then members of the Council:

Provided that no resolution for the purpose of clause (c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution.

91. Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman:- (1) While the office of Chairman is vacant, or during any period when the Vice-President is acting as, or discharging the functions of, President, the duties of the office shall be performed by the Deputy Chairman; or, if the office of Deputy Chairman is also vacant, by such member of the Council of States as the President may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Chairman from any sitting of the Council of States the Deputy Chairman, or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Council, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Council, shall act as Chairman.

---

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.7, for "every session".

2. The words "and for the precedence of such discussion over other business of the House" omitted by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.7.

87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:- (1) ¹[ಲೋಕಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ತರುವಾಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕರೆದಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ²[* * * ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವಂಥ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಯಾವುದೇ ಜಂಟಿಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ:- (1) ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕುದು.

90. ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಭಾಪತಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

91. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೂ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

92. The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Council of States, while any resolution for the removal of the Vice-President from his office is under consideration, the Chairman, or while any resolution for the removal of the Deputy Chairman from his office is under consideration, the Deputy Chairman, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 91 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Chairman, or, as the case may be, the Deputy Chairman, is absent.

(2) The Chairman shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Council of States while any resolution for the removal of the Vice-President from his office is under consideration in the Council, but, notwithstanding anything in article 100, shall not be entitled to vote at all on such resolution or on any other matter during such proceedings.

93. The Speaker and Deputy Speaker of the House of the People:- The House of the People shall, as soon as may be, choose two members of the House to be respectively Speaker and Deputy Speaker thereof and, so often as the office of Speaker or Deputy Speaker becomes vacant, the House shall choose another member to be Speaker or Deputy Speaker, as the case may be.

94. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker:- A member holding office as Speaker or Deputy Speaker of the House of the People -

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the House of the People ;
- (b) may at any time, by writing under his hand addressed, if such member is the Speaker, to the Deputy Speaker, and if such member is the Deputy Speaker, to the Speaker, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the House of the People passed by a majority of all the then members of the House:

Provided that no resolution for the purpose of clause (c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution:

Provided further that, whenever the House of the People is dissolved, the Speaker shall not vacate his office until immediately before the first meeting of the House of the People after the dissolution.

95. Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office, of, or to act as, Speaker:- (1) while the office of Speaker is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Speaker, or, if the office of Deputy Speaker is also vacant, by such member of the House of the People as the President may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Speaker from any sitting of the House of the People the Deputy Speaker or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the House, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the House, shall act as Speaker.

96. The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the House of the People, while any resolution for the removal of the speaker from his office is under consideration, the Speaker, or while any resolution for the removal of the Deputy Speaker from his office is under consideration, the Deputy Speaker, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 95 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Speaker, or, as the case may be, the Deputy Speaker, is absent.

92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:- (1) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು 91ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು; ಆದರೆ 100ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

93. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ಲೋಕಸಭೆಯು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಸದನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಸದನವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

94. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದು;

(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಡಬಹುದು :

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದು.

(2) ಲೋಕಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಲೋಕಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸದನವು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದು.

96. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:- (1) ಲೋಕಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು 95ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದು.

(2) The Speaker shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the House of the People while any resolution for his removal from office is under consideration in the House and shall, notwithstanding anything in article 100, be entitled to vote only in the first instance on such resolution or on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

97. Salaries and allowances of the Chairman and Deputy Chairman and the Speaker and Deputy Speaker:- There shall be paid to the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States, and to the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the People, such salaries and allowances as may be respectively fixed by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries and allowances as are specified in the Second Schedule.

98. Secretariat of Parliament:- (1) Each House of Parliament shall have a separate secretarial staff :

Provided that nothing in this clause shall be construed as preventing the creation of posts common to both Houses of Parliament.

(2) Parliament may by law regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of either House of Parliament.

(3) Until provision is made by Parliament under clause (2), the President may, after consultation with the Speaker of the House of the People or the Chairman of the Council of States, as the case may be, make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of the House of the People or the Council of States, and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any law made under the said clause.

Conduct of Business

99. Oath or Affirmation by members:- Every Member of either House of Parliament shall, before taking his seat, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

100. Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum:-
(1) Save as otherwise provided in this Constitution, all questions at any sitting of either House or joint sitting of the Houses shall be determined by a majority of votes of the members present and voting, other than the Speaker or person acting as Chairman or Speaker.

The Chairman or Speaker, or person acting as such, shall not vote in the first instance, but shall have and exercise a casting vote in the case of an equality of votes.

(2) Either House of Parliament shall have power to act notwithstanding any vacancy in the membership thereof, and any proceedings in Parliament shall be valid notwithstanding that it is discovered subsequently that some person who was not entitled so to do sat or voted or otherwise took part in the proceedings.

(3) Until Parliament by law otherwise provides, the quorum to constitute a meeting of either House of Parliament shall be one-tenth of the total number of members of the House.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 100ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಾತ್ರ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು:- ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು.

98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಚಿವಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ:-

(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಹಾಜರಿರುವ ಹಾಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು.

ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಸದನವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡುಬಂದಾಗ್ಯೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯಲು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವು ಆ ಸದನದ ಸಭೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕೋರಂ ಆಗತಕ್ಕುದು.

(4) If at any time during a meeting of a House there is no quorum, it shall be the duty of the Chairman or Speaker, or person acting as such, either to adjourn the House or to suspend the meeting until there is a quorum.

Disqualifications of Members

101. Vacation of Seats:- (1) No person shall be a member of both Houses of Parliament and provision shall be made by Parliament by law for the vacation by a person who is chosen a member of both Houses of his seat in one House or the other.

(2) No person shall be a member both of Parliament and of a House of the Legislature of a State, ¹ * * * and if a person is chosen a member both of Parliament and of a House of the Legislature of ² [a State], then, at the expiration of such period as may be specified in rules³ made by the President, that person's seat in Parliament shall become vacant, unless he has previously resigned his seat in the Legislature of the State.

(3) If a member of either House of Parliament,-

(a) becomes subject to any of the disqualifications mentioned in ⁴ [clause (1) or clause (2) of article 102]; or

⁵[(b) resigns his seat by writing under his hand addressed to the Chairman or the Speaker, as the case may be, his resignation is accepted by the Chairman or the Speaker, as the case may be,]

his seat shall thereupon become vacant:

⁶ [Provided that in the case of any resignation referred to in sub-clause (b), if from information received or otherwise and after making such inquiry as he thinks fit, the Chairman or the Speaker, as the case may be, is satisfied that such resignation is not voluntary or genuine, he shall not accept such resignation.]

(4) If for a period of sixty days a member of either House of Parliament is without permission of the House absent from all meetings thereof, the House may declare his seat vacant:

Provided that in computing the said period of sixty days no account shall be taken of any period during which the House is prorogued or is adjourned for more than four consecutive days.

-
1. The words and letters "specified in part A or Part B of the First Schedule "omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and sch.
  2. Subs. by s.29 and sch., *ibid.*, for "such a State".
  3. See the Prohibition of Simultaneous Membership Rules, 1950, published with the Ministry of Law Notification No. F.46/50-C, dated 26th January 1950, Gazette of India, Extraordinary, p.678.
  4. Subs. by the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985, s.2 for the words, brackets and figures "clause (1) of article 102", (w.e.f. 1-3-1985).
  5. Subs. by the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, s.2. for sub-clause (b).
  6. Ins. by s.2, *ibid.*

(4) ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೋರಂ ಆಗುವವರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೂಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ¹[* * *] ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನ, - ಇವೆರಡರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ²[ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನ - ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದಲ್ಲಿ, ಆಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಿದ ³[ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) ⁴[102ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡ ಅಥವಾ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

⁵[(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ತರುವಾಯ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

⁶[ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ನೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(4) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸದನದ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೈರುಹಾಜರಾದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂಥ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. ಎಫ್. 46:50-3 ಕ್ರಮಾಂಕದ-1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನಪರಿ ತಿಂಗಳ 26ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಕಾನೂನು ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ 678ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುವ, 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಾಮಯಿಕ ಸದಸ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಷೇಧ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.
4. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

102. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of either House of Parliament -

- (a) if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State, other than an office declared by Parliament by law not to disqualify its holder ;
- (b) if he is of unsound mind and stands so declared by a competent court ;
- (c) if he is an undischarged insolvent ;
- (d) if he is not a citizen of India, or has voluntarily acquired the citizenship of a foreign State, or is under any acknowledgment of allegiance or adherence to a foreign State ;
- (e) if he is so disqualified by or under any law made by Parliament.

¹ [*Explanation.*- For the purposes of this clause] a person shall not be deemed to hold an office of profit under the Government of India or the Government of any State by reason only that he is a Minister either for the Union or for such State.

² [(2) A person shall be disqualified for being a member of either House of Parliament if he is so disqualified under the Tenth Schedule.]

³ [**103. Decision on questions as to disqualifications of members:-** (1) If any question arises as to whether a member of either House of Parliament has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1) of article 102, the question shall be referred for the decision of the President and his decision shall be final.

(2) Before giving any decision on any such question, the President shall obtain the opinion of the Election Commission and shall act according to such opinion.]

104. Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 99 or when not qualified or when disqualified:- If a person sits or votes as a member of either House of Parliament before he has complied with the requirements of article 99, or when he knows that he is not qualified or that he is disqualified for membership thereof, or that he is prohibited from so doing by the provisions of any law made by Parliament, he shall be liable in respect of each day on which he so sits or votes to a penalty of five hundred rupees to be recovered as a debt due to the Union.

Powers, Privileges and Immunities of Parliament and its Members

105. Powers, Privileges, etc., of the Houses of Parliament and of the members and committees thereof:- (1) Subject to the provisions of this Constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of Parliament, there shall be freedom of speech in Parliament.

-
1. Subs. by the Constitution (Fifty-Second Amendment) Act, 1985, s.3 for the brackets, figure and words "2(2) for the purpose of this article" (w.e.f. 1-3-1985).
  2. Ins. by s.3, *ibid* (w.e.f. 1-3-1985).
  3. Art. 103 has been successively substituted by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976 s. 20 (w.e.f. 3-1-1977) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.14 to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

102. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು:-

- (ಅ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಅವನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಾಗ;
- (ಬಿ) ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ಷಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವಾಗ;
- (ಸಿ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗ;
- (ಡಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಚ್ಛಿಯಿಂದ ಆರ್ಜಿಪಿಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ;
- (ಇ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ,

¹[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

²[(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು.]

³[103. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು 102ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

104. 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತಾನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೂ, ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿ ದಿನಕ್ಕೂ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬದ್ಧನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಸಾಲದಂತೆ ವಸೂಲು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು

105. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಾಯಿ ಆದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 103ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(2) No Member of Parliament shall be liable to any proceedings in any court in respect of anything said or any vote given by him in Parliament or any committee thereof, and no person shall be so liable in respect of the publication by or under the authority of either House of Parliament of any report, paper, votes or proceedings.

(3) In other respects, the powers, privileges and immunities of each House of Parliament, and of the members and the committees of each House, shall be such as may from time to time be defined by Parliament by law, and, until so defined, [shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of section 15 of the Constitution (forty-fourth Amendment) Act, 1978].

(4) The provisions of clauses (1), (2) and (3) shall apply in relation to persons who by virtue of this Constitution have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, a House of Parliament or any committee thereof as they apply in relation to members of Parliament.

106. Salaries and allowances of members:- Members of either House of Parliament shall be entitled to receive such salaries and allowances as may from time to time be determined by Parliament by law and, until provision in that respect is so made, allowances at such rates and upon such conditions as were immediately before the commencement of this Constitution applicable in the case of members of the Constituent Assembly of the Dominion of India.

Legislative Procedure

107. Provisions as to introduction and passing of Bills:- (1) Subject to the provisions of articles 109 and 117 with respect to Money Bills and other Financial Bills, a Bill may originate in either House of Parliament.

(2) Subject to the provisions of articles 108 and 109, a Bill shall not be deemed to have been passed by the Houses of Parliament unless it has been agreed to by both Houses, either without amendment or with such amendments only as are agreed to by both Houses.

(3) A Bill pending in Parliament shall not lapse by reason of the prorogation of the Houses.

(4) A Bill pending in the Council of States which has not been passed by the House of the People shall not lapse on a dissolution of the House of the People.

(5) A Bill which is pending in the House of the People, or which having been passed by the House of the People is pending in the Council of States, shall, subject to the provisions of article 108, lapse on a dissolution of the House of the People.

108. Joint sitting of both Houses in certain cases:- (1) If after a Bill has been passed by one House and transmitted to the other House,-

- (a) the Bill is rejected by the other House; or
- (b) the Houses have finally disagreed as to the amendments to be made in the Bill; or
- (c) more than six months elapse from the date of the reception of the Bill by the other House without the Bill being passed by it.

---

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.15 for certain words (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತಗಳು ಅಥವಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಭಾಷಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪರಿಭಾಷಿಸುವವರೆಗೆ [ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) (1), (2) ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 109ನೆಯ ಮತ್ತು 117ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

(2) 108ನೆಯ ಮತ್ತು 109ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಒಪ್ಪಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಸದನಗಳ ಅವಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದಾಗಿ 108ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

108. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನ:- (1) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ,-

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸದನಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದು ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗದೇ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದರೆ;

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

the President may, unless the Bill has elapsed by reason of a dissolution of the House of the People, notify to the Houses by message if they are sitting or by public notification if they are not sitting, his intention to summon them to meet in a joint sitting for the purpose of deliberating and voting on the Bill :

Provided that nothing in this clause shall apply to a Money Bill.

(2) In reckoning any such period of six months as is referred to in clause (1) no account shall be taken of any period during which the House referred to in sub-clause (c) of that clause is prorogued or adjourned for more than four consecutive days.

(3) Where the President has under clause (1) notified his intention of summoning the Houses to meet in a joint sitting, neither House shall proceed further with the Bill, but the President may at any time after the date of his notification summon the Houses to meet in a joint sitting for the purpose specified in the notification and, if he does so, the Houses shall meet accordingly.

(4) If at the joint sitting of the two Houses the Bill, with such amendments, if any, as are agreed to in joint sitting, is passed by a majority of the total number of members of both Houses present and voting, it shall be deemed for the purposes of this Constitution to have been passed by both Houses :

Provided that at a joint sitting -

(a) if the Bill, having been passed by one House, has not been passed by the other House with amendments and returned to the House in which it originated, no amendment shall be proposed to the Bill other than such amendments (if any) as are made necessary by the delay in the passage of the Bill ;

(b) if the Bill has been so passed and returned, only such amendments as aforesaid shall be proposed to the Bill and such other amendments as are relevant to the matters with respect to which the Houses have not agreed ;

and the decision of the person presiding as to the amendments which are admissible under this clause shall be final.

(5) A joint sitting may be held under this article and a Bill passed there at, notwithstanding that a dissolution of the House of the People has intervened since the President notified his intention to summon the Houses to meet therein.

109. Special procedure in respect of Money Bills:- (1) A Money Bill shall not be introduced in the Council of States.

(2) After a Money Bill has been passed by the House of the People it shall be transmitted to the Council of States for its recommendations and the Council of States shall within a period of fourteen days' from the date of its receipt of the Bill return the Bill to the House of the People with its recommendations and the House of the People may thereupon either accept or reject all or any of the recommendations of the Council of States.

(3) If the House of the People accepts any of the recommendations of the Council of States, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses with the amendments recommended by the Council of States and accepted by the House of the People.

(4) If the House of the People does not accept any of the recommendations of the Council of States, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses in the form in which it was passed by the House of the People without any of the amendments recommended by the Council of States.

- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂತ್ಯಗೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು, ಸದನಗಳ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮತ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಆರು ತಿಂಗಳ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅದೇ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸದನಗಳನ್ನು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಲು ಕರೆಯುವ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸದನಗಳು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುವಂತೆ ಕರೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ತದನುಸಾರ ಆ ಸದನಗಳು ಸಭೆ ಸೇರತಕ್ಕುದು.

(4) ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಅಂಗೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವಿಳಂಬದಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು (ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ) ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಇತರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದು;

ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

109. ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ, ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) If a Money Bill passed by the House of the People and transmitted to the Council of States for its recommendations is not returned to the House of the People within the said period of fourteen days', it shall be deemed to have been passed by both Houses at the expiration of the said period in the form in which it was passed by the House of the People.

110. Definition of 'Money Bills':- (1) For the purposes of this Chapter, a Bill shall be deemed to be a Money Bill if it contains only provisions dealing with all or any of the following matters, namely:-

- (a) the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax ;
- (b) the regulation of the borrowing of money or the giving of any guarantee by the Government of India, or the amendment of the law with respect to any financial obligations undertaken or to be undertaken by the Government of India ;
- (c) the custody of the Consolidated Fund or the Contingency Fund of India, the payment of moneys into or the withdrawal of moneys from any such fund ;
- (d) the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India ;
- (e) the declaring of any expenditure to be expenditure charged on the Consolidated Fund of India or the increasing of the amount of any such expenditure ;
- (f) the receipt of money on account of the Consolidated Fund of India or the public account of India or the custody or issue of such money or the audit of the accounts of the Union or of a State ; or
- (g) any matter incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f).

(2) A Bill shall not be deemed to be a Money bill by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties, or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) If any question arises whether a Bill is a Money Bill or not, the decision of the Speaker of the House of the People there on shall be final.

(4) There shall be endorsed on every Money bill when it is transmitted to the Council of States under article 109, and when it is presented to the President for assent under article 111, the certificate of the Speaker of the House of the People signed by him that it is a Money Bill.

111. Assent to Bills:- When a Bill has been passed by the Houses of Parliament, it shall be presented to the President, and the President shall declare either that he assents to the Bill; or that he withholds assent there from:

Provided that the President may, as soon as possible after the presentation to him of a Bill for assent, return the Bill if it is not a Money Bill to the Houses with a message requesting that they will reconsider the Bill or any specified provisions thereof and, in particular, will consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message, and when a Bill is so returned, the Houses shall reconsider the Bill accordingly, and if the Bill is passed again by the Houses with or without amendment and presented to the President for assent, the President shall not withhold assent therefrom.

(5) ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಅದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಅದು ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

110. "ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು" ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದು ಮಾಡುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸಿನ ಹೊಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು;
- (ಸಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;
- (ಡಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು;
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು;
- (ಎಫ್) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಣದ ಜಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು; ಅಥವಾ
- (ಜಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ವಿಧೇಯಕವು, ಜುಲಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು 109ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 111ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗ, ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕದು.

111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:- ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕದು :

ಪರಂತು, ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸುಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನಗಳಿಗೆ ವಾಪಸು ಕಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸದನಗಳು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕದಲ್ಲ.

Procedure in Financial Matters

112. Annual financial statement:- (1) The President shall in respect of every financial year cause to be laid before both the Houses of Parliament a statement of the estimated receipts and expenditure of the Government of India for that year, in this Part referred to as the "annual financial statement".

(2) The estimates of expenditure embodied in the annual financial statement shall show separately -

- (a) the sums required to meet expenditure described by this Constitution as expenditure charged upon the Consolidated Fund of India ; and
- (b) the sums required to meet other expenditure proposed to be made from the Consolidated Fund of India,

and shall distinguish expenditure on revenue account from other expenditure.

(3) The following expenditure shall be expenditure charged on the Consolidated Fund of India:-

- (a) the emoluments and allowances of the President and other expenditure relating to his office ;
- (b) the salaries and allowances of the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the People ;
- (c) debt charges for which the Government of India is liable including interest, sinking fund charges and redemption charges, and other expenditure relating to the raising of loans and the service and redemption of debt ;
- (d) (i) the salaries, allowances and pensions payable to or in respect of judges of the Supreme Court ;
- (ii) the pensions payable to or in respect of Judges of the Federal Court ;
- (iii) the pensions payable to or in respect of judges of any High Court which exercises jurisdiction in relation to any area included in the territory of India or which at any time before the commencement of this Constitution exercised jurisdiction in relation to any area included in ¹[a Governor's Province of the Dominion of India] ;
- (e) the salary, allowances and pension payable to or in respect of the Comptroller and Auditor-General of India ;
- (f) any sums required to satisfy any judgement, decree or award of any court or arbitral tribunal ;
- (g) any other expenditure declared by this Constitution or by Parliament by law to be so charged.

113. Procedure in Parliament with respect to estimates:- (1) So much of the estimates as relates to expenditure charged upon the Consolidated Fund of India shall not be submitted to the vote of Parliament, but nothing in this clause shall be construed as preventing the discussion in either House of Parliament of any of those estimates.

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. for "a Province corresponding to a State specified in Part A of the First Schedule".

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

112. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಪ್ರತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು “ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ” ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು

- ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಬೀಳುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವೆಚ್ಚವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು;

(ಸಿ) ಬಡ್ಡಿ, ಋಣತೀರಿಕೆ ನಿಧಿಯ ಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಋಣ ವಿಮೋಚನೆ ಭಾರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಣೆಯಾಗಿರುವ ಋಣಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಋಣಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಋಣವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;

(ಡಿ) (i) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(ii) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(iii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ [ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು;

(ಇ) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ವೇತನ, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ;

(ಎಫ್) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರಿಕೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಐತೀರ್ಪು ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗುಗಳು;

(ಜಿ) ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚ.

113. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಮತಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) So much of the said estimates as relates to other expenditure shall be submitted in the form of demands for grants to the House of the People, and the House of the People shall have power to assent, or to refuse to assent, to any demand, or to assent to any demand subject to a reduction of the amount specified therein.

(3) No demand for a grant shall be made except on the recommendation of the President.

114. Appropriation Bills:- (1) As soon as may be after the grants under article 113 have been made by the House of the People, there shall be introduced a Bill to Provide for the appropriation out of the Consolidated Fund of India of all moneys required to meet -

- (a) the grants so made by the House of the People ; and
- (b) the expenditure charged on the Consolidated Fund of India but not exceeding in any case the amount shown in the statement previously laid before Parliament.

(2) No amendment shall be proposed to any such Bill in either House of Parliament which will have the effect of varying the amount or altering the destination of any grant so made or of varying the amount of any expenditure charged on the Consolidated Fund of India, and the decision of the person presiding as to whether an amendment is inadmissible under this clause shall be final.

(3) Subject to the provisions of articles 115 and 116, no money shall be withdrawn from the Consolidated Fund of India except under appropriation made by law passed in accordance with the provisions of this article.

115. Supplementary, additional or excess grants:- (1) The President shall -

- (a) if the amount authorised by any law made in accordance with the provisions of article 114 to be expended for a particular service for the current financial year is found to be insufficient for the purposes of that year or when a need has arisen during the current financial year for supplementary or additional expenditure upon some new service not contemplated in the annual financial statement for that year ; or
- (b) if any money has been spent on any service during a financial year in excess of the amount granted for that service and for that year ;

cause to be laid before both the Houses of Parliament another statement showing the estimated amount of that expenditure or cause to be presented to the House of the People a demand for such excess, as the case may be.

(2) The provisions of articles 112, 113 and 114 shall have effect in relation to any such statement and expenditure or demand and also to any law to be made authorising the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure or the grant in respect of such demand as they have effect in relation to the annual financial statement and the expenditure mentioned therein or to a demand for a grant and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure or grant.

116. Votes on account, votes of credit and exceptional grants:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, the House of the People shall have power -

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು, ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು:- (1) 113ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯು ಆ ರೀತಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಮೀರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು

- ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪರಿಣಾಮವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹವೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತತೆ ವಹಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) 115ನೆಯ ಮತ್ತು 116ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು:-

(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು-

(ಎ) 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಲಗು ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂದು ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಲಗಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೆ

- ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಲಗನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 112, 113 ಮತ್ತು 114ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು, ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಲೋಕಸಭೆಯು -

- (a) to make any grant in advance in respect of the estimated expenditure for a part of any financial year pending the completion of the procedure prescribed in article 113 for the voting of such grant and the passing of the law in accordance with the provisions of article 114 in relation to that expenditure ;
- (b) to make a grant for meeting an unexpected demand upon the resources of India when on account of the magnitude or the indefinite character of the service the demand cannot be stated with the details ordinarily given in an annual financial statement ;
- (c) to make an exceptional grant which forms no part of the current service of any financial year,

and Parliament shall have power to authorise by law the withdrawal of money from the Consolidated Fund of India for the purposes for which the said grants are made.

(2) The provisions of articles 113 and 114 shall have effect in relation to the making of any grant under clause (1) and to any law to be made under that clause as they have effect in relation to the making of a grant with regard to any expenditure mentioned in the annual financial statement and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure.

117. Special provisions as to financial Bills:- (1) A Bill or amendment making provision for any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f) of clause (1) of article 110, shall not be introduced or moved except on the recommendation of the President and a Bill making such provision shall not be introduced in the Council of States :

Provided that no recommendation shall be required under this clause for the moving of an amendment making provision for the reduction or abolition of any tax.

(2) A Bill or amendment shall not be deemed to make provision for any of the matters aforesaid by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties, or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) A Bill which, if enacted and brought into operation, would involve expenditure from the Consolidated Fund of India shall not be passed by either Houses of Parliament unless the President has recommended to that House the Consideration of the bill.

Procedure Generally

118. Rules of procedure:- (1) Each House of Parliament may make rules for regulating, subject to the provisions of this Constitution, its procedure and the conduct of its business.

(2) Until rules are made under clause (1) the rules of procedure and standing orders in force immediately before the commencement of this Constitution with respect to the Legislature of the Dominion of India shall have effect in relation to Parliament subject to such modifications and adaptations as may be made there in by the Chairman of the Council of States or the Speaker of the House of the People, as the case may be.

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 113ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಬಿ) ಸೇವೆಯು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಸಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು

- ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 113 ಮತ್ತು 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- 110ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, ಜುಲೈನಿಗಿಂತ ಮೊದಲಿನ ಅಥವಾ ಇತರ ಅರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅದು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

118. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವೋ ಅವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾವತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು;

(3) the President, after consultation with the Chairman of the Council of States and the Speaker of the House of the People, may make rules as to the procedure with respect to joint sittings of, and communications between, the two Houses.

(4) At a joint sitting of the two Houses the Speaker of the House of the People, or in his absence such person as may be determined by rules of procedure made under clause (3), shall preside.

119. Regulation by law of procedure in Parliament in relation to financial business:- Parliament may, for the purpose of the timely completion of financial business regulate by law the procedure of, and the conduct of business in, each House of Parliament in relation to any financial matter or to any Bill for the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India, and, if and so far as any provision of any law so made is inconsistent with any rule made by a House of Parliament under clause (1) of article 118 or with any rule or standing order having effect in relation to Parliament under clause (2) of that article, such provision shall prevail.

120. Language to be used in Parliament:- (1) Notwithstanding anything in Part XVII, but subject to the provisions of article 348, business in Parliament shall be transacted in Hindi or in English:

Provided that the Chairman of the Council of States or Speaker of the House of the People, or person acting as such, as the case may be, may permit any member who cannot adequately express himself in Hindi or in English to address the House in his mother-tongue.

(2) Unless Parliament by law otherwise provides, this article shall, after the expiration of a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, have effect as if the words "or in English" were omitted therefrom.

121. Restriction on discussion in Parliament:- No discussion shall take place in Parliament with respect to the conduct of any judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties except upon a motion for presenting an address to the President praying for the removal of the judge as hereinafter provided.

122. Courts not to inquire into proceedings of Parliament:- (1) The validity of any proceedings in Parliament shall not be called in question on the ground of any alleged irregularity of procedure.

(2) No officer or member of Parliament in whom powers are vested by or under this Constitution for regulating procedure or the conduct of business, or for maintaining order, in Parliament shall be subject to the jurisdiction of any court in respect of the exercise by him of those powers.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಡುವಣ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(4) ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನ ಗೃಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:- ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸದನದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, 118ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ:- (1) ಭಾಗ-17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರವು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಆಗದಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ "ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೂಚನೆಯ ಮೇಲಲ್ಲದೆ, ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಯೂ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿನ ಆಪಾದಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವವೋ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು, ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

CHAPTER - III LEGISLATIVE POWERS OF THE PRESIDENT

123. Power of President to promulgate Ordinances during recess of Parliament:- (1) If at any time, except when both Houses of Parliament are in session, the President is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require.

(2) An Ordinance Promulgated under this article shall have the same force and effect as an Act of Parliament, but every such Ordinance-

(a) shall be laid before both Houses of Parliament and shall cease to operate at the expiration of six weeks from the reassembly of Parliament, or, if before the expiration of that period resolutions disapproving it are passed by both Houses, upon the passing of the second of those resolutions; and

(b) may be withdrawn at any time by the President.

Explanation.- Where the Houses of Parliament are summoned to reassemble on different dates, the period of six weeks shall be reckoned from the later of those dates for the purposes of this clause.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which Parliament would not under this Constitution be competent to enact, it shall be void.

[* * * * *]

CHAPTER - IV THE UNION JUDICIARY

124. Establishment and Constitution of Supreme Court:- (1) There shall be a Supreme Court of India consisting of a Chief Justice of India and, until Parliament by law prescribes a larger number, of not more than seven² other judges.

(2) Every Judge of the Supreme Court shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal after consultation with such of the Judges of the Supreme Court and of the High Court in the States as the President may deem necessary for the purpose and shall hold office until he attains the age of sixty-five years:

Provided that in the case of appointment of a judge other than the Chief Justice, the Chief Justice of India shall always be consulted:

Provided further that -

- (a) a judge may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
- (b) a judge may be removed from his office in the manner provided in clause (4).

1. Cl.(4) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.2 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 16 (w.e.f. 20-6-1979).

2. Now "twenty-five", vide Act No. 22 of 1986.

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೂಡಲೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ತೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

- (ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಪುನಃ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತರದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು!

[* * * *]

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಒಕ್ಕೂಟ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ:- (1) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವವರೆಗೆ ಏಳಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತನಗೆ ಅರವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬುವವರೆಗೂ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, -

- (ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು:
- (ಬಿ) (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. ಈಗ "ಇಪ್ಪತ್ತೈದು", 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ 22ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನೋಡಿ.

[(2A) The age of a judge of the Supreme Court shall be determined by such authority and in such manner as Parliament may by law provide.]

(3) A person shall not be qualified for appointment as a judge of the Supreme Court unless he is a citizen of India and -

- (a) has been for at least five years a judge of a High Court or of two or more such Courts in succession; or
- (b) has been for at least ten years in advocate of a High Court or of two or more such courts in succession; or
- (c) is, in the opinion of the President, a distinguished jurist.

Explanation I.- In this Clause "High Court" means a High Court which exercises, or which at any time before the commencement of this Constitution exercised, jurisdiction in any part of the territory of India.

Explanation II.- In computing for the purpose of this clause the period during which a person has been an advocate, any period during which a person has held judicial office not inferior to that of a district judge after he became an advocate shall be included.

(4) A Judge of the Supreme Court shall not be removed from his office except by an order of the President passed after an address by each House of Parliament supported by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting has been presented to the President in the same session for such removal on the ground of proved misbehaviour or incapacity.

(5) Parliament may by law regulate the procedure for the presentation of an address and for the investigation and proof of the misbehaviour or incapacity of a judge under clause (4).

(6) Every person appointed to be a judge of the Supreme Court shall, before he enters upon his office make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

(7) No person who has held office as a Judge of the Supreme Court shall plead or act in any court or before any authority within the territory of India.

125. Salaries, etc., of Judges:- ²[(1) There shall be paid to the Judges of the Supreme Court such salaries as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries as are specified in the Second Schedule].

(2) Every Judge shall be entitled to such privileges and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as may from time to time be determined by or under law made by Parliament and until so determined, to such privileges, allowances and rights as are specified in the Second Schedule :

---

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.2.

2. Subs. by the Constitution (Fifty-fourth Amendment) Act, 1986, s.2 for Cl. (1), (w.e.f. 1-4-1986).

[(2ಎ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಯಸ್ಸನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕದು.]

(3) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಎ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನ್ಯಾಯವೇತ್ತನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು

- ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ವೆಂದರೆ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ.

ವಿವರಣೆ 2:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿರುವ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸತಕ್ಕದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು, ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರುಜುವಾತಾದ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ಅಥವಾ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿವಿದ್ದ ಮತ ಕೊಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥಿತವಾದ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಹೊರತು ತೆಗೆದು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ದುರ್ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡಿ ರುಜುವಾತು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(6) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ, ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕದು.

(7) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

125. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- ²[(1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದು:

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ದಿನದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that neither the privileges nor the allowances of a Judge nor his rights in respect of leave of absence or pension shall be varied to his disadvantage after his appointment.

126. Appointment of acting Chief Justice:- When the office of Chief Justice of India is vacant or when the Chief Justice is, by reason of absence or otherwise, unable to perform the duties of his office, the duties of the office shall be performed by such one of the other Judges of the Court as the President may appoint for the purpose.

127. Appointment of adhoc Judges:- (1) If at any time there should not be a quorum of the Judges of the Supreme Court available to hold or continue any session of the Court, the Chief Justice of India may, with the previous consent of the President and after consultation with the Chief Justice of the High Court concerned, request in writing the attendance at the sittings of the Court, as an adhoc Judge, for such period as may be necessary, of a Judge of a High Court duly qualified for appointment as a Judge of the Supreme Court to be designated by the Chief Justice of India.

(2) It shall be the duty of the Judge who has been so designated, in priority to other duties of his office to attend the sittings of the Supreme Court at the time and for the period for which his attendance is required and while so attending he shall have all the jurisdiction, powers and privileges and shall discharge the duties, of a Judge of the Supreme Court.

128. Attendance of retired Judges at sittings of the Supreme Court:- Notwithstanding anything in this Chapter, the Chief Justice of India may at any time, with the previous consent of the President, request any person who has held the office of a Judge of the Supreme Court or of the Federal Court¹ [or who has held the office of a Judge of a High Court and is duly qualified for appointment as a Judge of the Supreme Court] to sit and act as a Judge of the Supreme Court and every such person so requested shall, while so sitting and acting, be entitled to such allowances as the President may by order determine and have all the jurisdiction, powers and privileges of, but shall not otherwise be deemed to be, a Judge of that Court:

Provided that nothing in this article shall be deemed to require any such person as aforesaid to sit and act as a Judge of that Court unless he consents so to do.

129. Supreme Court to be a court of record:- The Supreme Court shall be a court of record and shall have all the powers of such a court including the power to punish for contempt of itself.

130. Seat of Supreme Court:- The Supreme Court shall sit in Delhi or in such other place or places, as the Chief Justice of India may, with the approval of the President, from time to time, appoint.

131. Original jurisdiction of the Supreme Court:- Subject to the provisions of this Constitution, the Supreme Court shall, to the exclusion of any other court, have original jurisdiction in any dispute -

- (a) between the Government of India and one or more States ; or
- (b) between the Government of India and any State or States on one side and one or more other States on the other ; or
- (c) between two or more States,

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.3

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು; ಭತ್ಯಗಳು, ಗೃಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಅವನ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

126. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಗೃಹಾಜರಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅವನು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಪೈಕಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

127. ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಥವಾ ಮುಂದುವರಿಸಲು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಿಂದ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಬ್ಬನನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಹಾಜರಿರುವಂತೆ ಲಿಖಿತದ ಮೂಲಕ ಕೋರಬಹುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ, ಅವನ ಹಾಜರಾತಿಯು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತನ್ನ ಪದದ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹಾಜರಾತಿ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ [ಅಥವಾ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೋರಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೆಂದು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಆದ ನಿಂದನೆಗೆ ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಾಂತ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವೇಶನಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ;

ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ

-ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ (ಅದು ಕಾನೂನಿನದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯದಾಗಿರಲಿ)

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

if and in so far as the dispute involves any question (whether of law or fact) on which the existence or extent of a legal right depends :

¹ [Provided that the said jurisdiction shall not extend to a dispute arising out of any treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument which, having been entered into or executed before the commencement of this Constitution, continues in operation after such commencement or which provides that the said jurisdiction shall not extend to such a dispute.]

² 131 A. [Exclusive jurisdiction of the Supreme Court in regard to questions as to Constitutional validity of Central laws]. Rep. by the Constitution [Forty-third Amendment] Act, 1977, s.4 (w.e.f 13-4-1978).

132. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases:- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order of a High Court in the territory of India, whether in a civil, criminal or other proceedings, ³ [if the High Court certifies under article 134 A] that the case involves a substantial question of law as to interpretation of this Constitution.

⁴[* * * *]

(3) Where such a certificate is given, ⁵ * * * any party in the case may appeal to the Supreme Court on the ground that any such question as aforesaid has been wrongly decided, ⁵ * * *

Explanation.- For the purposes of this article, the expression "final order" includes an order deciding an issue which, if decided in favour of the appellant, would be sufficient for the final disposal of the case.

133. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in regard to civil matters:- ⁶[(1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order in a civil proceeding of a High Court in the territory of India ⁷ [if the High Court certifies under article 134 A] -

- (a) that the case involves a substantial question of law of general importance ; and
- (b) that in the opinion of the High Court the said question needs to be decided by the Supreme Court.]

(2) Notwithstanding anything in article 132, any party appealing to the Supreme Court under clause (1) may urge as one of the grounds in such appeal that a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution has been wrongly decided.

-
1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 5, for the proviso.
  2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.23 (w.e.f. 1-2-1977).
  3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.17 for "if the High Court certifies" (w.e.f. 1-8-1979).
  4. Cl. (2) omitted by s.17, *ibid*, (w.e.f. 1-8-1979).
  5. Certain words omitted by s.17, *ibid*, (w.e.f. 1-8-1979).
  6. Subs. by the Constitution (Thirteenth Amendment) Act, 1972 s.2, for cl. (1) (w.e.f. 27-2-1973).
  7. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.18, for "if the High Court certifies-" (w.e.f. 1-8-1979).

ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತ ಹಕ್ಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು:

¹[ಪರಂತು, ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಂತರವೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಥ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನದು ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತ - ಇವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

²[131ಎ. ಕೇಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ]. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆ ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ³[134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

⁴[* * * * *]

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು ⁵* * * * * ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು * * * *

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ “ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ” ಎಂಬುದು, ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ಅಪೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಆದೇಶವು ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಅಂತಿಮ ಫಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

133. ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ⁶[(1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ] -

(ಎ) ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು

⁷[134ಎ- ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡುವ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವುದು ಅಂಥ ಅಪೀಲಿನ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 131ಎ ಎಂಬ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು (1-2-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣ ಮಂಡಿಸಿದರೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 1ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (27-2-73 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 18ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣ ಮಂಡಿಸಿದರೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) Notwithstanding anything in this article, no appeal shall, unless Parliament by law otherwise provides, lie to the Supreme Court from the judgement, decree or final order of one Judge of a High Court.

134. Appellate jurisdiction of Supreme Court in regard to criminal matters:- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, final order or sentence in a criminal proceedings of a High Court in the territory of India if the High Court -

- (a) has on appeal reversed an order of acquittal of an accused person and sentenced him to death; or
- (b) has withdrawn for trial before itself any case from any court subordinate to its authority and has in such trial convicted the accused person and sentenced him to death ; or
- (c) ¹ [Certifies under article 134 A] that the case is a fit one for appeal to the Supreme Court:

Provided that an appeal under sub-clause (c) shall lie subject to such provisions as may be made in that behalf under clause (1) of article 145 and to such conditions as the High Court may establish or require.

(2) Parliament may by law confer on the Supreme Court any further powers to entertain and hear appeals from any judgement, final order or sentence in a criminal proceeding of a High Court in the territory of India subject to such conditions and limitations as may be specified in such law.

² [134A. **Certificate for appeal to the Supreme Court:-** Every high Court, passing or making a judgement, decree, final order, or sentence, referred to in clause (1) of article 132 or clause (1) of article 133 or clause (1) of article 134,-

- (a) may, if it deems fit so to do, on its own motion; and
- (b) shall, if an oral application is made, by or on behalf of the party aggrieved, immediately after the passing or making of such judgement, decree, final order or sentence,

determine, as soon as may be after such passing or making, the question whether a certificate of the nature referred to in clause (1) of article 132, or clause (1) of article 133 or, as the case may be, sub-clause (c) of clause (1) of article 134, may be given in respect of that case.]

135. Jurisdiction and powers of the Federal Court under existing law to be exercisable by the Supreme Court:- Until Parliament by law otherwise provides, the Supreme Court shall also have jurisdiction and powers with respect to any matter to which the provisions of article 133 or article 134 do not apply if jurisdiction and powers in relation to that matter were exercisable by the Federal Court immediately before the commencement of this Constitution under any existing law.

---

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 19 for "certifies" (w.e.f. 1-8-1979).

2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.20 (w.e.f. 1-8-1979).

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

134. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ :- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು -

- (ಎ) ಆಪಾದಿತನನ್ನು ಖುಲಾಸೆ ಮಾಡುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಪೀಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗೊಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ತಾನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಥ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಮೊಕದ್ದಮೆಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ¹[134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

²[134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ:- 132ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 134ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗ 132ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 134ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಆ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೊಡಬಹುದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು,-

- (ಎ) ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ನಿಕಟೋತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಬಾಧಿತ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅಥವಾ ಅವನ ಪರವಾಗಿ ಮೌಖಿಕ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:- ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ 133ನೆಯ ಅಥವಾ 134ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ " ಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದರೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ!

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 134 ಎ. ಹೊಸ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

136. Special leave to appeal by the Supreme Court:- (1) Notwithstanding anything in this Chapter, the Supreme Court may, in its discretion grant special leave to appeal from any judgement, decree, determination, sentence or order in any cause or matter passed or made by any court or tribunal in the territory of India.

(2) Nothing in clause (1) shall apply to any judgement, determination, sentence or order passed or made by any court or tribunal constituted by or under any law relating to the Armed Forces.

137. Review of judgements or orders by the Supreme Court:- Subject to the provisions of any law made by Parliament or any rules made under article 145, the Supreme Court shall have power to review any judgement pronounced or order made by it.

138. Enlargement of the jurisdiction of the Supreme Court:- (1) The Supreme Court shall have such further jurisdiction and powers with respect to any of the matters in the Union List as Parliament may by law confer.

(2) The Supreme Court shall have such further jurisdiction and powers with respect to any matter as the Government of India and the Government of any State may by special agreement confer, if Parliament by law provides for the exercise of such jurisdiction and powers by the Supreme Court.

139. Conferment on the Supreme Court of powers to issue certain writs:- Parliament may by law confer on the Supreme Court power to issue directions, orders or writs, including writs in the nature of *habeas corpus*, *mandamus*, *prohibition*, *quo warranto* and *certiorari* or any of them, for any purposes other than those mentioned in clause (2) of article 32.

[139 A. Transfer of certain cases:- ²[(1) Where cases involving the same or substantially the same questions of law are pending before the Supreme Court and one or more High Courts or before two or more High Courts and the Supreme Court is satisfied on its own motion or on an application made by the Attorney-General of India or by a party to any such case that such questions are substantial questions of general importance, the Supreme Court may withdraw the case or cases pending before the High Court or the High Courts and dispose of all the cases itself :

Provided that the Supreme Court may after determining the said questions of law, return any case so withdrawn together with a copy of its judgement on such questions to the High Court from which the case has been withdrawn, and the High Court shall on receipt thereof, proceed to dispose of the case in conformity with such judgement.]

(2) The Supreme Court may, if it deems it expedient so to do for the ends of justice, transfer any case, appeal or other proceedings pending before any High Court to any other High Court.]

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.24 (w.e.f. 1-2-1977).

2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.21 for cl. (1) (w.e.f. 1-8-1979).

136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ನಿರ್ಧರಣೆ, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಆದೇಶ - ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.

(2) ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿಗೆ, ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು:- ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತಾನು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ:- (1) ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಒಪ್ಪಂದದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು:- 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ನಮೂದಾಗಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು, ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ವ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್, ಕೋವಾರಂಟೊ ಮತ್ತು ಸರ್ಶಿಯೋರರಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

[139ಎ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ:- ²(1) ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಅಥವಾ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಅಚಾರ್ಜಿ ಜನರಲ್‌ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣದ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ತಾನೇ ಆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ವಿಲೇವಾರಿಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಸದರಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಯಾವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಪಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣ, ಅಪೀಲು ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಬಹುದು.]

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977 ರಿಂದ ಚಾರ್ಗಿ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

140. Ancillary powers of Supreme Court:- Parliament may by law make provision for conferring upon the Supreme Court such supplemental powers not inconsistent with any of the provisions of this Constitution as may appear to be necessary or desirable for the purpose of enabling the court more effectively to exercise the jurisdiction conferred upon it by or under this Constitution.

141. Law declared by Supreme Court to be binding on all courts:- The law declared by the Supreme Court shall be binding on all courts within the territory of India.

142. Enforcement of decrees and orders of Supreme Court and orders as to discovery, etc.:- (1) The Supreme Court in the exercise of its jurisdiction may pass such decree or make such order as is necessary for doing complete justice in any cause or matter pending before it, and any decree so passed or order so made shall be enforceable throughout the territory of India in such manner as may be prescribed by or under any law made by Parliament and until provision in that behalf is so made, in such manner as the President may by order¹ prescribe.

(2) Subject to the provisions of any law made in this behalf by Parliament, the Supreme Court shall, as respects the whole of the territory of India, have all and every power to make any order for the purpose of securing the attendance of any person, the discovery or production of any documents, or the investigation or punishment of any contempt of itself.

143. Power of President to consult Supreme Court:- (1) If at any time it appears to the President that a question of law or fact has arisen, or is likely to arise, which is of such a nature and of such public importance that it is expedient to obtain the opinion of the Supreme Court upon it, he may refer the question to that court for consideration and the court may, after such hearing as it thinks fit, report to the President its opinion thereon.

(2) The President may, notwithstanding anything in ²[***the proviso] to article 131, refer a dispute of the kind mentioned in the ³[said proviso] to the Supreme Court for opinion and the Supreme Court shall, after such hearing as it thinks fit, report to the President its opinion thereon.

144. Civil and judicial authorities to act in aid of the Supreme Court:- All authorities, civil and judicial, in the territory of India shall act in aid of the Supreme Court.

⁴[144 A. *Special provisions as to disposal of questions relating to Constitutional validity of laws*]. Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.65 (w.e.f. 13-4-1978).

145. Rules of Court, etc.:- (1) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the Supreme Court may from time to time, with the approval of the President, make rules for regulating generally the practice and procedure of the court including -

- (a) rules as to the persons practising before the court ;

---

1. See the Supreme Court (Decrees and Orders) Enforcement Order, 1954 (C.O. 47).
 2. The words, brackets and figure "clause (i) of "omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
 3. Subs. by s.29 and Sch. ibid for "said clause".
 4. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.25 (w.e.f. 1-2-1977).

140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿಲ್ಲದಂಥ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದಂಥ ಡಿಕ್ರಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ ಆದೇಶವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ¹[ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಂದನೆಯ ತನಿಖೆಯ ಅಥವಾ ದಂಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿಹಿತವೆನಿಸುವಂಥ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಂಭವ ಇದೆಯೆಂದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) 131ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ²[ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ³[ಆ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಬಗೆಯ ವಿವಾದವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮಸ್ತ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

⁴[144ಎ. [(ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು.] ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977ರ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಿಯಮಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು:-

(ಎ) ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

1. 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ) ಜಾರಿ ಆದೇಶವನ್ನು (ಸಿ.ಒ. 47) ನೋಡಿ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "(1)ನೆಯ ಖಂಡದ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಕಂಪನಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಆ ಖಂಡದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) rules as to the procedure for hearing appeals and other matters pertaining to appeals including the time within which appeals to the court are to be entered ;
- (c) rules as to the proceedings in the court for the enforcement of any of the rights conferred by Part III ;
- ¹[(cc) rules as to the proceedings in the court under ²[article 139 A];
- (d) rules as to the entertainment of appeals under sub-clause (c) of clause (1) of article 134 ;
- (e) rules as to the conditions subject to which any judgement pronounced or order made by the court may be reviewed and the procedure for such review including the time within which applications to the court for such review are to be entered ;
- (f) rules as to the costs of and incidental to any proceedings in the court and as to the fees to be charged in respect of proceedings therein ;
- (g) rules as to the granting of bail ;
- (h) rules as to stay of proceedings ;
- (i) rules providing for the summary determination of any appeal which appears to the court to be frivolous or vexatious or brought for the purpose of delay ;
- (j) rules as to the procedure for inquiries referred to in clause (1) of article 317.

(2) Subject to the ³[provisions of ⁴*** clause (3)], rules made under this article may fix the minimum number of Judges who are to sit for any purpose and may provide for the powers of single Judges and Division Courts.

(3) ⁵[⁴*** "The minimum number] of Judges who are to sit for the purpose of deciding any case involving a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution or for the purpose of hearing any reference under article 143 shall be five ;

Provided that, where the court hearing an appeal under any of the provisions of this Chapter other than article 132 consists of less than five Judges and in the course of the hearing of the appeal the court is satisfied that the appeal involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution the determination of which is necessary for the disposal of the appeal, such courts shall refer the question for opinion to a court constituted as required by this clause for the purpose of deciding any case involving such a question and shall on receipt of the opinion dispose of the appeal in conformity with such opinion.

-
1. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s.26 (w.e.f. 1-2-1977).
  2. Subs. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.6 for "articles 131 A and 139A" (W.e.f. 13-4-1978).
  3. Subs. by the Constitution (Forty-second amendment) Act, 1976, s.26, for "provisions of clause (3)" (w.e.f. 1-2-1977).
  4. Certain words, figures and letters omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.6 (w.e.f. 13-4-1978).
  5. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.26 for "The minimum number" (w.e.f. 1-2-1977).

- (ಬಿ) ಅಪೀಲುಗಳ ಸುನಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಸಿ) 3ನೆಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;
- ¹[(ಸಿಸಿ) ²[139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ] ಮೇರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಡಿ) 134ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು ;
- (ಇ) ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡಬಹುದೋ ಆ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪುನರವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾಖಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಥ ಪುನರವಲೋಕನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಎಫ್) ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಧಿಸಬೇಕಾದ ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಜಿ) ಜಾಮೀನಿನ ಮಂಜೂರಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಹೆಚ್) ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ತಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಐ) ಯಾವ ಅಪೀಲು ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅಥವಾ ಪೀಡಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಳಂಬಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ತೋರಿಬರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಜೆ) 317ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಚಾರಣೆಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು.
- (2) ³[(3)ನೆಯ * * * * ಖಂಡದ [ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ] ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು, ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹಾಗೂ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.
- (3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಸುನಾವಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ⁵[** * * * 4 ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯು] ಐದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:
- ಪರಂತು, ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಐದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿದ್ದು ಅಪೀಲು ಸುನಾವಣೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಪೀಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ತು ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ತನ್ನ ನಿರ್ಧರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡವು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "131ಎ ಮತ್ತು 139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳ, ಅಂಕಗಳ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳ ಬದಲಾಗಿ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "3ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) No Judgement shall be delivered by the Supreme Court save in open court and no report shall be made under article 143 save in accordance with an opinion also delivered in open court.

(5) No judgement and no such opinion shall be delivered by the Supreme Court save with the concurrence of a majority of the Judges present at the hearing of the case, but nothing in this clause shall be deemed to prevent a Judge who does not concur from delivering a dissenting judgement or opinion.

146. Officers and servants and the expenses of the Supreme Court:- (1) Appointments of Officers and servants of the Supreme Court shall be made by the Chief Justice of India or such other Judge or officers of the court as he may direct:

Provided that the President may by rule require that in such cases as may be specified in the rule, no person not already attached to the court shall be appointed to any office connected with the court, save after consultation with the Union Public Service Commission.

(2) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the conditions of service of officers and servants of the Supreme Court shall be such as may be prescribed by the rules made by the Chief Justice of India or by some other Judge or officer of the court authorised by the Chief Justice of India to make rules for the purpose:

Provided that the rules made under this clause shall, so far as they relate to salaries, allowances, leave or pensions, require the approval of the President.

(3) The administrative expenses of the Supreme Court, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the officers and servants of the court, shall be charged upon the Consolidated Fund of India and any fees or other moneys taken by the court shall form part of that Fund.

147. Interpretation:- In this Chapter and in Chapter V of Part VI, references to any substantial question of law as to the interpretation of this Constitution shall be construed as including references to any substantial question of law as to the interpretation of the Government of India Act, 1935 (including any enactment amending or supplementing that Act) or of any order in Council or order made thereunder or of the Indian Independence Act, 1947 or of any order made there under.

CHAPTER - V COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

148. Comptroller and Auditor-General of India:- (1) There shall be a Comptroller and Auditor-General of India who shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal and shall only be removed from office in like manner and on the like grounds as a Judge of the Supreme Court.

(2) Every person appointed to be the Comptroller and Auditor-General of India shall, before he enters upon his office, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

(3) The salary and other conditions of service of the Comptroller and Auditor-General shall be such as may be determined by Parliament by law and, until they are so determined, shall be as specified in the Second Schedule:

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಸುನಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಹುಮತದ ಸಹಮತಿಯಿಂದ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಹಮತಿಸದಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ, ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಮೊದಲೇ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ನಿಯಮಗಳು ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು ಸೇರಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಫೀಜುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

147. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 6ನೇ ಭಾಗದ 5ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ (ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಪೂರಕಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವೂ ಸೇರಿ) ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ, ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 5 - ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ:- (1) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವೇತನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

Provided that neither the salary of a Comptroller and Auditor-General nor his rights in respect of leave of absence, pension or age of retirement shall be varied to his disadvantage after his appointment.

(4) The Comptroller and Auditor-General shall not be eligible for further office either under the Government of India or under the Government of any State after he has ceased to hold his office.

(5) Subject to the provisions of this Constitution and of any law made by Parliament, the conditions of service of persons serving in the Indian Audit and Accounts Department and the administrative powers of the Comptroller and Auditor-General shall be such as may be prescribed by rules made by the President after consultation with the Comptroller and Auditor-General.

(6) The administrative expenses of the office of the Comptroller and Auditor-General, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of persons serving in that office, shall be charged upon the Consolidated Fund of India.

149. Duties and powers of the Comptroller and Auditor-General:- The Comptroller and Auditor-General shall perform such duties and exercise such powers in relation to the accounts of the Union and of the States and of any other authority or body as may be prescribed by or under any law made by Parliament and, until provision in that behalf is so made, shall perform such duties and exercise such powers in relation to the accounts of the Union and of the States as were conferred on or exercisable by the Auditor-General of India immediately before the commencement of this Constitution in relation to the accounts of the Dominion of India and of the Provinces respectively.

¹[150. **Form of accounts of the Union and of the States:-** The accounts of the Union and of the States shall be kept in such form as the President may, ² [on the advise of] the Comptroller and Auditor-General of India, prescribe.]

151. Audit reports:- (1) The reports of the Comptroller and Auditor-General of India relating to the accounts of the Union shall be submitted to the President, who shall cause them to be laid before each House of Parliament.

(2) The reports of the Comptroller and Auditor-General of India relating to the accounts of a State shall be submitted to the Governor ³ [* * * of the State, who shall cause them to be laid before the Legislature of the State.]

1. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 27, for art. 150 (w.e.f. 1-4-1977).

2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.22, for "after consultation with" (w.e.f. 20-6-1979).

3. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

ಪರಂತು, ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನ ವೇತನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಜೆ, ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ತನ್ನ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋದ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತೀಯ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಚಿಸುವ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(6) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ ಆ ಕಚೇರಿಯ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು:- ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಭಾರತದ ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದಂಥ ಅಥವಾ ಅವನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

[150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ:- ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ¹[ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದು.]

151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನ ವರದಿಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕನ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು; ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ³[* * * ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 150ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART VI
THE STATES ¹[***]
CHAPTER I - GENERAL

152. Definition:- In this part, unless the context otherwise requires, the expression "State"² [does not include the State of Jammu and Kashmir].

CHAPTER II - THE EXECUTIVE

The Governor

153. Governors of States:- There shall be a Governor for each State:

³[Provided that nothing in this article shall prevent the appointment of the same person as Governor for two or more States.]

154. Executive power of State:- (1) The executive power of the State shall be vested in the Governor and shall be exercised by him either directly or through officers subordinate to him in accordance with this Constitution.

(2) Nothing in this article shall-

- (a) be deemed to transfer to the Governor any functions conferred by any existing law on any other authority; or
- (b) prevent Parliament or the Legislature of the State from conferring by law functions on any authority subordinate to the Governor.

155. Appointment of Governor:- The Governor of a State shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal.

156. Term of office of Governor:-(1) The Governor shall hold office during the pleasure of the President.

(2) The Governor may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office.

(3) Subject to the foregoing provisions of this article, a Governor shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that a Governor shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.

157. Qualifications for appointment as Governor:-No person shall be eligible for appointment as Governor unless he is a citizen of India and has completed the age of thirty-five years.

158. Conditions of Governor's office:- (1) The Governor shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State specified in the First Schedule and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any such State be appointed Governor, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as Governor.

-
1. The words 'IN PART A OF THE FIRST SCHEDULE' omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  2. Subs. by. s 29 and Sch. ibid., for "means a State specified in Part A of the First Schedule".
  3. Added by, s.6. ibid..

ಭಾಗ - 6

1[* * * ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ²[ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯಪಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿರತಕ್ಕುದು:

³[ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧೀನರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ -

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

155. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

156. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ್ಯೂ, ತನ್ನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

157. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

158. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರೆ, ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಎಂದರೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಎ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Governor shall not hold any other office of profit.

(3) The Governor shall be entitled without payment of rent to the use of his official residences and shall be also entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule:

¹[(3A) Where the same person is appointed as Governor of two or more States, the emoluments and allowances payable to the Governor shall be allocated among the States in such proportion as the President may by order determine.]

(4) The emoluments and allowances of the Governor shall not be diminished during his term of office.

159. Oath or affirmation by the Governor:- Every Governor and every person discharging the functions of the Governor shall, before entering upon his office, make and subscribe in the presence of the Chief Justice of the High Court exercising jurisdiction in relation to the State, or, in his absence, the senior most judge of that Court available, an oath or affirmation in the following form, that is to say-

"I, A.B., do Swear in the name of God that I will faithfully execute the office of Governor (or Solemnly affirm

discharge the functions of the Governor) of.....(*name of the State*) and will to the best of my ability preserve, protect and defend the Constitution and the law and that I will devote myself to the service and well-being of the people of,,,,(*name of the State*)".

160. Discharge of the functions of the Governor in certain contingencies:- The President may make such provision as he thinks fit for the discharge of the functions of the Governor of a State in any contingency not provided for in this Chapter.

161. Power of Governor to grant pardons, etc., and to suspend, remit or commute sentences in certain cases:- The Governor of a State shall have the power to grant pardons, reprieves, respites or remissions of punishment or to suspend, remit or commute the sentence of any person convicted of any offence against any law relating to a matter to which the executive power of the State extends.

162. Extent of executive power of State:- Subject to the provisions of this Constitution, the executive power of a State shall extend to the matters with respect to which the Legislature of the State has power to make laws:

Provided that in any matter with respect to which the Legislature of a State and Parliament have power to make laws, the executive power of the State shall be subject to, and limited by, the executive power expressly conferred by this Constitution or by any law made by Parliament upon the Union or authorities thereof.

Council of Ministers

163. Council of Ministers to aid and advise Governor:- (1) There shall be a Council of Ministers with the Chief Minister at the head to aid and advise the Governor in the exercise of his functions, except in so far as he is by or under this Constitution required to exercise his functions or any of them in his discretion.

---

1. Ins, by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.7..

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1[(3ಎ) ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

159. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಅಥವಾ ಅವನ ಗೃಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪೈಕಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ-

“.....ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ..... (ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಕಾರ್ಯಪಾಲನವನ್ನು (ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟೂ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ.....(ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು) ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ”.

160. ಕೆಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:- ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ಣೇತನಾದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಮಾಧಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬನವನ್ನು, ಮುಂದೂಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆಯೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಮಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) If any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is by or under this Constitution required to act in his discretion, the decision of the Governor in his discretion shall be final and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in his discretion.

(3) The question whether any, and if so what, advice was tendered by Ministers to the Governor shall not be inquired into in any court.

164. Other provisions as to Ministers:- (1) The Chief Minister shall be appointed by the Governor and the other Ministers shall be appointed by the Governor on the advice of the Chief Minister and the Ministers shall hold office during the pleasure of the Governor:

Provided that in the States of Bihar, Madhya Pradesh and Orissa, there shall be a Minister in charge of tribal welfare who may in addition be in charge of the welfare of the Scheduled Castes and backward classes or any other work.

(2) The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly of the State.

(3) Before a Minister enters upon his office, the Governor shall administer to him the oaths of office and of secrecy according to the forms set out for the purpose in the Third Schedule.

(4) A Minister who for any period of six consecutive months is not a member of the Legislature of the State shall at the expiration of that period cease to be a Minister.

(5) The salaries and allowances of Ministers shall be such as the Legislature of the State may from time to time by law determine and, until the Legislature of the State so determines, shall be as specified in the Second Schedule.

The Advocate- General for the State

165. Advocate- General for the State:- (1) The Governor of each State shall appoint a person who is qualified to be appointed a judge of a High Court to be Advocate-General for the State.

(2) It shall be the duty of the Advocate-General to give advice to the Government of the State upon such legal matters, and to perform such other duties of a legal character, as may from time to time be referred or assigned to him by the Governor and to discharge the functions conferred on him by or under this Constitution or any other law for the time being in force.

(3) The Advocate-General shall hold office during the pleasure of the Governor and shall receive such remuneration as the Governor may determine.

Conduct of Government Business

166. Conduct of business of the Government of a State:- (1) All executive action of the Government of a State shall be expressed to be taken in the name of the Governor.

(2) Orders and other instruments made and executed in the name of the Governor shall be authenticated in such manner as may be specified in rules to be made by the Governor, and the validity of an order or instrument which is so authenticated shall not be called in question on the ground that it is not an order or instrument made or executed by the Governor.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವಿಷಯವೆ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

164. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೋಪ್ಯತಾಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳನ್ನು; ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಬೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭತ್ಯೆಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ ಅವು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರವಿಸಿಸವೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು, ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೆಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) The Governor shall make rules for the more convenient transaction of the business of the Government of the State and for the allocation among Ministers of the said business in so far as it is not business with respect to which the Governor is by or under this Constitution required to act in his discretion.

! [* * *]

167. Duties of Chief Minister as respects the furnishing of information to Governor, etc:- It shall be the duty of the Chief Minister of each State,-

- (a) to communicate to the Governor of the State all decisions of the Council of Ministers relating to the administration of the affairs of the State and proposals for legislation;
- (b) to furnish such information relating to the administration of the affairs of the State and proposals for legislation as the Governor may call for; and
- (c) if the Governor so requires, to submit for the consideration of the Council of Ministers any matter on which a decision has been taken by a Minister but which has not been considered by the Council.

CHAPTER III - THE STATE LEGISLATURE

General

168. Constitution of Legislatures in States:- (1) For every State there shall be a Legislature which shall consist of the Governor and-

- (a) in the States of ²[***], Bihar, ³[***] ⁴⁻⁵[***], ⁶[Maharashtra], ⁷[Karnataka], ⁸[***] ⁹[and Uttar Pradesh], two Houses;
- (b) in other States, one House.

(2) Where there are two Houses of the Legislature of a State, one shall be known as the Legislative Council and the other as the Legislative Assembly and where there is only one House, it shall be known as the Legislative Assembly.

1 Cl. (4) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 28 (w.e.f.3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 23 (w.e.f.20-6-1979).

2 The words "Andhra Pradesh", Omitted by the Andhra Pradesh Legislative Council (Abolition) Act, 1985 (34 of 1985), s. 4 (w.e.f.1-6-1985).

3 The word "Bombay" omitted by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 20 (w.e.f.1-5-1960).

4 No date has been appointed under s. 8(2) of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956 for the insertion of the words "Madhya Pradesh" in this sub-clause.

5 The words "Tamil Nadu", omitted by the Tamil Nadu Legislative Council (Abolition) Act, 1986 (40 of 1986) s.4 (w.e.f.1-11-1986).

6 Ins. by Bombay Reorganisation Act, 1960, s. 20 (w.e.f.1-5-1960).

7 Subs. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973) s.4, for "Mysore" (w.e.f.1-11-1973), which was inserted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 8(1).

8 The word "Punjab" omitted by the Punjab Legislative Council (Abolition) Act, 1969 s.4 (w.e.f.7-1-1970).

9 subs. by the West Bengal Legislative Council (abolition) Act, 1969 (20 of 1969) s. 4 for "Uttar Pradesh and West Bengal" (w.e.f.1-8-1969).

(3) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ವ್ಯವಹಾರವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1 [* * * *]

167. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯು,-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;
  - (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು
  - (ಸಿ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು
- ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಾಮಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು, ಮತ್ತು-

- (ಎ) ²[* * *], ಬಿಹಾರ, ³[* * *], ⁴⁻⁵[* * *],
⁶[ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ], ⁷[ಕರ್ನಾಟಕ], ⁸[* * *] ⁹[ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ] ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನೂ;
  - (ಬಿ) ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನೂ
- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ಒಂದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಸದನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

1. 4ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1976ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲ್ವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲ್ವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ (ರದ್ದತಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-6-1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1960 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮುಂಬಯಿ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
5. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ತಮಿಳುನಾಡು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ (ರದ್ದತಿಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮ (1986ನೇ ಇಸವಿಯ 40ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ದ ಮೂಲಕ 1.11.86 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ "ತಮಿಳುನಾಡು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-11-56ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮೈಸೂರು" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ 31ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-73 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದತಿಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 46ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-1-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಪಂಜಾಬ್" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
9. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದತಿಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 20ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1969 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

169. Abolition or creation of Legislative Councils in States:- (1) Notwithstanding anything in article 168, Parliament may by law provide for the abolition of the Legislative Council of a State having such a Council or for the creation of such a Council in a State having no such Council, if the Legislative Assembly of the State passes a resolution to that effect by a majority of the total membership of the Assembly and by a majority of not less than two-thirds of the members of the Assembly present and voting.

(2) Any law referred to in clause (1) shall contain such provisions for the amendment of this Constitution as may be necessary to give effect to the provisions of the law and may also contain such supplemental, incidental and consequential provisions as Parliament may deem necessary.

(3) No such law as aforesaid shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

¹**[170. Composition of the Legislative Assemblies:-** (1) Subject to the provisions of article 333, the Legislative Assembly of each State shall consist of not more than five hundred and not less than sixty members chosen by direct election from territorial constituencies in the State.

(2) For the purposes of clause (1), each State shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it shall, so far as practicable, be the same throughout the State.

²*[Explanation.* - In this clause, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the (1971) census.] ~~1991~~

(3) Upon the completion of each census, the total number of seats in the Legislative Assembly of each State and the division of each State into territorial constituencies shall be readjusted by such authority and in such manner as Parliament may by law determine:

Provided that such readjustment shall not affect representation in the Legislative Assembly until the dissolution of the then existing Assembly:]

³*[Provided] further that such readjustment shall take effect from such date as the President may, by order, specify and until such readjustment takes effect, any election to the Legislative Assembly may be held on the basis of the territorial constituencies existing before such readjustment:*

Provided also that until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, it shall not be necessary to ~~readjust the total number of seats in the Legislative Assembly of each State and the division of such State into territorial constituencies under this clause]~~

171. Composition of the Legislative Councils:- (1) The total number of members in the Legislative Council of a State having such a Council shall not exceed ⁴[one-third] of the total number of members in the Legislative Assembly of that State:

-
1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.9 for art. 170.
  2. Subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s.29, for the *Explanation* (w.e.f.3-1-1977).
  3. Ins. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s.29 (w.e.f.3-1-1977).
  4. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 10, for "one -fourth".

169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸೃಜಿಸುವುದು:- (1) 168ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಆ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[170. ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ರಚನೆ:- (1) 333ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಐನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಆದರೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವವುಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

²[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ :

ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ರ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1991-97ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಹಾಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆ ಆಗುವವರೆಗೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

³[ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, 2000ರ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

171. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ⁴[ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು] ಮೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ವಿವರಣೆ" ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-56ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that the total number of members in the Legislative Council of a State shall in no case be less than forty.

(2) Until Parliament by law otherwise provides, the composition of the Legislative Council of a State shall be as provided in clause(3).

(3) Of the total number of members of the Legislative Council of a State-

- (a) as nearly as may be, one-third shall be elected by electorates consisting of members of municipalities, district boards and such other local authorities in the State as Parliament may by law specify;
- (b) as nearly as may be, one-twelfth shall be elected by electorates consisting of persons residing in the State who have been for at least three years graduates of any university in the territory of India or have been for at least three years in possession of qualifications prescribed by or under any law made by Parliament as equivalent to that of a graduate of any such university;
- (c) as nearly as may be, one-twelfth shall be elected by electorates consisting of persons who have been for at least three years engaged in teaching in such educational institutions within the State, not lower in standard than that of a secondary school, as may be prescribed by or under any law made by Parliament;
- (d) as nearly as may be, one-third shall be elected by the members of the Legislative Assembly of the State from amongst persons who are not members of the Assembly;
- (e) the remainder shall be nominated by the Governor in accordance with the provisions of clause(5).

(4) The members to be elected under sub-clauses (a), (b) and (c) of clause (3) shall be chosen in such territorial constituencies as may be prescribed by or under any law made by Parliament, and the elections under the said sub-clauses and under sub-clause(d) of the said clause shall be held in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

(5) The members to be nominated by the Governor under sub-clause (e) of clause (3) shall consist of persons having special knowledge or practical experience in respect of such matters as the following, namely:-

Literature, science, art, co-operative movement and social service.

172. Duration of State Legislatures:- (1) Every Legislative Assembly of every State, unless sooner dissolved, shall continue for ¹[five years] from the date appointed for its first meeting and no longer and the expiration of the said period of ¹[five years] shall operate as a dissolution of the Assembly:

Provided that the said period may, while a Proclamation of Emergency is in operation, be extended by Parliament by law for a period not exceeding one year at a time and not extending in any case beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate.

(2) The Legislative Council of a State shall not be subject to dissolution, but as nearly as possible one-third of the members thereof shall retire as soon as may be on the expiration of every second year in accordance with the provisions made in that behalf by Parliament by law.

173. Qualification for membership of the State Legislature:- A person shall not be qualified to be chosen to fill a seat in the Legislature of a State unless he-

- ²[(a) is a citizen of India and makes and subscribes before some person authorised in that behalf by the Election Commission an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule;]

1 Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s. 24, for "six years" (w.e.f.6-9-1979). The words "six years" were subs. for the original words "five years" by the Constitution(Forty-second Amendment) Act. 1976, s.30 (w.e.f.3-1-1977).

2 Subs. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.4, for clause(a).

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಯು (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕದು;
- (ಬಿ) ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವೀಧರರಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವೀಧರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕದು;
- (ಸಿ) ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ದರ್ಜೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾದರೂ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕದು;
- (ಡಿ) ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕದು;
- (ಇ) ಉಳಿದ ಸದಸ್ಯರು (5)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗತಕ್ಕದು.

(4) (3) ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ), (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಸಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಾನುಸಾರ ಏಕವರ್ಗವರ್ಣೀಯ ಮತದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕದು.

(5) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಇ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ, ಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸೇವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿರತಕ್ಕದು.

172. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯು [ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಹೊರತು ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ [ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆಗೊಳಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಪ್ರತಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕದು.

173. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

²[(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ರುಜು ಮಾಡಿರುವ ಹೊರತು;]

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಐದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) is, in the case of a seat in the Legislative Assembly, not less than twenty-five years of age and, in the case of a seat in the Legislative Council, not less than thirty years of age; and
- (c) possesses such other qualifications as may be prescribed in that behalf by or under any law made by Parliament.

174. Sessions of the State Legislature, prorogation and dissolution:- (1) The Governor shall from time to time summon the House or each House of the Legislature of the State to meet at such time and place as he thinks fit, but six months shall not intervene between its last sitting in one session and the date appointed for its first sitting in the next session.

- (2) The Governor may from time to time-
  - (a) prorogue the House or either House;
  - (b) dissolve the Legislative Assembly.]

175. Right of Governor to address and send messages to the House or Houses:- (1) The Governor may address the Legislative Assembly or, in the case of a State having a Legislative Council, either House of the Legislature of the State or both Houses assembled together and may for that purpose require the attendance of members.

(2) The Governor may send messages to the House or Houses of the Legislature of the State, whether with respect to a Bill then pending in the Legislature or otherwise, and a House to which any message is so sent shall with all convenient despatch consider any matter required by the message to be taken into consideration.

176. Special address by the Governor:- (1) At the commencement of ²[the first session after each general election to the Legislative Assembly and at the commencement of the first session of each year], the Governor shall address the Legislative Assembly or, in the case of a State having a Legislative Council, both Houses assembled together and inform the Legislature of the causes of its summons.

(2) Provision shall be made by the rules regulating the procedure of the House or either House for the allotment of time for discussion of the matters referred to in such address^{3***}.

177. Rights of Ministers and Advocate- General as respects the Houses:- Every Minister and the Advocate- General for a State shall have the right to speak in and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Assembly of the State or, in the case of a State having a Legislative Council, both Houses, and to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, any committee of the Legislature of which he may be named a member, but shall not, by virtue of this article, be entitled to vote.

---

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.8, for article 174.

2. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.9, for "every session".

3. The words "and for the precedence of such discussion over other business of the House" omitted by s. 9, by the Constitution (First Amendment) Act, 1951.

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಹೊರತು

-ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

[174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ -

(ಎ) ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.]

175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು, ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

176. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:- (1) [ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಕರೆದಿರುವುದರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ * * * * ಬಗ್ಗೆ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವಂಥ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.

177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಿರಬಹುದಾದಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುವಂತೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

Officers of the State Legislature

178. The Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly:- Every Legislative Assembly of a State shall, as soon as may be, choose two members of the Assembly to be respectively Speaker and Deputy speaker thereof and, so often as the office of Speaker or Deputy Speaker becomes vacant, the Assembly shall choose another member to be Speaker or Deputy speaker, as the case may be.

179. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker:- A member holding office as Speaker or Deputy Speaker of an Assembly-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Assembly;
- (b) may at any time by writing under his hand addressed, if such member is the Speaker, to the Deputy Speaker and if such member is a Deputy Speaker, to the Speaker, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Assembly passed by a majority of all the then members of the Assembly:

Provided that no resolution for the purpose of clause(c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution:

Provided further that, whenever the Assembly is dissolved, the Speaker shall not vacate his office until immediately before the first meeting of the Assembly after the dissolution.

180. Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker:- (1) While the office of Speaker is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Speaker or, if the office of Deputy Speaker is also vacant, by such member of the Assembly as the Governor may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Speaker from any sitting of the Assembly the Deputy Speaker or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Assembly, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Assembly, shall act as Speaker.

181. The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Legislative Assembly, while any resolution for the removal of the Speaker from his office is under consideration, the Speaker, or while any resolution for the removal of the Deputy Speaker from his office is under consideration, the Deputy Speaker, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause(2) of article 180 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Speaker or, as the case may be, the Deputy Speaker, is absent.

(2) The Speaker shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Assembly while any resolution for his removal from office is under consideration in the Assembly and shall, notwithstanding anything in article 189, be entitled to vote only in the first instance on such resolution on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

182. The Chairman and Deputy Chairman of the Legislative Council:- The Legislative Council of every State having such Council shall, as soon as may be, choose two members of the Council to be respectively Chairman and Deputy Chairman thereof and, so often as the office of Chairman or Deputy Chairman becomes vacant, the Council shall choose another member to be Chairman or Deputy Chairman, as the case may be.

ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರಲು ಆದಷ್ಟುಬೇಗ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕುದು.

179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು-

- (ಎ) ಆ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದರೆ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಪರಂತು, ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಭೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. 180ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅದು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಸಭೆಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 189ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಾತ್ರ ಮತಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ, ಮತಗಳು ಸಮವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ:- ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತು, ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದರ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

183. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Chairman and Deputy Chairman:- A member holding office as Chairman or Deputy Chairman of a Legislative Council-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Council;
- (b) may at any time by writing under his hand addressed, if such member is the Chairman, to the Deputy Chairman and if such member is the Deputy Chairman, to the Chairman, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Council passed by a majority of all the then members of the Council:

Provided that no resolution for the purpose of clause(c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution.

184. Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as Chairman:- (1) While the office of Chairman is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Chairman or, if the office of Deputy Chairman is also vacant, by such member of the Council as the Governor may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Chairman from any sitting of the Council the Deputy Chairman or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Council, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Council, shall act as Chairman.

185. The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Legislative Council, while any resolution for the removal of the Chairman from his office is under consideration, the Chairman, or while any resolution for the removal of the Deputy Chairman from his office is under consideration, the Deputy Chairman, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 184 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Chairman or, as the case may be, the Deputy Chairman is absent.

(2) The Chairman shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Council while any resolution for his removal from office is under consideration in the Council and shall, notwithstanding anything in article 189, be entitled to vote only in the first instance on such resolution or on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

186. Salaries and allowances of the Speaker and Deputy Speaker and the Chairman and Deputy Chairman:- There shall be paid to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly, and to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council, such salaries and allowances as may be respectively fixed by the Legislature of the State by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries and allowances as are specified in the Second Schedule.

187. Secretariat of State Legislature:- (1) The House or each House of the Legislature of a State shall have a separate secretarial staff:

Provided that nothing in this clause shall, in the case of the Legislature of a State having a Legislative Council, be construed as preventing the creation of posts common to both Houses of such Legislature.

(2) The Legislature of a State may by law regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of the House or Houses of the Legislature of the State.

183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

- (ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು, ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಿರುವಾಗ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಪರಿಷತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿಲ್ಲದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿಲ್ಲದರೂ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 184ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 189ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

186. ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು:- ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

187. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(3) Until provision is made by the Legislature of the State under clause(2), the Governor may, after consultation with the Speaker of the Legislative Assembly or the Chairman of the Legislative Council, as the case may be, make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the Secretarial staff of the Assembly or the Council, and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any law made under the said clause.

Conduct of Business

188. Oath or affirmation by members:- Every member of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State shall, before taking his seat, make and subscribe before the Governor, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

189. Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum:- (1) Save as otherwise provided in this Constitution, all questions at any sitting of a House of the Legislature of a State shall be determined by a majority of votes of the members present and voting, other than the speaker or Chairman, or person acting as such.

The Speaker or Chairman, or person acting as such, shall not vote in the first instance, but shall have and exercise a casting vote in the case of an equality of votes.

(2) A House of the Legislature of a State shall have power to act notwithstanding any vacancy in the membership thereof and any proceedings in the Legislature of a State shall be valid notwithstanding that it is discovered subsequently that some person who was not entitled so to do sat or voted or otherwise took part in the proceedings.

(3) Until the Legislature of the State by law otherwise provides, the quorum to constitute a meeting of a House of the Legislature of a State shall be ten members or one-tenth of the total number of members of the House, whichever is greater.

(4) If at any time during a meeting of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State there is no quorum, it shall be the duty of the Speaker or Chairman, or person acting as such, either to adjourn the House or to suspend the meeting until there is a quorum.

Disqualifications of Members

190. Vacation of Seats:- (1) No person shall be a member of both Houses of the Legislature of a State and provision shall be made by the Legislature of the State by law for the vacation by a person who is chosen a member of both Houses of his seat in one House or the other.

(2) No person shall be a member of the Legislatures of two or more States specified in the First Schedule and if a person is chosen a member of the Legislatures of two or more such States, then, at the expiration of such period as may be specified in rules¹ made by the President, that person's seat in the Legislatures of all such States shall become vacant, unless he has previously resigned his seat in the Legislatures of all but one of the States.

(3) If a member of a House of the Legislature of a State-

---

1. See the prohibition of Simultaneous Membership Rules, 1950, published with the Ministry of Law, Notification F. 46/50-c, dated the 26th January 1950, Gazette of India, Extraordinary, paragraph 678.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಆ ಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯದ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು.

189. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ:-
(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಸದನವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ್ಯೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಸಿಂದುವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೂ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯಲು ಒಂದು ಸದನದ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚೋ ಅದು ಆ ಸದನದ ಸಭೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೋರಂ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೋರಂ ಆಗುವವರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೂಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

190. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಚಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಚಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಚಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಆಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಿದ * * * * ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಪಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆ ಮೊದಲೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು -

1. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಕಕಾಲಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವ ನಿಷೇಧ ನಿಯಮಗಳು - ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ 678ನೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕಾನೂನು ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಎಫ್. 46/50-ಸಿ, ದಿನಾಂಕ 26-1-1950 ನೋಡಿ.

- (a) becomes a subject to any of the disqualifications mentioned in ¹[clause(1) or clause(2) of article 191]; or
- ²(b) resigns his seat by writing under his hand addressed to the Speaker or the Chairman, as the case may be, and his resignation is accepted by the Speaker or the Chairman, as the case may be.]

-his seat shall thereupon become vacant:

³[Provided that in the case of any resignation referred to in sub-clause(b), if from information received or otherwise and after making such inquiry as he thinks fit, the Speaker or the Chairman, as the case may be, is satisfied that such resignation is not voluntary or genuine, he shall not accept such resignation.]

(4) If for a period of sixty days a member of a House of the Legislature of a State is without permission of the House absent from all meetings thereof, the House may declare his seat vacant:

Provided that in computing the said period of sixty days no account shall be taken of any period during which the House is prorogued or is adjourned for more than four consecutive days.

191. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of the Legislative Assembly or Legislative Council of a State-

- (a) If he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State specified in the First Schedule, other than an office declared by the Legislature of the State by law not to disqualify its holder;
- (b) If he is of unsound mind and stands so declared by a competent court;
- (c) If he is an undischarged insolvent;
- (d) If he is not a citizen of India or has voluntarily acquired the citizenship of a foreign State, or is under any acknowledgement of allegiance or adherence to a foreign State;
- (e) If he is so disqualified by or under any law made by Parliament.

⁴[*Explanation.* - For the purposes of this clause], a person shall not be deemed to hold an office of profit under the Government of India or the Government of any State specified in the First Schedule by reason only that he is a Minister either for the Union or for such State.]

⁵[(2) A person shall be disqualified for being a member of the Legislative Assembly or Legislative Council of a State if he is so disqualified under the Tenth Schedule.]

192. Decision on questions as to disqualifications of members:- (1) If any question arises as to whether a member of a House of the Legislature of a State has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause(1) of article 191, the question shall be referred for the decision of the Governor and his decision shall be final.

1. Subs. by the Constitution (Fifty- Second Amendment) Act, 1985, s. 4 for the words, brackets and figures"clause(1) of article 191" (w.e.f.1-3-1985).
2. Subs. by the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, s. 3 for sub-clause(b).
3. Ins. by s. 3, *ibid*.
4. Subs. by the Constitution(Fifty- Second Amendment) Act, 1985, s.5 for the brackets, figures and words"(2) For the purpose of this article" (w.e.f.1-3-1985).
5. Ins. by s.5, *ibid*.,(w.e.f.1-3-1985).
6. Art. 192 has been successively subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s. 33 (w.e.f. 3-1-1977) and the Constitution(Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 25 to read as above (w.e.f.20-6-1979).

(ಎ) ¹[191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಿಸಿರುವ ಅನರ್ಹತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

²[(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ]

-ಆ ನಂತರ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

³[ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅದು ನೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸದನದ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೈರುಹಾಜರಾದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಅವನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವಾಗ;

(ಬಿ) ಅವನು ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ಷಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವಾಗ;

(ಸಿ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಜಿ ಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ;

(ಇ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನರ್ಹ ಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

⁴[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

⁵[(2) ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು.]

⁶[192. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು 191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

1. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಪದಗಳು, ಅವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 192ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 33ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಪನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(2) Before giving any decision on any such question, the Governor shall obtain the opinion of the Election Commission and shall act according to such opinion.]

193. Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 188 or when not qualified or when disqualified:- If a person sits or votes as a member of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State before he has complied with the requirements of article 188 or when he knows that he is not qualified or that he is disqualified for membership thereof, or that he is prohibited from so doing by the provisions of any law made by Parliament or the Legislature of the State, he shall be liable in respect of each day on which he so sits or votes to a penalty of five hundred rupees to be recovered as a debt due to the State.

Powers, Privileges and Immunities of State Legislatures and their Members

194. Powers, privileges, etc., of the Houses of Legislatures and of the Members and Committees thereof:- (1) Subject to the provisions of this Constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of the Legislature there shall be freedom of speech in the Legislature of every State.

(2) No member of the Legislature of a State shall be liable to any proceedings in any court in respect of anything said or any vote given by him in the Legislature or any committee thereof, and no person shall be so liable in respect of the publication by or under the authority of a House of such a Legislature of any report, paper, votes or proceedings.

(3) In other respects, the powers, privileges and immunities of a House of the Legislature of a State and of the members and the committees of a House of such Legislature, shall be such as may from time to time be defined by the Legislature by law, and until so defined, [shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of s. 26 of the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978.]

(4) The Provisions of clauses (1), (2) and (3) shall apply in relation to persons who by virtue of this Constitution have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, a House of the Legislature of a State or any committee thereof as they apply in relation to members of that Legislature.

195. Salaries and allowances of members:- Members of the Legislative Assembly and the Legislative Council of a State shall be entitled to receive such salaries and allowance as may from time to time be determined, by the Legislature of the State by law and, until provision in that respect is so made, salaries and allowances at such rates and upon such conditions as were immediately before the commencement of this Constitution applicable in the case of members of the Legislative Assembly of the corresponding Province.

Legislative Procedure.

196. Provisions as to introduction and passing of Bills:- (1) Subject to the provisions of article 198 and 207 with respect to Money Bills and other Financial Bills, a Bill may originate in either House of the Legislature of a State which has a Legislative Council.

---

1. - Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.26, for certain words (w.e.f.20-6-1979).

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

193. 188ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:- ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು; ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತಾನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೂ; ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ; ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿದಿನಕ್ಕೂ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬದ್ಧನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಸಾಲದಂತೆ ವಸೂಲಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತೀಕರಣ

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತಕ್ಕದ್ದು:

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತಗಳು ಅಥವಾ ನಡವಳಿಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತೀಕರಣ - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ; [1978ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಪನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸಭೆಗೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತೀಕರಣ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) (1)ನೆಯ, (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

195. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು:- ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ; ಸದಸ್ಯರು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತೀಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 198ನೆಯ ಮತ್ತು 207ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

1: 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಪನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) Subject to the provisions of articles 197 and 198, a Bill shall not be deemed to have been passed by the Houses of the Legislature of a State having a Legislative Council unless it has been agreed to by both Houses, either without amendment or with such amendments only as are agreed to by both Houses.

(3) A Bill pending in the Legislature of a State shall not lapse by reason of the prorogation of the House or Houses thereof.

(4) A Bill pending in the Legislative Council of a State which has not been passed by the Legislative Assembly shall not lapse on a dissolution of the Assembly.

(5) A Bill which is pending in the Legislative Assembly of a State, or which having been passed by the Legislative Assembly is pending in the Legislative Council, shall lapse on a dissolution of the Assembly.

197. Restriction on powers of Legislative Council as to Bills other than Money Bills:-

(1) If after a Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State having a Legislative Council and transmitted to the Legislative Council-

- (a) the Bills is rejected by the Council; or
- (b) more than three months elapse from the date on which the Bill is laid before the Council without the Bill being passed by it; or
- (c) the Bill is passed by the Council with amendments to which the Legislative Assembly does not agree,

the Legislative Assembly may, subject to the rules regulating its procedure, pass the Bill again in the same or in any subsequent session with or without such amendments, if any, as have been made, suggested or agreed to by the Legislative Council and then transmit the Bill as so passed to the Legislative Council.

(2) If after a Bill has been so passed for the second time by the Legislative Assembly and transmitted to the Legislative Council-

- (a) the Bill is rejected by the Council; or
- (b) more than one month elapses from the date on which the Bill is laid before the Council without the Bill being passed by it; or
- (c) the Bill is passed by the Council with amendments to which the Legislative Assembly does not agree,

the Bill shall be deemed to have been passed by the Houses of the Legislature of the State in the form in which it was passed by the Legislative Assembly for the second time with such amendments, if any, as have been made or suggested by the Legislative Council and agreed to by the Legislative Assembly.

(3) Nothing in this article shall apply to a Money Bill.

198. Special procedure in respect of Money Bills:- (1) A Money Bill shall not be introduced in a Legislative Council.

(2) After a Money Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State having a Legislative Council, it shall be transmitted to the Legislative Council for its recommendations, and the Legislative Council shall within a period of fourteen days' from the date of its receipt of the Bill return the Bill to the Legislative Assembly with its recommendations and the Legislative Assembly may thereupon either accept or reject all or any of the recommendations of the Legislative Council.

(2) 197ನೆಯ ಮತ್ತು 198ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದು.

197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗಿರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ -

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಅದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದೆ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ

- ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಾಗಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ, ಸೂಚಿಸಿದ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಧೇಯಕವು ಹಾಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ-

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದೆ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ

- ಆ ವಿಧೇಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿರುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ, ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಅದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು.

(3) If the Legislative Assembly accepts any of the recommendations of the Legislative Council, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses with the amendments recommended by the Legislative Council and accepted by the Legislative Assembly.

(4) If the Legislative Assembly does not accept any of the recommendations of the Legislative Council, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses in the form in which it was passed by the Legislative Assembly without any of the amendments recommended by the Legislative Council.

(5) If a Money Bill passed by the Legislative Assembly and transmitted to the Legislative Council for its recommendations is not returned to the Legislative Assembly within the said period of fourteen days, it shall be deemed to have been passed by both Houses at the expiration of the said period in the form in which it was passed by the Legislative Assembly.

199. Definition of Money Bill:- (1) For the purposes of this Chapter, a Bill shall be deemed to be a Money Bill if it contains only provisions dealing with all or any of the following matters, namely:-

- (a) the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax;
- (b) the regulation of the borrowing of money or the giving of any guarantee by the State or the amendment of the law with respect to any financial obligations undertaken or to be undertaken by the State;
- (c) the custody of the Consolidated Fund or the Contingency Fund of the State, the payment of moneys into or the withdrawal of moneys from any such Fund;
- (d) the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State;
- (e) the declaring of any expenditure to be expenditure charged on the Consolidated Fund of the State, or the increasing of the amount of any such expenditure;
- (f) the receipt of money on account of the Consolidated Fund of the State or the public account of the State or the custody or issue of such money; or
- (g) any matter incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f).

(2) A Bill shall not be deemed to be a Money Bill by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) If any question arises whether a Bill introduced in the Legislature of a State which has a Legislative Council is a Money Bill or not, the decision of the Speaker of the Legislative Assembly of such State thereon shall be final.

(4) There shall be endorsed on every Money Bill when it is transmitted to the Legislative Council under article 198 and when it is presented to the Governor for assent under article 200, the certificate of the Speaker of the Legislative Assembly signed by him that it is a Money Bill.

200. Assent to Bills:- When a Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State or, in the case of a State having a Legislative Council, has been passed by both Houses of the Legislature of the State, it shall be presented to the Governor and the Governor shall declare either that he assents to the Bill or that he withholds assent therefrom or that he reserves the Bill for the consideration of the President:

(3) ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

(4) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೇ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

(5) ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

199. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು:-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು;
- (ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;
- (ಡಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು;
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು;
- (ಎಫ್) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು; ಅಥವಾ
- (ಜಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಜುಲಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು 198ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 200ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂಬುದಾಗಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಸಹ ಹಾಕತಕ್ಕದು.

200. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:- ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ, ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕದು:

Provided that the Governor may, as soon as possible after the presentation to him of the Bill for assent, return the Bill if it is not a Money Bill together with a message requesting that the House or Houses will reconsider the Bill or any specified provisions thereof and, in particular, will consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message and, when a Bill is so returned, the House or Houses shall reconsider the Bill accordingly and if the Bill is passed again by the House or Houses with or without amendment and presented to the Governor for assent, the Governor shall not withhold assent therefrom:

Provided further that the Governor shall not assent to, but shall reserve for the consideration of the President, any Bill which in the opinion of the Governor would, if it became law, so derogate from the powers of the High Court as to endanger the position which that Court is by this Constitution designed to fill.

201. Bills reserved for consideration:- When a Bill is reserved by a Governor for the consideration of the President, the President shall declare either that he assents to the Bill or that he withholds assent therefrom:

Provided that, where the Bill is not a Money Bill, the President may direct the Governor to return the Bill to the House or, as the case may be, the Houses of the Legislature of the State together with such a message as is mentioned in the first proviso to article 200 and, when a Bill is so returned, the House or Houses shall reconsider it accordingly within a period of six months from the date of receipt of such message and, if it is again passed by the House or Houses with or without amendment, it shall be presented again to the President for his consideration.

Procedure in financial matters

202. Annual financial statement:- (1) The Governor shall in respect of every financial year cause to be laid before the House or Houses of the Legislature of the State a statement of the estimated receipts and expenditure of the State for that year, in this part referred to as the "annual financial statement".

- (2) The estimates of expenditure embodied in the annual financial statement shall show separately-
- (a) the sums required to meet expenditure described by this Constitution as expenditure charged upon the Consolidated Fund of the State; and
  - (b) the sums required to meet other expenditure proposed to be made from the Consolidated Fund of the State; and shall distinguish expenditure on revenue account from other expenditure.
- (3) The following expenditure shall be expenditure charged on the Consolidated Funds of each State:-
- (a) the emoluments and allowances of the Governor and other expenditure relating to his office;
  - (b) the salaries and allowances of the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and, in the case of a State having a Legislative Council, also of the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council;
  - (c) debt charges for which the State is liable, including interest, sinking fund charges and redemption charges and other expenditure relating to the raising of loans and the service and redemption of debt;
  - (d) expenditure in respect of the salaries and allowances of Judges of any High Court;
  - (e) any sums required to satisfy any judgement, decree or award of any court or arbitral tribunal;
  - (f) any other expenditure declared by this Constitution or by the Legislature of the State by law to be so charged.

ಪರಂತು, ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತದನುಸಾರ ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು ಕಾನೂನಾದರೆ, ಅದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವುಂಟುಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುತ್ತದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರೆ ಅಂಥ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅವನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

201. ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕಗಳು:- ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ, ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಗೆ 200ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ಸಂದೇಶದ ಸಹಿತ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ಆ ಸದನವು ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಅಂಥ ಸಂದೇಶವು ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ. ಆ ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಆ ಸದನದಿಂದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಸಹಿತ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪುನಃ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

202. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು
  - (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು
- ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಬೀಳುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವೆಚ್ಚವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ ;
- (ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು;
- (ಸಿ) ಬಡ್ಡಿ, ಋಣತೀರಿಕೆ ನಿಧಿಯ ಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಋಣ ವಿಮೋಚನೆಯ ಭಾರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಹೊಣೆಯಾಗಿರುವ ಋಣಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಋಣಸೇವೆಗೆ ಹಾಗೂ ಋಣವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;
- (ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೆಚ್ಚ;
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರಿಕೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಐತೀರ್ಪು-ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗುಗಳು;
- (ಎಫ್) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸಲಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚ.

203. Procedure in Legislature with respect to estimates:- (1) So much of the estimates as relates to expenditure charged upon the Consolidated Fund of a State shall not be submitted to the vote of the Legislative Assembly, but nothing in this clause shall be construed as preventing the discussion in the Legislature of any of those estimates.

(2) So much of the said estimates as relates to other expenditure shall be submitted in the form of demands for grants to the Legislative Assembly, and the Legislative Assembly shall have power to assent or to refuse to assent, to any demand, or to assent to any demand subject to a reduction of the amount specified therein.

(3) No demand for a grant shall be made except on the recommendation of the Governor.

204. Appropriation Bills:- (1) As soon as may be after the grants under article 203 have been made by the Assembly, there shall be introduced a Bill to provide for the appropriation out of the Consolidated Fund of the State of all moneys required to meet-

- (a) the grants so made by the Assembly; and
- (b) the expenditure charged on the Consolidated Fund of the State but not exceeding in any case the amount shown in the statement previously laid before the House or Houses.

(2) No amendment shall be proposed to any such Bill in the House or either House of the Legislature of the State which will have the effect of varying the amount or altering the destination of any grant so made or of varying the amount of any expenditure charged on the Consolidated Fund of the State, and the decision of the person presiding as to whether an amendment is inadmissible under this clause shall be final.

(3) Subject to the provisions of articles 205 and 206 no money shall be withdrawn from the Consolidated Fund of the State except under appropriation made by law passed in accordance with the provisions of this article.

205. Supplementary, additional or excess grants:- (1) The Governor shall-

- (a) if the amount authorised by any law made in accordance with the provisions of article 204 to be expended for a particular service for the current financial year is found to be insufficient for the purposes of that year or when a need has arisen during the current financial year for supplementary or additional expenditure upon some new service not contemplated in the annual financial statement for that year, or
- (b) if any money has been spent on any service during a financial year in excess of the amount granted for that service and for that year,

cause to be laid before the House or the Houses of the Legislature of the State another statement showing the estimated amount of that expenditure or cause to be presented to the Legislative Assembly of the State a demand for such excess, as the case may be.

(2) The provisions of articles 202, 203 and 204 shall have effect in relation to any such statement and expenditure or demand and also to any law to be made authorising the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure or the grant in respect of such demand as they have effect in relation to the annual financial statement and the expenditure mentioned therein or to a demand for a grant and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure or grant.

206. Votes on account, votes of credit and exceptional grants:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, the Legislative Assembly of a State shall have power-

203. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾಗಲಿ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

204. ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು:- (1) 203ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಸಭೆಯು ಆ ರೀತಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಮೀರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು

-ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ, ಪರಿಣಾಮವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹವೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) 205ನೆಯ ಮತ್ತು 206ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

205. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

(ಎ) 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಲಗು ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾದರೆ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಲಗಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗು ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೆ

-ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 202, 203 ಮತ್ತು 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

206. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು-

- (a) to make any grant in advance in respect of the estimated expenditure for a part of any financial year pending the completion of the procedure prescribed in article 203 for the voting of such grant and the passing of the law in accordance with the provisions of article 204 in relation to that expenditure;
- (b) to make a grant for meeting an unexpected demand upon the resources of the State when on account of the magnitude or the indefinite character of the service the demand cannot be stated with the details ordinarily given in an annual financial statement;
- (c) to make an exceptional grant which forms no part of the current service of any financial year;

and the Legislature of the State shall have power to authorise by law the withdrawal of moneys from the Consolidated Fund of the State for the purposes for which the said grants are made.

(2) The provisions of articles 203 and 204 shall have effect in relation to the making of any grant under clause (1) and to any law to be made under that clause as they have effect in relation to the making of a grant with regard to any expenditure mentioned in the annual financial statement and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure.

207. Special provisions as to financial Bills:- (1) A Bill or amendment making provision for any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f) of clause (1) of article 199 shall not be introduced or moved except on the recommendation of the Governor, and a Bill making such provision shall not be introduced in a Legislative Council:

Provided that no recommendation shall be required under this clause for the moving of an amendment making provision for the reduction or abolition of any tax.

(2) A Bill or amendment shall not be deemed to make provision for any of the matters aforesaid by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) A Bill which, if enacted and brought into operation, would involve expenditure from the Consolidated Fund of a State shall not be passed by a House of the Legislature of the State unless the Governor has recommended to that House the consideration of the Bill.

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 203ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಬಿ) ಸೇವೆಯು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗದೇ ಇದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಚಾಲ್ತಿಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು
-ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 203ನೆಯ ಮತ್ತು 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

207. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) 199ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, ಜುಲಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ ಗೊಳಿಸುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

Procedure Generally

208. Rules of Procedure:- (1) A House of the Legislature of a State may make rules for regulating, subject to the provisions of this Constitution, its procedure and the conduct of its Business.

(2) Until rules are made under clause(1), the rules of procedure and standing orders in force immediately before the commencement of this Constitution with respect to the Legislature for the corresponding Province shall have effect in relation to the Legislature of the State subject to such modifications and adaptations as may be made therein by the Speaker of the Legislative Assembly, or the Chairman of the Legislative Council, as the case may be.

(3) In a State having a Legislative Council, the Governor, after consultation with the Speaker of the Legislative Assembly and the Chairman of the Legislative Council, may make rules as to the procedure with respect to communications between the two Houses.

209. Regulation by law of procedure in the Legislature of the State in relation to financial business:- The Legislature of a State may, for the purpose of the timely completion of Financial business, regulate by law the procedure of, and the conduct of business in, the House or Houses of the Legislature of the State in relation to any financial matter or to any Bill for the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State, and, if and so far as any provision of any law so made is inconsistent with any rule made by the House or either House of the Legislature of the State under clause(1) of article 208 or with any rule or standing order having effect in relation to the Legislature of the State under clause(2) of that article, such provision shall prevail.

210. Language to be used in the Legislature:- (1) Notwithstanding anything in part XVII, but subject to the provisions of article 348, business in the Legislature of a State shall be transacted in the official language or languages of the State or in Hindi or in English:

Provided that the Speaker of the Legislative Assembly or Chairman of the Legislative Council, or person acting as such, as the case may be, may permit any member who cannot adequately express himself in any of the languages aforesaid to address the House in his mother-tongue.

(2) Unless the Legislature of the State by law otherwise provides, this article shall, after the expiration of a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, have effect as if the words "or in English" were omitted therefrom :

[Provided that in relation to the ²[Legislatures of the States of Himachal Pradesh, Manipur, Meghalaya and Tripura] this clause shall have effect as if for the words "fifteen years" occurring therein, the words "twenty-five years" were substituted:]

1. Ins. by the State of Himachal Pradesh Act, 1970(53 of 1970), s.46 (w.e.f.25-1-1971).

2. Subs. by the North- Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 for "Legislature of the State of Himachal Pradesh" (w.e.f.21-1-1972).

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನವು ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವೋ ಅವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಎರಡು ಸದನಗಳ ನಡುವಣ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

209. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:- ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು 208ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದಿಂದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಉಪಬಂಧವು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

210. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- (1) ಭಾಗ 17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಆಗದಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಮತಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ "ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

[ಪರಂತು, ¹ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮಣಿಪುರ, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು :]

1. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-1970ಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನಾರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided further that in relation to the ²[Legislatures of the States of ³[Arunachal Pradesh, Goa and Mizoram]] this clause shall have effect as if for the words "fifteen years" occurring therein, the words "forty Years" were substituted.]

211. Restriction on discussion in the Legislature:- No discussion shall take place in the Legislature of a State with respect to the conduct of any judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties.

212. Courts not to inquire into proceedings of the Legislature:- (1) The validity of any proceedings in the Legislature of a State shall not be called in question on the ground of any alleged irregularity of procedure.

(2) No officer or member of the Legislature of a State in whom powers are vested by or under this Constitution for regulating procedure or the conduct of business or for maintaining order, in the Legislature shall be subject to the jurisdiction of any court in respect of the exercise by him of those powers.

CHAPTER IV - LEGISLATIVE POWER OF THE GOVERNOR

213. Power of Governor to promulgate Ordinances during recess of Legislature:- (1) If at any time, except when the Legislative Assembly of a State is in session or where there is a Legislative Council in a State, except when both Houses of the Legislature are in session, the Governor is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require:

Provided that the Governor shall not, without instructions from the President, promulgate any such Ordinance if -

- (a) a Bill containing the same provisions would under this Constitution have required the previous sanction of the President for the introduction thereof into the Legislature; or
- (b) he would have deemed it necessary to reserve a Bill containing the same provisions for the consideration of the President; or
- (c) an Act of the Legislature of the State containing the same provisions would under this Constitution have been invalid unless, having been reserved for the consideration of the President, it had received the assent of the President.

(2) An Ordinance promulgated under this article shall have the same force and effect as an Act of the Legislature of the State assented to by the Governor, but every such Ordinance-

- (a) shall be laid before the Legislative Assembly of the State, or where there is a Legislative Council in the State, before both the Houses, and shall cease to operate at the

-
1. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) , s.39 (w.e.f.20-2-1987).
  2. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986) , s. 42, for "Legislature of the State of Mizoram" (w.e.f. 20-2- 1987).
  3. Subs. by the Goa, Daman and Diu (Reorganisation) Act, 1987 (18 of 1987), s. 63, for "Arunachal Pradesh and Mizoram" (w.e.f. 30-5-1987).

¹[ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ²[ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ] ³[ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ]] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

211. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ಅವನ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚರ್ಚೆಯು ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

212. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಪಾದಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) [ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು;- ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೇ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಆಧ್ಯಾಯ - 4 ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರ

213. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ತೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

- (ಎ) ವಿಧೇಯಕವು ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂಥವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಭಾವಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಅವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆಯದೆ ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಅಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ

-ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವೆರಡೂ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಪುನಃ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ

1. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1987ರ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಅರುಣಾಚಲಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

expiration of six weeks from the reassembly of the Legislature, or if before the expiration of that period a resolution disapproving it is passed by the Legislative Assembly and agreed to by the Legislative Council, if any, upon the passing of the resolution or, as the case may be, on the resolution being agreed to by the Council; and

(b) may be withdrawn at any time by the Governor.

Explanation.- Where the Houses of the Legislature of a State having a Legislative Council are summoned to reassemble on different dates, the period of six weeks shall be reckoned from the later of those dates for the purposes of this clause.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which would not be valid if enacted in an Act of the Legislature of the State assented to by the Governor, it shall be void:

Provided that, for the purposes of the provisions of this Constitution relating to the effect of an Act of the Legislature of a State which is repugnant to an Act of Parliament or an existing law with respect to a matter enumerated in the Concurrent List, an Ordinance promulgated under this article in pursuance of instructions from the President shall be deemed to be an Act of the Legislature of the State which has been reserved for the consideration of the President and assented to by him.

1 * * * * *

CHAPTER - V THE HIGH COURTS IN THE STATES

214. High Courts for States:- ^{2***} There shall be a High Court for each State.

3 * * * * *

215. High Courts to be courts of record:- Every High Court shall be a court of record and shall have all the powers of such a court including the power to punish for contempt of itself.

216. Constitution of High Courts:- Every High Court shall consist of a Chief Justice and such other judges as the President may from time to time deem it necessary to appoint.

4 * * * * *

217. Appointment and conditions of the office of a Judge of a High Court:- (1) Every judge of a High Court shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal after consultation with the Chief justice of India, the Governor of the State, and, in the case of appointment of a judge other than the Chief Justice, the Chief Justice of the High Court, and, ⁵[shall hold office, in the case of an additional or acting judge, as provided in article 224, and in any other case, until he attains the age of ⁶[Sixty-two years:]]

-
1. Cl. (4) was Ins. by the Constitution (Thirty- eighth Amendment) Act, 1975, s. 3 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 27 (w.e.f. 20-6-1979).
  2. The brackets and figures "(1)" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  3. Cls. (2) and (3) omitted by s. 29 and Sch., *ibid*.
  4. Proviso omitted by s. 11 and Sch., *ibid*.
  5. Subs. by s. 12, *ibid* for "shall hold office until he attains the age of sixty years".
  6. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 4 for "sixty years".

ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:- ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಆ ದಿನಾಂಕಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಈಚಿನದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕತಕ್ಕದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅವನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

1 * * * * *

ಅಧ್ಯಾಯ-5 ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214. ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು:-² ... ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕದು.

3 * * * * *

215. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅದು ತನಗಾದ ನಂದನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು.

216. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದು.

4 * * * * *

217. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಷರತ್ತುಗಳು:- (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ, ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಲ್ಲದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೂ,⁵ [ಅಡಿಷನಲ್ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 224ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ [ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದು:]

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) (4)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (1) ಎಂಬ ಅಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಅವರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕದು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that-

- (a) a Judge may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
- (b) a Judge may be removed from his office by the President in the manner provided in clause(4) of article 124 for the removal of a Judge of the Supreme Court;
- (c) the office of a Judge shall be vacated by his being appointed by the President to be a Judge of the Supreme Court or by his being transferred by the President to any other High Court within the territory of India.

(2) A person shall not be qualified for appointment as a Judge of a High Court unless he is a citizen of India and-

- (a) has for at least ten years held a judicial office in the territory of India; or
- (b) has for at least ten years been an advocate of a High Court^{1***} or of two or more such Courts in succession^{2****}

2 * * * *

Explanation.- For the purposes of this clause-

- ³[(a) in computing the period during which a person has held judicial office in the territory of India, there shall be included any period, after he has held any judicial office, during which the person has been an advocate of a High Court or has held the office of a member of a tribunal or any post, under the Union or a State, requiring special knowledge of law;]
- ⁴[(aa) in computing the period during which a person has been an advocate of a High Court, there shall be included any period during which the person ⁵[has held judicial office or the office of a member of a tribunal or any post, under the Union or a State, requiring special knowledge of law] after he became an advocate;
- (b) in computing the period during which a person has held judicial office in the territory of India or been an advocate of a High Court, there shall be included any period before the commencement of this Constitution during which he has held judicial office in any area which was comprised before the fifteenth day of August, 1947, within India as defined by the Government of India Act, 1935, or has been an advocate of any High Court in any such area, as the case may be.

1. The words "in any State specified in the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. The word "or" and sub-clause (c) were ins. by the Constitution (Forty-second Amendment), 1976, s. 36 (w.e.f. 3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.28 (w.e.f.20-6-1979).

3. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 28 (w.e.f.20-6-1979).

4. Cl. (a) re-lettered as cl. (aa) by s. 28 ibid., (w.e.f.20-6-1979).

5. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 36, for "has held judicial office" (w.e.f.3-1-1977).

ಪರಂತು,-

- (ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ 124ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;
- (ಸಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ನೇಮಕ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಮತ್ತು -

- (ಎ) ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ¹ * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು. ² * * *

² * * * * * * * *

-ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ -

- ³ [(ಎ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ತರುವಾಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯವೆಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು;]
- ⁴ [(ಎಎ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾದ ಅನಂತರ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ ¹[ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯವೆಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ] ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ, ಭಾರತದ ಒಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವನು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅಥವಾ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತು "ಸಿ" ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ (ಎಎ) ಖಂಡ ಎಂದು ಪುನಃ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(3) If any question arises as to the age of a Judge of a High Court, the question shall be decided by the President after consultation with the Chief Justice of India and the decision of the President shall be final.]

218. Application of certain provisions relating to Supreme Court to High Courts:- The provisions of clauses (4) and (5) of article 124 shall apply in relation to a High Court as they apply in relation to the Supreme Court with the substitution of references to the High Court for references to the Supreme Court.

219. Oath or affirmation by Judges of High Courts:- Every person appointed to be a judge of a High Court ^{2***} shall, before he enters upon his office, make and subscribe before the Governor of the State, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

³[**220. Restriction on practice after being a permanent judge:-** No person who, after the commencement of this Constitution, has held office as a permanent Judge of a High Court shall plead or act in any court or before any authority in India except the Supreme Court and the other High Courts.

Explanation. - In this article, the expression "High Court" does not include a High Court for a State specified in part B of the First Schedule as it existed before the commencement⁴ of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956.]

221. Salaries, etc. of Judges:- ⁵[(1) There shall be paid to the judges of each High Court such salaries as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries as are specified in the Second Schedule.]

(2) Every Judge shall be entitled to such allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as may from time to time be determined by or under law made by Parliament and, until so determined, to such allowances and rights as are specified in the Second Schedule:

Provided that neither the allowances of a Judge nor this rights in respect of leave of absence or pension shall be varied to his disadvantage after his appointment.

222. Transfer of a Judge from one High Court to another:- (1) The President may, after consultation with the Chief Justice of India, transfer a judge from one High Court to any other High Court ^{***6}.

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.4 (with retrospective effect).
2. The words "in a State" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 13, for art. 220.
4. 1st November, 1956.
5. Subs. by the Constitution (Fifty- fourth Amendment) Act, 1986, s. 3, for clause (1) (w.e.f. 1-4-1986).
6. The words "within the territory of India" omitted by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 14.

¹[(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

218. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, 124ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (5)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

219. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:-²* * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಅವನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

³[220. ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ” ಎಂಬ ಪದವು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ‘ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಬ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

221. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:-⁵[(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅವನು ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

222. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು:-
(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು⁶* * * ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದು.

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 220ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 1ನೆಯ ತಾರೀಖು.
5. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ದಿವಸದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) When a judge has been or is so transferred, he shall, during the period he serves, after the commencement of the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, as a judge of the other High Court, be entitled to receive in addition to his salary such compensatory allowance as may be determined by Parliament by law and, until so determined, such compensatory allowance as the President may by order fix.]

223. Appointment of acting Chief Justice:- When the office of Chief Justice of a High Court is vacant or when any such Chief Justice is, by reason of absence or otherwise, unable to perform the duties of his office, the duties of the office shall be performed by such one of the other Judges of the Court as the President may appoint for the purpose.

²[**224. Appointment of additional and acting Judges:-** (1) If by reason of any temporary increase in the business of a High Court or by reason of arrears of work therein, it appears to the President that the number of the Judges of that Court should be for the time being increased, the President may appoint duly qualified persons to be additional judges of the Court for such period not exceeding two years as he may specify.

(2) When any Judge of a High Court other than the Chief Justice is by reason of absence or for any other reason unable to perform the duties of his office or is appointed to act temporarily as Chief Justice, the President may appoint a duly qualified person to act as a Judge of that Court until the permanent judge has resumed his duties.

(3) No person appointed as an additional or acting Judge of a High Court shall hold office after attaining the age of ³[Sixty- two Years].

⁴[**224 A. Appointment of retired Judges at sittings of High courts:-** Notwithstanding anything in this Chapter, the Chief Justice of a High Court for any State may at any time, with the previous consent of the President, request any person who has held the office of a Judge of that Court or of any other High Court to sit and act as a Judge of the High Court for that State, and every such person so requested shall, while so sitting and acting, be entitled to such allowances as the President may by order determine and have all the jurisdiction, powers and privileges of, but shall not otherwise be deemed to be, a Judge of that High Court:

Provided that nothing in this article shall be deemed to require any such person as aforesaid to sit and act as a Judge of that High Court unless he consents so to do.]

225. Jurisdiction of existing High Courts:- Subject to the provisions of this Constitution and to the provisions of any law of the appropriate Legislature made by virtue of powers conferred on that Legislature by this Constitution, the jurisdiction of, and the law administered in, any existing High Court, and the respective powers of the judges thereof in relation to the administration of Justice in the Court, including any power to make rules of Court and to regulate the sittings of the Court and of members thereof sitting alone or in Division Courts, shall be the same as immediately before the commencement of this Constitution:

-
1. Ins. by Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.5, original cl. (2) was omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 14.
  2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 15, for art. 224.
  3. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 6, for "sixty years".
  4. Ins. by *ibid.* s. 7.

¹[(2) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾಯಿಸುವಾಗ ಅವನು 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಅನಂತರ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೇತನದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಹಾರ ಭತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಮಾಡಬಹುದಾದ ಪರಿಹಾರ ಭತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

223. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಪೈಕಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

²[224. ಅಡಿಷನಲ್ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ ಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಲ್ಲದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವಾಗ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ³[ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

⁴[224ಎ. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಬಹುದು, ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕೋರಲಾದ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಆದರೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅವನನ್ನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಹೊರತು ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

225. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮುಚಿತ ವಿದಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ವಿದಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ನ್ಯಾಯಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಅಥವಾ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅನುಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದ್ದಿತು.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 224ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided that any restriction to which the exercise of original jurisdiction by any of the High Courts with respect to any matter concerning the revenue or concerning any act ordered or done in the collection thereof was subject immediately before the commencement of this Constitution shall no longer apply to the exercise of such jurisdiction.]

²[**226. Power of High Courts to issue certain writs:-** (1) Notwithstanding anything in article 32 ³* * * Every High Court shall have power, throughout the territories in relation to which it exercises jurisdiction, to issue to any person or authority, including in appropriate cases, any Government, within those territories directions, orders or writs, including ⁴[writs in the nature of *habeas corpus*, *mandamus*, prohibition, *quo warranto* and *certiorari* or any of them, for the enforcement of any of the rights conferred by part III and for any other purpose.]

(2) The power conferred by clause (1) to issue directions, orders or writs to any Government, authority or person may also be exercised by any High Court exercising jurisdiction in relation to the territories within which the cause of action, wholly or in part, arises for the exercise of such power, notwithstanding that the seat of such Government or authority or the residence of such person is not within those territories.

⁵[(3) Where any party against whom an interim order, whether by way of injunction or stay or in any other manner, is made on, or in any proceedings relating to, a petition under clause (1), without-

- (a) furnishing to such party copies of such petition and all documents in support of the plea for such interim order; and
- (b) giving such party an opportunity of being heard,

makes an application to the High Court for the vacation of such order and furnishes a copy of such application to the party in whose favour such order has been made or the counsel of such party, the High Court shall dispose of the application within a period of two weeks from the date on which it is received or from the date on which the copy of such application is so furnished, whichever is later, or where the High Court is closed on the last day of that period, before the expiry of the next day afterwards on which the High Court is open; and if the application is not so disposed of, the interim order shall, on the expiry of that period, or, as the case may be, the expiry of the said next day, stand vacated.]

⁶[(4) The power conferred on a High Court by this article shall not be in derogation of the power conferred on the Supreme Court by clause (2) of article 32.]

-
1. Ins. by the Constitution (Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 29 (w.e.f.20-6-1979). Original proviso was omitted by the Constitution (Forty- second Amendment) Act, 1976, s. 37 (w.e.f. 1-2-1977).
  2. Subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s. 38, for art. 226 (w.e.f.1-2-1977).
  3. The words, figures and letters "but subject to the provisions of article 131 A and article 226 A" omitted by the Constitution (Forty- third Amendment) Act, 1977, s. 7 (w.e.f.13-4-1978).
  4. Subs. by the Constitution (Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 30, for the portion beginning with the words "writs in the nature of habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto and certiorari or any of them" and ending with the words "such illegality has resulted in substantial failure of justice" (w.e.f.1-8-1979).
  5. Subs. by s. 30 *ibid* for cls. (3), (4), (5) and (6) (w.e.f.1-8-1979).
  6. Cl. (7) renumbered as cl. (4) by the Constitution (Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 30, (w.e.f.1-8-1979).

¹[ಪರಂತು, ರಾಜಸ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಆದೇಶಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಸಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತೋ ಆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

²[226. ಕೆಲವು ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ್ಯಂತ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಮುಚಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ 3ನೆಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಥವಾ "[ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೋಹಿಬಿಷನ್, ಕೋವಾರಂಟೋ ಮತ್ತು ಸರ್ಷಿಯೋರರಿ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ವ್ಯಾಜ್ಯಕಾರಣವು ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಂಥ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಾನವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೊಳಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದು.

³[(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರಿಗಿನ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ವಿರುದ್ಧ ನಿರ್ಬಂಧಕಾಜ್ಞೆಯ ಅಥವಾ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶದ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಎಲ್ಲ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಒದಗಿಸದೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಆಹವಾಲನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೋ, ಆ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅಂಥ ಆದೇಶವನ್ನು ತೆರವು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ಪರವಾಗಿ ಅಂಥ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗೆ ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಒದಗಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತರುವಾಯದ್ದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯ ಕೊನೆಯ ದಿನದಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ತೆರೆದ ತರುವಾಯ ಮಾರನೆಯ ದಿನವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅದನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ವಿಲೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸದರಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ತೆರವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.]

⁴[(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಪರಂತುಕವನ್ನು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 226ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆದರೆ 131ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 226ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೋಹಿಬಿಷನ್ ಕೋವಾರಂಟೋ ಮತ್ತು ಸರ್ಷಿಯೋರರಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್ಟುಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ "ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರತೆಯು ಸಾರಭೂತವಾದ ನ್ಯಾಯವಿಫಲತೆಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿದೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3), (4), (5) ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1.8.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೂಲ (7)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (4)ನೇ ಖಂಡ ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

¹226 A. [Constitutional validity of Central laws not to be considered in proceedings under article 226.] Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.8 (w.e.f. 13-4-1978).

227. Power of superintendence over all courts by the High Court:- ²[(1) Every High Court shall have superintendence over all courts and tribunals throughout the territories in relation to which it exercises jurisdiction.]

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing provision, the High Court may -

- (a) call for returns from such courts;
- (b) make and issue general rules and prescribe forms for regulating the practice and proceedings of such courts; and
- (c) prescribe forms in which books, entries and accounts shall be kept by the officers of any such courts.

(3) The High Court may also settle tables of fees to be allowed to the sheriff and all clerks and officers of such courts and to attorneys, advocates and pleaders practising therein :

Provided that any rules made, forms prescribed or tables settled under clause (2) or clause (3) shall not be inconsistent with the provision of any law for the time being in force, and shall require the previous approval of the Governor.

(4) Nothing in this article shall be deemed to confer on a High Court powers of superintendence over any court or tribunal constituted by or under any law relating to the Armed Forces.

3 * * * * *

228. Transfer of certain cases to High Court:- If the High Court is satisfied that a case pending in a court subordinate to it involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution the determination of which is necessary for the disposal of the case, ⁴[it shall withdraw the case and ⁵*** may-]

- (a) either dispose of the case itself, or
- (b) determine the said question of law and return the case to the court from which the case has been so withdrawn together with a copy of its judgement on such question, and the said court shall on receipt thereof proceed to dispose of the case in conformity with such judgement.

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.39 (w.e.f. 1-2-1977).

2. CI (1) has been successively subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.40 (w.e.f. 1-2-1977) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.31 to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

3. CI. (5) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.40 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.31 (w.e.f. 20-6-1979).

4. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.41, for "it shall withdraw the case and may-" (w.e.f. 1-2-1977).

5. The words, figures and letter, "subject to the provisions of article 131A", omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.9 (w.e.f. 13-4-1978).

¹ 226ಎ. [226ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪಠ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.] 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

227. ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ:-² [(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಅದು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆದ್ಯಂತ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು -

(ಎ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ವಿವರ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವ ನಮೂನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು, ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕದೋ ಅಂಥ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಷರೇಫರಿಗೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಗುಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಟಾರ್ನಿಗಳಿಗೆ, ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ಲೀಡರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು,(2)ನೆಯ ಅಥವಾ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ನಮೂನೆಗಳು, ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

3 * * * * *

228. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ:- ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅದು ⁴[ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ⁵.....]

(ಎ) ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತಾನೇ ವಿಲೇ ಮಾಡಬಹುದು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಾನೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ತೀರ್ಪಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಅದನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ ಆ ತರುವಾಯ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 5ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅದು ಹಂತೆಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ..... ಬಹುದು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "131ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

228A. [Special provisions as to disposal of questions relating to Constitutional validity of State laws.] Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.10 (w.e.f. 13.4.1978).

229. Officers and servants and the expenses of High Courts:- (1) Appointments of officers and servants of a High Court shall be made by the Chief Justice of the Court or such other judge or officer of the court as he may direct:

Provided that the Governor of the State^{2***} may by rule require that in such cases as may be specified in the rule no person not already attached to the court shall be appointed to any office connected with the court save after consultation with the State Public Service Commission.

(2) Subject to the provisions of any law made by the Legislature of the State, the conditions of service of officers and servants of a High Court shall be such as may be prescribed by rules made by the Chief Justice of the Court or by some other judge or officer of the court authorised by the Chief Justice to make rules for the purpose:

Provided that the rules made under this clause shall, so far as they relate to salaries, allowances, leave or pensions, require the approval of the Governor of the State^{2***}.

(3) The administrative expenses of a High Court, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the officers and servants of the court, shall be charged upon the Consolidated Fund of the State, and any fees or other moneys taken by the court shall form part of that Fund.

230. Extension of jurisdiction of High Courts to Union territories:- (1) Parliament may by law extend the jurisdiction of a High Court to, or exclude the jurisdiction of a High Court from, any Union territory.

(2) Where the High Court of a State exercises jurisdiction in relation to a Union territory, -

(a) nothing in this Constitution shall be construed as empowering the Legislature of the State to increase, restrict or abolish that jurisdiction; and

(b) the reference in article 227 to the Governor shall, in relation to any rules, forms or tables for subordinate courts in that territory, be construed as a reference to the President.]

231. Establishment of a common High Court for two or more States:- (1) Notwithstanding anything contained in the preceding provisions of this Chapter, Parliament may by law establish a common High Court for two or more States or for two or more States and a Union territory.

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.42 (w.e.f. 1-2-1977).

2. The words "in which the High Court has its principal seat" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

3. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, s.16, for arts. 230, 231 and 232.

1228ಎ. [ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲಿಯಂ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು]. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

229. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು:- (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ²* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ²* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮೋದನೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ, ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ಫೀಜುಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

³[230. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು:- (1) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ,-

- (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಅಥವಾ ರದ್ದುಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) 227ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಷ್ಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

231. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಆಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಆ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದೆಯೋ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 230, 231 ಮತ್ತು 232ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (2) In relation to any such High Court, -
- (a) the reference in article 217 to the Governor of the State shall be construed as a reference to the Governors of all the States in relation to which the High Court exercises jurisdiction;
  - (b) the reference in article 227 to the Governor shall, in relation to any rules, forms or tables for subordinate courts, be construed as a reference to the Governor of the State in which the subordinate courts are situated; and
  - (c) the references in articles 219 and 229 to the State shall be construed as a reference to the State in which the High Court has its principal seat:

Provided that if such principal seat is in a Union territory, the references in articles 219 and 229 to the Governor, Public Service Commission, Legislature and Consolidated Fund of the State shall be construed respectively as references to the President, Union Public Service Commission, Parliament and Consolidated Fund of India.]

CHAPTER VI - SUBORDINATE COURTS

233. Appointment of district judges:- (1) Appointments of person to be, and the posting and promotion of, district judges in any State shall be made by the Governor of the State in consultation with the High Court exercising jurisdiction in relation to such State.

(2) A person not already in the service of the Union or of the State shall only be eligible to be appointed a district judge if he has been for not less than seven years an advocate or a pleader and is recommended by the High Court for appointment.

[233A. Validation of appointments of , and judgements, etc., delivered by, certain district judges:- Notwithstanding any judgement, decree or order of any court,-

- (a) (i) no appointment of any person already in the judicial service of a State or of any person who has been for not less than seven years an advocate or a pleader, to be a district judge in that State, and
- (ii) no posting, promotion or transfer of any such person as a district judge, made at any time before the commencement of the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966, otherwise than in accordance with the provisions of article 233 or article 235 shall be deemed to be illegal or void or ever to have become illegal or void by reason only of the fact that such appointment, posting, promotion or transfer was not made in accordance with the said provisions ;
- (b) no jurisdiction exercised, no judgement, decree; sentence or order passed or made, and no other act or proceedings done or taken, before the commencement of the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966 by, or before, any person appointed, posted, promoted or transferred as a district judge in any State otherwise than in accordance

---

1. Ins. by the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966, s.2.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ,-

- (ಎ) 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) 227ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಷ್ಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) 219ನೆಯ ಮತ್ತು 229ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು :

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, 219ನೆಯ ಮತ್ತು 229ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 6 ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

233. ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ :- (1) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ಪ್ಲೀಡರ್ ಆಗಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

[233ಎ. ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀರ್ಪು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವ :- ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ,-

- (ಎ) (i) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ಲೀಡರ್‌ನಾಗಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 233ನೆಯ ಅಥವಾ 235ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು, ಮತ್ತು
- (ii) ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಡಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು
- ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂದು ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) 1966ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 233ನೆಯ ಅಥವಾ 235ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಬಡ್ಡಿ ಪಡೆದಿರುವ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಚಲಾಯಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಶಿಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಅಥವಾ ಅವನ ಸಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ

1. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

with the provisions of article 233 or article 235 shall be deemed to be illegal or invalid or ever to have become illegal or invalid by reason only of the fact that such appointment, posting, promotion or transfer was not made in accordance with the said provisions.]

234. Recruitment of persons other than district judges to the judicial service:-

Appointments of persons other than district judges to the judicial service of a State shall be made by the Governor of the State in accordance with rules made by him in that behalf after consultation with the State Public Service Commission and with the High Court exercising jurisdiction in relation to such State.

235. Control over subordinate courts:- The control over district courts and courts subordinate thereto including the posting and promotion of, and the grant of leave to, persons belonging to the judicial service of a State and holding any post inferior to the post of district judge shall be vested in the High Court, but nothing in this article shall be construed as taking away from any such person any right of appeal which he may have under the law regulating the conditions of his service or as authorising the High Court to deal with him otherwise than in accordance with the conditions of his service prescribed under such law.

236. Interpretation:- In this Chapter -

- (a) the expression "district judge" includes judge of a city civil court, additional district judge, joint district judge, assistant district judge, chief judge of a small cause court, chief presidency magistrate, additional chief presidency magistrate, sessions judge, additional sessions judge and assistant sessions judge;
- (b) the expression "judicial service" means a service consisting exclusively of persons intended to fill the post of district judge and other civil judicial posts inferior to the post of district judge.

237. Application of the provisions of this Chapter to certain class or classes of magistrates:- The Governor may by public notification direct that the foregoing provisions of this Chapter and any rules made thereunder shall with effect from such date as may be fixed by him in that behalf apply in relation to any class or classes of magistrates in the State as they apply in relation to persons appointed to the judicial service of the State subject to such exceptions and modifications as may be specified in the notification.

PART VII

[The States in Part B of the First Schedule.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಯು, ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಡಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಎಂದಾದರೂ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

234. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ:- ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ನಂತರ ತಾನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

235. ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ:- ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ರಜೆ ಕೊಡುವುದೂ ಸೇರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲಣ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅವನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅವನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

236. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ -

- (ಎ) “ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ” ಎಂಬ ಪದವು ನಗರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಅಡಿಷನಲ್ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಜಂಟಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಸಹಾಯಕ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಲಘು ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಚೀಫ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್, ಅಡಿಷನಲ್ ಸೆಷನ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಸೆಷನ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ - ಇವರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;
- (ಬಿ) “ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆ” ಎಂದರೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ಇತರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಿಕ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನೇಮಕಮಾಡಲಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಒಳಗೊಂಡ ಸೇವೆ ಎಂದರ್ಥ.

237. ಕೆಲವು ದರ್ಜೆ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ: - ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

ಭಾಗ - 7

[ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು.] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ)

ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART VIII

1[THE UNION TERRITORIES]

2[239. Administration of Union territories:- (1) Save as otherwise provided by Parliament by law, every Union territory shall be administered by the President acting, to such extent as he thinks fit, through an administrator to be appointed by him with such designation as he may specify.

(2) Notwithstanding anything contained in part VI, the President may appoint the Governor of a State as the administrator of an adjoining Union territory, and where a Governor is so appointed, he shall exercise his functions as such administrator independently of his Council of Ministers.]

3[239A. Creation of local Legislatures or Council of Ministers or both for certain Union territories:- (1) Parliament may by law create ⁴[for the Union territory of ⁵****⁶****⁷ [⁸ [⁹[Pondicherry]]] ¹⁰****]]

- (a) a body, whether elected or partly nominated and partly elected, to function as a Legislature for the Union territory, or
- (b) a Council of Ministers,

or both with such Constitution, powers and functions, in each case, as may be specified in the law.

(2) Any such law as is referred to in clause (1) shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending this Constitution.]

11[239AA. Special provisions with respect to Delhi:- (1) As from the date of commencement of the Constitution (Sixty-ninth Amendment) Act, 1991, the Union territory of Delhi shall be called the National Capital Territory of Delhi (hereafter in this Part referred to as the National Capital Territory) and the administrator thereof appointed under article 239 shall be designated as the Lieutenant Governor.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 17, for the heading "THE STATES IN PART-C OF THE FIRST SCHEDULE".
2. Subs. by s. 17, *ibid.*, for arts. 239 and 240.
3. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, s.4.
4. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987) s.63, for "for any of the Union Territories of Goa, Daman and Diu and Pondicherry" (w.e.f. 30-5-1987).
5. The words "Himachal Pradesh", omitted by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.46 (w.e.f. 25-1-1971).
6. The words "Manipur, Tripura" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (w.e.f. 21-1-1972).
7. Subs. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.2, for "Goa, Daman and Diu and Pondicherry" (w.e.f. 15-2-1972).
8. Subs. by the Constitution (Thirty-seventh Amendment) Act, 1975, s.2, for "Pondicherry and Mizoram".
9. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986) s. 42 for "Pondicherry and Arunachal Pradesh" (w.e.f. 20-2-1987).
10. The word "Mizoram" omitted by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) s.39 (w.e.f. 20-2-1987).
11. Ins. by the Constitution (Sixty-ninth Amendment) Act, 1991 s.2, published in the Gazette of India Extraordinary Part-II-sec-I, dated 21st Dec, 1991, (w.e.f. 1-2-92) published in the Gazette of India Part-II-section-3 sub-section (ii) dt. 31-1-92.

ಭಾಗ - 8

¹[ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು]

²[239. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಹೊರತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ನೇಮಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪದನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಮೂಲಕ ತನಗೆ ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾಗ - 6ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಆಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಂಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.]

³[239ಎ. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುವುದು :- (1) ^{4***5***6***7[8[9[ಪಾಂಡಿಚೆರಿ]]] ^{10***]]} ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -}

(ಎ) ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚುನಾಯಿತರಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು

- ಅಥವಾ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅದನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

¹¹[239ಎಎ. ದೆಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1991ರ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ದೆಹಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು (ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಸಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲತೀರ್ಪಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 239ನೆಯ ಮತ್ತು 240ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರನಾರಚನೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1987ರ 18)ದ 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1970ರ-53ನೆಯ) ದ 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (25-1-1971 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರನಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮಣಿಪುರ, ತ್ರಿಪುರ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿಚೆರಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (15-2-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂಗಳಿಗೆ" ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 69)ದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಮತ್ತು ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 34) ದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
11. 1991ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. (a) There shall be a Legislative Assembly for the National Capital Territory and the seats in such Assembly shall be filled by members chosen by direct election from territorial constituencies in the National Capital Territory.

(b) The total number of seats in the Legislative Assembly, the number of seats reserved for Scheduled Castes, the division of the National Capital Territory into territorial

constituencies (including the basis for such division) and all other matters relating to the functioning of the Legislative Assembly shall be regulated by law made by Parliament.

(c) The provisions of articles 324 to 327 and 329 shall apply in relation to the National Capital Territory, the Legislative Assembly of the National Capital Territory, and the members thereof as they apply, in relation to a State, the Legislative Assembly of a State and the members thereof respectively; and any reference in articles 326 and 329 to "appropriate Legislature" shall be deemed to be a reference to Parliament.

(3) (a) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislative Assembly shall have power to make laws for the whole or any part of the National Capital Territory with respect to any of the matters enumerated in the State List or in the Concurrent List in so far as any such matter is applicable to Union territories except matters with respect to Entries 1, 2 and 18 of the State List and Entries 64, 65 and 66 of that List in so far as they relate to the said Entries 1, 2 and 18.

(b) Nothing in sub-clause (a) shall derogate from the powers of Parliament under this Constitution to make laws with respect to any matter for a Union territory or any part thereof.

(c) If any provision of a law made by the Legislative Assembly with respect to any matter is repugnant to any provision of a law made by Parliament with respect to that matter, whether passed before or after the law made by the Legislative Assembly, or of an earlier law, other than a law made by the Legislative Assembly, then, in either case, the law made by Parliament, or, as the case may be, such earlier law, shall prevail and the law made by the Legislative Assembly shall, to the extent of the repugnancy, be void:

Provided that if any such law made by the Legislative Assembly has been reserved for the consideration of the President and has received his assent, such law shall prevail in the National Capital Territory:

Provided further that nothing in this sub-clause shall prevent Parliament from enacting at any time any law with respect to the same matter including a law adding to, amending, varying or repealing the law so made by the Legislative Assembly.

(4) There shall be a Council of Ministers consisting of not more than ten percent of the total number of members in the Legislative Assembly, with the Chief Minister at the head to aid and advise the Lieutenant Governor in the exercise of his functions in relation to matters with respect to which the Legislative Assembly has power to make laws, except in so far as he is, by or under any law, required to act in his discretion:

Provided that in the case of difference of opinion between the Lieutenant Governor and his Ministers on any matter, the Lieutenant Governor shall refer it to the President for decision and act according to the decision given thereon by the President and pending such decision it shall be competent for the Lieutenant Governor in any case where the matter, in his opinion, is so urgent that it is necessary for him to take immediate action, to take such action or to give such direction in the matter as he deems necessary.

- (2) (ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸುವ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸುವುದು (ಅಂಥ ವಿಭಜನೆಯ ಆಧಾರವೂ ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) 324 ರಿಂದ 327ರ ವರೆಗಿನ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು "ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ" - ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 326 ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

- (3) (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಪಟ್ಟಿಯ 64, 65 ಮತ್ತು 66ನೇ ನಮೂದುಗಳು, ಸದರಿ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (ಎ) ಉಪ-ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಮುಂಚಿನ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅಂಥ ಮುಂಚಿನ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು :

ಪರಂತು, ವಿಧಾನಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು, ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

- (4) ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಶೇಕಡಾ ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡತಕ್ಕದ್ದು :

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡುವೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತೀರ್ಮಾನ ಆಗುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಷಯವು ಅತಿ ಜರೂರು ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ತಾನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡಲು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) The Chief Minister shall be appointed by the President and the other Ministers shall be appointed by the President on the advice of the Chief Minister and the Ministers shall hold office during the pleasure of the President.

(6) The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly.

¹[(7) (a)] Parliament may, by law, make provisions for giving effect to, or supplementing the provisions contained in the foregoing clauses and for all matters incidental or consequential thereto.

²[(b) Any such law as is referred to in sub-clause (a) shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending, this Constitution.]

(8) The provisions of article 239B shall, so far as may be, apply in relation to the National Capital Territory, the Lieutenant Governor and the Legislative Assembly, as they apply in relation to the Union territory of Pondicherry, the administrator and its Legislature, respectively; and any reference in that article to "clause (1) of article 239A" shall be deemed to be a reference to this article or article 239AB, as the case may be.]

³[239AB. **Provision in case of failure of Constitutional machinery:-** If the President, on receipt of a report from the Lieutenant Governor or otherwise, is satisfied -

- (a) that a situation has arisen in which the administration of the National Capital Territory can not be carried on in accordance with the provisions of article 239AA or of any law made in pursuance of that article; or
- (b) that for the proper administration of the National Capital Territory it is necessary or expedient so to do,

The President may by order suspend the operation of any provision of article 239AA or of all or any of the provisions of any law made in pursuance of that article for such period and subject to such conditions as may be specified in such law and make such incidental and consequential provisions as may appear to him to be necessary or expedient for administering the National Capital Territory in accordance with the provisions of article 239 and article 239AA.]

⁴[239B. **Power of administrator to promulgate Ordinances during recess of Legislature:-** (1) If at any time, except when the Legislature of ⁵[the Union territory of Pondicherry] is in session, the administrator thereof is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require:

Provided that no such Ordinance shall be promulgated by the administrator except after obtaining instructions from the President in that behalf:

-
1. Subs. by the Constitution (Seventieth Amendment) Act, 1992, s.3, for the brackets and figures "(7)".
  2. Ins by s.3 *ibid*.
  3. Ins. by the Constitution (Sixty ninth Amendment) Act, 1992, s. 2. (w.e.f. 1-2-1992).
  4. Ins. by the Constitution (twenty seventh Amendment) Act, 1971, s.3. (w.e.f. 30-12-1971).
  5. Subs. by the Goa, Daman and Diu (Reorganisation) Act, 1987(18 of 1987), s.63 for "a Union territory referred to in Cl. (1) of article 239 A" (w.e.f. 30-5-1987).

(5) ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(6) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಸಾಮಾಹಿಕವಾಗಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

¹[(7) (ಎ)] ಸಂಸತ್ತು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಅಥವಾ ಅನುಷಂಗಿಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬಹುದು.

²[(ಬಿ) (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(8) 239ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದರ ಉಪರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡ" ಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 239ಎಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

³239ಎಬಿ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ -

(ಎ) 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ

- ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ತನಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

⁴[239ಬಿ. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಅಧಿಕಾರ:-

(1) ⁵[ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು] ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆಡಳಿತಗಾರನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (7)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ.
2. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1992ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-12-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1987ರ ಗೋವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided further that whenever the said Legislature is dissolved, or its functioning remains suspended on account of any action taken under any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, the administrator shall not promulgate any Ordinance during the period of such dissolution or suspension.

(2) An Ordinance promulgated under this article in pursuance of instructions from the President shall be deemed to be an Act of the Legislature of the Union territory which has been duly enacted after complying with the provisions in that behalf contained in any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, but every such Ordinance --

- (a) shall be laid before the Legislature of the Union territory and shall cease to operate at the expiration of six weeks from the reassembly of the Legislature or if, before the expiration of that period, a resolution disapproving it is passed by the Legislature, upon the passing of the resolution; and
- (b) may be withdrawn at any time by the administrator after obtaining instructions from the President in that behalf.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which would not be valid if enacted in an Act of the Legislature of the Union territory made after complying with the provisions in that behalf contained in any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, it shall be void.]

I * * * * *

240. Power of President to make regulations for certain Union territories:- (1) The President may make regulations for the peace, progress and good government of the Union territory of -

- (a) the Andaman and Nicobar Islands;
- ²[(b) Lakshadweep;]
- ³[(c) Dadra and Nagar Haveli;]
- ⁴[(d) Daman and Diu;]
- ⁵[(e) Pondicherry;]
- ⁶[(f) * * *]

-
1. Cl. (4) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.4 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.32 (w.e.f. 20-6-1979).
  2. Subs. by the Laccadive, Minicoy and Amindivi Islands (Alteration of Name) Act, 1973 (34 of 1973) s.4, for entry (b) (w.e.f. 1-11-1973).
  3. Ins. by the Constitution (Tenth Amendment) Act, 1961, s.3.
  4. Subs. by Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.63 for entry (d) (w.e.f. 30-5-1987).
  5. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, ss.5 and 7 (w.e.f. 16-8-1962).
  6. Entries (f) and (g) which was ins. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4 (w.e.f. 15-2-1972) omitted by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 (w.e.f. 20-2-1987) and the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.42 (w.e.f. 20-2-1987) respectively.

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಸದರಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ 239ನೆಯ (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವುದು ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿರುವಾಗ, ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅಂಥ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಗಿತದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮತ್ತೆ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಆರು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಅದರ ಅನ್ವಯವು ಆ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಅದರ ಅನ್ವಯವು ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(3) 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧುವಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.]

1 * * * *

240. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:-(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು

(ಎ) ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು;

²[(ಬಿ) ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪ;]

³[(ಸಿ) ದಾದ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ್‌ಹವೇಲಿ;]

⁴[(ಡಿ) ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್;]

⁵[(ಇ) ಪಾಂಡಿಚೆರಿ;]

⁶[(ಎಫ್) * * * *]

- ಈ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪೂರ್ವಾಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 32ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 4ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ, ಮಿನಿಕೋಯ್ ಮತ್ತು ಅಮೀನ್‌ದೀವ್ ದ್ವೀಪಗಳ (ಹಸಿರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (1973ರ 34) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಬಿ) ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ರ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-5-1987ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಮತ್ತು 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೇರೆಗೆ (16-8-62ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-72ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದ್ದ (ಎಫ್) ಮತ್ತು (ಜಿ) ನಮೂದುಗಳನ್ನು 1986ರ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-87ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-2-87ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

Provided that when any body is created under article 239A to function as a Legislature for the Union territory of Pondicherry, the President shall not make any regulation for the peace, progress and good government of that Union territory with effect from the date appointed for the first meeting of the Legislature:

¹[Provided further that whenever the body functioning as a Legislature for the Union Territory of ²[Pondicherry] is dissolved, or the functioning of that body as such Legislature remains suspended on account of any action taken under any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, the President may, during the period of such dissolution or suspension, make regulations for the peace, progress and good government of that Union territory.]

(2) Any regulation so made may repeal or amend any Act made by Parliament or ³[any other law] which is for the time being applicable to the Union territory and, when promulgated by the President, shall have the same force and effect as an Act of Parliament which applies to that territory.

241. High Courts for Union territories:- (1) Parliament may by law constitute a High Court for a ⁴[Union territory] or declare any court in any ⁵[such territory] to be a High Court for all or any of the purposes of this Constitution.

(2) The provisions of Chapter V of Part VI shall apply in relation to every High Court referred to in clause (1) as they apply in relation to a High Court referred to in article 214 subject to such modifications or exceptions as Parliament may by law provide.

⁶(3) Subject to the provisions of this Constitution and to the provisions of any law of the appropriate Legislature made by virtue of powers conferred on that Legislature by or under this Constitution, every High Court exercising jurisdiction immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, in relation to any Union territory shall continue to exercise such jurisdiction in relation to that territory after such commencement.

(4) Nothing in this article derogates from the power of Parliament to extend or exclude the jurisdiction of a High Court for a State to, or from, any Union territory or part thereof.]

242. [Coorg.] *Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.*

-
1. Ins. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4 (w.e.f. 15-2-1972).
  2. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.42 for "Arunachal Pradesh".
  3. Subs. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4, for "any existing law" (w.e.f. 15-2-1972).
  4. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch., for "State specified in Part C of the First Schedule".
  5. Subs. by s.29 and Sch., *ibid.*, for "such State".
  6. Subs. by s.29 and Sch., *ibid.*, for cls. (3) and (4).

ಪರಂತು, ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ :

¹[ಮತ್ತೂ ಪರಂತೂ, ²[ಪಾಂಡಿಚೆರಿ] ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಕಾಯವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಆ ನಿಕಾಯವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಗಿತದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

(2) ಹಾಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ³[ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನನ್ನು] ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹೊರಡಿಸಿರುವಾಗ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

241. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು:- (1) ಯಾವುದೇ ⁴[ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ⁵[ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ]ದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂಬುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

(2) 214ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 6ನೆಯ ಭಾಗದ 5ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

⁶[(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯವೂ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದಾದುದೂ ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.]

242. [ಕೊಡು] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಥವಾ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಸಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (3)ನೆಯ ಮತ್ತು (4)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART IX

THE PANCHAYATS

243. Definitions:-In this Part, unless the context otherwise requires, -

- (a) "district" means a district in a State;
- (b) "Gram Sabha" means a body consisting of persons registered in the electoral rolls relating to a village comprised within the area of Panchayat at the village level;
- (c) "intermediate level" means a level between the village and district levels specified by the Governor of a State by public notification to be the intermediate level for the purposes of this Part;
- (d) "Panchayat" means an institution (by whatever name called) of self-government constituted under article 243B, for the rural areas;
- (e) "Panchayat area" means the territorial area of a Panchayat;
- (f) "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published;
- (g) "village" means a village specified by the Governor by public notification to be a village for the purposes of this Part and includes a group of villages so specified.

243A. Gram Sabha:- A Gram Sabha may exercise such powers and perform such functions at the village level as the Legislature of a State may, by law, provide.

243B. Constitution of Panchayats:- (1) There shall be constituted in every State, Panchayats at the village, intermediate and district levels in accordance with the provisions of this Part.

(2) Notwithstanding anything in clause (1), Panchayats at the intermediate level may not be constituted in a State having a population not exceeding twenty lakhs.

243C. Composition of Panchayats:- (1) Subject to the provisions of this Part, the Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the composition of Panchayats:

Provided that the ratio between the population of the territorial area of a Panchayat at any level and the number of seats in such Panchayat to be filled by election shall, so far as practicable, be the same throughout the State.

(2) All the seats in a Panchayat shall be filled by persons chosen by direct election from territorial constituencies in the Panchayat area and, for this purpose, each Panchayat area shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it shall, so far as practicable, be the same throughout the Panchayat area.

(3) The Legislature of a State may, by law, provide for the representation-

- (a) of the Chairpersons of the Panchayats at the village level, in the Panchayats at the intermediate level or, in the case of a State not having Panchayats at the intermediate level in the Panchayats at the district level;
- (b) of the Chairpersons of the Panchayats at the intermediate level, in the Panchayats at the district level;

1[ಭಾಗ - 9

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, -

- (ಎ) “ಜಿಲ್ಲೆ” ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಜಿಲ್ಲೆ;
- (ಬಿ) “ಗ್ರಾಮಸಭೆ” ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ನಿಕಾಯ;
- (ಸಿ) “ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ” ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಡುವಣ ಮಟ್ಟ;
- (ಡಿ) “ಪಂಚಾಯತಿ”¹ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 243ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಿ) ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;
- (ಇ) “ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಪ್ರದೇಶ;
- (ಎಫ್) “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ;
- (ಜಿ) “ಗ್ರಾಮ” ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಇದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

243ಎ. ಗ್ರಾಮಸಭೆ:- ಗ್ರಾಮಸಭೆಯು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು.

243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟ, ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಇವು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಇರಬಹುದು.

243ಸಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು -

- (ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ;
- (ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ;

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (c) of the members of the House of the People and the members of the Legislative Assembly of the State representing constituencies which comprise wholly or partly a Panchayat area at a level other than the village level, in such Panchayat;
- (d) of the members of the Council of States and the members of the Legislative Council of the State, where they are registered as electors within,
  - (i) a Panchayat area at the intermediate level, in Panchayat at the intermediate level;
  - (ii) a Panchayat area at the district level, in Panchayat at the district level.

(4) The Chairperson of a Panchayat and other members of a Panchayat whether or not chosen by direct election from territorial constituencies in the Panchayat area shall have the right to vote in the meetings of the Panchayat.

(5) The Chairperson of -

- (a) a Panchayat at the village level shall be elected in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide; and
- (b) a Panchayat at the intermediate level or district level shall be elected by, and from amongst, the elected members thereof.

243D. Reservation of Seats:- (1) Seats shall be reserved for-

- (a) the Scheduled Castes; and
- (b) the Scheduled Tribes,

-in every Panchayat and the number of seats so reserved shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats to be filled by direct election in that Panchayat as the population of the Scheduled Castes in that Panchayat area or of the Scheduled Tribes in that Panchayat area bears to the total population of that area and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Panchayat.

(2) Not less than one-third of the total number of seats reserved under clause (1) shall be reserved for women belonging to the Scheduled Castes or, as the case may be, the Scheduled Tribes.

(3) Not less than one-third (including the number of seats reserved for women belonging to the Scheduled Castes and Scheduled Tribes) of the total number of seats to be filled by direct election in every Panchayat shall be reserved for women and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Panchayat.

(4) The offices of the Chairpersons in the Panchayats at the village or any other level shall be reserved for the Scheduled Castes, the Scheduled Tribes and women in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide:

Provided that the number of offices of Chairpersons reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in the Panchayats at each level in any State shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of such offices in the Panchayats at each level as the population of the Scheduled Castes in the State or of the Scheduled Tribes in the State bears to the total population of the State:

Provided further that not less than one-third of the total number of offices of Chairpersons in the Panchayat at each level shall be reserved for women:

(ಸಿ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ;

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರು,-

(i) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ;

(ii) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ

- ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒದಗಿಸಬಹುದು.

(4) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಆಗಿಲ್ಲದಿರಲಿ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) (ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

243ಡಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ

- ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿಮಾಡಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂಥ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು:

Provided also that the number of offices reserved under this clause shall be allotted by rotation to different Panchayats at each level.

(5) The reservation of seats under clauses (1) and (2) and the reservation of offices of Chairpersons (other than the reservation for women) under clause (4) shall cease to have effect on the expiration of the period specified in article 334.

(6) Nothing in this Part shall prevent the Legislature of a State from making any provision for reservation of seats in any Panchayat or offices of Chairpersons in the Panchayats at any level in favour of backward-class of citizens.

243E. Duration of Panchayats, etc:- (1) Every Panchayat, unless sooner dissolved under any law for the time being in force, shall continue for five years from the date appointed for its first meeting and no longer.

(2) No amendment of any law for the time being in force shall have the effect of causing dissolution of a Panchayat at any level, which is functioning immediately before such amendment, till the expiration of its duration specified in clause (1).

(3) An election to constitute a Panchayat shall be completed -

(a) before the expiry of its duration specified in clause (1);

(b) before the expiration of a period of six months from the date of its dissolution:

Provided that where the remainder of the period for which the dissolved Panchayat would have continued is less than six months, it shall not be necessary to hold any election under this clause for constituting the Panchayat for such period.

(4) A Panchayat constituted upon the dissolution of a Panchayat before the expiration of its duration shall continue only for the remainder of the period for which the dissolved Panchayat would have continued under clause (1) had it not been so dissolved.

243F. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of a Panchayat -

(a) if he is so disqualified by or under any law for the time being in force for the purposes of elections to the Legislature of the State concerned:

Provided that no person shall be disqualified on the ground that he is less than twenty-five years of age, if he has attained the age of twenty-one years;

(b) if he is so disqualified by or under any law made by the Legislature of the State.

(2) If any question arises as to whether a member of a Panchayat has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1), the question shall be referred for the decision of such authority and in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

243G. Powers, authority and responsibilities of Panchayats:- Subject to the provisions of the Constitution, the Legislature of a State may, by law, endow the Panchayats with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as institutions of self-government and such law may contain provisions for the devolution of powers and responsibilities upon Panchayats at the appropriate level, subject to such conditions as may be specified therein, with respect to -

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

(5) (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ (ಮಹೀಯರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮೀಸಲಾತಿಯು, 334ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

243ಎ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅದು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ.

(2) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ನಿಷೇಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು -

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ;

(ಬಿ) ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ

- ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು :

ಪರಂತು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಯಾವ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಅವಧಿಯು ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಅವಧಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದು, ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತಿಯು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

243ಎಫ್. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿದಾಗ:

ಪರಂತು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದು.

243ಜಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು:- ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ, ಅವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-

- (a) the preparation of plans for economic development and social justice;
- (b) the implementation of schemes for economic development and social justice as may be entrusted to them including those in relation to the matters listed in the Eleventh Schedule.

243H. Powers to impose taxes by, and Funds of, the Panchayats:- The Legislature of a State may, by law,-

- (a) authorise a Panchayat to levy, collect and appropriate such taxes, duties, tolls and fees in accordance with such procedure and subject to such limits;
- (b) assign to a Panchayat such taxes, duties, tolls and fees levied and collected by the State Government for such purposes and subject to such conditions and limits;
- (c) provide for making such grants-in-aid to the Panchayat from the Consolidated Fund of the State; and
- (d) provide for Constitution of such Funds for crediting all moneys received, respectively, by or on behalf of the Panchayat and also for the withdrawal of such moneys therefrom, - as may be specified in the law.

243-1. Constitution of Finance Commission to review financial position:- (1) The Governor of a State shall, as soon as may be within one year from the commencement of the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, and thereafter at the expiration of every fifth year, constitute a Finance Commission to review the financial position of the Panchayats and to make recommendations to the Governor as to -

- (a) the principles which should govern -
  - (i) the distribution between the State and the Panchayats of the net proceeds of the taxes, duties, tolls and fees leviable by the State, which may be divided between them under this Part and the allocation between the Panchayats at all levels of their respective shares of such proceeds;
  - (ii) the determination of the taxes, duties, tolls and fees which may be assigned to, or appropriated by, the Panchayats;
  - (iii) the grants-in-aid to the Panchayats from the Consolidated Fund of the State;
- (b) the measures needed to improve the financial position of the Panchayats;
- (c) any other matter referred to the Finance Commission by the Governor in the interests of sound finance of the Panchayats.

(2) The Legislature of a State may, by law, provide for the composition of the Commission, the qualifications which shall be requisite for appointment as members thereof and the manner in which they shall be selected.

(3) The Commission shall determine their procedure and shall have such powers in the performance of their functions as the Legislature of the State may, by law, confer on them.

(4) The Governor shall cause every recommendation made by the Commission under this article together with an explanatory memorandum as to the action taken thereon to be laid before the Legislature of the State.

- (ಎ) ಅರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಹೆನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ
-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯುಕ್ತಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

243ಹೆಚ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

- (ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;
- (ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ಐ. ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992 ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಐದನೇ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು; ಮತ್ತು

- (ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ, ಸುಂಕಗಳ, ದಾರಿಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ;
- (ii) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಶುಲ್ಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
- (iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;
- (ಬಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;
- (ಸಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸುಭದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ
- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಆಯೋಗವು, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

243J. Audit of accounts of Panchayats:- The Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the maintenance of accounts by the Panchayats and the auditing of such accounts.

243K. Elections to the Panchayats:- (1) The superintendence, direction and control of the preparation of electoral rolls for, and the conduct of, all elections to the Panchayats shall be vested in a State Election Commission consisting of a State Election Commissioner to be appointed by the Governor.

(2) Subject to the provisions of any law made by the Legislature of a State, the conditions of service and tenure of office of the State Election Commissioner shall be such as the Governor may by rule determine:

Provided that the State Election Commissioner shall not be removed from his office except in like manner and on the like grounds as a Judge of a High Court and the conditions of service of the State Election Commissioner shall not be varied to his disadvantage after his appointment.

(3) The Governor of a State shall, when so requested by the State Election Commission, make available to the State Election Commission such staff as may be necessary for the discharge of the functions conferred on the State Election Commission by clause (1).

(4) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to the Panchayats.

243L. Application to Union territories:- The provisions of this Part shall apply to the Union territories and shall, in their application to a Union territory, have effect as if the references to the Governor of a State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239 and references to the Legislature or the Legislative Assembly of a State were references, in relation to a Union territory having a Legislative Assembly, to that Legislative Assembly:

Provided that the President may, by public notification, direct that the provisions of this Part shall apply to any Union territory or part thereof subject to such exceptions and modifications as he may specify in the notification.

243M. Part not to apply to certain areas:- (1) Nothing in this Part shall apply to the Scheduled Areas referred to in clause (1), and the tribal areas referred to in clause (2), of article 244.

(2) Nothing in this Part shall apply to -

(a) the States of Nagaland, Meghalaya and Mizoram;

(b) the Hill Areas in the State of Manipur for which District Councils exist under any law for the time being in force.

(3) Nothing in this Part -

(a) relating to Panchayats at the district level shall apply to the hill areas of the District of Darjeeling in the State of West Bengal for which Darjeeling Gorkha Hill Council exists under any law for the time being in force;

(b) shall be construed to affect the functions and powers of the Darjeeling Gorkha Hill Council constituted under such law.

¹[(3A) Nothing in article 243D, relating to reservation of seats for the Scheduled Castes, shall apply to the State of Arunachal Pradesh.]

(4) Notwithstanding anything in this Constitution,-

---

1. Ins by the Constitution (Eighty-Third Amendment) Act, 2000 s.2 (w.e.f. 8.9.2000).

243ಜಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಕೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿಯು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನನ್ನು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಅವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಎಲ್. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಎಂ. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, 244ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ;

(ಬಿ) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ

- ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

[(3ಎ) 243ಡಿ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ -

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (a) the Legislature of a State referred to in sub-clause (a) of clause (2) may, by law, extend this Part to that State, except the areas, if any, referred to in clause (1), if the Legislative Assembly of that State passes a resolution to that effect by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting;
- (b) Parliament may, by law, extend the provisions of this Part to the Scheduled Areas and the tribal areas referred to in clause (1) subject to such exceptions and modifications as may be specified in such law, and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

243N. Continuance of existing laws and Panchayats:- Notwithstanding anything in this Part, any provision of any law relating to Panchayats in force in a State immediately before the commencement of the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, which is inconsistent with the provisions of this Part, shall continue to be in force until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority or until the expiration of one year from such commencement, whichever is earlier:

Provided that all the Panchayats existing immediately before such commencement shall continue till the expiration of their duration, unless sooner dissolved by a resolution passed to that effect by the Legislative Assembly of that State or, in the case of a State having a Legislative Council, by each House of the Legislature of that State.

243O. Bar to interference by courts in electoral matters:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats of such constituencies, made or purporting to be made under article 243K, shall not be called in question in any Court;
- (b) no election to any Panchayat shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as is provided for by or under any law made by the Legislature of a State.

- (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

243ಎನ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ, ಸಂವಿಧಾನ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸಿತವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

243ಬಿ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

- (ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ 243ಕೆ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

**[PART IXA
THE MUNICIPALITIES**

243P. Definitions:- In this Part, unless the context otherwise requires,-

- (a) "Committee" means a Committee constituted under article 243S;
- (b) "district" means a district in a State;
- (c) "Metropolitan areas" means an area having a population of ten lakhs or more, comprised in one or more districts and consisting of two or more Municipalities or Panchayats or other contiguous areas, specified by the Governor by public notification to be a Metropolitan area for the purposes of this Part;
- (d) "Municipal area" means the territorial area of a Municipality as is notified by the Governor;
- (e) "Municipality" means an institution of self - government constituted under article 243Q;
- (f) "Panchayat" means a Panchayat constituted under article 243B;
- (g) "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published.

243Q. Constitution of Municipalities:- (1) There shall be constituted in every State,-

- (a) a Nagar Panchayat (by whatever name called) for a transitional area, that is to say, an area in transition from a rural area to an urban area;
- (b) a Municipal Council for a smaller urban area; and
- (c) a Municipal Corporation for a larger urban area,

in accordance with the provisions of this Part:

Provided that a Municipality under this clause may not be constituted in such urban area or part thereof as the Governor may, having regard to the size of the area and the municipal services being provided or proposed to be provided by an industrial establishment in that area and such other factors as he may deem fit, by public notification, specify to be an industrial township.

(2) In this article, "a transitional area", "a smaller urban area" or "a larger urban area" means such area as the Governor may, having regard to the population of the area, the density of the population therein, the revenue generated for local administration, the percentage of employment in non-agricultural activities, the economic importance or such other factors as he may deem fit, specify by public notification for the purposes of this Part.

243R. Composition of Municipalities:- (1) Save as provided in clause (2), all the seats in a Municipality shall be filled by persons chosen by direct election from the territorial constituencies in the Municipal area and for this purpose each Municipal area shall be divided into territorial constituencies to be known as wards.

---

1. Ins. by the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, s.2, published in the Gazette of India, Extraordinary Part II section 1, dated 20th April, 1993.

1[ಭಾಗ-9ಎ.

ಪೌರಸಭೆಗಳು

243ಪಿ. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

- (ಎ) “ಸಮಿತಿ” ಎಂಥರೆ 243ಎಸ್ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಸಮಿತಿ;
- (ಬಿ) “ಜಿಲ್ಲೆ” ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ;
- (ಸಿ) “ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶ;
- (ಡಿ) “ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದಂಥ ಪೌರಸಭೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;
- (ಇ) “ಪೌರಸಭೆ” ಎಂದರೆ 243ಕ್ಯೂ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;
- (ಎಫ್) “ಪಂಚಾಯತಿ” ಎಂದರೆ 243ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿ;
- (ಜಿ) “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ.

243ಕ್ಯೂ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ-

- (ಎ) ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಲಿ) ಒಂದು ನಗರ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು;
- (ಬಿ) ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲನ್ನು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪೌರ ನಿಗಮವನ್ನು

-ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿಸತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒದಗಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪೌರ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಇರಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶ”, “ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಅಥವಾ “ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಂದ್ರತೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ರಾಜಸ್ವ, ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗದ ಶೇಕಡಾವಾರು, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶ.

243ಆರ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನುಳಿದು, ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಿಭಾಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕದು.

1. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.4.93 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (2) The Legislature of a State may, by law, provide -
- (a) for the representation in a Municipality of -
    - (i) persons having special knowledge or experience in Municipal administration;
    - (ii) the members of the House of the People and the members of the Legislative Assembly of the State representing constituencies which comprise wholly or partly the Municipal area;
    - (iii) the members of the Council of States and the members of the Legislative Council of the State registered as electors within the Municipal area;
    - (iv) the Chairpersons of the Committees constituted under clause (5) of article 243S:

Provided that the persons referred to in paragraph (i) shall not have the right to vote in the meetings of the Municipality;

- (b) the manner of election of the Chairperson of a Municipality.

243S. Constitution and composition of Wards Committees, etc.:- (1) There shall be constituted Wards committees, consisting of one or more Wards, within the territorial area of a Municipality having a population of three lakhs or more.

- (2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to -
  - (a) the composition and the territorial area of a Wards Committee;
  - (b) the manner in which the seats in a Wards Committee shall be filled.
- (3) A member of a Municipality representing a Ward within the territorial area of the Wards Committee shall be a member of that Committee.
- (4) Where a Wards Committee consists of -
  - (a) one ward, the member representing that Ward in the Municipality; or
  - (b) two or more Wards, one of the members representing such Wards in the Municipality elected by the members of the Wards Committee,

shall be the Chairperson of that Committee.

(5) Nothing in this article shall be deemed to prevent the Legislature of a State from making any provision for the Constitution of Committees in addition to the Wards Committees.

243T. Reservation of seats:- (1) Seats shall be reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in every Municipality and the number of seats so reserved shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats to be filled by direct election in that Municipality as the population of the Scheduled Castes in the Municipal area or of the Scheduled Tribes in the Municipal area bears to the total population of that area and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Municipality.

(2) Not less than one-third of the total number of seats reserved under clause (1) shall be reserved for women belonging to the Scheduled Castes or as the case may be, the Scheduled Tribes.

(3) Not less than one-third (including the number of seats reserved for women belonging to the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes) of the total number of seats to be filled by direct election in every Municipality shall be reserved for women and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Municipality.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು-

- (ಎ) (i) ಪೌರಸಭಾ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ;
 (ii) ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;
 (iii) ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿತರಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;
 (iv) 243ಎಸ್ ಅನುಚ್ಛೇದದ 5ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳಿಗೆ

-ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (i)ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪೌರಸಭೆಯ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) ಪೌರಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ಎಸ್. ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು -

- (ಎ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಅಂಗರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;
 (ಬಿ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

(3) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪೌರಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ವಿಭಾಗಗಳ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು-

- (ಎ) ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯನು; ಅಥವಾ
 (ಬಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

243ಬಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ:- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ಪೌರಸಭೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಟ್ಟುಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(4) The offices of Chairpersons in the Municipalities shall be reserved for the Scheduled Castes, the Scheduled Tribes and women in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

(5) The reservation of seats under clauses (1) and (2) and the reservation of offices of Chairpersons (other than the reservation for women) under clause (4) shall cease to have effect on the expiration of the period specified in article 334.

(6) Nothing in this Part shall prevent the Legislature of a State from making any provision for reservation of seats in any Municipality or offices of Chairpersons in the Municipalities in favour of backward class of citizens.

243U. Duration of Municipalities, etc.:- (1) Every Municipality, unless sooner dissolved under any law for the time being in force, shall continue for five years from the date appointed for its first meeting and no longer:

Provided that a Municipality shall be given a reasonable opportunity of being heard before its dissolution.

(2) No amendment of any law for the time being in force shall have the effect of causing dissolution of a Municipality at any level, which is functioning immediately before such amendment, till the expiration of its duration specified in clause (1).

(3) an election to constitute a Municipality shall be completed-

(a) before the expiry of its duration specified in clause (1);

(b) before the expiration of a period of six months from the date of its dissolution :

Provided that where the remainder of the period for which the dissolved Municipality would have continued is less than six months, it shall not be necessary to hold any election under this clause for constituting the Municipality for such period.

(4) A Municipality constituted upon the dissolution of a Municipality before the expiration of its duration shall continue only for the remainder of the period for which the dissolved Municipality would have continued under clause (1) had it not been so dissolved.

243V. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of a Municipality-

(a) if he is so disqualified by or under any law for the time being in force for the purposes of election to the Legislature of the State concerned :

Provided that no person shall be disqualified on the ground that he is less than twenty-five years of age, if he has attained the age of twenty-one years;

(b) if he is so disqualified by or under any law made by the Legislature of the State.

(2) If any question arises, as to whether a member of a Municipality has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1), the question shall be referred for the decision of such authority and in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

243W. Powers, authority and responsibilities of Municipalities, etc.:- Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, endow -

(4) ಪೌರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದು.

(5) (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ (ಮಹಿಳೆಯರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮೀಸಲಾತಿಯು 334ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪೌರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

243ಯು. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ.

ಪರಂತು, ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಹವಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕದು.

(2) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ನಿಷ್ಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ;

(ಬಿ) ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ

-ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪೌರಸಭೆಯು ಯಾವ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಅವಧಿಯು ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅವಧಿಗೆ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ಪೌರಸಭೆಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದು ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಪೌರಸಭೆಯು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪೌರಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

243ವಿ. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆ: - (1) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೌರಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿದಾಗ:

ಪರಂತು, ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

(2) ಪೌರಸಭೆಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದು.

243ಬಿ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

- (a) the Municipalities with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as institutions of self-government and such law may contain provisions for the devolution of powers and responsibilities upon Municipalities, subject to such conditions as may be specified therein, with respect to -
  - (i) the preparation of plans for economic development and social justice;
  - (ii) the performance of functions and the implementation of schemes as may be entrusted to them including those in relation to the matters listed in the Twelfth Schedule;
- (b) the Committees with such powers and authority as may be necessary to enable them to carry out the responsibilities conferred upon them including those in relation to the matters listed in the Twelfth Schedule.

243X. Power to impose taxes by, and Funds of, the Municipalities:- The Legislature of a State may, by law,-

- (a) authorise a Municipality to levy, collect and appropriate such taxes, duties, tolls and fees in accordance with such procedure and subject to such limits;
- (b) assign to a Municipality such taxes, duties, tolls and fees levied and collected by the State Government for such purposes and subject to such conditions and limits;
- (c) provide for making such grants-in-aid to the Municipalities from the Consolidated Fund of the States; and
- (d) provide for Constitution of such Funds for crediting all moneys received, respectively by or on behalf of the Municipalities and also for the withdrawal of such moneys therefrom,

- as may be specified in the law.

243Y. Finance Commission:- (1) The Finance Commission constituted under article 243-I shall also review the financial position of the Municipalities and make recommendations to the Governor as to -

- (a) the principles which should govern -
  - (i) the distribution between the State and the Municipalities of the net proceeds of the taxes, duties, tolls and fees leviable by the State, which may be divided between them under this part and the allocation between the Municipalities at all levels of their respective shares of such proceeds;
  - (ii) the determination of the taxes, duties, tolls and fees which may be assigned to, or appropriated by, the Municipalities;
  - (iii) the grants-in-aid to the Municipalities from the Consolidated Fund of the State;
- (b) the measures needed to improve the financial position of the Municipalities;
- (c) any other matter referred to the Finance Commission by the Governor in the interests of sound finance of the Municipalities.

(2) The Governor shall cause every recommendation made by the Commission under this article together with an explanatory memorandum as to the action taken thereon to be laid before the Legislature of the State.

243Z. Audit of accounts of Municipalities:- The Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the maintenance of accounts by the Municipalities and the auditing of such accounts.

(ಎ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-

(i) ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;

(ii) ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ

-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು;

(ಬಿ) ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು.

243ಎಕ್ಸ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

(ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ವೈ. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:- (1) 243ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ, ಸುಂಕಗಳ, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ;

(ii) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;

(ಬಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;

(ಸಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಸುಭದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ

- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗಿನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

243ಜೆಡ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ:- ಪೌರಸಭೆಗಳು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ZA. Elections to the Municipalities:- (1) The superintendence, direction and control of the preparation of electoral rolls for, and the conduct of, all elections to the Municipalities shall be vested in the State Election Commission referred to in article 243K.

(2) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to the Municipalities.

243ZB. Application to Union territories:- The provisions of this Part shall apply to the Union territories and shall, in their application to a Union territory, have effect as if the references to the Governor of a State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239 and references to the Legislature or the Legislative Assembly of a State were references in relation to a Union territory having a Legislative Assembly, to that Legislative Assembly:

Provided that the President may, by public notification, direct that the provisions of this Part shall apply to any Union territory or part thereof subject to such exceptions and modifications as he may specify in the notification.

243ZC. Part not to apply to certain areas:- (1) Nothing in this Part shall apply to the Scheduled Areas referred to in clause (1), and the tribal areas referred to in clause (2), of article 244.

(2) Nothing in this Part shall be construed to affect the functions and powers of the Darjeeling Gorkha Hill Council constituted under any law for the time being in force for the hill areas of the district of Darjeeling in the State of West Bengal.

(3) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may, by law, extend the provisions of this Part to the Scheduled Areas and the tribal areas referred to in clause (1) subject to such exceptions and modifications as may be specified in such law, and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

243ZD. Committee for district planning:- (1) There shall be constituted in every State at the district level a District Planning Committee to consolidate the plans prepared by the Panchayats and the Municipalities in the district and to prepare a draft development plan for the district as a whole.

(2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to -

- (a) the composition of the District Planning Committees;
- (b) the manner in which the seats in such Committees shall be filled :

Provided that not less than four-fifths of the total number of members of such Committee shall be elected by, and from amongst, the elected members of the Panchayat at the district level and of the Municipalities in the district in proportion to the ratio between the population of the rural areas and of the urban areas in the district;

- (c) the functions relating to district planning which may be assigned to such Committees;
- (d) the manner in which the Chairpersons of such Committees shall be chosen.

(3) Every District Planning Committee shall, in preparing the draft development plan,-

- (a) have regard to -
  - (i) matters of common interest between the Panchayats and the Municipalities including spatial planning, sharing of water and other physical and natural resources, the integrated development of infrastructure and environmental conservation;

243ಜಡ್‌ಎ. ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು:- (1) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು 243ಕೆ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಬಿ. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಂತೆ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಸಿ. ಈ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 244ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಬಾಧಕಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು, ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

243ಜಡ್‌ಡಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:- (1) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು -

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಐದನೇ ನಾಲ್ಕಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;

(ಡಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು; ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) (i) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ;

(ii) the extent and type of available resources whether financial or otherwise;

(b) consult such institutions and organisations as the Governor may, by order, specify.

(4) The Chairperson of every District Planning Committee shall forward the development plan, as recommended by such Committee, to the Government of the State.

243ZE. Committee for Metropolitan planning:- (1) There shall be constituted in every Metropolitan area, a Metropolitan planning Committee to prepare a draft development plan for the Metropolitan area as a whole.

(2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to-

(a) the composition of the Metropolitan Planning Committees;

(b) the manner in which the seats in such Committees shall be filled:

Provided that not less than two-thirds of the members of such Committee shall be elected by, and from amongst, the elected members of the Municipalities and Chairpersons of the Panchayats in the Metropolitan area in proportion to the ratio between the population of the Municipalities and of the Panchayats in that area;

(c) the representation in such Committees of the Government of India and the Government of the State and of such organisations and institutions as may be deemed necessary for carrying out the functions assigned to such Committees;

(d) the functions relating to planning and co-ordination for the Metropolitan area which may be assigned to such Committees;

(e) the manner in which the Chairpersons of such committee shall be chosen.

(3) Every Metropolitan Planning Committees shall, in preparing the draft development plan, -

(a) have regard to -

(i) the plans prepared by the Municipalities and the Panchayats in the Metropolitan area;

(ii) matters of common interest between the Municipalities and the Panchayats, including co-ordinated spatial planning of the area, sharing of water and other physical and natural resources, the integrated development of infrastructure and environmental conservation ;

(iii) the overall objectives and priorities set by the Government of India and Government of the State;

(iv) the extent and nature of investments likely to be made in the Metropolitan area by agencies of the Government of India and of the Government of the State and other available resources whether financial or otherwise;

(b) consult such institutions and organisations as the Governor may, by order, specify.

(4) The Chairperson of every Metropolitan Planning Committee shall forward the development plan, as recommended by such Committee, to the Government of the State.

(ii) ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವರೂಪ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಗ್ಗೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದು.

243ಜಡ್‌ಇ. ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:- (1) ಇಡೀ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು-

(ಎ) ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಆಂಗಯೋಜನೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

-ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕದು;

(ಸಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ;

(ಡಿ) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;

(ಇ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕ ರೀತಿ

-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) (i) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳು;

(ii) ಆ ಪ್ರದೇಶ ಸಮನ್ವಿತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯಗಳು;

(iii) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳು;

(iv) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೂಡಬಹುದಾದ ಹೂಡಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸ್ವರೂಪದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇತರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು, ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದು.

243ZF. Continuance of existing laws and Municipalities:- Notwithstanding anything in this Part, any provision of any law relating to Municipalities in force in a State immediately before the commencement of the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, which is inconsistent with the provisions of this Part, shall continue to be in force until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority or until the expiration of one year from such commencement, whichever is earlier:

Provided that all the Municipalities existing immediately before such commencement shall continue till the expiration of their duration, unless sooner dissolved by a resolution passed to that effect by the Legislative Assembly of that State or, in the case of a State having a Legislative Council, by each House of the Legislature of that State.

243ZG. Bar to interference by courts in electoral matters:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats to such constituencies, made or purporting to be made under article 243ZA shall not be called in question in any Court;
- (b) no election to any Municipality shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as is provided for by or under any law made by the Legislature of a State.

243ಜಡ್‌ಎಫ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸಿತವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ,- ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅವುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

243ಜಡ್‌ಜಿ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

- (ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ 243ನೇ ಜಡ್‌ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪೌರಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

PART X

THE SCHEDULED AND TRIBAL AREAS

244. Administration of Scheduled Areas and Tribal Areas:- (1) The provisions of the Fifth Schedule shall apply to the administration and control of the Scheduled Areas and Scheduled Tribes in any State ¹ * * * other than ²[the State of Assam, ³[Meghalaya, Tripura and Mizoram.]

(2) The provisions of the Sixth Schedule shall apply to the administration of the tribal areas in ²[the States of Assam, ³[Meghalaya, Tripura] and Mizoram].

⁴[244A. Formation of an autonomous State comprising certain tribal areas in Assam and creation of local Legislature or Council of Ministers or both therefor:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may, by law, form within the State of Assam an autonomous State comprising (whether wholly or in part) all or any of the tribal areas specified in ⁵[Part I] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule and create therefor -

(a) a body, whether elected or partly nominated and partly elected, to function as a Legislature for the autonomous State, or

(b) a Council of Ministers,

or both with such constitution, powers and functions, in each case, as may be specified in the law.

(2) Any such law as is referred to in clause (1) may, in particular,-

(a) specify the matters enumerated in the State List or the Concurrent List with respect to which the Legislature of the autonomous State shall have power to make laws for the whole or any part thereof, whether to the exclusion of the Legislature of the State of Assam or otherwise;

(b) define the matters with respect to which the executive power of the autonomous State shall extend;

(c) provide that any tax levied by the State of Assam shall be assigned to the autonomous State in so far as the proceeds thereof are attributable to the autonomous State;

-
1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71, for "for State of Assam" (w.e.f. 21.1.1972).
  3. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39, for "Meghalaya and Tripura and the Union territory of Mizoram" (w.e.f. 20.2.1987).
  4. Ins. by the Constitution (Twenty-second Amendment) Act, 1969, s.2.
  5. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71, for "Part A" (w.e.f. 21.1.1972).

ಭಾಗ-10

ಅನುಸೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು

244. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ:- (1) ¹ * * * ²[ಅಸ್ಸಾಮ್ ³[ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು ²[ಅಸ್ಸಾಮ್] ³[ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್, ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ] ಇರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

244ಎ. ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯ ³[1ನೆಯ ಭಾಗ] ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡ (ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ -

(ಎ) ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚುನಾಯಿತವಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಚುನಾಯಿತವಾದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು,

ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ಇಡೀ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕದ್ದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರಾ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ಎ' ಭಾಗ ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(d) provide that any reference to a State in any article of this Constitution shall be construed as including a reference to the autonomous State; and

(e) make such supplemental, incidental and consequential provisions as may be deemed necessary.

(3) An amendment of any such law as aforesaid in so far as such amendment relates to any of the matters specified in sub-clause (a) or sub-clause (b) of clause (2) shall have no effect unless the amendment is passed in each House of Parliament by not less than two-thirds of the members present and voting.

(4) Any such law as is referred to in this article shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending this Constitution.]

(ಡಿ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಕಾನೂನಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, (2)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

PART XI

RELATIONS BETWEEN THE UNION AND THE STATES

CHAPTER I - LEGISLATIVE RELATIONS

Distribution of Legislative Powers

245. Extent of laws made by Parliament and by the Legislatures of States:-

(1) Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may make laws for the whole or any part of the territory of India, and the Legislature of a State may make laws for the whole or any part of the State.

(2) No law made by Parliament shall be deemed to be invalid on the ground that it would have extra-territorial operation.

246. Subject-matter of laws made by Parliaments and by the Legislatures of States:-

(1) Notwithstanding anything in clauses (2) and (3), Parliament has exclusive power to make laws with respect to any of the matters enumerated in list I in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "Union list").

(2) Notwithstanding anything in clause (3), Parliament, and, subject to clause (1) the Legislature of any State^{1***} also, have power to make laws with respect to any of the matters enumerated in List III in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "Concurrent List").

(3) Subject to clauses (1) and (2), the Legislature of any State^{1***} has exclusive power to make laws for such State or any part thereof with respect to any of the matters enumerated in List II in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "State List").

(4) Parliaments has power to make laws with respect to any matter for any part of the territory of India not included²[in a State] notwithstanding that such matter is a matter enumerated in the State List.

247. Power of Parliament to provide for the establishment of certain additional courts:-

Notwithstanding anything in this Chapter, Parliaments may by law provide for the establishment of any additional courts for the better administration of laws made by Parliament or of any existing laws with respect to a matter enumerated in the Union List.

248. Residuary powers of legislation:- (1) Parliament has exclusive power to make any law with respect to any matter not enumerated in the Concurrent List or State List.

(2) Such power shall include the power of making any law imposing a tax not mentioned in either of those lists.

---

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for "in Part A or Part B of the First Schedule".

ಭಾಗ - 11

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊರಗೂ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

246. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿಸ್ತಾರ:- (1) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಇದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 'ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು, ಮತ್ತು (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ^{1 * * *} ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಹ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ^{1 * * *} ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(4) ²[ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ವಿಷಯವು ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

247. ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಉತ್ತಮ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

248. ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- 1) ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

249. Power of Parliament to legislate with respect to a matter in the State List in the national interest:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, if the Council of States has declared by resolution supported by not less than two-thirds of the members present and voting that it is necessary or expedient in the national interest that Parliament should make laws with respect to any matter enumerated in the State List specified in the resolution, it shall be lawful for Parliament to make laws for the whole or any part of the territory of India with respect to that matter while the resolution remains in force.

(2) A resolution passed under clause (1) shall remain in force for such period not exceeding one year as may be specified therein:

Provided that, if and so often as a resolution approving the continuance in force of any such resolution is passed in the manner provided in clause (1), such resolution shall continue in force for a further period of one year from the date on which under this clause it would otherwise have ceased to be in force.

(3) A law made by Parliament which Parliament would not but for the passing of a resolution under clause (1) have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of six months after the resolution has ceased to be in force, except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period.

250. Power of Parliament to legislate with respect to any matter in the State List if a Proclamation of Emergency is in operation:- (1) Notwithstanding anything in this Chapter, Parliament shall, while a Proclamation of Emergency is in operation, have power to make laws for the whole or any part of the territory of India with respect to any of the matters enumerated in the State List.

(2) A Law made by Parliament which Parliament would not but for the issue of a Proclamation of Emergency have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of six months after the Proclamation has ceased to operate, except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period.

251. Inconsistency between laws made by Parliament under articles 249 and 250, and laws made by the Legislatures of States:- Nothing in articles 249 and 250 shall restrict the power of the Legislature of a State to make any law which under this Constitution it has power to make, but if any provision of a law made by the Legislature of a State is repugnant to any provision of a law made by Parliament which Parliament has under either of the said articles power to make, the law made by Parliament, whether passed before or after the law made by the Legislature of the State, shall prevail, and the law made by the Legislature of the State shall to the extent of the repugnancy, but so long only as the law made by Parliament continues to have effect, be inoperative.

252. Power of Parliament to legislate for two or more States by consent and adoption of such legislation by any other State:- (1) If it appears to the Legislatures of two or more States to be desirable that any of the matters with respect to which Parliament has no power to make laws for the States except as provided in articles 249 and 250 should be regulated in

249. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:-

(1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯು, ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಎರಡರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯವು, ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ಅದು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

250. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

251. 249 ಮತ್ತು 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ:- 249 ಮತ್ತು 250ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಮೇರೆಗಾದರೂ ಕಾನೂನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

252. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು:- (1) 249 ಮತ್ತು 250ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಹಾಗೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು

such States by Parliament by law, and if resolutions to that effect are passed by all the Houses of the Legislatures of those States, it shall be lawful for Parliament to pass an Act for regulating that matter accordingly, and any Act so passed shall apply to such States and to any other State by which it is adopted afterwards by resolution passed in that behalf by the House or, where there are two Houses, by each of the Houses of the Legislature of that State.

(2) Any Act so passed by Parliament may be amended or repealed by an Act of Parliament passed or adopted in like manner but shall not, as respects any State to which it applies, be amended or repealed by an Act of the Legislature of that State.

253. Legislation for giving effect to international agreements:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, Parliament has power to make any law for the whole or any part of the territory of India for implementing any treaty, agreement or convention with any other country or countries or any decision made at any international conference, association or other body.

254. Inconsistency between laws made by Parliament and laws made by the Legislatures of States:- (1) If any provision of a law made by the Legislature of a State is repugnant to any provision of a law made by Parliament which Parliament is competent to enact, or to any provision of an existing law with respect to one of the matters enumerated in the Concurrent List, then, subject to the provisions of clause (2), the law made by Parliament, whether passed before or after the law made by the Legislature of such State, or, as the case may be, the existing law, shall prevail and the law made by the Legislature of the State shall, to the extent of the repugnancy, be void.

(2) Where a law made by the Legislature of a State^{1***} with respect to one of the matters enumerated in the Concurrent list contains any provision repugnant to the provisions of an earlier law made by Parliament or an existing law with respect to that matter, then, the law so made by the Legislature of such State shall, if it has been reserved for the consideration of the President and has received his assent, prevail in the State:

Provided that nothing in this clause shall prevent Parliament from enacting at any time any law with respect to the same matter including a law adding to, amending, varying or repealing the law so made by the Legislature of the State.

255. Requirements as to recommendations and previous sanctions to be regarded as matters of procedure only:- No Act of Parliament or of the Legislature of a State, ^{2***} and no provision in any such Act, shall be invalid by reason only that some recommendation or previous sanction required by this Constitution was not given, if assent to that Act was given-

- (a) Where the recommendation required was that of the Governor, either by the Governor or by the President;
- (b) Where the recommendation required was that of the Rajpramukh, either by the Rajpramukh or by the President;
- (c) Where the recommendation or previous sanction required was that of the President, by the President.

---

1. The words and letter "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಹಾಗೂ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಯಾವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಸಹ ಅದು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

253. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ದೇಶದೊಡನೆ ಅಥವಾ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ ಅಥವಾ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಂಘ ಅಥವಾ ಇತರ ನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

254. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ:- (1) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದು ಅದರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) * * * ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಹಿಂದಿನ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡುವಂಥ, ಅದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವಂಥ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನು ಸೇರಿದಂತೆ ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸದಂತೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

255. ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ * * * ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;
- (ಬಿ) ರಾಜಪ್ರಮುಖನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ರಾಜಪ್ರಮುಖನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;
- (ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಂಥ ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

CHAPTER II - ADMINISTRATIVE RELATIONS

General

256. Obligation of States and the Union:- The executive power of every State shall be so exercised as to ensure compliance with the laws made by Parliament and any existing laws which apply in that State, and the executive power of the Union shall extend to the giving of such directions to a State as may appear to the Government of India to be necessary for that purpose.

257. Control of the Union over State in certain cases:- (1) The executive power of every State shall be so exercised as not to impede or prejudice the exercise of the executive power of the Union, and the executive power of the Union shall extend to the giving of such directions to a State as may appear to the Government of India to be necessary for that purpose.

(2) The executive power of the Union shall also extend to the giving of directions to a State as to the construction and maintenance of means of communication declared in the direction to be of national or military importance:

Provided that nothing in this clause shall be taken as restricting the power of Parliament to declare highways or waterways to be national highways or national waterways or the power of the Union with respect to the highways or waterways so declared or the power of the Union to construct and maintain means of communication as part of its functions with respect to naval, military and air force works.

(3) The executive power of the Union shall also extend to the giving of directions to a State as to the measures to be taken for the protection of the railways within the State.

(4) Where in carrying out any direction given to a State under clause (2) as to the construction or maintenance of any means of communication or under clause (3) as to the measures to be taken for the protection of any railway, costs have been incurred in excess of those which would have been incurred in the discharge of the normal duties of the State if such direction had not been given, there shall be paid by the Government of India to the State such sum as may be agreed, or, in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India, in respect of the extra costs so incurred by the State.

257A. *[Assistance to States by deployment of armed forces or other forces of the Union.] Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 33 (w.e.f. 20-6-1979).*

258. Power of the Union to confer powers, etc., on States in certain cases:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, with the consent of the Government of a State, entrust either conditionally or unconditionally to that Government or to its officers functions in relation to any matter to which the executive power of the Union extends.

(2) A law made by Parliament which applies in any State may, notwithstanding that it relates to a matter with respect to which the Legislature of the State has no power to make laws,

---

1. Ins, by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.43 (w.e.f. 3-1-1977).

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256. ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

257. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಅಡಚಣೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗದ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿರುವ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಘೋಷಿಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ನೌಕಾ, ಸೈನಿಕ ಮತ್ತು ವಾಯುಬಲಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೈಲ್ವೆಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಯಾವುದೇ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 2ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲುಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 3ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ವಾಡಿಕೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದು ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಖರ್ಚುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಾಗ ವಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಹಾಗೆ ವಹಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮೊಬಲಗನ್ನು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

¹257ಎ. [(ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಬಲಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು) 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 33ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.]

258. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕಾನೂನು, ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

confer powers and impose duties, or authorise the conferring of powers and the imposition of duties, upon the State or officers and authorities thereof.

(3) Where by virtue of this article power and duties have been conferred or imposed upon a State or officers or authorities thereof, there shall be paid by the Government of India to the State such sum as may be agreed, or, in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India, in respect of any extra costs of administration incurred by the State in connection with the exercise of those powers and duties.

[258A. **Power of the States to entrust functions to the Union:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the Governor of a State may, with the consent of the Government of India, entrust either conditionally or unconditionally to that Government or to its officers functions in relation to any matter to which the executive power of the State extends.]

259. *[Armed Forces in States in Part B of the First Schedule.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.*

260. Jurisdiction of the Union in relation to territories outside India:- The Government of India may by agreement with the Government of any territory not being part of the territory of India undertake any executive, legislative or judicial functions vested in the Government of such territory, but every such agreement shall be subject to, and governed by, any law relating to the exercise of foreign jurisdiction for the time being in force.

261. Public acts, records and judicial proceedings:- (1) Full faith and credit shall be given throughout the territory of India to public acts, records and judicial proceedings of the Union and of every State.

(2) The manner in which and the conditions under which the acts, records and proceedings referred to in clause (1) shall be proved and the effect thereof determined shall be as provided by law made by Parliament.

(3) Final judgements or orders delivered or passed by civil courts in any part of the territory of India shall be capable of execution any where within that territory according to law.

Disputes Relating to Waters

262. Adjudication of disputes relating to waters of inter-state river or river valleys:-
(1) Parliament may by law provide for the adjudication of any dispute or complaint with respect to the use, distribution or control of the waters of, or in, any inter-State river or river valley.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may by law provide that neither the Supreme Court nor any other court shall exercise jurisdiction in respect of any such dispute or complaint as is referred to in clause (1).

---

1. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 18.

ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿದ ಆಡಳಿತದ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

[258ಎ. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

259. [ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

260. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ:- ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ವಿಧಾಯೀ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಪ್ಪಂದವೂ ವಿದೇಶೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

261. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ದಾಖಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಪುಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚಾರಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳು

262. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ:- (1) ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಯ ಅಥವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 18ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

Co-ordination Between States

263. Provisions with respect to an inter-State Council: If at any time it appears to the President that the public interest would be served by the establishment of a Council charged with the duty of—

- (a) inquiring into and advising upon disputes which may have arisen between States;
- (b) investigating and discussing subjects in which some or all of the States, or the Union and one or more of the States, have a common interest; or
- (c) making recommendations upon any such subject and, in particular, recommendations for the better co-ordination of policy and action with respect to that subject.

it shall be lawful for the President by order to establish such a Council, and to define the nature of the duties to be performed by it and its organisation and procedure.

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ

263. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಒಂದು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ವಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕೊಡುವ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕೆಲವು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ

ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ

ಕಾರ್ಯನೀತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ

ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಅನುಮೋದನೆ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾದ

ಕಾರ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು

ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

PART XII

FINANCE, PROPERTY, CONTRACTS AND SUITS

CHAPTER I - FINANCE

General

[264. **Interpretation:-** In this Part, "Finance Commission" means a Finance Commission constituted under article 280.]

265. **Taxes not to be imposed save by authority of Law:-** No tax shall be levied or collected except by authority of law.

266. **Consolidated Funds and Public Accounts of India and of the States:-** (1) Subject to the provisions of article 267 and to the provisions of this Chapter with respect to the assignment of the whole or part of the net proceeds of certain taxes and duties to States, all revenues received by the Government of India, all loans raised by that Government by the issue of treasury bills, loans or ways and means advances and all moneys received by that Government in repayments of Loans shall form one consolidated fund to be entitled "The Consolidated Fund of India", and all revenues received by the Government of a State, all loans raised by that Government by the issue of treasury bills, loans or ways and means advances and all moneys received by that Government in repayment of loans shall form one consolidated fund to be entitled "the Consolidated Fund of the State".

(2) All other public moneys received by or on behalf of the Government of India or the Government of a State shall be credited to the public account of India or the public account of the State, as the case may be.

(3) No moneys out of the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of a State shall be appropriated except in accordance with law and for the purposes and in the manner provided in this Constitution.

267. **Contingency Fund:-** (1) Parliament may by law establish a Contingency Fund in the nature of an imprest to be entitled "the Contingency Fund of India" into which shall be paid from time to time such sums as may be determined by such law, and the said Fund shall be placed at the disposal of the President to enable advances to be made by him out of such fund for the purposes of meeting unforeseen expenditure pending authorisation of such expenditure by Parliament by law under article 115 or article 116.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for art. 264.

ಭಾಗ - 12

ಹಣಕಾಸು, ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

[264. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ" ಎಂದರೆ 280ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ.]

265. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು:- ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

266. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು:- (1) ಕೆಲವು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 267ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗುಳು, ಟ್ರಿಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅರ್ಥೋಪಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರುಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಫೇರಿ "ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗುಳು, ಟ್ರಿಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅರ್ಥೋಪಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರುಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಫೇರಿ ಆ "ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಜಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ವಿನಿಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

267. ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ "ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೈಹಣದ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 115ನೆಯ ಅಥವಾ 116ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 264ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Legislature of a State may by law establish a Contingency Fund in the nature of an imprest to be entitled "the Contingency Fund of the State" into which shall be paid from time to time such sums as may be determined by such law, and the said Fund shall be placed at the disposal of the Governor of the State to enable advances to be made by him out of such Fund for the purposes of meeting unforeseen expenditure pending authorisation of such expenditure by the Legislature of the State by law under article 205 or article 206.

Distribution of Revenues between the Union and the States

268. Duties levied by the Union but collected and appropriated by the States:- (1) Such stamp duties and such duties of excise on medicinal and toilet preparations as are mentioned in the Union List shall be levied by the Government of India but shall be collected-

(a) in the case where such duties are leviable within any ²[Union territory], by the Government of India, and

(b) in other cases, by the States within which such duties are respectively leviable.

(2) The proceeds in any financial year of any such duty leviable within any State shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to that State.

269. Taxes levied and collected by the Union but assigned to the States:- ³[(1) Taxes on the sale or purchase of goods and taxes on the Consignment of goods shall be levied and collected by the Government of India but shall be assigned and shall be deemed to have been assigned to the States on or after the 1st day of April, 1996 in the manner provided in clause (2).

Explanation.- For the purposes of this clause,-

(a) the expression "taxes on the sale or purchase of goods" shall mean taxes on sale or purchase of goods other than newspapers, where such sale or purchase takes place in the course of inter-State trade or commerce;

(b) the expression "taxes on the consignment of goods" shall mean taxes on the consignment of goods (whether the consignment is to the person making it or to any other person), where such consignment takes place in the course of inter-State trade or commerce.

(2) The net proceeds in any financial year of any such tax, except in so far as those proceeds represent proceeds attributable to Union territories, shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to the States within which that tax is leviable in that year, and shall be distributed among those States in accordance with such principles of distribution as may be formulated by Parliament by law.]

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch. for "State specified in part C of the first Schedule".

3. Subs. by the Constitution (Eightieth Amendment) Act, 2000.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು; ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ “ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೈ ಹಣದ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, 205ನೆಯ ಅಥವಾ 206ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು; ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ^{1**} ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಸ್ಥಾನಪು ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಔಷಧ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾಧನ ತಯಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾಸುಂಕಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ -

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ²ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು - ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

269. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು: - ³[(1)] ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಮತ್ತು ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 1996ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 1ರಂದು ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

- (ಎ) “ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು” ಎಂಬ ಪದವಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಂತರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) “ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು” ಎಂಬ ಪದವಳಿಗೆ ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯು, (ಆ ರವಾನೆಯನ್ನು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡಿರಲಿ) ಅಂಥ ರವಾನೆಯು ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಆ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಂಚಿಕೆಯ ತತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು.]]

1. 195ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 195ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಸಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(3) Parliament may by law formulate principles for determining when a ²[sale or purchase of, or consignment of, goods] takes place in the course of inter-State trade or commerce.]

270. ³[Taxes levied and distributed between the Union and the States:- (1) All taxes and duties referred to in the Union List, except the duties and taxes referred to in articles 268 and 269, respectively, surcharge on taxes and duties referred to in article 271 and any cess levied for specific purposes under any law made by Parliament shall be levied and collected by the Government of India and shall be distributed between the Union and the States in the manner provided in clause (2).

(2) Such percentage, as may be prescribed, of the net proceeds of any such tax or duty in any financial year shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to the States within which that tax or duty is leviable in that year, and shall be distributed among those States in such manner and from such time as may be prescribed in the manner provided in clause (3).

(3) In this article, "prescribed" means,-

- (i) until a Finance Commission has been constituted, prescribed by the President by order, and
- (ii) after a Finance Commission has been constituted, prescribed by the President by order after considering the recommendations of the Finance Commission.]

---

1. Ins. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s.3.

2. Subs. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s.2, for "Sale or purchase of goods".

3. Subs. by the Constitution (Eightieth Amendment) Act, 2000.

¹[(3) ²[ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಥವಾ ಸರಕು ರವಾನೆಯು] ಯಾವಾಗ ಅಂತರರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

270. ³[ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು:- (1) ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ, 268ನೇ ಮತ್ತು 269ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳನ್ನು, 271ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಕರವನ್ನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವೈಕಿ, ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾಲದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, “ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ” ಎಂದರೆ:-

- (i) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು, ಮತ್ತು
- (ii) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ನಂತರ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು.]

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 2000ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

271. Surcharge on certain duties and taxes for purposes of the Union:- Notwithstanding any thing in articles 269 and 270, Parliament may at any time increase any of the duties or taxes referred to in those articles by a surcharge for purposes of the Union and the whole proceeds of any such surcharge shall form part of the Consolidated Fund of India.

272. * * * *

273. Grants in lieu of export duty on jute and jute products:- (1) There shall be charged on the Consolidated fund of India in each year as grants-in-aid of the revenues of the States of Assam, Bihar, Orissa and West Bengal, in lieu of assignment of any share of the net proceeds in each year of export duty on jute and jute products to those State, such sums as may be prescribed.

(2) The sums so prescribed shall continue to be charged on the Consolidated Fund of India so long as any export duty on jute or jute products continues to be levied by the Government of India or until the expiration of ten years from the commencement of this Constitution, whichever is earlier.

(3) In this article, the expression "prescribed" has the same meaning as in article 270.

274. Prior recommendation of President required to Bills affecting taxation in which States are interested:- (1) No Bill or amendment which imposes or varies any tax or duty in which States are interested, or which varies the meaning of the expression "agricultural income" as defined for the purposes of the enactments relating to Indian Income-tax, or which affects the principles on which under any of the foregoing provisions of this Chapter, moneys are or may be distributable to States, or which imposes any such surcharge for the purposes of the Union as is mentioned in the foregoing provisions of this Chapter, shall be introduced or moved in either House of Parliament except on the recommendation of the President.

(2) In this article, the expression "tax or duty in which States are interested" means-

- (a) a tax or duty the whole or part of the net proceeds whereof are assigned to any State ; or
- (b) a tax or duty by reference to the net proceeds where of sums are for the time being payable out of the Consolidated Fund of India to any State.

271. ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ:- 269ನೇ ಮತ್ತು 270ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕಗಳ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರದ ಪೂರ್ಣ ಉತ್ತತ್ತಿಯು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

272. * * * *

273. ಸೇನಾ ಮತ್ತು ಸೇನಾಬಿನ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ರಫ್ತು ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಅಸ್ಸಾಂ, ಬಿಹಾರ್, ಒರಿಸ್ಸಾ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೇನಾಬಿನ್ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಸೇನಾಬಿನ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ರಫ್ತು ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಸೇನಾಬಿನ್ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸೇನಾಬಿನ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರಫ್ತು ಸುಂಕವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ - ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು" ಎಂಬ ಪದವು 270ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

274. ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಶಿಫಾರಸು ಆಗತಕ್ಕ:- (1) ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿನಿಯಮಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ "ಕೃಷಿ ವರಮಾನ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚತಕ್ಕದೋ ಅಥವಾ ಹಂಚಬಹುದೋ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಅಥವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ತರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕದ್ದು-

(ಎ) ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಪೂರ್ಣ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊತ್ತಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ.

275. Grants from the Union to certain States:- (1) Such sums as Parliament may by law provide shall be charged on the Consolidated Fund of India in each year as grants-in-aid of the revenues of such States as Parliament may determine to be in need of assistance, and different sums may be fixed for different States :

Provided that there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of a State such capital and recurring sums as may be necessary to enable that State to meet the costs of such schemes of development as may be undertaken by the State with the approval of the Government of India for the purpose of promoting the welfare of the Schedule Tribes in that State or raising the level of administration of the Scheduled Areas therein to that of the administration of the rest of the areas of that State :

Provided further that there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of the State of Assam sums, capital and recurring, equivalent to -

- (a) the average excess of expenditure over the revenues during the two years immediately preceding the commencement of this Constitution in respect of the administration of the tribal areas specified in ¹[Part I] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule; and
- (b) the costs of such schemes of development as may be undertaken by that State with the approval of the Government of India for the purpose of raising the level of administration of the said areas to that of the administration of the rest of the areas of that State.

²[(1A) On and from the formation of the autonomous State under article 244A,-

- (i) any sums payable under clause (a) of the second proviso to clause (1) shall, if the autonomous State comprises all the tribal areas referred to therein, be paid to the autonomous State, and, if the autonomous State comprises only some of those tribal areas, be apportioned between the State of Assam and the autonomous State as the President may, by order, specify ;
- (ii) there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of the autonomous State sums, capital and recurring, equivalent to the costs of such schemes of development as may be undertaken by the autonomous State with the approval of the Government of India for the purpose of raising the level of administration of that State to that of the administration of the rest of the State of Assam.]

(2) Until provision is made by Parliament under clause (1), the powers conferred on Parliament under that clause shall be exercisable by the President by order and any order made by the President under this clause shall have effect subject to any provision so made by Parliament :

Provided that after a Finance Commission has been constituted no order shall be made under this clause by the President except after considering the recommendations of the Finance Commission.

276. Taxes on professions, trades, callings and employments:- (1) Notwithstanding anything in article 246, no law of the Legislature of a State relating to taxes for the benefit of the State or of a Municipality, district board, local board or other local authority therein in respect of professions, trades, callings or employments shall be invalid on the ground that it relates to a tax on income.

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 for "part A" (w.e.f. 21-1-1972).

2. Ins. by the Constitution (Twenty-second Amendment) Act, 1969, s.3.

275. ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಳ್ಳ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಭರಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ-

- (ಎ) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕದ ¹[1ನೆಯ] ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಗಿಂತ ವೆಚ್ಚವು ಸರಾಸರಿ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಸಮನಾದ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ
- ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

²[(1ಎ) 244(ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ರಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ,-

- (i) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುವೇ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯ ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು;
- (ii) ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.]
- (2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ರಚಿತವಾದ ತರುವಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

276. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು:- (1) 246ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಜೀವಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪುರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ಎ' ಭಾಗ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The total amount payable in respect of any one person to the State or to any one Municipality, district board, local board or other local authority in the State by way of taxes on professions, trades, callings and employments shall not exceed '[two thousand and five hundred rupees] per annum.

²[* * * * *]

(3) The power of the Legislature of a State to make laws as aforesaid with respect to taxes on professions, trades, callings and employments shall not be construed as limiting in any way the power of Parliament to make laws with respect to taxes on income accruing from or arising out of professions, trades, callings and employments.

277. Savings:- Any taxes, duties, cesses or fees which, immediately before the commencement of this Constitution, were being lawfully levied by the Government of any State or by any Municipality or other local authority or body for the purposes of the State, Municipality, district or other local area may, notwithstanding that those taxes, duties, cesses or fees are mentioned in the Union List, continue to be levied and to be applied to the same purposes until provision to the contrary is made by Parliament by law.

278. *[Agreement with States in part B of the First Schedule with regard to certain financial matters]. Rep by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and sch.*

279. Calculation of "net proceeds", etc.:- (1) In the foregoing provisions of this Chapter, "net proceeds" means in relation to any tax or duty the proceeds thereof reduced by the cost of collection, and for the purposes of those provisions the net proceeds of any tax or duty, or of any part of any tax or duty, in or attributable to any area shall be ascertained and certified by the Comptroller and Auditor-General of India, whose certificate shall be final.

(2) Subject as aforesaid, and to any other express provision of this Chapter, a law made by Parliament or any order of the President may, in any case where under this part the proceeds of any duty or tax are, or may be, assigned to any State, provide for the manner in which the proceeds are to be calculated, for the time from or at which and the manner in which any payments are to be made, for the making of adjustments between one financial year and another, and for any other incidental or ancillary matters.

280. Finance Commission:- (1) The President shall, within two years from the commencement of this Constitution and thereafter at the expiration of every fifth year or at such earlier time as the President considers necessary, by order constitute a Finance Commission which shall consist of a Chairman and four other members to be appointed by the President.

(2) Parliament may by law determine the qualifications which shall be requisite for appointment as members of the Commission and the manner in which they shall be selected.

(3) It shall be the duty of the Commission to make recommendations to the President as to-

(a) the distribution between the Union and the States of the net proceeds of taxes which are to be, or may be, divided between them under this Chapter and the allocation between the States of the respective shares of such proceeds;

1. Subs. by the Constitution (Sixtieth Amendment) Act, 1988, s. 2, for "two hundred and fifty rupees" (w.e.f. 20-12-1988).

2. Proviso omitted by, s. 2, *ibid.*

(2) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪುರಸಭೆಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಮೊಬಲಗು ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ 'ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ' ಮೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

¶ * * *

(3) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಜೀವಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿಬರುವ ಅಥವಾ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಪರಿಮಿತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

277. ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪುರಸಭೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ, ಪುರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ಉಪಕರಗಳು ಅಥವಾ ಫೀಜುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು.

278. [ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೆಲವು ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಪ್ಪಂದ]. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

279. ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ "ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು" ಎಂದರೆ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಖರ್ಚನ್ನು ಕಡಿತ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಉಳಿಯುವ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖ ಪರಿಶೋಧಕನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶವು, ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕದ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

280. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೇ, ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು; ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಲ್ವರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

(3) ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ-

(ಎ) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಹಂಚಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಆಯಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು;

1. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಎರಡುನೂರು ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (b) the principles which should govern the grants-in-aid of the revenues of the States out of the Consolidated Fund of India ;
- ¹“(bb) the measures needed to augment the Consolidated Fund of a State to supplement the resources of the Panchayats in the State on the basis of the recommendation made by the Finance Commission of the State ;]
- ²“(c) the measures needed to augment the Consolidated Fund of a State to supplement the resources of the Municipalities in the State on the basis of the recommendations made by the Finance Commission of the State ;]
- ³“(d) any other matter referred to the Commission by the President in the interests of sound finance.]
- (4) The Commission shall determine their procedure and shall have such powers in the performance of their functions as Parliament may by law confer on them.

281. Recommendations of the finance Commission:- The President shall Cause every recommendation made by the Finance Commission under the provisions of this Constitution together with an explanatory memorandum as to the action taken there on to be laid before each House of Parliament.

Miscellaneous Financial Provisions

282. Expenditure defrayable by the Union or a State out of its revenues:- The Union or a State may make any grants for any public propose, notwithstanding that the purpose is not one with respect to which Parliament or the Legislature of the State, as the case may be, may make laws.

283. Custody, etc. of Consolidated Funds, Contingency Funds and moneys credited to the public accounts:- (1) The custody of the Consolidated Fund of India and the Contingency fund of India, the payment of moneys into such Funds, the withdrawal of moneys there from, the custody of public moneys other than those credited to such funds received by or on behalf of the Government of India, their payment into the public account of India and withdrawal of moneys from such account and all other matters connected with or ancillary to matters aforesaid shall be regulated by law made by Parliament, and, until provision in that behalf is so made, shall be regulated by rules made by the President.

(2) The custody of the Consolidated Fund of a State and the Contingency Fund of a State, the payment of moneys into such Funds, the withdrawal of moneys there from, the custody of public moneys other than those credited to such Funds received by or on behalf of the Government of the State, their payment into the public account of the State and the withdrawal of moneys from such account and all other matters connected with or ancillary to matters aforesaid shall be regulated by law made by the Legislature of the State, and , until provision in that behalf is so made, shall be regulated by rules made by the Governor * * * of the State.

-
1. Sub-clause (bb) inserted by the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, s.3 (w.e.f. 20-4- 1993).
  2. Sub-clause (c) inserted by the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, s. 3 (w.e.f. 20-4-1993) previously sub-clause (c) was omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  3. Sub-clause (c) re-lettered as sub-clause (d) by the Constitution (seventy- fourth Amendment) Act, 1992, s.3. (w.e.f. 20-4-93) previously sub-clause (d) was re-lettered as sub-clause (c) by the Constitution (Seventh amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  4. The words “ or Rajpramukh” omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವಗಳು;

¹[(ಬಿಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]

²[(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪುರಸಭೆಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]

³[(ಡಿ) ಉತ್ತಮ ಹಣಕಾಸು ಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ]

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ದರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

281. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾಧ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನಪತ್ರದೊಡನೆ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಬಂಧಗಳು

282. ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವೆಚ್ಚ:- ಯಾವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

283. ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಇತ್ಯಾದಿ:-

(1) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಅವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ⁴..... ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

1. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.4.93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (ಸಿ) ಖಂಡವನ್ನು (ಡಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಆಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (ಡಿ) ಖಂಡವನ್ನು (ಸಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಆಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುನಿಂದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

284. Custody of suitors' deposits and other moneys received by public servants and courts:- All moneys received by or deposited with-

- (a) any officer employed in connection with the affairs of the Union or of a State in his capacity as such, other than revenues or public moneys raised or received by the Government of India or the Government of the State, as the case may be; or
  - (b) any court within the territory of India to the credit of any cause, matter, account or persons,
- shall be paid into the public account of India or the public account of the State, as the case may be.

285. Exemption of property of the Union from State taxation:- (1) The Property of the Union shall, save in so far as Parliament may by law otherwise provide, be exempt from all taxes imposed by a State or by any authority within a State.

(2) Nothing in clause (1) shall, until Parliament by law otherwise provides, prevent any authority within a State from levying any tax on any property of the Union to which such property was immediately before the commencement of this Constitution liable or treated as liable, so long as that tax continues to be levied in that State.

286. Restrictions as to imposition of tax on the sale or purchase of goods:- (1) No Law of a State shall impose, or authorise the imposition of, a tax on the sale or purchase of goods where such sale or purchase takes place-

- (a) outside the State; or
- (b) in the course of the import of the goods into, or export of the goods out of, the territory of India.

1 * * * * *

²[(2) Parliament may by law formulate principles for determining when a sale or purchase of goods takes place in any of the ways mentioned in clause (1).]

³[(3) Any law of a State shall, in so far as it imposes, or authorises the imposition of-

- (a) a tax on the sale or purchase of goods declared by Parliament by law to be of special importance in inter-State trade or commerce; or
- (b) a tax on the sale or purchase of goods, being a tax of the nature referred to in sub-clause (b), sub-clause (c) or sub-clause (d) of clause (29A) of article 366;

be subject to such restrictions and conditions in regard to the system of levy, rates and other incidents of the tax as Parliament may by law specify.]

1. Explanation to cl. (1) omitted by the Constitution (sixth Amendment) Act, 1956, s. 4.

2. Subs. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, for cls: (2) and (3).

3. Subs. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s. 3. for cl. (3) (w.e.f. 12-2-1983).

284. ಲೋಕನೌಕರರು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೆಗಾರರ ಠೇವಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ:-

ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ-

- (ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಅಥವಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರಾಜಸ್ವಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತನಾದ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಬಲದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವಶದಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

285. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸುವ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ಇರತಕ್ಕದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

286. ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:- (1) ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ನಡೆದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಳಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡುವಾಗ ನಡೆದರೆ
- ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1 * * *

²(2) ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ರೀತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

³(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು -

- (ಎ) ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸರಕುಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುವ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) 366ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (29ಎ) ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ
- ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಆ ತೆರಿಗೆಯ ಪದ್ಧತಿ, ದರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದು.]

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆ ಮೂಲ(2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1982ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

287. Exemption from taxes on electricity:- Save in so far as Parliament may by law otherwise provide, no law of a State shall impose, or authorise the imposition of, a tax on the consumption or sale of electricity (whether produced by a Government or other persons) which is-

- (a) consumed by the Government of India, or sold to the Government of India for consumption by that Government ; or
- (b) consumed in the construction, maintenance or operation of any railway by the Government of India or a railway company operating that railway, or sold to that Government or any such railway company for consumption in the construction, maintenance or operation of any railway ;

and any such law imposing, or authorising the imposition of, a tax on the sale of electricity shall secure that the price of electricity sold to the Government of India for consumption by that Government, or to any such railway company as aforesaid for consumption in the construction, maintenance or operation of any railway, shall be less by the amount of the tax than the price charged to other consumers of a substantial quantity of electricity .

288. Exemption from taxation by States in respect of water or electricity in certain cases:- (1) Save in so far as the President may by order otherwise provide, no law of a State in force immediately before the commencement of this Constitution shall impose, or authorise the imposition of, a tax in respect of any water or electricity stored, generated, consumed, distributed or sold by any authority established by any existing law or any law made by Parliament for regulating or developing any inter State river or river-valley.

Explanation.- The expression "law of a State in force" in this clause shall include a law of a State passed or made before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that it or parts of it may not be then in operation either at all or in particular areas.

(2) The Legislature of a State may by law impose, or authorise the imposition of, any such tax as is mentioned in clause (1), but no such law shall have any effect unless it has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent; and if any such law provides for the fixation of the rates and other incidents of such tax by means of rules or orders to be made under the law by any authority, the law shall provide for the previous consent of the President being obtained to the making of any such rule or order.

289. Exemption of property and income of a State from Union taxation:- (1) The property and income of a State shall be exempt from Union taxation.

(2) Nothing in clause (1) shall prevent the Union from imposing, or authorising the imposition of, any tax to such extent, if any, as Parliament may by law provide in respect of a trade or business of any kind carried on by, or on behalf of, the Government of a State, or any operations connected therewith, or any property used or occupied for the purposes of such trade or business; or any income accruing or arising in connection therewith.

(3) Nothing in clause (2) shall apply to any trade or business, or to any class of trade or business, which Parliament may by law declare to be incidental to the ordinary functions of Government.

287. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ರೈಲ್ವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಯು ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ

- ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ (ಅದು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ) ಬಳಕೆಯ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೈಲ್ವೆಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯು, ಗಣನೀಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಇತರ ಬಳಕೆದಾರರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಯ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಉಳಿಯುವ ಮೊಬಲಗಿನಷ್ಟು ಬೆಲೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

288. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು, ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನದಿಯ ಕಣಿವೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಶೇಖರಿಸಿದ, ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ, ಬಳಸಿದ, ಹಂಚಿದ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೀರು ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು" ಎಂಬ ಪದಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಕಾನೂನು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಸಿತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ ರಾಜ್ಯದ ಆ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಗಳು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆತಿದ್ದ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ದರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

289. ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯವು ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಂದನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಡೆಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉದ್ಯವಿಸುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವರಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತೆರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದುದೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

290. Adjustment in respect of certain expenses and pensions: Where under the provisions of this Constitution the expenses of any Court or Commission, or the pension payable to or in respect of a person who had served before the commencement of this Constitution under the Crown in India or after such commencement in connection with the affairs of the Union or of a State, are charged on the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of a State, then, if -

- (a) in the case of a charge on the Consolidated Fund of India, the court or Commission serves any of the separate needs of a State, or the person has served wholly or in part in connection with the affairs of a State ; or
- (b) in the case of a charge on the Consolidated Fund of a State, the Court or Commission serves any of the separate needs of the Union or another State, or the person has served wholly or in part in connection with the affairs of the Union or another State,

there shall be charged on and paid out of the Consolidated Fund of the State or, as the case may be, the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of the other State, such contribution in respect of the expenses or pension as may be agreed, or as may in default of agreement be determined by an arbitrator to be appointed by the Chief Justice of India.

1[290A. Annual payment to certain Devaswom Funds:- A sum of forty-six lakhs and fifty thousand rupees shall be charged on, and paid out of the Consolidated Fund of the State of Kerala every year to the Travancore Devaswom Fund ; and a sum of thirteen lakhs and fifty thousand rupees shall be charged on, and paid out of, the Consolidated Fund of the State of ²[Tamil Nadu] every year to the Devaswom Fund established in that State for the maintenance of Hindu temples and shrines in the territories transferred to that State on the 1st day of November, 1956, from the State of Travancore-Cochin.]

291. [*Privy purse sums of Rulers.*] Rep. by the Constitution (Twenty-Sixth Amendment) Act, 1971, s. 2.

CHAPTER II - BORROWING

292. Borrowing by the Government of India:- The executive power of the Union extends to borrowing upon the security of the Consolidated Fund of India within such limits, if any, as may from time to time be fixed by Parliament by law and to the giving of guarantees within such limits, if any, as may be so fixed.

293. Borrowing by States:- (1) Subject to the provisions of this article, the executive power of a State extends to borrowing within the territory of India upon the security of the Consolidated fund of the State within such limits, if any, as may from time to time be fixed by the Legislature of such State by law and to the giving of Guarantees within such limits, if any, as may be so fixed.

1. Ins, by the Constitution (Seventh. Amendment) Act, 1956, s. 19.

2. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 4, for "Madras" (w.e.f. 14-1-1969).

290. ಕೆಲವು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಆಯೋಗದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಪೂರೈಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಆಯೋಗವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ - ಆ ವೆಚ್ಚಗಳ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಬಗ್ಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಿಸುವ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಂತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಇತರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ; ಅದನ್ನು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[290ಎ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂದಾಯ:- ನಲವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ತಿರುವಾಂಕೂರು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಒಂದನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ತಿರುವಾಂಕೂರು-ಕೊಚ್ಚಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ [ತಮಿಳುನಾಡು] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಲಕ್ಷ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಆ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

291. [ರಾಜರ ರಾಜಧನದ ಮೊತ್ತಗಳು.] 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

293. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- (1) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-69 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Government of India may, subject to such conditions as may be laid down by or under any law made by Parliament, make loans to any State or, so long as any limits fixed under article 292 are not exceeded, give guarantees in respect of loans raised by any State, and any sums required for the purpose of making such loans shall be charged on the Consolidated Fund of India.

(3) A State may not without the consent of the Government of India raise any loan if there is still outstanding any part of a loan which has been made to the State by the Government of India or by its predecessor Government, or in respect of which a guarantee has been given by the Government of India or by its predecessor Government.

(4) A consent under clause (3) may be granted subject to such conditions, if any, as the Government of India may think fit to impose.

CHAPTER III - PROPERTY, CONTRACTS, RIGHTS, LIABILITIES, OBLIGATIONS AND SUITS

294. Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in certain cases:-

As from the commencement of this Constitution -

- (a) all property and assets which immediately before such commencement were vested in His Majesty for the purposes of the Government of the Dominion of India and all property and assets which immediately before such commencement were vested in His Majesty for the purposes of the Government of each Governor's Province shall vest respectively in the Union and the corresponding States; and
- (b) all rights, liabilities and obligations of the Government of the Dominion of India and of the Government of each Governor's Province, whether arising out of any contract or otherwise, shall be the rights, liabilities and obligations respectively of the Government of India and the Government of each corresponding State;

subject to any adjustment made or to be made by reason of the creation before the commencement of this Constitution of the Dominion of Pakistan or of the Provinces of West Bengal, East Bengal, West Punjab and East Punjab.

295. Succession to property, assets, rights, liabilities and obligation in other cases:-

(1) As from the commencement of this Constitution-

- (a) all property and assets which immediately before such commencement were vested in any Indian State corresponding to a State specified in part B of the First Schedule shall vest in the Union, if the purposes for which such property and assets were held immediately before such commencement will thereafter be purposes of the Union relating to any of the matters enumerated in the Union List; and
- (b) all rights, liabilities and obligations of the Government of any Indian State corresponding to a State specified in Part B of the First Schedule, whether arising out of any contract or otherwise, shall be the rights, liabilities and obligations of the Government of India, if the purposes for which such rights were acquired or liabilities or obligations were incurred before such commencement will thereafter be purposes of the Government of India relating to any of the matters enumerated in the Union List;

subject to any agreement entered into in that behalf by the Government of India with the Government of that State.

(2) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಅಥವಾ 292ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಎತ್ತಿದ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೋ ಆ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಇನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಲವನ್ನು ಎತ್ತುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

(4) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, 3ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ- ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಳ, ಪಶ್ಚಿಮ ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ-

- (ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಟನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಟನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

295. ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ-

- (ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸಲಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) Subject as aforesaid, the Government of each State specified in part B of the First Schedule shall, as from the commencement of this Constitution, be the successor of the Government of the corresponding Indian State as regards all property and assets and all rights, liabilities and obligations, whether arising out of any contract or otherwise, other than those referred to in clause (1).

296. Property accruing by escheat or lapse or as *Bona Vacantia*:- Subject as hereinafter provided, any property in the territory of India which, if this Constitution had not come into operation, would have accrued to His Majesty or, as the case may be, to the Ruler of an Indian State by escheat or lapse, or as *bona vacantia* for want of a rightful owner, shall, if it is property situate in a State, vest in such State, and shall, in any other case, vest in the Union:

Provided that any property which at the date when it would have so accrued to His Majesty or to the Ruler of an Indian State was in the possession or under the control of the Government of India or the Government of a State shall, according as the purposes for which it was then used or held were purposes of the Union or of a State, vest in the Union or in that State.

Explanation:- In this article the expressions "Ruler" and "Indian State" have the same meanings as in article 363.

[297. Things of value within territorial waters or continental shelf and resources of the exclusive economic Zone to vest in the Union:- (1) All lands, minerals and other things of value underlying the ocean within the territorial waters, or the continental shelf, or the exclusive economic zone, of India shall vest in the Union and be held for the purposes of the Union.

(2) All other resources of the exclusive economic zone of India shall also vest in the Union and be held for the purposes of the Union.

(3) The limits of the territorial waters, the continental shelf, the exclusive economic zone, and other maritime zones, of India shall be such as may be specified, from time to time, by or under any law made by Parliament.]

[298. Power to carry on trade, etc.:- The executive power of the Union and of each State shall extend to the carrying on of any trade or business and to the acquisition, holding and disposal of property and the making of contracts for any purpose:

Provided that -

(a) the said executive power of the Union shall, in so far as such trade or business or such purpose is not one with respect to which Parliament may make laws, be subject in each State to legislation by the State; and

(b) the said executive power of each State shall, in so far as such trade or business or such purpose is not one with respect to which the State Legislature may make laws, be subject to legislation by Parliament.]

1. Subs. by the Constitution (Fortieth Amendment) Act, 1976, s. 2, for art. 297 (w.e.f. 27-5-1976).

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 20 for art. 298.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ (1)ನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕಠಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

296. ರಾಜಗಾಮಿತ್ವ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು:- ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ರಾಜಗಾಮಿತ್ವದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ಒಡೆಯನಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನಿಗೆ ಒದಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನಿಗೆ ಒದಗಿಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸ್ವತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಆಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅದು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ರಾಜ" ಮತ್ತು "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ 363ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

297. ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಅರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ನಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅನನ್ಯ ಅರ್ಥಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಸಾಗರದ ಕೆಳಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳು, ಖನಿಜಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದರ ವಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಭಾರತದ ಅನನ್ಯ ಅರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳೂ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದರ ವಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದ, ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಅರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದ್ರೀಯ ವಲಯಗಳ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

298. ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರ:- ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

- ಪರಂತು,
- (ಎ) ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದರಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
  - (ಬಿ) ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸದರಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 297ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (27-5-76 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 298ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

299. Contracts:- (1) All contracts made in the exercise of the executive power of the Union or of a State shall be expressed to be made by the President, or by the Governor¹ of the State, as the case may be, and all such contracts and all assurances of property made in the exercise of that power shall be executed on behalf of the President or the Governor^{1***} by such persons and in such manner as he may direct or authorise.

(2) Neither the President nor the Governor^{1***} shall be personally liable in respect of any contract or assurance made or executed for the purposes of this Constitution, or for the purposes of any enactment relating to the Government of India heretofore in force, nor shall any person making or executing any such contract or assurance on behalf of any of them be personally liable in respect thereof.

300. Suits and proceedings:- (1) The Government of India may sue or be sued by the name of the Union of India and the Government of a State may sue or be sued by the name of the State and may, subject to any provisions which may be made by Act of Parliament or of the Legislature of such State enacted by virtue of powers conferred by this Constitution, sue or be sued in relation to their respective affairs in the like cases as the Dominion of India and the corresponding Provinces or the corresponding Indian States might have sued or been sued if this Constitution had not been enacted.

(2) If at the commencement of this Constitution-

- (a) any legal proceedings are pending to which the Dominion of India is a party, the Union of India shall be deemed to be substituted for the Dominion in those Proceedings; and
- (b) any legal proceedings are pending to which a Province or an Indian State is a party, the corresponding State shall be deemed to be substituted for the Province or the Indian State in those proceedings.

²[CHAPTER IV - RIGHT TO PROPERTY

300A. Persons not to be deprived of property save by authority of law:- No persons shall be deprived of his property save by authority of law.]

-
- 1. The words "or the Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., by the Constitution of India (Seventh Amendment) Act, 1956.
  - 2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 34 (w.e.f. 20-6-1979).

299. ಕರಾರುಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕರಾರುಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು¹ [* * *] ಮಾಡಿದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಿದಂಥ ಎಲ್ಲ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ 1* * * ಪರವಾಗಿ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರೆದುಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು¹ * * * ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಪರವಾಗಿ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕರಾರನ್ನು ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಡುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

300. ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಂಥವೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವುಗಳ ಅನುಕ್ರಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ-

(ಎ) ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

² ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು

300ಎ. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 34ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XIII**TRADE, COMMERCE AND INTERCOURSE WITHIN THE TERRITORY OF INDIA**

301. Freedom of trade, commerce and intercourse:- Subject to the other provisions of this Part, trade, commerce and intercourse throughout the territory of India shall be free.

302. Power of Parliament to impose restrictions on trade, commerce and intercourse:- Parliament may by law impose such restrictions on the freedom of trade, commerce or intercourse between one State and another or within any part of the territory of India as may be required in the public interest.

303. Restrictions on the legislative powers of the Union and of the States with regard to trade and commerce:- (1) Notwithstanding anything in article 302, neither Parliament nor the Legislature of a State shall have power to make any law giving, or authorising the giving of, any preference to one State over another, or making, or authorising the making of, any discrimination between one State and another, by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule.

(2) Nothing in clause (1) shall prevent Parliament from making any law giving, or authorising the giving of, any preference or making, or authorising the making of, any discrimination if it is declared by such law that it is necessary to do so for the purpose of dealing with a situation arising from scarcity of goods in any part of the territory of India.

304. Restrictions on trade, commerce and intercourse among States:- Notwithstanding anything in article 301 or article 303, the Legislature of a State may by law-

- (a) impose on goods imported from other States¹ [or the Union territories] any tax to which similar goods manufactured or produced in that State are subject, so, however, as not to discriminate between goods so imported and goods so manufactured or produced; and
- (b) impose such reasonable restrictions on the freedom of trade, commerce or intercourse with or within that State as may be required in the public interests:

Provided that no Bill or amendment for the purposes of clause (b) shall be introduced or removed in the Legislature of a State without the previous sanction of the President.

ಭಾಗ - 13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಈ ಭಾಗದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕವು ಮುಕ್ತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

302. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂಪರ್ಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಬಹುದು.

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:-
(1) 302ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನಮೂದನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕ್ಯತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕ್ಯತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) (1) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳ ಆಭಾವದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕ್ಯತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕ್ಯತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ-ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:- 301ನೆಯ ಅಥವಾ 303ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ] ಆಮದಾದ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳು ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವೆಯೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಮದಾದ ಸರಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಸರಕುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ-ಇವುಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು.

ಪರಂತು, (ಬಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ತರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1: 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[305. Saving of existing laws and laws providing for State monopolies:- Nothing in articles 301 and 303 shall affect the provisions of any existing law except in so far as the President may by order otherwise direct ; and nothing in article 301 shall affect the operation of any law made before the commencement of the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, in so far as it relates to, or prevent Parliament or the Legislature of a State from making any law relating to, any such matter as is referred to in sub-clause (ii) of clause (6) of article 19.]

306. [Power of certain States in Part B of the First Schedule to impose restrictions on trade and commerce.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

307. Appointment of authority for carrying out the purposes of articles 301 to 304:- Parliament may by law appoint such authority as it considers appropriate for carrying out the purposes of articles 301, 302, 303 and 304, and confer on the authority so appointed such powers and such duties as it thinks necessary.

¹[305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ:- 301ನೆಯ ಮತ್ತು 303ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು 301ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನು 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (6)ನೆಯ ಖಂಡದ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

306. [ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪರಿಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ.] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

307. 301ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನೇಮಕ:- ಸಂಸತ್ತು, 301ನೆಯ, 302ನೆಯ, 303ನೆಯ ಮತ್ತು 304ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

1. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XIV.

SERVICES UNDER THE UNION AND THE STATES

CHAPTER I - SERVICES

308. Interpretation: - In this part, unless the context otherwise requires, the expression "State"¹ [does not include the State of Jammu and Kashmir.]

309. Recruitment and conditions of service of persons serving the Union or a State:- Subject to the provisions of this Constitution, Acts of the appropriate Legislature may regulate the recruitment, and conditions of service of persons appointed, to public services and posts in connection with the affairs of the Union or of any State :

Provided that it shall be competent for the President or such person as he may direct in the case of services and posts in connection with the affairs of the Union, and for the Governor² *** of a State or such person as he may direct in the case of services and posts in connection with the affairs of the State, to make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to such services and posts until provision in that behalf is made by or under an Act of the appropriate Legislature under this article, and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any such Act.

310. Tenure of office of persons serving the Union or a State:- (1) Except as expressly provided by this Constitution, every person who is a member of a defence service or of a civil service of the Union or of an all-India service or holds any post connected with defence or any civil post under the Union holds office during the pleasure of the President and every person who is a member of a civil service of a State or holds any civil post under a State holds office during the pleasure of the Governor³ *** of the State.

(2) Notwithstanding that a person holding a civil post under the Union or a State holds office during the pleasure of the President or, as the case may be, of the Governor⁴ *** of the State, any contract under which a person, not being a member of a defence service or of an all India service or of a civil service of the Union or a State, is appointed under this Constitution to hold such a post may, if the President or the Governor⁴ *** as the case may be, deems it necessary in order to secure the services of a person having special qualifications, provide for the payment to him of compensation, if before the expiration of an agreed period that post is abolished or he is, for reasons not connected with any misconduct on his part, required to vacate that post.

311. Dismissal, removal or reduction in rank of persons employed in civil capacities under the Union or a State:- (1) No person who is a member of a civil service of the Union or

-
1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for "means a State specified in Part A or part B of the First Schedule".
  2. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., ibid.
  3. The words "or as the case may be, the Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  4. The words "or, Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಭಾಗ - 14

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ಸೇವೆಗಳು

308. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು 'ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಪದವು '[ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

309. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಲೋಕಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ² * * * ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

310. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವಾ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ³ * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ⁴ * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಲು, ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ⁴ * * * ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಹುದ್ದೆಯು ರದ್ದಾದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದುರ್ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಹುದ್ದೆಯ ಧಾರಕನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಷ್ಟಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

311. ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಎಂದರ್ಥ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ" ಮತ್ತು "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

an all India service or a civil service of a State or holds a civil post under the Union or a State shall be dismissed or removed by an authority subordinate to that by which he was appointed.

¹[(2) No such person as aforesaid shall be dismissed or removed or reduced in rank except after an inquiry in which he has been informed of the charges against him and given a reasonable opportunity of being heard in respect of those charges ^{2***} :

³[Provided that where it is proposed after such inquiry, to impose upon him any such penalty, such penalty may be imposed on the basis of the evidence adduced during such inquiry and it shall not be necessary to give such person any opportunity of making representation on the penalty proposed :

Provided further that this clause shall not apply]-

- (a) where a person is dismissed or removed or reduced in rank on the ground of conduct which has led to his conviction on a criminal charge ; or
- (b) where the authority empowered to dismiss or remove a person or to reduce him in rank is satisfied that for some reason, to be recorded by that authority in writing, it is not reasonably practicable to hold such inquiry ; or
- (c) where the President or the Governor, as the case may be, is satisfied that in the interest of the security of the State it is not expedient to hold such inquiry.

(3) If, in respect of any such person as aforesaid, a question arises whether it is reasonably practicable to hold such inquiry as is referred to in clause (2), the decision thereon of the authority empowered to dismiss or remove such person or to reduce him in rank shall be final.]

312. All India Services:- (1) Notwithstanding anything in ³[Chapter VI of Part VI or Part XI], if the Council of States has declared by resolution supported by not less than two-thirds of the members present and voting that it is necessary or expedient in the national interest so to do, Parliament may by law provide for the creation of one or more all-India services ⁴[including an all-India judicial service] common to the Union and the States, and, subject to the other provisions of this Chapter, regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to any such service.

(2) The services known at the commencement of this Constitution as the Indian Administrative Service and the Indian Police Service shall be deemed to be services created by Parliament under this article.

⁵[(3) The All-India judicial service referred to in clause (1) shall not include any post inferior to that of a district judge as defined in article 236.

1. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 10, for cls (2) and (3).

2. Certain words omitted by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 44 (w.e.f. 3-1-1977).

3. Subs. by s. 45 ibid (w.e.f. 3-1-1977) for "part XI".

4. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 45, (w.e.f. 3-1-1977).

5. Ins. by s. 45 ibid., (w.e.f. 3-1-1977).

ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡನೋ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ವಜಾ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ವಿರುದ್ಧದ ಆಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಆಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ * * * * ಆಹವಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ, ವಜಾ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

³[ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸಾಕ್ಷ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:-

- (ಎ) ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಆರೋಪದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಿರುವಾಗ, ತೆಗೆದುಹಾಕಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಿರುವಾಗ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಲೇಖಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣದಿಂದ ಮನದಟ್ಟಾದಾಗ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದಾಗ.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದು.]

312. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು:- (1) ³[6ನೆಯ ಭಾಗದ 6ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 11ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ⁴[ಒಂದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು] ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತದಾನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಆಡಳಿತ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಪೊಲೀಸ್ ಸೇವೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಸೃಜಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದು.

⁵[(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯು 236ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "XI ನೆಯ ಭಾಗ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) The law providing for the creation of the all-India judicial service aforesaid may contain such provisions for the amendment of Chapter VI of Part VI as may be necessary for giving effect to the provisions of that law and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

¹[312A. Power of Parliament to vary or revoke conditions of service of officers of certain services:- (1) Parliament may by law-

- (a) vary or revoke, whether prospectively or retrospectively, the conditions of services as respects remuneration, leave and pension and the rights as respects disciplinary matters of persons who, having been appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India before the commencement of this Constitution, continue on and after the commencement of the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, to serve under the Government of India or of a State in any service or post ;
- (b) vary or revoke, whether prospectively or retrospectively, the conditions of service as respects pension of persons who, having been appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India before the commencement of this Constitution, retired or otherwise ceased to be in service at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972 :

Provided that in the case of any such person who is holding or has held the office of the Chief Justice or other Judge of the Supreme Court or a High Court, the Comptroller and Auditor-General of India, the Chairman or other member of the Union or a State Public Service Commission or the Chief Election Commissioner, nothing in sub-clause (a) or sub-clause (b) shall be construed as empowering Parliament to vary or revoke, after his appointment to such post, the conditions of his service to his disadvantage except in so far as such conditions of service are applicable to him by reason of his being a person appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India.

(2) Except to the extent provided for by Parliament by law under this article, nothing in this article shall affect the power of any Legislature or other authority under any other provision of this Constitution to regulate the conditions of service of persons referred to in clause (1).

(3) Neither the Supreme court nor any other court shall have jurisdiction in -

- (a) any dispute arising out of any provision of, or any endorsement on, any covenant, agreement or other similar instrument which was entered into or executed by any person referred to in clause (1), or arising out of any letter issued to such person, in relation to his appointment to any civil service of the Crown in India or his continuance in service under the Government of the Dominion of India or a Province thereof ;
- (b) any dispute in respect of any right, liability or obligation under article 314 as originally enacted.

---

1. Ins. by the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, s.2 (w.e.f. 29-8-1972).

(4) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ 6ನೆಯ ಭಾಗದ 6ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[312ಎ. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

- (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದು ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಶ್ರಮಧನ, ರಜೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತುಪಾಲನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾನ್ವಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾನ್ವಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ, ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಎ) ಉಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅವನು ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಂಥ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಷ್ಟನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ -

- (ಎ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ, ಒಪ್ಪಂದದ ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಿಂಬರಹದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ;
- (ಬಿ) ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ, 314ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ

- ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in article 314 as originally enacted or in any other provision of this Constitution.]

313. Transitional provisions:- Until other provision is made in this behalf under this Constitution, all the laws in force immediately before the commencement of this Constitution and applicable to any public service or any post which continues to exist after the commencement of this Constitution, as an all-India service or as service or post under the Union or a State shall continue in force so far as consistent with the provisions of this Constitution.

314. [*Provision for protection of existing officers of certain services.*] Rep. by the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, s.3 w.e.f 29-8-1972.

CHAPTER II - PUBLIC SERVICE COMMISSIONS

315. Public Service Commissions for the Union and for the States:- (1) Subject to the provisions of this article, there shall be a Public Service Commission for the Union and a Public Service Commission for each State.

(2) Two or more States may agree that there shall be one Public Service Commission for that group of States, and if a resolution to that effect is passed by the House or, where there are two Houses, by each House of the Legislature of each of those States, Parliament may by law provide for the appointment of a Joint State Public Service Commission (referred to in this Chapter as Joint Commission) to serve the needs of those States.

(3) Any such law as aforesaid may contain such incidental and consequential provisions as may be necessary or desirable for giving effect to the purposes of the law.

(4) The Public Service Commission for the Union, if requested so to do by the Governor^{1***} of a State may, with the approval of the President, agree to serve all or any of the needs of the State.

(5) References in this Constitution to the Union Public Service Commission or a State Public Service Commission shall, unless the context otherwise requires, be construed as references to the Commission serving the needs of the Union or, as the case may be, the State as respects the particular matter in question.

316. Appointment and term of office of members:- (1) The Chairman and other members of a Public Service Commission shall be appointed, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, by the President, and in the case of a State Commission, by the Governor^{1***} of the State :

Provided that as nearly as may be one-half of the members of every Public Service Commission shall be persons who at the dates of their respective appointments have held office for at least ten years either under the Government of India or under the Government of a State, and in computing the said period of ten years any period before the commencement of this Constitution during which a person has held office under the Crown in India or under the Government of an Indian State shall be included.

---

1. The words " or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

(4) ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ 314ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

313. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಲೋಕಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

314. [ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರಿರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧ.] 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ - 2 ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು:- (1) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಸಂಸತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಒಂದು ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು (ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವೆಂಬುದಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನೇಮಕ ಮಾಡಲು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ಕೋರಿದರೆ, ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ:- (1) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು, ಅವರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ದಿನಾಂಕಗಳಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(1A) If the office of the Chairman of the Commission becomes vacant or if any such Chairman is by reason of absence or for any other reason unable to perform the duties of his office, those duties shall, until some person appointed under clause (1) to the vacant office has entered on the duties thereof or, as the case may be, until the Chairman has resumed his duties, be performed by such one of the other members of the Commission as the President, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, and the Governor of the State in the case of a State Commission, may appoint for the purpose].

(2) A member of a Public Service Commission shall hold office for a term of six years from the date on which he enters upon his office or until he attains, in the case of the Union Commission, the age of sixty-five years, and in the case of a State Commission or a Joint Commission, the age of [sixty-two years], whichever is earlier :

Provided that-

- (a) a member of a public Service Commission may, by writing under his hand addressed, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, to the President, and in the case of a State Commission, to the Governor ^{3***} of the State, resign his office ;
- (b) a member of a Public Service Commission may be removed from his office in the manner provided in clause (1) or clause (3) of article 317.

(3) A person who holds office as a member of a Public Service Commission shall, on the expiration of his terms of office, be ineligible for re-appointment to that office.

317. Removal and suspension of a member of a Public Service Commission:-

(1) Subject to the provisions of clause (3), the Chairman or any other member of a Public Service Commission shall only be removed from his office by order of the President on the ground of misbehaviour after the Supreme Court, on reference being made to it by the President, has, on inquiry held in accordance with the procedure prescribed in that behalf under article 145, reported that the Chairman or such other member, as the case may be, ought on any such ground to be removed.

(2) The President, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, and the Governor ^{3***} in the case of a State Commission, may suspend from office the Chairman or any other member of the Commission in respect of whom a reference has been made to the Supreme Court under clause (1) until the President has passed orders on receipt of the report of the Supreme Court on such reference.

(3) Notwithstanding anything in clause (1), the President may by order remove from office the Chairman or any other member of a Public Service Commission if the Chairman or such other member, as the case may be,-

- (a) is adjudged an insolvent ; or
- (b) engages during his term of office in any paid employment outside the duties of his office ; or

---

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.11.

2. Subs. by the Constitution (Forty-first Amendment) Act, 1976, s. 2 for "sixty years".

3. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

[1ಎ. ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಗೃಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದರೆ, ಹಾಗೆ ಖಾಲಿಯಾದ ಪದಕ್ಕೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಆ ಆಯೋಗದ ಇತರ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಅಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅರವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ [ಅರವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು] ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಈ ಎರಡು ಅವಧಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವಾದುದೋ ಆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು-

(ಎ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ * * * ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು 317ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

(3) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಪುನಃ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

317. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡುವುದು:- (1) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ಆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಆಯೋಗದ ಯಾವ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಬಹುದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) ಏನಾದರೂ ನ್ಯಾಯನಿರೀಕ್ಷಿತನಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅವನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ."

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ "ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (c) is, in the opinion of the President, unfit to continue in office by reason of infirmity of mind or body.

(4) If the Chairman or any other member of a Public Service Commission is or becomes in any way concerned or interested in any contract or agreement made by or on behalf of the Government of India or the Government of a State or participates in any way in the profit thereof or in any benefit or emolument arising there from otherwise than as a member and in common with the other members of an incorporated company, he shall, for the purposes of clause (1), be deemed to be guilty of misbehaviour.

318. Power to make regulations as to conditions of service of members and staff of the Commission:- In the case of the Union Commission or a Joint Commission, the President and, in the case of a State Commission, the Governor^{1***} of the State may by regulation-

- (a) determine the number of members of the Commission and their conditions of service; and
- (b) make provision with respect to the number of members of the staff of the Commission and their conditions of service:

Provided that the conditions of service of a member of a Public Service Commission shall not be varied to his disadvantage after his appointment.

319. Prohibition as to the holding of offices by members of Commission on ceasing to be such members:- On ceasing to hold office-

- (a) the Chairman of the Union Public Service Commission shall be ineligible for further employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (b) the Chairman of a State Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman or any other member of the Union Public Service Commission or as the Chairman of any other State Public Service Commission; but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (c) a member other than the Chairman of the Union Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman of the Union Public Service Commission or as the Chairman of a State Public Service Commission, but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (d) a member other than the Chairman of a State Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman or any other member of the Union Public Service Commission or as the Chairman of that or any other State Public Service Commission, but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State.

320. Functions of Public Service Commissions:- (1) It shall be the duty of the Union and the State Public Service Commissions to conduct examinations for appointments to the services of the Union and the services of the State respectively.

(2) It shall also be the duty of the Union Public Service Commission, if requested by any two or more States so to do, to assist those States in framing and operating schemes of joint recruitment for any services for which candidates possessing special qualifications are required.

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 29 and Sch.

(ಸಿ) ಮಾನಸಿಕ ಅಥವಾ ಶಾರೀರಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ

- ಅಂಥ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

(4) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಗಮಿತ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅದರ ಇತರ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಒಳಗೊಡಿಯಲ್ಲದೆ, ಅದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನ ಅಥವಾ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರೆ ಅವನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

318. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ:- ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆಯೋಗದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

319. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ:- ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ -

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಸಿ) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಡಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

320. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಮತ್ತು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ಕೋರಿದರೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) The Union Public Service Commission or the State Public Service Commission, as the case may be, shall be consulted-

- (a) on all matters relating to methods of recruitment to Civil Services and for Civil Posts;
- (b) on the principles to be followed in making appointments to civil services and posts and in making promotions and transfers from one service to another and on the suitability of candidates for such appointments, promotions or transfers;
- (c) on all disciplinary matters affecting a person serving under the Government of India or the Government of a State in a Civil capacity, including memorials or petitions relating to such matters;
- (d) on any claim by or in respect of a person who is serving or has served under the Government of India or the Government of a State or under the Crown in India or under the Government of an Indian State, in a civil capacity, that any costs incurred by him in defending legal proceedings instituted against him in respect of acts done or purporting to be done in the execution of his duty should be paid out of the Consolidated Fund of India, or, as the case may be, out of the Consolidated Fund of the State;
- (e) on any claim for the award of a pension in respect of injuries sustained by a person while serving under the Government of India or the Government of a State or under the Crown in India or under the Government of an Indian State, in a civil capacity, and any question as to the amount of any such award,

and it shall be the duty of a Public Service Commission to advise on any matter so referred to them and on any other matter which the President, or, as the case may be, the Governor^{1***} of the State, may refer to them:

Provided that the President as respects the all-India services and also as respects other services and posts in connection with the affairs of the Union and the Governor,^{2 ***} as respects other services and posts in connection with the affairs of a State, may make regulation specifying the matters in which either generally, or in any particular class of case or in any particular circumstances, it shall not be necessary for a Public Service Commission to be consulted.

(4) Nothing in clause (3) shall require a Public Service Commission to be consulted as respects the manner in which any provision referred to in clause (4) of article 16 may be made or as respects the manner in which effect may be given to the provisions of article 335.

(5) All regulations made under the proviso to clause (3) by the President or the Governor^{1 ***} of a State shall be laid for not less than fourteen days before each House of Parliament or the House or each House of the Legislature of the State, as the case may be, as soon as possible after they

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh as the case may be" omitted by s 29 and Sch.

(3) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ:-

- (ಎ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಬಿ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸೇವೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸೇವೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಗಳು, ಬಡ್ಡಿಗಳು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಸೂಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಸಿ) ಶಿಸ್ತುಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮನವಿಗಳು ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಶಿಸ್ತುಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಡಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಲಾದ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಯಾವುದೇ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಲೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಇ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಾಗ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಹಾನಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಲೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಮೊಬಲಗು ಎಷ್ಟು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ

- ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು,

ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ¹ * * * ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ² * * * ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(4) (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ 335ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ¹ * * * ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

are made, and shall be subject to such modifications, whether by way of repeal or amendment, as both Houses of Parliament or the House or both Houses of the Legislature of the State may make during the session in which they are so laid.

321. Power to extend functions of Public Service Commissions:- An Act made by Parliament or, as the case may be, the Legislature of a State may provide for the exercise of additional functions by the Union Public Service Commission or the State Public Service Commission as respects the services of the Union or the State and also as respects the services of any local authority or other body corporate constituted by law or of any public institution.

322. Expenses of Public Service Commissions:- The expenses of the Union or a State Public Service Commission, including any salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the members or staff of the Commission, shall be charged on the Consolidated Fund of India or, as the case may be, the Consolidated Fund of the State.

323. Reports of Public Service Commissions:- (1) It shall be the duty of the Union Commission to present annually to the President a report as to the work done by the Commission and on receipt of such report the President shall cause a copy thereof together with a memorandum explaining, as respects the cases, if any, where the advice of the Commission was not accepted, the reasons for such non-acceptance to be laid before each House of Parliament.

(2) It shall be the duty of a State Commission to present annually to the Governor¹*** of the State a report as to the work done by the Commission, and it shall be the duty of a Joint Commission to present annually to the Governor¹*** of each of the States the needs of which are served by the Joint Commission a report as to the work done by the Commission in relation to that State, and in either case the Governor²*** shall, on receipt of such report, cause a copy thereof together with a memorandum explaining, as respects the cases, if any, where the advice of the Commission was not accepted, the reasons for such non-acceptance to be laid before the Legislature of the State.

---

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh as the case may be" omitted by s. 29 and Sch. *ibid.*

ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಯಾವ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರಸನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಅವು ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು.

321. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ:- ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಅಧಿನಿಯಮವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಿದ ಇತರ ನಿಗಮ ನಿಕಾಯದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

322. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು:- ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಕ್ಕೂಟ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

323. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಆಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ¹ * * * ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಇದೆಯೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ¹ * * * ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ, ಆ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ² * * * ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[PART XIV-A

TRIBUNALS

323A. Administrative tribunals: (1) Parliament may, by law, provide for the adjudication or trial by administrative tribunals of dispute and complaints with respect to recruitment and conditions of service of persons appointed to public services and posts in connection with the affairs of the Union or of any State or of any local or other authority within the territory of India or under the control of the Government of India or of any corporation owned or controlled by the Government.

(2) A law made under clause (1) may

- (a) provide for the establishment of an administrative tribunal for the Union and a separate administrative tribunal for each State or for two or more States;
- (b) specify the jurisdiction, powers (including the power to punish for contempt) and authority which may be exercised by each of the said tribunals;
- (c) provide for the procedure (including provisions as to limitation and rules of evidence) to be followed by the said tribunals;
- (d) exclude the jurisdiction of all courts, except the jurisdiction of the Supreme Court under article 136, with respect to the disputes or complaints referred to in clause (1);
- (e) provide for the transfer to each such administrative tribunal of any cases pending before any court or other authority immediately before the establishment of such tribunal as would have been within the jurisdiction of such tribunal if the causes of action on which such suits or proceedings are based had arisen after such establishment;
- (f) repeal or amend any order made by the President under clause (3) of article 371D;
- (g) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees) as Parliament may deem necessary for the effective functioning of, and for the speedy disposal of cases by, and the enforcement of the orders of, such tribunals.

(3) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

323B. Tribunals for other matters: (1) The appropriate Legislature may, by law, provide for the adjudication or trial by tribunals of any disputes, complaints, or offences with respect to all or any of the matters specified in clause (2) with respect to which such Legislature has power to make laws.

[ಭಾಗ - 14ಎ

ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು

323ಎ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಒಡತನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಗಮದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದೂರುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡು), ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ದೂರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ 136ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಂಥ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಾರಣಗಳು, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ಭವಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಎಫ್) 371ಡಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ 3ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಜಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

323ಬ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು:- (1) ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದಗಳ, ದೂರುಗಳ ಅಥವಾ ಆಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The matters referred to in clause (1) are the following, namely:-

- (a) levy, assessment, collection and enforcement of any tax;
- (b) foreign exchange, import and export across customs frontiers;
- (c) industrial and labour disputes;
- (d) land reforms by way of acquisition by the State of any estate as defined in article 31A or of any rights therein or the extinguishment or modification of any such rights or by way of ceiling on agricultural land or in any other way;
- (e) ceiling on urban property;
- (f) elections to either House of Parliament or the House or either House of the Legislature of a State, but excluding the matters referred to in article 329 and article 329A;
- (g) production, procurement, supply and distribution of food-stuffs (including edible oilseeds and oils) and such other goods as the President may, by public notification, declare to be essential goods for the purpose of this article and control of prices of such goods;
- [(h) rent, its regulation and control and tenancy issues, including the right, title and interest of land lords and tenants;]
- (i) offences against laws with respect to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (h) and fees in respect of any of those matters;
- (j) any matters incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (i).

(3) A law made under clause (1) may,-

- (a) provide for the establishment of a hierarchy of tribunals;
- (b) specify the jurisdiction, powers (including the power to punish for contempt) and authority which may be exercised by each of the said tribunals;
- (c) provide for the procedure (including provisions as to limitation and rules of evidence) to be followed by the said tribunals;
- (d) exclude the jurisdiction of all courts, except the jurisdiction of the Supreme Court under article 136, with respect to all or any of the matters falling within the jurisdiction of the said tribunals;
- (e) provide for the transfer to each such tribunal of any cases pending before any court or any other authority immediately before the establishment of such tribunal as would have been within the jurisdiction of such tribunal if the causes of action on which such suits or proceedings are based had arisen after such establishment;

---

1. Inserted by Constitution (Seventy fifth Amendment) Act, 1993, s. 2, and sub-clauses (h) and (i) as relettered sub-clauses (i) and (j).

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು, ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕ, ಸರಹದ್ದಿನ ಆಚೆ-ಈಚೆ ನಡೆಯುವ ಆಮದು ಮತ್ತು ರಫ್ತು;
- (ಸಿ) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿವಾದಗಳು;
- (ಡಿ) 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು, ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಗರಿಷ್ಠ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು;
- (ಇ) ನಗರ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲಣ ಗರಿಷ್ಠ ಪರಿಮಿತಿ;
- (ಎಫ್) 329 ಮತ್ತು 329ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು;
- (ಜಿ) ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸರಕುಗಳ ಬೆಲೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;
- [(ಎಚ್) ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರ ಹಕ್ಕು, ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬಾಡಿಗೆ, ಅದರ ವಿನಿಯಮನ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳು;]
- (ಐ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಚ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಫೀಜುಗಳು;
- (ಜೆ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಐ) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(3) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು,-

- (ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಶ್ರೇಣಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಸಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳು-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿ) ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಡಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, 136ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿದು, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಇ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು, ಅಂಥ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಾರಣಗಳು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಬಹುದಾಗಿದ್ದವೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

1. 1993ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೆರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಂಚಿನ (ಎಚ್) ಮತ್ತು (ಐ) ಖಂಡಗಳಿಗೆ (ಐ) ಮತ್ತು (ಜೆ) ಖಂಡಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

(f) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees) as the appropriate Legislature may deem necessary for the effective functioning of, and for the speedy disposal of cases by, and the enforcement of the orders of, such tribunals.

(4) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

Explanation.—In this article, “appropriate Legislature” in relation to any matter, means Parliament or, as the case may be, a State Legislature competent to make laws with respect to such matter in accordance with the provisions of Part XI.]

(ಬಿಫಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು

ಶೀಘ್ರ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು

ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಪೂರಕ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ

ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಪಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ

ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತು

ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 11ನೇ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಕ್ರಮವಾದ

ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ.]

PART XV

ELECTIONS

324. Superintendence, direction and control of elections to be vested in an Election Commission:- (1) The superintendence, direction and control of the preparation of the electoral rolls for, and the conduct of, all elections to Parliament and to the Legislature of every State and of elections to the offices of President and Vice President held under this Constitution¹ *** shall be vested in a Commission (referred to in this Constitution as the Election Commission).

(2) The Election Commission shall consist of the Chief Election Commissioner and such number of other Election Commissioners, if any, as the President may from time to time fix and the appointment of the Chief Election Commissioner and other Election Commissioners shall, subject to the provisions of any law made in that behalf by Parliament, be made by the President.

(3) When any other Election Commissioner is so appointed the Chief Election Commissioner shall act as the Chairman of the Election Commission.

(4) Before each general election to the House of the People and to the Legislative Assembly of each State, and before the first general election and thereafter before each biennial election to the Legislative Council of each State having such Council, the President may also appoint after consultation with the Election Commission such Regional Commissioners as he may consider necessary to assist the Election Commission in the performance of the Functions conferred on the Commission by clause (1).

(5) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the conditions of service and tenure of office of the Election Commissioners and the Regional Commissioners shall be such as the President may by rule determine:

Provided that the Chief Election Commissioner shall not be removed from his office except in like manner and on the like grounds as a Judge of the Supreme Court and the conditions of service of the Chief Election Commissioner shall not be varied to his disadvantage after his appointment:

Provided further that any other Election Commissioner or a Regional Commissioner shall not be removed from office except on the recommendation of the Chief Election Commissioner.

(6) The President, or the Governor² *** of a State, shall, when so requested by the Election Commission, make available to the Election Commission or to a Regional Commissioner such staff as may be necessary for the discharge of the functions conferred on the Election Commission by clause (1).

325. No person to be ineligible for inclusion in, or to claim to be included in a special electoral roll on grounds of religion, race, caste or sex:- There shall be one general electoral roll for every territorial constituency for election to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State and no person shall be ineligible for inclusion in any such roll or claim to be included in any special electoral roll for any such constituency on grounds only of religion, race, caste, sex or any of them.

1. The words "including the appointment of election tribunals for the decision of doubts and disputes arising out of or in connection with elections to Parliament and to the Legislature of States" omitted by the Constitution (Nineteenth Amendment) Act, 1966, s. 2.

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಭಾಗ - 15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು:-

(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ¹ * * * ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಗಳ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ-ಇವುಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಒಂದು ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಮತ್ತು ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಾಗ, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಪರಿಷತ್ತನ್ನುಳ್ಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿ ದ್ವೈವಾರ್ಷಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರುಗಳನ್ನು ಸಹ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತಹವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಅವನ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರನನ್ನು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ತನಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರನಿಗೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ² * * * ಕೋರಿದಾಗ ಅವನು ಹಾಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಲಿಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷೇಮು ಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವನು ಅನರ್ಹಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷೇಮು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಿಗೂ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನೂ, ವಿವಾದಗಳನ್ನೂ ಇತ್ಯರ್ಥಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾವಣಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

326. Elections to the House of the People and to the Legislative Assemblies of States to be on the basis of adult suffrage:- The elections to the House of the People and to the Legislative Assembly of every State shall be on the basis of the adult suffrage; that is to say, every person who is a citizen of India and who is not less than ¹[eighteen years] of age on such date as may be fixed in that behalf by or under any law made by the appropriate Legislature and is not otherwise disqualified under this Constitution or any law made by the appropriate Legislature on the ground of non-residence, unsoundness of mind, crime or corrupt or illegal practice, shall be entitled to be registered as a voter at any such election.

327. Power of Parliament to make provisions with respect to elections to Legislatures:- Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may from time to time by law make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State including the preparation of electoral rolls, the delimitation of constituencies and all other matters necessary for securing the due constitution of such House or Houses.

328. Power of Legislature of a State to make provisions with respect to elections to such Legislature:- Subject to the provisions of this Constitution and in so far as provision in that behalf is not made by the Parliament, the Legislature of a State may from time to time by law make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, the elections to the House or either House of the Legislature of the State including the preparation of electoral rolls and all other matters necessary for securing the due constitution of such House or Houses.

329. Bar to interference by courts in electoral matters:- ²[Notwithstanding anything in this Constitution ^{3***}],

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats to such constituencies, made or purporting to be made under article 327 or article 328, shall not be called in question in any court;
- (b) no election to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as may be provided for by or under any law made by the appropriate Legislature.

329A. [*Special provision as to elections to Parliament in the case of Prime Minister and Speaker.*] Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 36 (w.e.f. 20-6-1979).

-
1. Subs. by the Constitution (Sixty-first Amendment) Act, 1988 s. 2.
  2. Subs. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s. 3, for certain words.
  3. The words, figures and letter "but subject to the provisions of article 329A" omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 35 (w.e.f. 20-6-1979).

326. ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು:- ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು '[ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಥವಾ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇಲೆ, ಅನಿವಾಸ, ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತತೆ, ಅಪರಾಧ ಅಥವಾ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ಆಚರಣೆ-ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅನರ್ಹನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

327. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಥ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧ ಮಾಡಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಥ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

329. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- '[ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ * * * *],

- (ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, 327ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ 328ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ, ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

329ಬಿ. (ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು) 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (44ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

1. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 35ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅದರ 329ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART XVI

SPECIAL PROVISIONS RELATING TO CERTAIN CLASSES

330. Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the House of the people:- (1) Seats shall be reserved in the House of the People for-

(a) the Scheduled Castes;

¹[(b) the Scheduled Tribes except the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam; and]

(c) the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam.

(2) The number of seats reserved in any State ²[or Union territory] for the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes under clause (1) shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats allotted to that State ²[or Union territory] in the House of the People as the population of the Scheduled Castes in the State ²[or Union territory]; or of the Scheduled Tribes in the State ²[or Union territory] or part of the State ²[or Union territory], as the case may be, in respect of which seats are so reserved, bears to the total population of the State ²[or Union territory].

³[(3) Notwithstanding anything contained in clause (2), the number of seats reserved in the House of the People for the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam shall bear to the total number of seats allotted to that State a proportion not less than the population of the Scheduled Tribes in the said autonomous districts bears to the total population of the State.]

⁴[*Explanation.*- In this article and in article 332, the expression "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the 1971 census.]

331. Representation of the Anglo-Indian community in the House of the People:- Notwithstanding anything in article 81, the President may, if he is of opinion that the Anglo-Indian community is not adequately represented in the House of the People, nominate not more than two members of that community to the House of the People.

1. Subs. by the Constitution (Fifty-first Amendment) Act, 1984, s. 2, for sub-clause (b), (w.e.f. 16-6-1986).

2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

3. Ins. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s. 3.

4. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 47 (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾಗ - 16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು:-

(1) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ;

¹[(ಬಿ) ಅಸ್ಸಾಂ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು]

(ಸಿ) ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ

- ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ] ದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ] ದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ²[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

³[(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

⁴[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 332ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.]

331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ:- 81ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.

1. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (16.6.1986 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 47ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

332. Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the Legislative Assemblies of the States:- (1) Seats shall be reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, ¹[except the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam],] in the Legislative Assembly of every State ^{3***}.

(2) Seats shall be reserved also for the autonomous districts in the Legislative Assembly of the State of Assam.

(3) The number of seats reserved for the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of any State under clause (1) shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats in the Assembly as the population of the Scheduled Castes in the State or of the Scheduled Tribes in the State or part of the State, as the case may be, in respect of which seats are so reserved, bears to the total population of the State.

⁴[(3A) Notwithstanding anything contained in clause (3), until the taking effect, under article 170, of the re-adjustment, on the basis of the first census after the year 2000, of the number of seats in the Legislative Assemblies of the State of Arunachal Pradesh, Meghalaya, Mizoram and Nagaland, the seats which shall be reserved for the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of any such State shall be,-

- (a) if all the seats in the Legislative Assembly of such State in existence on the date of coming into force of the Constitution (Fifty-seventh Amendment) Act, 1987 (hereafter in this clause referred to as the existing Assembly) are held by members of the Scheduled Tribes, all the seats except one;
- (b) in any other case, such number of seats as bears to the total number of seats, a proportion not less than the number (as on the said date) of members belonging to the Scheduled Tribes in the existing Assembly bears to the total number of seats in the existing Assembly.

⁵[(3B) Notwithstanding anything contained in clause (3), until the re-adjustment, under article 170, takes effect on the basis of the first census after the year 2000, of the number of seats in the Legislative Assembly of the State of Tripura, the seats which shall be reserved for the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly shall be, such number of seats as bears to the total number of seats, a proportion not less than the number, (as on the date of coming into force of the Constitution (Seventy-second Amendment) Act, 1992, of members belonging to the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly in existence on the said date bears to the total number of seats in that Assembly.]

(4) The number of seats reserved for an autonomous district in the Legislative Assembly of the State of Assam shall bear to the total number of seats in that Assembly a proportion not less than the population of the district bears to the total population of the State.

1. Subs. by the Constitution (fifty-first Amendment) Act, 1984, s. 2 for certain words (w.e.f. 16-6-1986).
2. Subs. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s. 4. for certain words.
3. The words and letters" specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956. s. 29 and Sch.
4. Ins. by the Constitution (Fifty-seventh Amendment) Act, 1987, s. 2 (w.e.f. 21-9-1987).
5. Inserted by Constitution (Seventy-second Amendment) Act, 1992.

332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು:-
(1)^{1*} * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ²[³ಅಸ್ಸಾನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ,] ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದು.

(2) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು.

⁴[(3ಎ) 3ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮೇಘಾಲಯ, ಮಿಜೋರಾಂ ಮತ್ತು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನ (ಐವತ್ತೇಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 - ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಸದರಿ ದಿನಾಂಕದಂದು) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದು.

⁵[(3ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲನೆಯ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಪುರಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂವಿಧಾನದ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೇ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992-ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಿದ್ದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇದ್ದವೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಇರತಕ್ಕದು.]

(4) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು. ⁶

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ" ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21.9.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1992ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(5) The constituencies for the seats reserved for any autonomous district of Assam shall not comprise any area outside that district. ^{1***}

(6) No person who is not a member of a Scheduled Tribe of any autonomous district of the State of Assam shall be eligible for election to the Legislative Assembly of the State from any constituency of that district. ^{1***}

333. Representation of the Anglo-Indian community in the Legislative Assemblies of the States:- Notwithstanding anything in article 170, the Governor ^{2***} of a State may, if he is of opinion that the Anglo-Indian community needs representation in the Legislative Assembly of the State and is not adequately represented therein ³[nominate one member of that community to the Assembly].

334. Reservation of seats and special representation to cease after ⁴[Sixty years]:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, the provisions of this Constitution relating to-

- (a) the reservation of seats for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in the House of the People and in the Legislative Assemblies of the States; and
- (b) the representation of the Anglo-Indian community in the House of the People and in the Legislative Assemblies of the States by nomination, shall cease to have effect on the expiration of a period of ⁴[Sixty years] from the commencement of this Constitution:

Provided that nothing in this article shall affect any representation in the House of the People or in the Legislative Assembly of a State until the dissolution of the then existing House or Assembly, as the case may be.

335. Claims of Scheduled Castes and Scheduled Tribes to services and posts:- The claims of the members of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes shall be taken into consideration, consistently with the maintenance of efficiency of administration, in the making of appointments to services and posts in connection with the affairs of the Union or of a State.

⁵[Provided that nothing in this article shall prevent in making of any provision in favour of the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes for relaxation in qualifying marks in any examination or lowering the standards of evaluation, for reservation in matters of promotion to any class or classes of services or posts in connection with the affairs of the Union or of a State.]

336. Special provision for Anglo-Indian community in certain services:- (1) During the first two years after the commencement of this Constitution, appointments of members of the Anglo-Indian community to posts in the railway, customs, postal and telegraph services of the Union shall be made on the same basis as immediately before the fifteenth day of August, 1947.

During every succeeding period of two years, the number of posts reserved for the members of the said community in the said services shall, as nearly as possible, be less by ten percent, than the numbers so reserved during the immediately preceding period of two years:

Provided that at the end of ten years from the commencement of this Constitution all such reservations shall cease.

1. Certain words omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s 71 (w.e.f. 21-1-1972).

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

3. Subs. by the Constitution (Twenty-third Amendment) Act, 1969, s. 4 for "nominate such number of members of the community to the Assembly as he considers appropriate".

4. Subs. by the Constitution (Seventy Ninth Amendment) Act, 1989, s. 2, (w.e.f. 25-1-2000).

5. Ins. by the Constitution (Eighty-Second Amendment) Act, 2000 s.2, (w.e.f. 8.9.2000).

(5) ಆಸ್ತಮ್‌ನ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು 1* * * ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) ಆಸ್ತಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು 1* * * ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ:- 170ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು 2* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ ಅವನು 3[ಆ ಸಮುದಾಯದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.]

334. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ-ಇವು 4[ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ 4[ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇಮಗಳು:- ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು:

3[ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತಾದಾಯಕ ಅಂಕಗಳ ಸಡಿಲಿಕೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಮಾನಕಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ, ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ರೈಲ್ವೆ, ಕಸ್ಟಮ್ಸ್, ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ-ಈ ಸೇವೆಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಅಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೇಕಡಾ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಎಲ್ಲ ಮೀಸಲಾತಿಗಳು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ತಾನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವಂಥ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1999ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 25-1-2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) Nothing in clause (1) shall bar the appointment of members of the Anglo-Indian community to posts other than, or in addition to, those reserved for the community under that clause if such members are found qualified for appointment on merit as compared with the members of other communities.

337. Special Provision with respect to educational grants for the benefit of Anglo-Indian community:- During the first three financial years after the commencement of this Constitution, the same grants, if any, shall be made by the Union and by each State^{1***} for the benefit of the Anglo-Indian community in respect of education as were made in the financial year ending on the thirty-first day of March, 1948.

During every succeeding period of three years the grants may be less by ten percent than those for the immediately preceding period of three years:

Provided that at the end of ten years from the commencement of this Constitution such grants, to the extent to which they are a special concession to the Anglo-Indian community, shall cease:

Provided further that no educational institution shall be entitled to receive any grant under this article unless at least forty percent of the annual admissions therein are made available to members of communities other than the Anglo-Indian community.

²[**338. National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes:-** (1) There shall be a Commission for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes to be known as the National Commission for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

(2) Subject to the provisions of any law made in this behalf by Parliament, the Commission shall consist of a Chairperson, Vice-Chairperson and five other Members and the conditions of service and tenure of office of the Chairperson, Vice-Chairperson and other Members so appointed shall be such as the President may by rule determine.

(3) The Chairperson, Vice-Chairperson and other Members of the Commission shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal.

(4) The Commission shall have the power to regulate its own procedure.

(5) It shall be the duty of the Commission-

- (a) to investigate and monitor all matters relating to the safeguards provided for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes under this Constitution or under any other law for the time being in force or under any order of the Government and to evaluate the working of such safeguards;
- (b) to inquire into specific complaints with respect to the deprivation of rights and safeguards of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes;
- (c) to participate and advise on the planning process of socio-economic development of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes and to evaluate the progress of their development under the Union and any State;
- (d) to present to the President, annually and at such other times as the Commission may deem fit, reports upon the working of those safeguards;

---

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Sixty-fifth Amendment) Act, 1990, s.2(a), (w.e.f. 7-6-1990).

(2) ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವರನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

337. ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದಂಥವೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ದಿನದಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ತ್ರೈವಾರ್ಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ತ್ರೈವಾರ್ಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದ ಅನುದಾನಗಳಿಗಿಂತ ಶೇಕಡ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನುದಾನಗಳು, ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ರಿಯಾಯಿತಿಯಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಶೇಕಡ ನಲವತ್ತರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶಗಳು ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

²[338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ:- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಆಯೋಗವು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಆಯೋಗವು ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಐವರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿ, ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಕೆಳಕಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು;

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೂರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು;

(ಸಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯೋಜನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಂಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು;

(ಡಿ) ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕುರಿತು ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮತ್ತು ಆಯೋಗವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು;

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2 (ಎ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-6-1990ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (e) to make in such reports recommendation as to the measures that should be taken by the Union or any State for the effective implementation of those safeguards and other measures for the protection, welfare and socio-economic development of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes; and
- (f) to discharge such other functions in relation to the protection, welfare and development and advancement of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes as the President may, subject to the provisions of any law made by Parliament, by rule specify.

(6) The President shall cause all such reports to be laid before each House of Parliament along with a memorandum explaining the action taken or proposed to be taken on the recommendations relating to the Union and the reasons for the non-acceptance, if any, of any of such recommendations.

(7) Where any such report, or any part thereof, relates to any matter with which any State Government is concerned, a copy of such report shall be forwarded to the Governor of the State who shall cause it to be laid before the Legislature of the State along with a memorandum explaining the action taken or proposed to be taken on the recommendations relating to the State and the reasons for the non-acceptance, if any, of any of such recommendations.

(8) The Commission shall, while investigating any matter referred to in sub-clause (a) or inquiring into any complaint referred to in sub-clause (b) of clause (5), have all the powers of a civil court trying a suit and in particular in respect of the following matters, namely:-

- (a) summoning and enforcing the attendance of any person from any part of India and examining him on oath;
- (b) requiring the discovery and production of any document;
- (c) receiving evidence on affidavits;
- (d) requisitioning any public record or copy thereof from any court or office;
- (e) issuing commissions for the examination of witnesses and documents;
- (f) any other matter which the President may, by rule, determine.

(9) The Union and every State Government shall consult the Commission on all major policy matters affecting Scheduled Castes and Scheduled Tribes.]

[(10)] In this article, references to the Scheduled Castes and Scheduled Tribes shall be construed as including references to such other backward classes as the President may, on receipt of the report of a Commission appointed under clause (1) of article 340, by order specify and also to the Anglo-Indian community.

339. Control of the Union over the administration of Scheduled Areas and the welfare of Scheduled Tribes:- (1) The President may at any time and shall, at the expiration of ten years from the commencement of this Constitution by order appoint a Commission to report on the administration of the Scheduled Areas and the welfare of the Scheduled Tribes in the State.^{2***}

-
1. Clause (3) renumbered as clause (10) by the Constitution (Sixty-fifth Amendment) Act, 1990, s. 2 (c), 7-6-1990.
  2. The words and letters "specified in Part A and Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

(ಇ) ಆ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇತರ ಕ್ರಮಗಳು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು

(ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಇತರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ನೆರವೇರಿಸುವುದು.

(6) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ಎಲ್ಲಾ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

(7) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ವರದಿಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅವನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

(8) ಆಯೋಗವು, (5)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ದೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವಾಗ, ದಾವೆಯ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಸಮನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಜನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದು;

(ಸಿ) ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು;

(ಇ) ಸಾಕ್ಷಿದಾರರನ್ನು ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಮಿಷನುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದು;

(ಎಫ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(9) ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದು.]

[(10)] ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, 340ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು ನೀಡಿದ ವರದಿಯು ತಲುಪಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು.

339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ * * * ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

1. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಸಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (10)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

The order may define the composition, powers and procedure of the Commission and may contain such incidental or ancillary provisions as the President may consider necessary or desirable.

(2) The executive power of the Union shall extend to the giving of directions to '[a State]' as to the drawing up and execution of schemes specified in the directions to be essential for the welfare of the Scheduled Tribes in the State.

340. Appointment of a Commission to investigate the conditions of backward classes:-

(1) The President may by order appoint a Commission consisting of such persons as he thinks fit to investigate the conditions of socially and educationally backward classes within the territory of India and the difficulties under which they labour and to make recommendations as to the steps that should be taken by the Union or any State to remove such difficulties and to improve their conditions and as to the grants that should be made for the purpose by the Union or any State and the conditions subject to which such grants should be made, and the order appointing such Commission shall define the procedure to be followed by the Commission.

(2) A Commission so appointed shall investigate the matters referred to them and present to the President a report setting out the facts as found by them and making such recommendations as they think proper.

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch, for "any such State".

ಆ ಆದೇಶವು ಅಂಥ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ 'ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ' ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

340. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನೇಮಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು, ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ತನಗೆ ಕಂಡುಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ತಾನು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) The President shall cause a copy of the report so presented together with a memorandum explaining the action taken thereon to be laid before each House of Parliament.

341. Scheduled Castes:- (1) The President ¹[may with respect to any State ²[or Union territory], and where it is a State^{3****} after consultation with the Governor ⁴* * * * thereof] by public notification, ⁵specify the castes, races or tribes or parts of or groups within castes, races or tribes which shall for the purposes of this Constitution be deemed to be Scheduled Castes in relation to that State ²[or Union territory, as the case may be.]

(2) Parliament may by law include in or exclude from the list of Scheduled Castes specified in a notification issued under clause (1) any caste, race or tribe or part of or group within any caste, race or tribe, but save as aforesaid notification issued under the said clause shall not be varied by any subsequent notification.

-
1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 10 for "may, after consultation with the Governor or Rajpramukh of a State".
  2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  3. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  4. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid.*
  5. See the Constitution (Scheduled Castes) Order, 1950 (C.O. 19), the Constitution (Scheduled Castes) (Union Territories) Order, 1951, (C.O. 32), the Constitution (Jammu and Kashmir) Scheduled Castes order, 1956 (C.O. 52), the Constitution (Dadra and Nagar Haveli) Scheduled Castes Order, 1962, (C.O. 64), the Constitution (Pondicherry) Scheduled Castes Order, 1964 (C.O. 68), the Constitution (Goa, Daman and Diu) Scheduled Castes Order, 1968 (C.O. 81) and the Constitution (Sikkim) Scheduled Castes Order, 1978 (C.O. 110).

(3) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾದ ವರದಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಂಡ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ¹[ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ²[ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ³ * * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ⁴ * * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ¹[ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲ ವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ, ಮೂಲ ವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 163ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 19ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ 10ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಹೊಂದಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 1198ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 32ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು 1951ನೆಯ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ) 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 2686(ಎ) ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 52ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ 22ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 64ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1962ನೆಯ ಇಸವಿ ಜೂನ್ 30ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ದ್ರಾವಿಡ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 327ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 68ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1964ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ 5ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಪಾಂಡಿಚೇರಿಯ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1964ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜ ಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 7ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸಿಕ್ಕಿಮ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ. 110).

342. Scheduled Tribes:- (1) The President¹[may with respect to any State²[or Union territory], and where it is a State, ^{3***} after consultation with the Governor^{4***} thereof], by public notification, ⁵specify the tribes or tribal communities or parts of or groups within tribes or tribal communities which shall for the purposes of this Constitution be deemed to be Scheduled Tribes in relation to that State ²[or Union territory, as the case may be].

(2) Parliament may by law include in or exclude from the list of Scheduled Tribes specified in a notification issued under clause (1) any tribe or tribal community or part of or group within any tribe or tribal community, but save as aforesaid a notification issued under the said clause shall not be varied by any subsequent notification.

-
1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 11 for "may, after consultation with the Governor or Rajpramukh of a State".
  2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  3. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by s. 29 and Sch *ibid*.
  4. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid*.
  5. See the Constitution (Scheduled Castes) Order, 1950 (C.O. 19), the Constitution (Scheduled Castes) (Union Territories) Order, 1951, (C.O. 32), the Constitution (Jammu and Kashmir) Scheduled Castes order, 1956 (C.O. 52); the Constitution (Dadra and Nagar Haveli) Scheduled Castes Order, 1956, (C.O. 64), the Constitution (Pondicherry) Scheduled Castes Order, 1964 (C.O. 68), the Constitution (Goa, Daman and Diu) Scheduled Castes Order, 1968 (C.O. 81) and the Constitution (Sikkim) Scheduled Castes Order, 1978 (C.O. 110).

342. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ¹[ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ²[ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಮತ್ತು ಅದು ³ * * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ⁴ * * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ⁵[ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1951 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜ ಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 597ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ.22ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 6ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 1198(ಬಿ) ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ.33ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ) 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 151ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 58ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ 31ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 65ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 30ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರಹವೇಲಿಯ) (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 311ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 78ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಮತ್ತು 1967ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 24ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ) 1967ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 8ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 82ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ, ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ದೀವ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ; ಮತ್ತು

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 641ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 88ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ 23ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸಿಕ್ಕಿಂ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ.110).

PART XVII

OFFICIAL LANGUAGE

CHAPTER I - LANGUAGE OF THE UNION

343. Official language of the Union:- (1) The official language of the Union shall be Hindi in Devanagari script.

The form of numerals to be used for the official purposes of the Union shall be the international form of Indian numerals.

(2) Notwithstanding anything in clause (1), for a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, the English language shall continue to be used for all the official purposes of the Union for which it was being used immediately before such commencement:

Provided that the President may, during the said period, by order¹ authorise the use of the Hindi language in addition to the English language and of the Devanagari form of numerals in addition to the international form of Indian numerals for any of the official purposes of the Union.

(3) Notwithstanding anything in this article, Parliament may by law provide for the use, after the said period of fifteen years, of

- (a) the English language, or
- (b) the Devanagari form of numerals,

for such purposes as may be specified in the law.

344. Commission and Committee of Parliament on official language:- (1) The President shall, at the expiration of five years from the commencement of this Constitution and thereafter at the expiration of ten years from such commencement, by order constitute a Commission which shall consist of a Chairman and such other members representing the different languages specified in the Eighth Schedule as the President may appoint, and the order shall define the procedure to be followed by the Commission.

(2) It shall be the duty of the Commission to make recommendations to the President as to-

- (a) the progressive use of the Hindi language for the official purposes of the Union;
- (b) restrictions on the use of the English language for all or any of the official purposes of the Union;
- (c) the language to be used for all or any of the purposes mentioned in article 348;
- (d) the form of numerals to be used for any one or more specified purposes of the Union;
- (e) any other matter referred to the Commission by the President as regards the official language of the Union and the language for communication between the Union and a State or between one State and another and their use.

(3) In making their recommendations under clause (2), the Commission shall have due regard to the industrial, cultural and scientific advancement of India, and the just claims and the interest of persons belonging to the non-Hindi speaking areas in regard to the public services.

(4) There shall be constituted a Committee consisting of thirty members, of whom twenty shall be members of the House of the People and ten shall be members of the Council of States to be elected respectively by the members of the House of the People and the members of the Council of States in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

---

1. See C.O. 41.

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ-1 ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ:- (1) ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪವು ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರೀ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ತರುವಾಯ-

(ಎ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ ಸಮಿತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು. ಆ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗವು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಸಿ) 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ;

(ಡಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ;

(ಇ) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಔದ್ಯಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸೇವೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನ್ಯಾಯವಾದ ಕ್ಷೇಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಮೂವತ್ತು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಆ ಪೈಕಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಜನ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಇರತಕ್ಕುದು, ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಹತ್ತು ಜನರನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮತದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪಡ್ಡತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) It shall be the duty of the Committee to examine the recommendations of the Commission constituted under clause (1) and to report to the President their opinion thereon.

(6) Notwithstanding anything in article 343, the President may, after consideration of the report referred to in clause (5), issue directions in accordance with the whole or any part of that report.

CHAPTER II - REGIONAL LANGUAGES

345. Official language or languages of a State:- Subject to the provisions of articles 346 and 347, the Legislature of a State may by law adopt any one or more of the languages in use in the State or Hindi as the language or languages to be used for all or any of the official purposes of that State:

Provided that, until the Legislature of the State otherwise provides by law, the English language shall continue to be used for those official purposes within the State for which it was being used immediately before the commencement of this Constitution.

346. Official language for communication between one State and another or between a State and the Union:- The language for the time being authorised for use in the Union for official purposes shall be the official language for communication between one State and another State and between a State and the Union:

Provided that if two or more States agree that the Hindi language should be the official language for communication between such States, that language may be used for such communication.

347. Special provision relating to language spoken by a section of the population of a State:- On a demand being made in that behalf the President may, if he is satisfied that a substantial proportion of the population of a State desire the use of any language spoken by them to be recognised by that State, direct that such language shall also be officially recognised throughout that State or any part thereof for such purpose as he may specify.

CHAPTER III - LANGUAGE OF THE SUPREME COURT, HIGH COURTS, ETC.

348. Language to be used in the Supreme Court and in the High Courts and for Acts, Bills, etc.:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, until Parliament by law otherwise provides-

- (a) all proceedings in the Supreme Court and in every High Court,
- (b) the authoritative texts-
  - (i) of all Bills to be introduced or amendments thereto to be moved in either House of Parliament or in the House or either House of the Legislature of a State,
  - (ii) of all Acts passed by Parliament or the Legislature of a State and of all Ordinances promulgated by the President or the Governor^{1***} of a State, and

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act. 1956, s. 29 and Sch.

(5) ಆ ಸಮಿತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(6) 343ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (5)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಇಡೀ ವರದಿಗನುಸಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕನುಸಾರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು:- 346 ಮತ್ತು 347ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ:-ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ರಾಜಭಾಷೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು, ತಮ್ಮ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯು ರಾಜಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:-ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದಾಯದ ಪ್ರೆಕಿ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನ ತಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂದು, ಆ ಕುರಿತು ಅವರು ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು, ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಭಾಷೆಗೂ ಸಹಾ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು, ವಿಧೇಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ-

(ಎ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು;

(ಬಿ) (i) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧೇಯಕಗಳು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು,

(ii) ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ¹*** ಹೊರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳು, ಮತ್ತು

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(iii) of all orders, rules, regulations and bye-laws issued under this Constitution or under any law made by Parliament or the Legislature of a State,

shall be in the English language.

(2) Notwithstanding anything in sub-clause (a) of clause (1), the Governor^{1***} of a State may, with the previous consent of the President, authorise the use of the Hindi language, or any other language used for any official purposes of the State, in proceedings in the High Court having its principal seat in that State:

Provided that nothing in this clause shall apply to any judgement, decree or order passed or made by such High Court.

(3) Notwithstanding anything in sub-clause (b) of clause (1), where the Legislature of a State has prescribed any language other than the English language for use in Bills introduced in, or Acts passed by, the Legislature of the State or in Ordinances promulgated by the Governor^{1***} of the State or in any order, rule, regulation or bye-law referred to in paragraph (iii) of that sub-clause, a translation of the same in the English language published under the authority of the Governor^{1***} of the State in the Official Gazette of that State shall be deemed to be the authoritative text thereof in the English language under this article.

349. Special procedure for enactment of certain laws relating to language:- During the period of fifteen years from the commencement of this Constitution, no Bill or amendment making provision for the language to be used for any of the purposes mentioned in clause (1) of article 348 shall be introduced or moved in either House of Parliament without the previous sanction of the President, and the President shall not give his sanction to the introduction of any such Bill or the moving of any such amendment except after he has taken into consideration the recommendations of the Commission constituted under clause (1) of article 344, and the report of the Committee constituted under clause (4) of that article.

CHAPTER IV - SPECIAL DIRECTIVES

350. Language to be used in representations for redress of grievances:- Every person shall be entitled to submit a representation for the redress of any grievance to any officer or authority of the Union or a State in any of the languages used in the Union or in the State, as the case may be.

²[350A. Facilities for instruction in mother-tongue at primary stage:- It shall be the endeavour of every State and of every local authority within the State to provide adequate facilities for instruction in the mother-tongue at the primary stage of education to children belonging to linguistic minority groups; and the President may issue such directions to any State as he considers necessary or proper for securing the provision of such facilities.

---

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 21.

(iii) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಆದೇಶಗಳು, ನಿಯಮಗಳು, ವಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಉಪವಿಧಿಗಳು

- ಇವುಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹಾರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಉಪಖಂಡದ (iii)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ, ನಿಯಮದಲ್ಲಿ, ವಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಪವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅದರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರವು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, 344ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತರಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ-4 ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಯಾವುದೇ ಕುಂದುಕೊರತೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

[350ಎ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು:- ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

350B. Special Officer for linguistic minorities:- (1) There shall be a special officer for linguistic minorities to be appointed by the President.

(2) It shall be the duty of the special officer to investigate all matters relating to the safeguards provided for linguistic minorities under this Constitution and report to the President upon those matters at such intervals as the President may direct, and the President shall cause all such reports to be laid before each House of Parliament, and sent to the Governments of the States concerned.]

351. Directive for development of the Hindi language:- It shall be the duty of the Union to promote the spread of the Hindi language, to develop it so that it may serve as a medium of expression for all the elements of the composite culture of India and to secure its enrichment by assimilating without interfering with its genius, the forms, style and expressions used in Hindustani and in the other languages of India specified in the Eighth Schedule, and by drawing wherever necessary or desirable, for its vocabulary, primarily on Sanskrit and secondarily on other languages.

350ಬಿ. ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ:- (1) ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ, ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಂತರಾವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ:- ಭಾರತದ ಸಂಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡ್ಯಮವಾಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬಾರದಂತೆ ಹಿಂದಾಸ್ಥಾನಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿರುವ ರೂಪಗಳು, ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಏಕರೂಪಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅದರ ಶಬ್ದಭಂಡಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಉನ್ನತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

PART XVIII

EMERGENCY PROVISIONS

352. Proclamation of Emergency:- (1) If the President is satisfied that a grave emergency exists whereby the security of India or of any part of the territory thereof is threatened, whether by war or external aggression or ¹[armed rebellion], he may, by Proclamation, make a declaration to that effect ²[in respect of the whole of India or of such part of the territory thereof as may be specified in the Proclamation].

³[*Explanation-* A Proclamation of Emergency declaring that the security of India or any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression or by armed rebellion may be made before the actual occurrence of war or of any such aggression or rebellion, if the President is satisfied that there is imminent danger thereof.]

⁴(2) A Proclamation issued under clause (1) may be varied or revoked by a subsequent Proclamation.

(3) The President shall not issue a Proclamation under clause (1), or a Proclamation varying such Proclamation unless the decision of the Union Cabinet (that is to say, the Council consisting of the Prime Minister and other Ministers of Cabinet rank appointed under article 75) that such a Proclamation may be issued has been communicated to him in writing.]

(4) Every Proclamation issued under this article shall be laid before each House of Parliament and shall, except where it is a Proclamation revoking a previous Proclamation, cease to operate at the expiration of one month unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation (not being a Proclamation revoking a previous Proclamation) is issued at a time when the House of the People has been dissolved, or the dissolution of the House of the People takes place during the period of one month referred to in this clause, and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution, unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(5) A Proclamation so approved shall, unless revoked, cease to operate on the expiration of a period of six months from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (4):

-
1. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.37 "internal disturbance" (w.e.f. 20-6-1979).
  2. Inserted by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.48, (w.e.f. 3-1-1977).
  3. Inserted by the Constitution (Forty-Fourth Amendment) Act, 1978, s.37 (w.e.f. 20-6-1979).
  4. Substituted by s.37, *ibid*, for cls. (2), (2A) and (3). (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ:- (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ¹[ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯಿಂದಾಗಲೀ] ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ²[ಇಡೀ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ] ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

³[ವಿವರಣೆ:- ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯಿಂದ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ದಂಗೆಯು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಘಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯೆಂದು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.]

⁴[(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು (ಎಂದರೆ 75ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಂಪುಟ ದರ್ಜೆಯ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ) ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತನಗೆ ಬರಹದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ ಹೊರತು, ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡು ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು, (ಅದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದು) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯು ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ, ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಅಂತರಿಕ ಅಶಾಂತಿಯಿಂದ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತ ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 48ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 2, 2(ಎ) ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such a Proclamation is passed by both Houses of Parliament the Proclamation shall, unless revoked, continue in force for a further period of six months from the date on which it would otherwise have ceased to operate under this clause:

Provided further that if the dissolution of the House of the People takes place during any such period of six months and a resolution approving the continuance in force of such Proclamation has been passed by the Council of States but no resolution with respect to the continuance in force of such Proclamation has been passed by the House of the people during the said period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days, a resolution approving the continuance in force of the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(6) For the purposes of clauses (4) and (5), a resolution may be passed by either House of Parliament only by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting.

(7) Notwithstanding anything contained in the foregoing clauses, the President shall revoke a Proclamation issued under clause (1) or a Proclamation varying such Proclamation if the House of the People passes a resolution disapproving, or, as the case may be, disapproving the continuance in force of, such Proclamation.

(8) Where a notice in writing signed by not less than one-tenth of the total number of members of the House of the People has been given, of their intention to move a resolution for disapproving, or, as the case may be, for disapproving the continuance in force of, a Proclamation issued under clause (1) or a Proclamation varying such Proclamation,-

(a) to the Speaker, if the House is in session; or

(b) to the President, if the House is not in session;

a special sitting of the House shall be held within fourteen days from the date on which such notice is received by the Speaker, or, as the case may be, by the President, for the purpose of considering such resolution.]

[²(9)] The Power conferred on the President by this article shall include the power to issue different Proclamations on different grounds, being war or external aggression or ³[armed rebellion] or imminent danger of war or external aggression or ³[armed rebellion], whether or not there is a Proclamation already issued by the President under clause (1) and such Proclamation is in operation.

4 * * * *

1. Ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) act, 1975, s. 5 (retrospectively).

2. Cl. (4) re-numbered as cl. (9) by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 37, (w.e.f. 20-6-1979).

3. Subs. by s. 37, ibid., for "Internal disturbance" (w.e.f. 20-6-1979).

4. Cl. (5) omitted by s. 37, ibid. (w.e.f. 20-6-1979).

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಸಹ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(6) (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (5)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತನೀಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

(7) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1) ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(8) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸಲಾದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಆಶಯದ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಹತ್ತನೇ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಲಿಖಿತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು,-

(ಎ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ

-ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಯು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಉಪವೇಶನವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದು.]

¹[(9) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ ²[ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ಅಥವಾ ³[ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಆಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

4 * * * * *

1. 4ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ (ಪೂರ್ವಾಸ್ಥೆಯಾಗಿ).
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (4)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ (9) ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆಂತರಿಕ ಅಶಾಂತಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

353. Effect of Proclamation of Emergency:- While a Proclamation of Emergency is in operation, then -

- (a) notwithstanding any thing in this Constitution, the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to any State as to the manner in which the executive power thereof is to be exercised;
- (b) the power of Parliament to make Laws with respect to any matter shall include power to make laws conferring powers and imposing duties, or authorising the conferring of powers and the imposition of duties, upon the Union or Officers and authorities of the Union as respects that matter, notwithstanding that it is one which is not enumerated in the Union List:

[Provided that where a Proclamation of Emergency is in Operation only in any part of the territory of India,-

- (i) the executive power of the Union to give directions under clause (a), and
- (ii) the power of Parliament to make Laws under clause (b),

shall also extend to any State other than a State in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is in operation if and in so far as the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in Operation.]

354. Application of Provisions relating to Distribution of revenues while a Proclamation of Emergency is in Operation:- (1) The President may, while a Proclamation of Emergency is in operation, by order direct that all or any of the provisions of articles 268 to 279 shall for such period, not extending in any case beyond the expiration of the financial year in which such Proclamation ceases to operate, as may be specified in the order, have effect subject to such exceptions or modifications as he thinks fit.

(2) Every order made under clause (1) shall, as soon as may be after it is made, be laid before each House of Parliament.

355. Duty of the Union to protect States against external aggression and internal disturbance:- It shall be the duty of the Union to Protect every State against external aggression and internal disturbance and to ensure that the Government of every State is carried on in accordance with the provisions of this Constitution.

356. Provisions in case of failure of Constitutional machinery in States:- (1) If the President on receipt of a report from the Governor^{2***} of a State or otherwise, is satisfied that a situation as arisen in which the Government of the State cannot be carried on in accordance with the provisions of this Constitution, the President may by Proclamation-

- (a) assume to himself all or any of the functions of the Government of the State and all or any of the powers vested in or exercisable by the Governor^{2***} or anybody or authority in the State other than the Legislature of the State;

1. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 49 (w.e.f. 3-1-1977).

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

353. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ:- ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದು:

[ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ,-

(i) (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಮತ್ತು

(ii) (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು

-ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಉಂಟಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದು.]

354. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ:- (1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಅಂಥ ಅವಧಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು 268ರಿಂದ 279ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದಿಡತಕ್ಕದು.

355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ 2* * *ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ 2* * * ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 49ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (b) declare that the powers of the Legislature of the State shall be exercisable by or under the Authority of Parliament;
- (c) make such incidental and consequential provisions as appear to the President to be necessary or desirable for giving effect to the objects of the Proclamation, including provisions for suspending in whole or in part the operation of any provisions of this Constitution relating to any body or authority in the State:

Provided that nothing in this clause shall authorise the President to assume to himself any of the powers vested in or exercisable by a High Court, or to suspend in whole or in part the operation of any provision of this Constitution relating to High Courts.

(2) Any such Proclamation may be revoked or varied by a subsequent Proclamation.

(3) Every Proclamation under this article shall be laid before each House of Parliament and shall, except where it is a Proclamation revoking a previous Proclamation cease to operate at the expiration of two months unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation (not being a Proclamation revoking a previous Proclamation) is issued at a time when the House of the People is dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in this clause, and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(4) A Proclamation so approved shall, unless revoked, cease to operate on the expiration of a period of ¹[six months from the date of issue of the Proclamation]:

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such a Proclamation is passed by both Houses of Parliament, the Proclamation shall, unless revoked, continue in force for a further period of ²[six months] from the date on which under this clause it would otherwise have ceased to operate, but no such Proclamation shall in any case remain in force for more than three years:

Provided further that if the dissolution of the House of the People takes place during any such period of ²[six months] and a resolution approving the continuance in force of such Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to the continuance in force of such Proclamation has been passed by the House of the People during the said period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the continuance in force of the Proclamation has been also passed by the House of the People:

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.38; for "one year from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (3)" (w.e.f.20-6-1979). The words, "one year" were subs. for the original words "six months" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976; s.50 (w.e.f. 3-1-1977).
  2. Subs. by the Constitution (fourty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 38, for "one year" (w.e.f.20-6-1979). The words, "one year" were subs. for the original words "six months" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s 50 (w.e.f. 3-1-1977).

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ತದನಂತರದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು (ಅದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯು ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, '[ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಅದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ '[ಆರು ತಿಂಗಳ] ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ '[ಆರು ತಿಂಗಳ] ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯೂ ಸಹ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "(3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಅನುಮೋದಿತವಾದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.06.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ತಿಂಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.6.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ತಿಂಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

¹[Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 11th day of May, 1987 with respect to the State of Punjab, the reference in the first proviso to this clause to "three years" shall be construed as a reference to ²[Five years].

³(5). Notwithstanding anything contained in clause (4), a resolution with respect to the continuance in force of a Proclamation approved under clause (3) for any period beyond the expiration of one year from the date of issue of such Proclamation shall not be passed by either House of Parliament unless-

- (a) a Proclamation of Emergency is in operation, in the whole of India or, as the case may be, in the whole or any part of the State, at the time of the passing of such resolution, and
- (b) the Election Commission certifies that the continuance in force of the Proclamation approved under the clause (3) during the period specified in such resolution is necessary on account of difficulties in holding general elections to the Legislative Assembly of the State Concerned:]

⁴[Provided that nothing in this Clause shall apply to the Proclamation issued under clause (1) on the 11th day of May, 1987 with respect to the State of Punjab.]

357. Exercise of legislative powers under Proclamation issued under article 356:-

(1) Where by a Proclamation issued under clause (1) of article 356, it has been declared that the powers of the Legislature of the State shall be exercisable by or under the authority of Parliament, it shall be competent-

- (a) for Parliament to confer on the President the power of the Legislature of the State to make Laws, and to authorise the President to delegate, subject to such conditions as he may think fit to impose, the power so conferred to any other authority to be specified by him in that behalf;
- (b) for Parliament, or for the President or other authority in whom such power to make laws is vested under sub-clause (a), to make laws conferring powers and imposing duties, or authorising the conferring of powers and the imposition of duties, upon the Union or officers and authorities thereof;
- (c) for the President to authorise when the House of the People is not in session expenditure from the Consolidated Fund of the State pending the sanction of such expenditure by Parliament.

-
1. Inserted by the Constitution (Sixty-fourth Amendment) Act, 1990, s. 2(a) (w.e.f. 16-4-1990).
  2. For the words "three years and six months" the words "four years" subs. by the Constitution (Sixty-Seventh Amendment) Act, 1990, s.2 (w.e.f. 4-10-1990), and for the words "four years" the words "Five years" Substituted by the Constitution (Sixty-eighth Amendment) Act, 1991 s.2 (w.e.f. 12-3-1991).
  3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 38, for cl. (5) (w.e.f. 14-6-1979). cl.(5) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.6 (retrospectively).
  4. Proviso subs. by the Constitution (Fifty ninth Amendment) Act, 1988, s.2, Omitted by the Constitution (Sixty-third Amendment) Act, 1989, s.2, (w.e.f. 6-1-1990) and similar proviso inserted by the Constitution (Sixty-fourth Amendment) Act, 1990, s.2 (b), (w.e.f. 16-4-1990).

¹[ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಜಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ²[“ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ”] ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.]

³(5) (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಯಾವ ಸದನವೇ ಆಗಲಿ-

- (ಎ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇಡೀ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಂದರೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

⁴[ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಜಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೋಷಣೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

357. 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನು ರಚನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ವಿಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವನು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಇತರ ಯಾವನೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಚನಾ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾರಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಂಜೂರಾತಿ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1991ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಐದು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 256ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (8)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
4. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) Any law made in exercise of the Power of the Legislature of the State by Parliament or the President or other Authority referred to in sub-clause (a) of clause (1) which Parliament or the President or such other authority would not, but for the issue of a Proclamation under article 356, have been competent to make shall, after the Proclamation has ceased to operate, continue in force until altered or repealed or amended by a competent Legislature or other Authority.]

358. Suspension of provisions of article 19 during emergencies:- ²[(1)] ³[While a Proclamation of Emergency declaring that the security of India or any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression is in operation], nothing in article 19 shall restrict the Power of the State as defined in Part III to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the Proclamation ceases to operate, except as respect things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect:

⁴[Provided that ⁵[where such Proclamation of Emergency] is in operation only in any part of the territory of India, any such law may be made, or any such executive action may be taken, under this article in relation to or in any State or Union Territory in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is not in operation, if and in so far as the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation.

⁶[(2) Nothing in clause (1) shall apply-

- (a) to any law which does not contain a recital to the effect that such law is in relation to the Proclamation of Emergency in operation when it is made; or
- (b) to any executive action taken otherwise than under a law containing such a recital.]

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 51, for cl. (2) (w.e.f. 3-1-1977).
  2. Art. 358 re-numbered as cl.(1) thereof by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.39 (w.e.f. 20-6-1979).
  3. Subs. by s.39, *ibid.*, for "While a Proclamation of Emergency is in Operation" (w.e.f. 20-6-1979).
  4. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 52 (w.e.f. 3-1-1977).
  5. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 39, for "where a Proclamation of Emergency" (w.e.f. 20-6-1979).
  6. Ins: by s. 39, *ibid.*, (w.e.f. 20-6-1979).

[2] ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಸಕ್ಷಮವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.]

358. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು:- ²[(1)] ³[ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ] ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 3ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

⁴[ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ⁵[ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು] ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.]

⁶[2] (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ -ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 51ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ: 3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 358ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅದರ (1)ನೆಯ ಖಂಡವೆಂದು (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನಃಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 52ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

359. Suspension of the enforcement of the rights conferred by Part III during emergencies:- (1) Where a Proclamation of emergency is in operation, the President may by order declare that the rights to move any court for the enforcement of such of ¹[the rights conferred by Part III (except articles 20 and 21)] as may be mentioned in the order and all proceedings pending in any court for the enforcement of the rights so mentioned shall remain suspended for the period during which the Proclamation is in force or for such shorter period as may be specified in the order.

²[(1A) While an order made under clause (1) mentioning any of ¹[the rights conferred by Part III (except articles 20 and 21)] is in operation, nothing in that part conferring those rights shall restrict the power of the State as defined in the said Part to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that Part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the order aforesaid ceases to operate, except as respects things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect:

³[Provided that where a Proclamation of Emergency is in operation only in any part of the territory of India, any such law may be made, or any such executive action may be taken, under this article in relation to or in any State or Union territory in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is not in operation, if and in so far as the security of India or any part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation.]

⁴[(1B) Nothing in clause (1A) shall apply-

- (a) to any law which does not contain a recital to the effect that such law is in relation to the Proclamation of Emergency in operation when it is made; or
- (b) to any executive action taken otherwise than under a law containing such a recital.

(2) An order made as aforesaid may extend to the whole or any part of the territory of India:

⁵[Provided that where a Proclamation of Emergency is in operation only in a part of the territory of India, any such order shall not extend to any other part of the territory of India unless the President, being satisfied that the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation, considers such extension to be necessary.]

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.40 for "the rights conferred by Part III" (w.e.f. 20-6-1979).
  2. Ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s. 7 (retrospectively).
  3. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 53 (w.e.f. 3-1-1977).
  4. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.40 (w.e.f. 20-6-1979).
  5. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s.53 (w.e.f. 3-1-1977).

359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅಮಾನತು:-

(1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ¹[3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪೈಕಿ (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಣೆಗಳು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

²[(1ಎ) ¹[3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ನಮೂದಿಸಿ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

³[ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.]

⁴[(1ಬಿ) (1ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ -ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವು ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು:

³[ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಥ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪೈಕಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪೂರ್ವಾಸ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) Every order made under clause (1) shall, as soon as may be after it is made, be laid before each House of Parliament,

359A. * * * *

360. Provisions as to financial emergency:-(1) If the President is satisfied that a situation has arisen whereby the financial stability or credit of India or of any part of the territory thereof is threatened, he may by a Proclamation make a declaration to that effect.

²(2) A Proclamation issued under clause (1)-

- (a) may be revoked or varied by a subsequent Proclamation;
- (b) shall be laid before each House of Parliament;
- (c) shall cease to operate at the expiration of two months, unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation is issued at a time when the House of the People has been dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in the sub-clause (c), and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.]

(3) During the period any such Proclamation as is mentioned in clause (1) is in operation, the executive authority of the Union shall extend to the giving of directions to any State to observe such canons of financial propriety as may be specified in the directions, and to the giving of such other directions as the President may deem necessary and adequate for the purpose.

(4) Notwithstanding anything in this Constitution-

- (a) any such direction may include-
  - (i) a provision requiring the reduction of salaries and allowances of all or any class of persons serving in connection with the affairs of a State;
  - (ii) a provision requiring all Money Bills or other Bills to which the provisions of article 207 apply to be reserved for the consideration of the President after they are passed by the Legislature of the State;
- (b) it shall be competent for the President during the period any Proclamation issued under this article is in operation to issue directions for the reduction of salaries and allowances of all or any class of persons serving in connection with the affairs of the Union including the judges of the Supreme Court and the High Courts.

3 * * * *

-
1. Art.359 A omitted by the Constitution (Sixty-third Amendment) Act, 1989 (w.e.f. 6-1-1990).
  2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 41, for cl. (2) (w.e.f. 20-6-1979).
  3. Cl. (5) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s. 8 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 41 (w.e.f. 20-6-1979).

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು.

359ಎ. * * * *

360. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಅಥವಾ ಪತ್ತಿಗೆ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

2[(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು-

(ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯು (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಾ ಆ ಉದ್ದೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.]

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಣಕಾಸಿನ ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಪಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

(ಎ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವು-

(i) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು;

(ii) ಎಲ್ಲ ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ 207ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ತರುವಾಯ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು

- ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು;

(ಬಿ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

3 * * * *

1. 1989ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 359ಎ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು (6-1-90ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (5)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART XIX

MISCELLANEOUS

361. Protection of President and Governors and Rajpramukhs:- (1) The President, or the Governor or Rajpramukh of a State, shall not be answerable to any court for the exercise and performance of the powers and duties of his office or for any act done or purporting to be done by him in the exercise and performance of those powers and duties:

Provided that the conduct of the President may be brought under review by any court, tribunal or body appointed or designated by either House of Parliament for the investigation of a charge under article 61:

Provided further that nothing in this clause shall be construed as restricting the right of any person to bring appropriate proceedings against the Government of India or the Government of a State.

(2) No criminal proceedings whatsoever shall be instituted or continued against the President, or the Governor ^{1* * *} of a State, in any court during his term of office.

(3) No Process for the arrest or imprisonment of the President, or the Governor ^{1* * *} of a State, shall issue from any court during his term of office.

(4) No civil proceedings in which relief is claimed against the President or the Governor ^{1***} of a State, shall be instituted during his term of office in any court in respect of any act done or purporting to be done by him in his personal capacity, whether before or after he entered upon his office as President, or as Governor ^{1* * *} of such State, until the expiration of two months next after notice in writing has been delivered to the President or the Governor ^{1* * *} as the case may be, or left at his office stating the nature of the proceedings, the cause of action therefore, the name, description and place of residence of the party by whom such proceedings are to be instituted and the relief which he claims.

²[361A. Protection of publication of proceedings of Parliament and State Legislatures:- (1) No person shall be liable to any proceedings, civil or criminal, in any court in respect of the publication in a newspaper of a substantially true report of any proceedings of either House of Parliament or the Legislative Assembly, or, as the case may be, either House of the Legislature, of a State, unless the publication is proved to have been made with malice:

Provided that nothing in this clause shall apply to the publication of any report of the proceedings of a secret sitting of either House of Parliament or the Legislative Assembly, or, as the case may be, either House of the Legislature, of a State.

(2) Clause (1) shall apply in relation to reports or matters broadcast by means of wireless telegraphy as part of any programme or service provided by means of a broadcasting station as it applies in relation to reports or matters published in a newspaper.

Explanation.- In this article, "newspaper" includes a news agency report containing material for publication in a newspaper.]

-
1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.42 (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೀರ್ಣ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು ತನ್ನ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವರ್ತನೆಯು, 61ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಆರೋಪದ ತನಿಖೆಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸದನದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಪುನರವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಲು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ * * * ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೂಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಮುಂದುವರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ * * * ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ * * * ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅವನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ * * * ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಕಾರಣ, ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೂಡುವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ಹೆಸರು, ವರ್ಣನೆ, ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವ ಪರಿಹಾರ ಇವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟೀಸನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ * * * ತಲುಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅಥವಾ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅನಂತರ, ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಹೂಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[361ಎ. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ದ್ವೇಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ರಹಸ್ಯ ಉಪವೇಶನದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (1)ನೆಯ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ, ವೈರ್‌ಲೆಸ್ ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ ವರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ 'ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಾರ್ತಾ ಏಜೆನ್ಸಿಯ ವರದಿಯೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

362. [Rights and Privileges of Rulers of Indian States.] Rep. by the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, s. 2.

363. Bar to interference by courts in disputes arising out of certain treaties, agreements, etc.:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution but subject to the provisions of article 143, neither the Supreme Court nor any other Court shall have jurisdiction in any dispute arising out of any provision of a treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument which was entered into or executed before the commencement of this Constitution by any Ruler of an Indian State and to which the Government of the Dominion of India or any of its predecessor Governments was a party and which has or has been continued in operation after such commencement, or in any dispute in respect of any right accruing under or any liability or obligation arising out of any of the provisions of this Constitution relating to any such treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument.

(2) In this article-

- (a) "Indian State" means any territory recognised before the commencement of this Constitution by His Majesty or the Government of the Dominion of India as being such a State; and
- (b) "Ruler" includes the Prince, Chief or other person recognised before such commencement by His Majesty or the Government of Dominion of India as the Ruler of any Indian State.

[363A. Recognition granted to Rulers of Indian States to cease and privy purses to be abolished:- Notwithstanding any thing in this Constitution or in any law for the time being in force-

- (a) the Prince, Chief or other person who, at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, was recognised by the President as the Ruler of an Indian State or any person who, at any time before such commencement, was recognised by the President as the successor of such Ruler shall, on and from such commencement, cease to be recognised as such Ruler or the successor of such Ruler;
- (b) on and from the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, privy purse is abolished and all rights, liabilities and obligations in respect of privy purse are extinguished and accordingly the Ruler or, as the case may be, the successor of such Ruler, referred to in clause (a) or any other person shall not be paid any sum as privy purse.]

364. Special provisions as to major ports and aerodromes:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may by public notification direct that as from such date as may be specified in the notification-

- (a) any law made by Parliament or by the Legislature of a State shall not apply to any major port or aerodrome or shall apply thereto subject to such exceptions or modifications as may be specified in the notification, or

362. [ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರುಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳು] 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆದರೆ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನು ಯಾವ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿತ್ತೋ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆದಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದರ ಜಾರಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಒದಗಿಬರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

- (ಎ) "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) "ರಾಜ" ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

[363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧನಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

- (ಎ) 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು;
- (ಬಿ) 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ರಾಜಧನವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಜಧನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಹೊಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾರೇ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ರಾಜಧನವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ-

- (ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಅಥವಾ

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) any existing law shall cease to have effect in any major port or a aerodrome except as respects things done or omitted to be done before the said date, or shall in its application to such port or aerodrome have effect subject to such exceptions or modifications as may be specified in the notification.

(2) In this article-

- (a) "major port" means a port declared to be a major port by or under any law made by Parliament or any existing law and includes all areas for the time being included within the limits of such port;
- (b) "aerodrome" means aerodrome as defined for the purposes of the enactments relating to airways, aircraft and air navigation.

365. Effect of failure to comply with, or to give effect to, directions given by the Union:-

Where any State has failed to comply with, or to give effect to, any directions given in the exercise of the executive power of the Union under any of the provisions of this Constitution, it shall be lawful for the President to hold that a situation has arisen in which the Government of the State cannot be carried on in accordance with the provisions of this Constitution.

366. Definitions:- In this Constitution, unless the context otherwise requires, the following expressions have the meanings hereby respectively assigned to them, that is to say-

(1) "agricultural income" means agricultural income as defined for the purposes of the enactments relating to Indian Income-Tax ;

(2) "an Anglo-Indian" means a person whose father or any of whose other male progenitors in the male line is or was of European descent but who is domiciled within the territory of India and is or was born within such territory of parents habitually resident therein and not established there for temporary purposes only;

(3) "article" means an article of this Constitution;

(4) "borrow" includes the raising of money by the grant of annuities, and 'loan' shall be construed accordingly;

1 * * * * *

(5) "clause" means a clause of the article in which the expression occurs;

(6) "corporation tax" means any tax on income, so far as that tax is payable by companies and is a tax in the case of which the following conditions are fulfilled:-

- (a) that is not chargeable in respect of agricultural income;
- (b) that no deduction in respect of the tax paid by companies is, by any enactments which may apply to the tax, authorised to be made from dividends payable by the companies to individuals;

---

1. Cl. (4A) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 54 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s. 11 (w.e.f. 3-4-1978).

(ಬಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸದರಿ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿನ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಥ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು

- ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(ಎ) "ದೊಡ್ಡ ಬಂದರು" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಂದರು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಂದರಿನ ಪರಿಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) "ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ" ಎಂದರೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು, ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ.

365. ಒಕ್ಕೂಟವು ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ತಪ್ಪಿದುದರ ಪರಿಣಾಮ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಶಕ್ತವಿಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾವಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

366. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ; ಎಂದರೆ:-

(1) "ಕೃಷಿ ವರಮಾನ" ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದ ಕೃಷಿ ವರಮಾನ;

(2) "ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್" ಎಂದರೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪಿತೃಪರಂಪರೆಯ ಇತರ ಪೂರ್ವಜಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಯೂರೋಪೀಯ ಸಂತತಿಯವನಾಗಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಆಗಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಅಧಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವನೋ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೆಲೆಸಿರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಪಡೆದಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(3) "ಅನುಚ್ಛೇದ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ಅನುಚ್ಛೇದ;

(4) "ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾಶನಗಳ ಅನುದಾನದ ಮೂಲಕ ಹಣದ ಸಾಲ ಎತ್ತುವುದು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು "ಸಾಲ" ಎಂಬುದನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

* * * * *

(5) "ಖಂಡ" ಎಂದರೆ ಯಾವ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಆ ಪದವು ಬಂದಿದೆಯೋ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಖಂಡ;

(6) "ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ" ಎಂದರೆ ವರಮಾನದ ಮೇಲೆ ಕಂಪನಿಗಳು ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಷರತ್ತುಗಳು ಪೂರೈಸುವಂಥವುಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ:-

(ಎ) ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ವರಮಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರಬಾರದು;

(ಬಿ) ಕಂಪನಿಗಳು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ತೆರಿಗೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿಗಳ ಮೂಲಕ, ಕಂಪನಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಲಾಭಾಂಶಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಳೆತವನ್ನು ಅಧಿಕ್ರತಗೊಳಿಸಿರಬಾರದು;

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಖಂಡ (4ಎ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-4-1978ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (c) that no provision exists for taking the tax so paid into account in computing for the purposes of Indian income-tax the total income of individuals receiving such dividends, or in computing the Indian income-tax payable by, or refundable to, such individuals;
- (7) "corresponding Province", "corresponding Indian State" or "corresponding State" means in cases of doubt such Province, Indian State or State as may be determined by the President to be the corresponding Province, the corresponding Indian State or the corresponding State, as the case may be, for the particular purpose in question;
- (8) "debt" includes any liability in respect of any obligation to repay capital sums by way of annuities and any liability under any guarantee, and "debt charges" shall be construed accordingly;
- (9) "estate duty" means a duty to be assessed on or by reference to the principal value, ascertained in accordance with such rules as may be prescribed by or under laws made by Parliament or the Legislature of a State relating to the duty, of all property passing upon death or deemed, under the provisions of the said laws, so to pass;
- (10) "existing law" means any law, Ordinance, order, bye-law, rule or regulation passed or made before the commencement of this Constitution by any Legislature, authority or person having power to make such a law, Ordinance, order, bye-law, rule or regulation;
- (11) "Federal Court" means the Federal Court constituted under the Government of India Act, 1935;
- (12) "goods" includes all materials, commodities and articles;
- (13) "guarantee" includes any obligation undertaken before the commencement of this Constitution to make payments in the event of the profits of an undertaking falling short of a specified amount;
- (14) "High Court" means any court which is deemed for the purposes of this Constitution to be a High court for any State and includes-
- (a) any court in the territory of India constituted or reconstituted under this Constitution as a High Court, and
  - (b) any other court in the territory of India which may be declared by Parliament by law to be a High Court for all or any of the purposes of this Constitution;
- (15) "Indian State" means any territory which the Government of the Dominion of India recognised as such a State;
- (16) "Part" means a Part of this Constitution;
- (17) "pension" means a pension, whether Contributory or not, of any kind whatsoever payable to or in respect of any person, and includes retired pay so payable, a gratuity so payable and any sum or sums so payable by way of the return, with or without interest thereon or any other addition thereto, of subscriptions to a provident fund;
- (18) "Proclamation of Emergency" means a Proclamation issued under clause (1) of article 352;
- (19) "public notification" means a notification in the Gazette of India, or, as the case may be, the Official Gazette of a State;

(ಸಿ) ಅಂಥ ಲಾಭಾಂಶಗಳನ್ನು, ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಆದಾಯವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಪಬಂಧವೂ ಇರಬಾರದು;

(7) "ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ", "ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಅಥವಾ "ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ ಸಂದೇಹ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ;

(8) "ಋಣ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಮೂಲಧನದ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ವರ್ಷಾಶನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮರು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಖಾತರಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಇರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು 'ಋಣಭಾರ'ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(9) "ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ" ಎಂದರೆ ಆ ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಪತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಮರಣಾನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದರಿಸಲಾದ ಸುಂಕ;

(10) "ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು" ಎಂದರೆ ಕಾನೂನು, ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದಂಥ ಅಥವಾ ರಚಿಸಿದಂಥ ಕಾನೂನು; ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ;

(11) "ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ;

(12) "ಸರಕು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;

(13) "ಖಾತರಿ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯಮದ ಲಾಭಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(14) "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಘಟಿತವಾದ ಅಥವಾ ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು - ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(15) "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ;

(16) "ಭಾಗ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಗ;

(17) "ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ" ಎಂದರೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಂತಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ; ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಸೇವಾನಿವೃತ್ತಿವೇತನ, ಉಪದಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಂತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿ ರಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸೇರ್ಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ವಾಪಸಾತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತ ಅಥವಾ ಮೊತ್ತಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;

(18) "ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ" ಎಂದರೆ 352ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆ;

(19) "ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆ" ಎಂದರೆ ಭಾರತದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧಿಸೂಚನೆ;

(20) "railway" does not include-

- (a) a tramway wholly within a municipal area, or
- (b) any other line of communication wholly situated in one State and declared by Parliament by law not to be a railway;

1 * * * * *

²[(22) "Ruler" means the Prince, Chief or other person who, at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, was recognised by the President as the Ruler of an Indian State or any person who, at any time before such commencement, was recognised by the President as the successor of such ruler;]

(23) "Schedule" means a Schedule to this Constitution;

(24) "Scheduled Castes" means such castes, races or tribes or parts of or groups within such castes, races or tribes as are deemed under article 341 to be Scheduled Castes for the purposes of this Constitution;

(25) "Scheduled Tribes" means such tribes or tribal communities or parts of or groups within such tribes or tribal communities as are deemed under article 342 to be Scheduled Tribes for the purposes of this Constitution;

(26) "securities" includes stock;

3 * * * * *

(27) "sub-clause" means a sub-clause of the clause in which the expression occurs ;

(28) "taxation" includes the imposition of any tax or impost, whether general or local or special, and "tax" shall be construed accordingly;

(29) "tax on income" includes a tax in the nature of an excess profits tax;

⁴[(29A) "tax on the sale or purchase of goods" includes-

- (a) a tax on the transfer, otherwise than in pursuance of a contract, of property in any goods for cash, deferred payment or other valuable consideration;
- (b) a tax on the transfer of property in goods (whether as goods or in some other form) involved in the execution of a works contract;
- (c) a tax on the delivery of goods on hire-purchase or any system of payment by instalments;
- (d) a tax on the transfer of the right to use any goods for any purpose (whether or not for a specified period) for cash, deferred payment or other valuable consideration;

---

1. Cl. (21) omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, s. 4 for cl. (22).

3. Cl. (26A) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 54 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s. 11 (w.e.f. 13.4.1978).

4. Ins. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s.4.

(20) "ರೈಲ್ವೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪೌರಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಇರುವ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದು, ರೈಲ್ವೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಚಾರ ಮಾರ್ಗವು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ;

1 * * * * *

²[(22) "ರಾಜ" ಎಂದರೆ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆಪಡೆದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ;]

(23) "ಅನುಸೂಚಿ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಸೂಚಿ;

(24) "ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು" ಎಂದರೆ 341ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಾತಿ, ಮೂಲವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(25) "ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು" ಎಂದರೆ 342ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಅದರ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(26) "ಭದ್ರತೆಗಳು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಕೂ ಸೇರುತ್ತದೆ;

3 * * * * *

(27) "ಉಪಖಂಡ" ಎಂದರೆ, ಉಪಖಂಡ ಎಂಬ ಪದವು ಯಾವ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಖಂಡದ ಉಪಖಂಡ;

(28) "ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವುದು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವೋ, ಸ್ಥಳೀಯವೋ, ವಿಶೇಷವೋ ಆದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ ವಿಧಿಸುವುದೂ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(29) "ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ" ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಲಾಭ ತೆರಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ತೆರಿಗೆಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

⁴[(29ಎ) "ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ತೆರಿಗೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ-

(ಎ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಡತನದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಾರಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಬಿ) ಕಾಮಗಾರಿ ಕರಾರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (ಸರಕುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ) ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಡತನದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಸಿ) ಕಂತು ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕಂತುಗಳ ಸಂದಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ವಶಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಸರಕುಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, (21)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (22)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (26ಎ) ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಯಿತು.
4. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(e) a tax on the supply of goods by any unincorporated association or body of persons to a member thereof for cash, deferred payment or other valuable consideration;

(f) a tax on the supply, by way of or as part of any service or in any other manner whatsoever, of goods, being food or any other article for human consumption or any drink (whether or not intoxicating), where such supply or service is for cash, deferred payment or other valuable consideration;

and such transfer, delivery or supply of any goods shall be deemed to be a sale of those goods by the person making the transfer, delivery or supply and a purchase of those goods by the person to whom such transfer, delivery or supply is made;]

[(30) "Union Territory" means any Union territory specified in the First Schedule and includes any other territory comprised within the territory of India but not specified in that Schedule.]

367. Interpretation:- (1) Unless the context otherwise requires, the General Clauses Act, 1897, shall, subject to any adaptations and modifications that may be made therein under article 372, apply for the interpretation of this Constitution as it applies for the interpretation of an Act of the Legislature of the Dominion of India.

(2) Any reference in this Constitution to Acts or laws of, or made by, Parliament, or to Acts or laws of, or made by, the Legislature of a State, ²***, shall be construed as including a reference to an Ordinance made by the President or, to an Ordinance made by a Governor ³*** as the case may be.

(3) For the purposes of this Constitution "foreign State" means any State other than India:

Provided that, subject to the provisions of any law made by Parliament, the President may by order⁴ declare any State not to be a foreign State for such purposes as may be specified in the order.

1. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. for cl.(30).

2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by s.29 and Sch. *ibid*.

3. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch. *ibid*.

4. See the Constitution (Declaration as to Foreign States) Order, 1950 (C.O. 2).

(ಇ) ನಿಗಮಿತವಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿಕಾಯವು ತನ್ನ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಕುಗಳ ಸರಬರಾಜಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಎಫ್) ಮಾನವನ ಆಹಾರವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವ (ಅಥವಾ ಮಾಡಕವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲದಿರುವ) ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪಾನೀಯವಾಗಿರುವ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸೇವಾ ಭಾಗವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯು ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯಾಗಿರಬೇಕು;

ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸರಕುಗಳ ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜನ್ನು ಆ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಸರಕುಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;]

[(30) "ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂದರೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆದರೆ ಆ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

367. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:- (1) ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಖಂಡಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1897-ಇದು ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆ 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ²*** ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು³*** ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ "ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ ಭಾರತವಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ:

ಪರಂತು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ಆದೇಶದ ⁴*** ಮೂಲಕ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (30)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ" (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 80ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 2ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ 23ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಆದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಷಯದ ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ.

PART XX

AMENDMENT OF THE CONSTITUTION

368. ¹[Power of Parliament to amend the Constitution and procedure therefor]:- ²[(1) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may in exercise of its constituent power amend by way of addition, variation or repeal any provision of this Constitution in accordance with the procedure laid down in this article.]

³[(2) An amendment of this Constitution may be initiated only by the introduction of a Bill for the purpose in either House of Parliament, and when the Bill is passed in each House by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting, ⁴[it shall be presented to the President who shall give his assent to the Bill and thereupon] the Constitution shall stand amended in accordance with the terms of the Bill:

Provided that if such amendment seeks to make any change in-

- (a) article 54, article 55, article 73, article 162 or article 241, or
- (b) Chapter IV of Part V, Chapter V of Part VI, or Chapter I of Part XI, or
- (c) any of the Lists in the Seventh Schedule, or
- (d) the representation of States in Parliament, or
- (e) the provisions of this article,

the amendment shall also required to be ratified by the Legislatures of not less than one half of the States ⁵*** by resolutions to that effect passed by those Legislatures before the Bill making provision for such amendment is presented to the President for assent.

²[(3) Nothing in article 13 shall apply to any amendment made under this article.]

⁶[(4) [No amendment of this Constitution (including the provisions of Part III) made or purporting to have been made under this article [whether before or after the commencement of s.55 of the Constitution (Forty-second Amendment) Act,1976] shall be called in question in any court on any ground.

(5) For the removal of doubts, it is hereby declared that there shall be no limitation whatever on the constituent power of Parliament to amend by way of addition, variation or repeal the provisions of this Constitution under this article.]

-
1. Subs. by the Constitution (Twenty-fourth Amendment) Act, 1971, s. 3, for "Procedure for amendment of the Constitution".
  2. Ins. by s.3, *ibid.*
  3. Art.368 renumbered as cl. (2) by s. 3. *ibid.*
  4. Subs. by s. 3, *ibid.*, for "it shall be presented to the President for his assent and upon such assent being given to the Bill".
  5. The words and letters "specified in Parts A and B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  6. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.55 (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ

368. ¹[ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ]:- ²[(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ತನ್ನ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.]

³[(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಮತ್ತು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಬಳಿಕ ⁴[ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದು; ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ] ಆ ವಿಧೇಯಕದ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗನುಸಾರ ಸಂವಿಧಾನವು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಇರತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು-

- (ಎ) 54ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 55ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 73ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 162ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ ಅಥವಾ 241ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಬಿ) 5ನೆಯ ಭಾಗದ 4ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, 6ನೆಯ ಭಾಗದ 5ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಅಥವಾ 11ನೆಯ ಭಾಗದ 1ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಡಿ) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿರುವ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಇ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ

-ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ⁵*** ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಅನುಸಮರ್ಥಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

²[(3) 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

⁶[(4) [1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ] ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ (3ನೆಯ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(5) ಸಂದೇಹಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸೇರ್ಪಡೆ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಿಕೆ-ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವು ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.]

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು (2) ನೆಯ ಖಂಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
4. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XXI

[TEMPORARY, TRANSITIONAL AND SPECIAL PROVISIONS]

369. Temporary power to Parliament to make laws with respect to certain matters in the State List as if they were matters in the Concurrent List:- Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament shall, during a period of five years from the commencement of this Constitution, have power to make laws with respect to the following matters as if they were enumerated in the Concurrent List, namely:-

- (a) trade and commerce within a State in, and the production, supply and distribution of, cotton and woollen textiles, raw cotton (including ginned cotton and unginced cotton or *kapas*), cotton seed, paper (including news print), food stuffs (including edible oilseeds and oil), cattle fodder (including oil-cakes and other concentrates), coal (including coke and derivatives of coal) iron, steel and mica;
- (b) offences against laws with respect to any of the matters mentioned in clause (a), jurisdiction and powers of all courts except the Supreme Court with respect to any of those matters, and fees in respect of any of those matters but not including fees taken in any court;

but any law made by Parliament, which Parliament would not but for the provisions of this article have been competent to make, shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of the said period, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof.

²[370. Temporary provisions with respect to the State of Jammu and Kashmir:-

- (1) Notwithstanding anything in this Constitution,-
  - (a) the provisions of article 238 shall not apply in relation to the State of Jammu and Kashmir;
  - (b) the power of Parliament to make laws for the said State shall be limited to-
    - (i) those matters in the Union List and the Concurrent List which, in consultation with the Government of the State, are declared by the President to correspond to matters specified in the instrument of Accession governing the accession of the State to the Dominion of India as the matters with respect to which the Dominion Legislature may make laws for that State; and

1. Subs. by the Constitution (Thirteenth Amendment) Act, 1962, s. 2, for "TEMPORARY AND TRANSITIONAL PROVISIONS" (w.e.f. 1-12-1963).

2. In exercise of the powers conferred by this article the President, on the recommendation of the Constituent Assembly of the State of Jammu and Kashmir, declared that, as from the 17th day of November, 1952, the said art. 370 shall be operative with the modifications that for the *Explanation* in cl. (1) thereof the following *Explanation* is substituted namely:

Explanation.- For the purposes of this article, the Government of the State means the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the *Sadar-I-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office".

*Now "Governor" (Ministry of Law Order C.O. 44, dated the 15th November 1952).

ಭಾಗ-21

1[ತಾತ್ಕಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು]

369. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಬಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಹತ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಕಚ್ಚಾಹತ್ತಿ, (ಎಕ್ಕಿದ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಕ್ಕಿದಿರುವ ಹತ್ತಿ ಅಥವಾ ಕಪಾಸನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ, ಕಾಗದ (ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುದ್ರಣ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು), ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ದನಗಳ ಮೇವು (ಎಣ್ಣೆಯ ಹಿಂಡಿಗಳು, ಇತರ ಸಾರಕೃತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು), ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು (ಕೋಕ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿನ ಜನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು), ಕಬ್ಬಿಣ, ಉಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅಭ್ರಕ-ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ;
- (ಬಿ) (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳು, ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕುರಿತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಫೀಜುಗಳು;

ಆದರೆ, ಸಂಸತ್ತು ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ, ಹಾಗೆ ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

²[370. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

- (ಎ) 238ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು-

(i) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ, ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಸೇರ್ಪಡೆ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಮತ್ತು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

1. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಪಾಟಿನೊಂದಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅದರ (1) ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ವಿವರಣೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಹದಿನೇಳನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು, ಎಂದರೆ,-

"ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವೆಂದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ * ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

* (ಸಿ.ಓ.44ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1952ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ವಿಧಿಮಂತ್ರಾಲಯ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ) ಈಗ "ರಾಜ್ಯಪಾಲನು".

- (ii) such other matters in the said Lists as, with the concurrence of the Government of the State, the President may by order specify.

Explanation.- For the purposes of this article, the Government of the State means the person for the time being recognised by the President as the Maharaja of Jammu and Kashmir acting on the advice of the Council of Ministers for the time being in office under the Maharaja's Proclamation dated the fifth day of March, 1948;

- (c) the provisions of article 1 and of this article shall apply in relation to that State;
- (d) such of the other provisions of this Constitution shall apply in relation to that State subject to such exceptions and modifications as the President may by order¹ specify:

Provided that no such order which relates to the matters specified in the Instrument of Accession of the State referred to in paragraph (i) of sub-clause (b) shall be issued except in consultation with the Government of the State:

Provided further that no such order which relates to matters other than those referred to in the last preceding proviso shall be issued except with the concurrence of that Government.

(2) If the concurrence of the Government of the State referred to in paragraph (ii) of sub-clause (b) of clause (1) or in the second proviso to sub-clause (d) of that clause be given before the Constituent Assembly for the purpose of framing the Constitution of the State is convened, it shall be placed before such Assembly for such decision as it may take thereon.

(3) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this article, the President may, by public notification, declare that this article shall cease to be operative or shall be operative only with such exceptions and modifications and from such date as he may specify:

Provided that the recommendation of the Constituent Assembly of the State referred to in clause (2) shall be necessary before the President issues such a notification.

²[371. **Special provision with respect to the States of ^{3***} Maharashtra and Gujarat:- ^{4***}**

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may by order made with respect to ⁵[the State of Maharashtra or Gujarat], provide for any special responsibility of the Governor for-

- (a) the establishment of separate development boards for Vidarbha, Marathwada, ⁶[and the rest of Maharashtra or, as the case may be] Saurashtra, Kutch and the rest of the Gujarat with the provision that a report on the working of each of these boards will be placed each year before the State Legislative Assembly;

1. See the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, (C.O. 48), as amended from time to time in Appendix-I.
2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 22, for art. 371.
3. The words "Andhra Pradesh", omitted by the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, s.2 (w.e.f. 1-7-1974).
4. Cl. (1) omitted by s.2. *ibid.*, (w.e.f. 1-7-1974).
5. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 85 for "the State of Bombay" (w.e.f. 1-5-1960).
6. Subs. by s. 85, *ibid.*, for "the rest of Maharashtra," (w.e.f. 1-5-1960).

(ii) ಸದರಿ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗತಕ್ಕದು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, "ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂದರೆ, 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ 5ನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮಹಾರಾಜನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶವೇ ಮೇರೆಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾರಾಜನೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(ಸಿ) 1ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದು;

(ಡಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಂಥ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (i)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇರ್ಪಡೆ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನೂ ಆ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸದ ಹೊರತು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ;

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(2) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವ ಮುಂಚೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (ii)ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಖಂಡದ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಆ ಸಭೆಯು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅಥವಾ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಡನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

²[371. ³*** ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ⁴****

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು "[ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ಗುಜರಾತ್] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ವಿದರ್ಭ, ಮರಾಠವಾಡ "[ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ] ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ; ಕಚ್ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಇರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು;

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಯಾದಂತೆ 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಓ.48) ವನ್ನು ಅನುಬಂಧ (1)ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ; ಮೂಲ 371ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ", ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು (1-7-1974ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು (1-7-74ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 85ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮುಂಬಯಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 85ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the equitable allocation of funds for developmental expenditure over the said areas, subject to the requirements of the State as a whole; and
- (c) equitable arrangement providing adequate facilities for technical education and vocational training, and adequate opportunities for employment in services under the control of the State Government, in respect of all the said areas, subject to the requirements of the State as a whole.]

[371.A Special provision with respect to the State of Nagaland:- (I) Notwithstanding anything in this Constitution.- -

- (a) no Act of Parliament in respect of -
  - (i) religious or social practices of the Nagas,
  - (ii) Naga customary law and procedure,
  - (iii) administration of civil and criminal justice involving decisions according to Naga customary law,
  - (iv) Ownership and transfer of land and its resources,
 shall apply to the State of Nagaland unless the Legislative Assembly of Nagaland by a resolution so decides;
- (b) the Governor of Nagaland shall have special responsibility with respect to law and order in the State of Nagaland for so long as in his opinion internal disturbances occurring in the Naga Hills - Tuensang Area immediately before the formation of that State continue therein or in any part thereof and in the discharge of his functions in relation thereto the Governor shall, after consulting the Council of Ministers, exercise his individual judgement as to the action to be taken:

Provided that if any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is under this sub-clause required to act in the exercise of his individual judgement, the decision of the Governor in his discretion shall be final, and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in the exercise of his individual judgement:

Provided further that if the President on receipt of a report from the Governor or otherwise is satisfied that it is no longer necessary for the Governor to have special responsibility with respect to law and order in the State of Nagaland, he may by order direct that the Governor shall cease to have such responsibility with effect from such date as may be specified in the order;

- (c) in making his recommendation with respect to any demand for a grant, the Governor of Nagaland shall ensure that any money provided by the Government of India out of the Consolidated Fund of India for any specific service or purpose is included in the demand for a grant relating to that service or purpose and not in any other demand;

- (ಬಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುವ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.]

[371ಎ. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ:-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು,-

- (i) ನಾಗಾಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು,
- (ii) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,
- (iii) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯದ ಆಡಳಿತ,
- (iv) ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಗಾಬಟ್ಟಿಗಳ ತ್ಯೂನ್ ಸಾಂಗ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳು, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವವರೆಗೆ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

- (ಸಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಒದಗಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲೆಯೆಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು;

1. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- d) as from such date as the Governor of Nagaland may by public notification in this behalf specify, there shall be established a regional council for the Tuensang district consisting of thirty-five members and the Governor shall in his discretion make rules providing for-
- (i) the composition of the regional council and the manner in which the members of the regional council shall be chosen:

Provided that the Deputy Commissioner of the Tuensang district shall be the Chairman *ex-officio* of the regional council and the Vice-Chairman of the regional council shall be elected by the members thereof from amongst themselves;

- (ii) the qualifications for being chosen as, and for being, members of the regional council;
- (iii) the term of office of, and the salaries and allowances, if any, to be paid to members of, the regional council;
- (iv) the procedure and conduct of business of the regional council;
- (v) the appointment of officers and staff of the regional council and their conditions of services; and
- (vi) any other matter in respect of which it is necessary to make rules for the Constitution and proper functioning of the regional council.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, for a period of ten years from the date of the formation of the State of Nagaland or for such further period as the Governor may, on the recommendation of the regional council, by public notification specify in this behalf,-

- (a) the administration of the Tuensang district shall be carried on by the Governor;
- (b) where any money is provided by the Government of India to the Government of Nagaland to meet the requirements of the State of Nagaland as a whole, the Governor shall in his discretion arrange for an equitable allocation of that money between the Tuensang district and the rest of the State;
- (c) no Act of the Legislature of Nagaland shall apply to the Tuensang district unless the Governor, on the recommendation of the regional council, by public notification so directs and the Governor in giving such direction with respect to any such Act may direct that the Act shall in its application to the Tuensang district or any part thereof have effect subject to such exceptions or modifications as the Governor may specify on the recommendation of the regional council:

Provided that any direction given under this sub-clause may be given so as to have retrospective effect;

- (d) the Governor may make regulations for the peace, progress and good government of the Tuensang district and any regulations so made may repeal or amend with retrospective effect, if necessary, any Act of Parliament or any other law which is for the time being applicable to that district;

(ಡಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಮೂವತ್ತೈದು ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ-

(i) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿ;

ಪರಂತು, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರನು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅದರ ಸದಸ್ಯರೊಳಗಿಂದ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆಗಳು;

(iii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು;

(iv) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ;

(v) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು; ಮತ್ತು

(vi) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಇಡೀ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಹಣವನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಸಮತೃಪ್ತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ವಿರ್ಪಾಡು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ, ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು;

- (e) (i) one of the members representing the Tuensang district in the Legislative Assembly of Nagaland shall be appointed Minister for Tuensang affairs by the Governor on the advice of the Chief Minister and the Chief Minister in tendering his advice shall act on the recommendation of the majority of the members as aforesaid;¹
- (ii) the Minister for Tuensang affairs shall deal with, and have direct access to the Governor, on all matters relating to the Tuensang district but he shall keep the Chief Minister informed about the same;
- (f) notwithstanding anything in the foregoing provisions of this clause, the final decision on all matters relating to the Tuensang district shall be made by the Governor in his discretion;
- (g) in articles 54 and 55 and clause (4) of article 80, references to the elected members of the Legislative Assembly of a State or to each such member shall include references to the members or member of the Legislative Assembly of Nagaland elected by the regional council established under this article;
- (h) in article 170-
  - (i) clause (1) shall, in relation to the Legislative Assembly of Nagaland, have effect as if for the word 'sixty' the word 'forty-six' had been substituted;
  - (ii) in the said clause, the reference to direct election from territorial constituencies in the State shall include election by the members of the regional council established under this article;
  - (iii) in clauses (2) and (3), references to territorial constituencies shall mean references to territorial constituencies in the Kohima and Mokokchung districts.

(3) If any difficulty arises in giving effect to any of the foregoing provisions of this article, the President may by order do anything (including any adaptation or modification of any other article) which appears to him to be necessary for the purpose of removing that difficulty:

Provided that no such order shall be made after the expiration of three years from the date of the formation of the State of Nagaland.

Explanation.- In this article, the Kohima, Mokokchung and Tuensang districts shall have the same meanings as in the State of Nagaland Act, 1962.]

---

1. Paragraph 2 of the Constitution (Removal of Difficulties) Order No. X provides (w.e.f. 1-12-1963) that article 371-A of the Constitution of India shall have effect as if the following proviso were added to paragraph (i) of sub-clause (e) of clause (2) thereof, namely:

"Provided that the Governor may, on the advice of the Chief Minister, appointed any person as Minister for Tuensang affairs to act as such until such time as persons are chosen in accordance with law to fill the seats allocated to the Tuensang district in the Legislative Assembly of Nagaland".

- (ಇ) (i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್‌ನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿ ಎಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ 'ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ii) ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಎಫ್) ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಜಿ) 54ನೆಯ ಮತ್ತು 55ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 80ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4) ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಎಚ್) 170ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ; (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ "ಅರವತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಲ್ವತ್ತಾರಕ್ಕಿಂತ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಖಂಡವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖವು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ ಕೊಹಿಮಾ ಮತ್ತು ಮೊಕೊಕ್‌ಚುಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ (ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಳವಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಕೊಹಿಮಾ, ಮೊಕೊಕ್‌ಚುಂಗ್ ಮತ್ತು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿರತಕ್ಕಂಥ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.]

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಪರಂತುಕವನ್ನು 371ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ 2ನೆಯ ಖಂಡದ (ಇ) ಉಪಖಂಡದ (1)ನೆಯ ಪ್ರಾರಾಭಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ 371ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವು (1-12-1963ರಿಂದ) ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 10ನೆಯ ಆದೇಶದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ; ಆ ಪರಂತುಕವೇನೆಂದರೆ:-

"ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಕಾನೂನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಸಮಯದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯೆಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು."

¹[**371 B. Special provision with respect to the State of Assam:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, by order made with respect to the State of Assam, provide for the Constitution and functions of a committee of the Legislative Assembly of the State consisting of members of that Assembly elected from the tribal areas specified in ²[Part I] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule and such number of other members of that Assembly as may be specified in the order and for the modifications to be made in the rules of procedure of that Assembly for the Constitution and proper functioning of such committee.]

³[**371C. Special provision with respect to the State of Manipur:-** (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, by order made with respect to the State of Manipur, provide for the Constitution and functions of a committee of the Legislative Assembly of the State consisting of members of that Assembly elected from the Hill Areas of that State, for the modifications to be made in the rules of business of the Government and in the rules of procedure of the Legislative Assembly of the State and for any special responsibility of the Governor in order to secure the proper functioning of such committee.

(2) The Governor shall annually, or whenever so required by the President, make a report to the President regarding the administration of the Hill Areas in the State of Manipur and the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to the State as to the administration of the said areas.

Explanation.- In this article, the expression "Hill Areas" means such areas as the President may, by order, declare to be Hill Areas].

⁴ [**371D. Special provisions with respect to the State of Andhra Pradesh:-** (1) The President may by order made with respect to the State of Andhra Pradesh provide, having regard to the requirements of the State as a whole, for equitable opportunities and facilities for the people belonging to different parts of the State, in the matter of public employment and in the matter of education, and different provisions may be made for various parts of the State.

(2) An order made under clause (1) may, in particular,-

- (a) require the State Government to organise any class or classes of posts in a civil service of, or any class or classes of civil posts under, the State into different local cadres for different parts of the State and allot in accordance with such principles and procedure as may be specified in the order the persons holding such posts to the local cadres so organised;
- (b) specify any part or parts of the State which shall be regarded as the local area-
  - (i) for direct recruitment to posts in any local cadre (whether organised in pursuance of an order under this article or constituted otherwise) under the State Government;

1. Inserted by the Constitution (Twenty-Second Amendment) Act, 1969, s.4.

2. Substituted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 for "Part A" (w.e.f. 21-1-1972).

3. Inserted by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.5. (w.e.f. 15.2.1972).

4. Inserted by the Constitution (Thirty-Second Amendment) Act, 1973, s.3. (w.e.f. 1-7-1974).

¹[371ಬ. ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕದ ²[1ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಸಭೆಯ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಆ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.]

³[371ಸಿ. ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರೀ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು” ಎಂದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.]

⁴[371ಡಿ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

- (ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ವಿಭಾಗಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಹಂಚುವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) (i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ (ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಚಿಸಿದ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ;

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-7-74ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (ii) for direct recruitment to posts in any cadre under any local authority within the State; and
  - (iii) for the purposes of admission to any University within the State or to any other educational institution which is subject to the control of the State Government;
- (c) specify the extent to which, the manner in which and the conditions subject to which, preference or reservation shall be given or made-
- (i) in the matter of direct recruitment to posts in any such cadre referred to in sub-clause (b) as may be specified in this behalf in the order;
  - (ii) in the matter of admission to any such University or other educational institution referred to in sub-clause (b) as may be specified in this behalf in the order,

to or in favour of candidates who have resided or studied for any period specified in the order in the local area in respect of such cadre, University or other educational institution, as the case may be.

(3) The President may, by order, provide for the Constitution of an Administrative Tribunal for the State of Andhra Pradesh to exercise such jurisdiction, powers and authority [including any jurisdiction, power and authority which immediately before the commencement of the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, was exercisable by any court (other than the Supreme Court) or by any tribunal or other authority] as may be specified in the order with respect to the following matters, namely:-

- (a) appointment, allotment or promotion to such class or classes of posts in any civil service of the State, or to such class or classes of civil posts under the State, or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order;
  - (b) seniority of persons appointed, allotted or promoted to such class or classes of posts in any civil service of the State, or to such class or classes of civil posts under the State, or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order;
  - (c) such other conditions of service of persons appointed, allotted or promoted to such class or classes of posts in any civil service of the State or to such class or classes of civil posts under the State or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order.
- (4) An order made under the clause (3) may-
- (a) authorise the Administrative Tribunal to receive representations for the redress of grievances relating to any matter within its jurisdiction as the President may specify in the order and to make such orders thereon as the Administrative Tribunal deems fit;
  - (b) contain such provisions with respect to the powers and authorities and procedure of the Administrative Tribunal (including provisions with respect to the powers of the Administrative Tribunal to punish for contempt of itself) as the President may deem necessary;

- (ii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಮತ್ತು
- (iii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ

- ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸತಕ್ಕದೋ ಆ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದು;

- (ಸಿ) (i) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂಥ ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರಿನಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ;

(ii) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಕೇಡರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ [(ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು] ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿ;

- (ಬಿ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠತೆ;

- (ಸಿ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು.

- (4) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು,-

- (ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮನವಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

- (ಬಿ) (ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ನಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡಿಸುವ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು;

- (c) provide for the transfer to the Administrative Tribunal of such classes of proceedings, being proceedings relating to matters within its jurisdiction and pending before any court (other than the Supreme Court) or tribunal or other authority immediately before the commencement of such order, as may be specified in the order;
- (d) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees and as to limitation, evidence or for the application of any law for the time being in force subject to any exceptions or modifications) as the President may deem necessary.

(5) The order of the Administrative Tribunal finally disposing of any case shall become effective upon its confirmation by the State Government or on the expiry of three months from the date on which the order is made, whichever is earlier:

Provided that the State Government may, by special order made in writing and for reasons to be specified therein, modify or annul any order of the Administrative Tribunal before it becomes effective and in such a case, the order of the Administrative Tribunal shall have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be.

(6) Every special order made by the State Government under the proviso to clause (5) shall be laid, as soon as may be after it is made, before both Houses of the State Legislature.

(7) The High Court for the State shall not have any powers of superintendence over the Administrative Tribunal and no court (other than the Supreme Court) or tribunal shall exercise any jurisdiction, power or authority in respect of any matter subject to the jurisdiction, power or authority of, or in relation to, the Administrative Tribunal.

(8) If the President is satisfied that the continued existence of the Administrative tribunal is not necessary, the President may by order abolish the Administrative tribunal and make such provisions in such order as he may deem fit for the transfer and disposal of cases pending before the Tribunal immediately before such abolition.

(9) Notwithstanding any judgement, decree or order of any court, tribunal or other authority,-

- (a) no appointment, posting, promotion or transfer of any person,-
  - (i) made before the 1st day of November, 1956, to any post under the Government of, or any local authority within, the State of Hyderabad as it existed before that date; or
  - (ii) made before the commencement of the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, to any post under the Government of, or any local or other authority within, the State of Andhra Pradesh; and
- (b) no action taken or thing done by or before any person referred to in sub-clause (a),

- (ಸಿ) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಡಿ) (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಪರಿಮಿತಿಗೆ, ಸಾಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(5) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಲೆ ಮಾಡುವ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆದೇಶವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ-ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ, ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಲಿಖಿತ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆ ಆದೇಶವು ಮಾರ್ಪಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) (5)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶೇಷ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು.

(7) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ, ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅಧೀಕ್ಷ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು (ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(8) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮತ್ತು ವಿಲೇವಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(9) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) (i) 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ; ಅಥವಾ

(ii) 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಮಾಡಿದ

- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಡಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವು ಅಥವಾ ಅವನ ಮುಂದೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವು

Shall be deemed to be illegal or void or ever to have become illegal or void merely on the ground that the appointment, posting, promotion or transfer of such person was not made in accordance with any law, then in force, providing for any requirement as to residence within the State of Hyderabad or, as the case may be, within any part of the State of Andhra Pradesh, in respect of such appointment, posting, promotion or transfer.

(10) The provisions of this article and of any order made by the President thereunder shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

371E. Establishment of Central University in Andhra Pradesh:- Parliament may by law provide for the establishment of a University in the State of Andhra Pradesh.]

¹[371F. Special provisions with respect to the State of Sikkim:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the Legislative Assembly of the State of Sikkim shall consist of not less than thirty members;
- (b) as from the date of commencement of the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975 (hereafter in this article referred to as the appointed day)-
  - (i) the Assembly for Sikkim formed as a result of the elections held in Sikkim in April, 1974 with thirty-two members elected in the said elections (hereinafter referred to as the sitting members) shall be deemed to be the Legislative Assembly of the State of Sikkim duly constituted under this Constitution;
  - (ii) the sitting members shall be deemed to be the members of the Legislative Assembly of the State of Sikkim duly elected under this Constitution; and
  - (iii) the said Legislative Assembly of the State of Sikkim shall exercise the powers and perform the functions of the Legislative Assembly of a State under this Constitution;
- (c) in the case of the Assembly deemed to be the Legislative Assembly of the State of Sikkim under clause (b), the references to the period of ²[five years] in clause (1) of article 172 shall be construed as references to a period of ³[four years] and the said period of ³[four years] shall be deemed to commence from the appointed day;

---

1. Inserted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.3. (w.e.f. 26-4-1975).

2. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.43, for "six years" (w.e.f. 6-9-1979). The words "six years" were substituted for the original words 'five years' by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.56 (w.e.f. 3-1-1977).

3. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.43, for "five years" (w.e.f. 6-9-1979). The words "five years" were substituted for the original words 'four years' by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.56 (w.e.f. 3-1-1977).

- ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಯು, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿಯು, ಬಡ್ತಿಯು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಧಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಯಾವುದೇ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವು ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(10) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

371ಇ. ಅಂಧಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ:-ಸಂಸತ್ತು ಅಂಧಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.]

[371ಎಫ್. ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ (ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ)-

(i) ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ 1974ನೆಯ ಇಸವಿ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಸದರಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸದಸ್ಯರಿಂದ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವರನ್ನು ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ರಚಿತವಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಭೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಘಟಿತವಾಗಿರುವ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸದರಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಲಾದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 172ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ²[ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ ³[ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ³[ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 56ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಆರು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 56ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

- (d) until other provisions are made by Parliament by law, there shall be allotted to the State of Sikkim one seat in the House of the People and the State of Sikkim shall form one Parliamentary constituency to be called the Parliamentary constituency for Sikkim;
- (e) the representative of the State of Sikkim in the House of the People in existence on the appointed day shall be elected by the members of the Legislative Assembly of the State of Sikkim;
- (f) Parliament may, for the purpose of protecting the rights and interests of the different sections of the populations of Sikkim make provision for the number of seats in the Legislative Assembly of the State of Sikkim which may be filled by candidates belonging to such sections and for the delimitation of the Assembly constituencies from which candidates belonging to such sections alone may stand for election to the Legislative Assembly of the State of Sikkim;
- (g) the Governor of Sikkim shall have special responsibility for peace and for an equitable arrangement for ensuring the social and economic advancement of different sections of the population of Sikkim and in the discharge of his special responsibility under this clause, the Governor of Sikkim shall, subject to such directions as the President may, from time to time, deem fit to issue, act in his discretion;
- (h) all property and assets (whether within or outside the territories comprised in the State of Sikkim) which immediately before the appointed day were vested in the Government of Sikkim or in any other authority or in any person for the purposes of the Government of Sikkim shall, as from the appointed day, vest in the Government of the State of Sikkim;
- (i) the High Court functioning as such immediately before the appointed day in the territories comprised in the State of Sikkim shall, on and from the appointed day, be deemed to be the High Court for the State of Sikkim;
- (j) all courts of civil, criminal and revenue jurisdiction, all authorities and all officers, judicial, executive and ministerial, throughout the territory of the State of Sikkim shall continue on and from the appointed day to exercise their respective functions subject to the provisions of this Constitution;
- (k) all laws in force immediately before the appointed day in the territories comprised in the State of Sikkim or any part thereof shall continue to be in force therein until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority;
- (l) for the purpose of facilitating the application of any such law as is referred to in clause (k) in relation to the administration of the State of Sikkim and for the purpose of bringing the provisions of any such law into accord with the provisions of this Constitution, the President may, within two years from the appointed day, by order make such adaptations and modifications of the law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and thereupon every such law shall have effect subject to the adaptations and modifications so made, and any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law;

- (ಡಿ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಂಚಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಇ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಬಹುದಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;
- (ಜಿ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಹೆಚ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಕಿತವಾಗಿದ್ದ (ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಒಳಗೆ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಇರುವಂಥ) ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಕಿತವಾಗತಕ್ಕುದು;
- (ಐ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಜೆ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಕ ವರ್ಗದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು;
- (ಕೆ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು;
- (ಎಲ್) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (ಕೆ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

- (m) neither the Supreme Court nor any other court shall have jurisdiction in respect of any dispute or other matter arising out of any treaty, agreement, engagement or other similar instrument relating to Sikkim which was entered into or executed before the appointed day and to which the Government of India or any of its predecessor Government was a party, but nothing in this clause shall be construed to derogate from the provisions of article 143;
- (n) the President may, by public notification, extend with such restrictions or modifications as he thinks fit to the State of Sikkim, any enactment which is in force in a State in India at the date of the notification;
- (o) if any difficulty arises in giving effect to any of the foregoing provisions of this article, the President may, by order¹, do anything (including any adaptation or modification of any other article) which appears to him to be necessary for the purpose of removing that difficulty:

Provided that no such order shall be made after the expiry of two years from the appointed day;

- (p) all things done and all actions taken in or in relation to the State of Sikkim or the territories comprised therein during the period commencing on the appointed day and ending immediately before the date on which the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, receives the assent of the President shall, in so far as they are in conformity with the provisions of this Constitution as amended by the Constitution (Thirty-Sixth Amendment) Act, 1975, be deemed for all purposes to have been validly done or taken under this Constitution as so amended.]

²[**371G. Special provision with respect to the State of Mizoram:-** Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of Parliament in respect of-
  - (i) religious or social practices of the Mizos,
  - (ii) Mizo customary law and procedure,
  - (iii) administration of civil and criminal justice involving decisions according to Mizo customary law,
  - (iv) ownership and transfer of land, shall apply to the State of Mizoram unless the Legislative Assembly of the State of Mizoram by a resolution so decides:

Provided that nothing in this clause shall apply to any Central Act in force in the Union Territory of Mizoram immediately before the commencement of the Constitution (Fifty-third Amendment) Act, 1986;

1. See the Constitution (Removal of Difficulties) Order XI (C.O.99).

2. Inserted by the Constitution (Fifty-third Amendment) Act, 1986, s.2. (w.e.f. 20-2-87)

(ಎಮ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ, ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ವಚನಬಂಧ ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಎನ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿಯನ್ನು, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಒ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರುವಂಥ (ಯಾವುದೇ ಇತರ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಳವಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು),¹ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮತ್ತು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆಯುವ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು, ಅವು 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

²[371ಜಿ. ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು-

(i) ಮಿಜೋಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು,

(ii) ಮಿಜೋ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,

(iii) ಮಿಜೋ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ,

(iv) ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಹಾಗೆ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಜೋರಾಂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

1. ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ) ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 1 (ಸಿ.ಒ.99) ನೋಡಿ.

2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the Legislative Assembly of the State of Mizoram shall consist of not less than forty members.]

¹[**371H. Special provision with respect to the State of Arunachal Pradesh:-**Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the Governor of Arunachal Pradesh shall have special responsibility with respect to law and order in the State of Arunachal Pradesh and in the discharge of his functions in relation thereto, the Governor shall, after consulting the Council of Ministers exercise his individual judgement as to the action to be taken:

Provided that if any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is under this clause required to act in the exercise of his individual judgement, the decision of the Governor in his discretion shall be final, and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in the exercise of his individual judgement:

Provided further that if the President on receipt of a report from the Governor or otherwise is satisfied that it is no longer necessary for the Governor to have special responsibility with respect to law and order in the State of Arunachal Pradesh, he may by order direct that the Governor shall cease to have such responsibility with effect from such date as may be specified in the order;

- (b) the Legislative Assembly of the State of Arunachal Pradesh shall consist of not less than thirty members].

²[**371-I. Special provision with respect to the State of Goa:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the Legislative Assembly of the State of Goa shall consist of not less than thirty members].

372. Continuance in force of existing laws and their adaptation:- Notwithstanding the repeal by this Constitution of the enactments referred to in article 395 but subject to the other provisions of this Constitution, all the law in force in the territory of India immediately before the commencement of this Constitution shall continue in force therein until altered or repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority.

(2) For the purpose of bringing the provisions of any law in force in the territory of India into accord with the provisions of this Constitution, the President may by order³ make such adaptations and modifications of such law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and provide that the law shall, as from such date as may be specified in the order, have effect subject to the adaptations and modifications so made, and any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law.

1. Inserted by the Constitution (Fifty-fifth Amendment) Act, 1986, s.2 (w.e.f. 20.2.1987).

2. Inserted by the Constitution (Fifty-sixth Amendment) Act, 1987, s.2. (w.e.f. 30-5-1987).

3. See the Adaptation of Laws Order, 1950 dated the 26th January, 1950 Gazette of India, Extraordinary p.499 as amended by Notification S.R.O. 115, dated the 5th June, 1950, Gazette of India, Extraordinary, Part II, s.3, p.51, Notification S.R.O. 870 dated the 4th November, 1950 Gazette of India Extraordinary, Part II s.3, P. 903, Notification S.R.O. 1140 B, dated the 2nd July, 1952, Gazette of India, Extraordinary, Part II, s.3, p.661/1; and the Adaptation of the Travancore-Cochin Land Acquisition Laws Order, 1952, dated the 20th November, 1952 Gazette of India Extraordinary, Part II, s.3, p.923.

(ಬಿ) ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ನಲವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

[371ಎಚ್. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪಶ್ಚೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು, ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

[371ಐ. ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

372. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ:- (1) 395ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಒಂದು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ³[ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರಸನದ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.5.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. ನೋಡಿ:-

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 449ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ 26ನೇ ಜನವರಿ 1950ರ ದಿನಾಂಕದ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶ; ಇದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾರ್ಪಾಟುಹೊಂದಿದೆ:-

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 51ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಎಸ್ ಆರ್ ಒ 115ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಜೂನ್ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 903ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಎಸ್ ಆರ್ ಒ 820ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 4ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ; ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 287ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಎಸ್ ಆರ್ ಒ 508ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 4ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 6:1ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಎಸ್ ಆರ್ ಒ 1140-ಬಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ 2ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 923ನೆಯ ಫುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಟ್ರಾವಂಕೂರು, ಕೊಚ್ಚಿನ್ ಭೂಮಿ ಆರ್ಜನ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶ, 1952.

(3) Nothing in clause (2) shall be deemed-

- (a) to empower the President to make any adaptation or modification of any law after the expiration of ¹[three years] from the commencement of this Constitution; or
- (b) to prevent any competent Legislature or other competent authority from repealing or amending any law adapted or modified by the President under the said clause.

Explanation I.- The expression "law in force" in this article shall include a law passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that it or parts of it may not be then in operation either at all or in particular areas.

Explanation II.- Any law passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India which immediately before the commencement of this Constitution had extra territorial effect as well as effect in the territory of India shall, subject to any such adaptations and modifications as aforesaid, continue to have such extra-territorial effect.

Explanation III.- Nothing in this article shall be construed as continuing any temporary law in force beyond the date fixed for its expiration or the date on which it would have expired if this Constitution had not come into force.

Explanation IV.- An Ordinance promulgated by the Governor of a Province under s.88 of the Government of India Act, 1935 and in force immediately before the commencement of this Constitution shall, unless withdrawn by the Governor of the corresponding State earlier, cease to operate at the expiration of six weeks from the first meeting after such commencement of the Legislative Assembly of that State functioning under clause (1) of article 382, and nothing in this article shall be construed as continuing any such Ordinance in force beyond the said period.

²[372A. **Power of the President to adapt laws:-** (1) For the purposes of bringing the provisions of any law in force in India or in any part thereof, immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, into accord with the provisions of this Constitution as amended by that Act, the President may by order³ made before the first day of November, 1957, make such adaptations and modifications of the law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and provide that the law shall, as from such date as may be specified in the order, have effect subject to the adaptation and modifications so made, any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law.

---

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 12, for "two years".

2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1966, s. 23.

3. See the Adaptation of Laws Orders of 1956 and 1957.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ '[ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆಂದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವುದೆಂದು

-ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು" ಎಂಬ ಪದವಳಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಸನಗೊಂಡಿರದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಗ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ 2:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾತೀತವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾತೀತವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ 3:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕಾನೂನು, ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದಾಚೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದು ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 4:- 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮದ 88ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ, 382ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಅವಧಿಯಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

³[372ಎ. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 1957ನೇ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ 'ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರಸನದ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಮತ್ತು 1957ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

(2) Nothing in clause(1) shall be deemed to prevent a competent Legislature or other competent authority from repealing or amending any law adapted or modified by the President under the said clause.]

373. Power of President to make order in respect of persons under preventive detention in certain cases:- Until provision is made by Parliament under clause (7) of article 22, or until the expiration of one year from the commencement of this Constitution, whichever is earlier, the said article shall have effect as if for any reference to Parliament in clauses (4) and (7) thereof there were substituted a reference to the President and for any reference to any law made by Parliament in those clauses there were substituted a reference to an order made by the President.

374. Provisions as to Judges of the Federal Court and proceedings pending in the Federal Court or before His Majesty in Council:- (1) The Judges of the Federal court holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the Supreme Court and shall thereupon be entitled to such salaries and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under article 125 in respect of the Judges of the Supreme Court.

(2) All suits, appeals and proceedings, civil or criminal, pending in the Federal Court at the commencement of this Constitution shall stand removed to the Supreme Court, and the Supreme Court shall have jurisdiction to hear and determine the same, and the judgements and orders of the Federal Court delivered or made before the commencement of this Constitution shall have the same force and effect as if they had been delivered or made by the Supreme Court.

(3) Nothing in this Constitution shall operate to invalidate the exercise of jurisdiction by His Majesty in Council to dispose of appeals and petitions from, or in respect of, any judgement, decree or order of any court within the territory of India in so far as the exercise of such jurisdiction is authorised by law, and any order of His Majesty in Council made on any such appeal or petition after the commencement of this Constitution shall for all purposes have effect as if it were an order or decree made by the Supreme Court in the exercise of the jurisdiction conferred on such Court by this Constitution.

(4) On and from the commencement of this Constitution the jurisdiction of the authority functioning as the Privy Council in a State specified in Part B of the First Schedule to entertain and dispose of appeals and petitions from or in respect of any judgement, decree or order of any court within that State shall cease, and all appeals and other proceedings pending before the said authority at such commencement shall be transferred to, and disposed of by, the Supreme Court.

(5) Further provision may be made by Parliament by law to give effect to the provisions of this article.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡಲು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

373. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- 22ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (7)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ ಅವರೆಗೆ, ಸದರಿ ಅನುಚ್ಛೇದವು, ಅದರ (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (7)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

374. ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧವಿರುವಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಅವರು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 125ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೃಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಸ್ವರೂಪದ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳನ್ನು, ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಪುಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಪುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಯು ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಜಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಡಿಕ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿವಿಕ್ಯೂನ್‌ನಿಲ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪಿಗೆ, ಡಿಕ್ರಿಗೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೇ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

375. Courts, authorities and officers to continue to function subject to the provisions of the Constitution:- All courts of civil, criminal and revenue jurisdiction, all authorities and all officers, judicial executive and ministerial, throughout the territory of India, shall continue to exercise their respective functions subject to the provisions of this Constitution.

376. Provisions as to Judges of High Courts:- (1) Notwithstanding anything in clause (2) of article 217, the judges of a High Court in any Province holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the High Court in the corresponding State, and shall thereupon be entitled to such salaries and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under article 221 in respect of the judges of such High Court. ¹[Any such Judge shall, notwithstanding that he is not a citizen of India, be eligible for appointment as Chief Justice of such High Court, or as Chief justice or other Judge of any other High Court.]

(2) The Judges of a High court in any Indian State corresponding to any State specified in Part B of the First Schedule holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the High Court in the State so specified and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 217 but subject to the proviso to clause (1) of that article, continue to hold office until the expiration of such period as the President may by order determine.

(3) In this article, the expression "Judge" does not include an acting Judge or an additional Judge.

377. Provisions as to Comptroller and Auditor - General of India: - The Auditor - General of India holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless he has elected otherwise, become on such commencement the Comptroller and Auditor - General of India and shall thereupon be entitled to such salaries and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under clause (3) of article 148 in respect of the Comptroller and Auditor General of India and be entitled to continue to hold office until the expiration of his term of office as determined under the provisions which were applicable to him immediately before such commencement.

378. Provisions as to Public Service Commissions:- (1) The members of the Public Service Commission for the Dominion of India holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the members of the Public Service Commission for the Union and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 316 but subject to the proviso to clause (2) of that article, continue to hold office until the expiration of their term of office as determined under the rules which were applicable immediately before such commencement to such members.

---

1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 13.

375. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

376. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 221ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಿತವಾಗಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೃಹ ಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. [ಅಂಥ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು, ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ" ಎಂಬ ಪದವು, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಅಥವಾ ಅಡಿಷನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

377. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನು, ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು ಅವನು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 148ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೃಹಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

378. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು 316ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The members of a Public Service Commission of a Province or of a Public Service Commission serving the needs of a group of Provinces holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the members of the Public Service Commission for the corresponding State or the members of the Joint State Public Service Commission serving the needs of the corresponding States, as the case may be, and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 316 but subject to the proviso to clause (2) of that article, continue to hold office until the expiration of their term of office as determined under the rules which were applicable immediately before such commencement to such members.

[378A. **Special provision as to duration of Andhra Pradesh Legislative Assembly:** - Notwithstanding anything contained in article 172, the Legislative Assembly of the State of Andhra Pradesh as constituted under the provisions of sections 28 and 29 of the States Reorganisation Act, 1956, shall, unless sooner dissolved, continue for a period of five years from the date referred to in the said s. 29 and no longer and the expiration of the said period shall operate as a dissolution of that Legislative Assembly.]

379-391. *Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.*

392. Power of the President to remove difficulties: - (1) The President may, for the purpose of removing any difficulties, particularly in relation to the transition from the provisions of the Government of India Act, 1935, to the provisions of this Constitution, by order direct that this Constitution shall, during such period as may be specified in the order, have effect subject to such adaptations, whether by way of modification, addition or omission, as he may deem to be necessary or expedient :

Provided that no such order shall be made after the first meeting of Parliament duly constituted under Chapter II of Part V.

(2) Every order made under clause (1) shall be laid before Parliament.

(3) The powers conferred on the President by this article, by article 324, by clause (3) of article 367 and by article 391 shall, before the commencement of this Constitution, be exercisable by the Governor - General of the Dominion of India.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಒಂದು ಸಮೂಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 316ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆದರೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

[378ಎ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- 172ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣಾ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಮತ್ತು 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಸದರಿ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮೊದಲೇ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದೊಡನೆ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕುದು.]

379-391. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿವೆ.

392. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು, ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಮೂಲಕ, ತಾನು ಅವಶ್ಯಕ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, 5ನೆಯ ಭಾಗದ 2ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಘಟಿತವಾದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದ, 324ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 367ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡ ಮತ್ತು 391ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಗವರ್ನರ್-ಜನರಲ್‌ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XXII

**SHORT TITLE, COMMENCEMENT, [AUTHORITATIVE TEXT IN HINDI]
AND REPEALS**

393. Short Title:- This Constitution may be called the Constitution of India.

394. Commencement:- This article and articles 5, 6, 7, 8, 9, 60, 324, 366, 367, 379, 380, 388, 391, 392 and 393 shall come into force at once, and the remaining provisions of this Constitution shall come into force on the twenty - sixth day of January, 1950, which day is referred to in this Constitution as the commencement of this Constitution.

² **[394A. Authoritative text in the Hindi language:-** (1) The President shall cause to be published under his authority -

- (a) the translation of this Constitution in the Hindi language signed by the members of the Constituent Assembly, with such modifications as may be necessary to bring it in conformity with the language, style and terminology adopted in the authoritative texts of Central Acts in the Hindi language, and incorporating therein all the amendments of this Constitution made before such publication; and
- (b) the translation in the Hindi language of every amendment of this Constitution made in the English language.

(2) The translation of this Constitution and of every amendment thereof published under clause (1) shall be construed to have the same meaning as the original thereof and if any difficulty arises in so construing any part of such translation, the President shall cause the same to be revised suitably.

(3) The translation of this Constitution and of every amendment thereof published under this article shall be deemed to be, for all purposes, the authoritative text thereof in the Hindi language.]

395. Repeals:- The Indian Independence Act, 1947 and the Government of India Act, 1935, together with all enactments amending or supplementing the latter Act, but not including the abolition of Privy Council Jurisdiction Act, 1949 are hereby repealed.

---

1. Ins. by the Constitution (Fifty-eighth Amendment) Act, 1987, s. 2 (w. e. f. 9-12-1987).

2. Ins. by s, 3, *ibid.*, (w. e. f. 9-12-1987).

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪ್ರಾರಂಭ ¹[ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ] ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

394. ಪ್ರಾರಂಭ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಮತ್ತು 5, 6, 7, 8, 9, 60, 324, 366, 367, 379, 380, 388, 391, 392 ಮತ್ತು 393ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು ಈ ಕೂಡಲೇ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗತಕ್ಕ ದಿನವೆಂಬುದಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಜನವರಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ದಿನದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು.

²[394ಎ. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿರುವರೋ ಆ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಹಿಂದಿ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಗೆ, ಶೈಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಪದಾವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ತರಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು -ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2)-(1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಪಾಠಕ್ಕಿರುವಂಥದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಭಾಷಾಂತರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

395. ನಿರಸನಗಳು:- 1947ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು 1935ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಪುರಕಗೊಳಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸದರಿ 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು 1949ನೆಯ ಇಸವಿ ಪ್ರಿವಿಕ್ಯೂನ್ಸಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

1. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (9.12.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

SCHEDULES

¹[FIRST SCHEDULE]

[ARTICLES 1 AND 4]

I. THE STATES

Name	Territories
1. Andhra Pradesh	² [The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the Andhra State Act, 1953, sub - s. (1) of s. 3 of the States Reorganisation Act, 1956, the First Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959, and the Schedule to the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968, but excluding the territories specified in the Second Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959.]
2. Assam	The territories which immediately before the commencement of this Constitution were comprised in the Province of Assam, the Khasi States and the Assam Tribal Areas, but excluding the territories specified in the Schedule to the Assam (Alteration of Boundaries) Act, 1951, ³ [and the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the State of Nagaland Act, 1962] ⁴ [and the territories specified in sections. 5, 6 and 7 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
3. Bihar	⁵ [The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Bihar or were being administered as if they formed part of that Province and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968, but excluding the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and West Bengal (Transfer of Territories) Act, 1956, and the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 3 of the first mentioned Act.]

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.2, for the First Sch.

2. Subs. by the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968 (36 of 1968) s. 4 for the former entry (w.e.f 1-10-1968).

3. Added by the State of Nagaland Act, 1962 (27 of 1962), s.4 (w.e.f. 1-12-1963).

4. Added by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.9 (w.e.f. 21-1-1972).

5. Subs. by the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968 (24 of 1968), s. 4, for the former entry (w.e.f. 10-6-1970).

ಅನುಸೂಚಿಗಳು

¹[ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ]

[1ನೆಯ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

1. ರಾಜ್ಯಗಳು

ಹೆಸರು	ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು
1. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	² [1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 1953ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
2. ಅಸ್ಸಾಮ್	1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ³ [1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] ⁴ [ಮತ್ತು 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ, 6ನೆಯ ಮತ್ತು 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪ್ರಾಂತ, ಖಾಸಿ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
3. ಬಿಹಾರ	⁵ [1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅಡಕಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	
2. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮೂವತ್ತಾರನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	
3. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
5. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 24ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (10-6-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	

¹[4. Gujarat

The territories referred to in sub-s. (1) of s. 3 of the Bombay Reorganisation Act, 1960.]

5. Kerala

The territories specified in sub-s. (1) of s. 5 of the States Reorganisation Act, 1956.

6. Madhya Pradesh

The territories specified in sub-s (1) of s. 9 of the States reorganisation Act, 1956 ²[and the First Schedule to the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959]. ³[but excluding the territories specified in section 3 of the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000]

⁴[7. Tamil Nadu]

The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Madras or were being administered as if they formed part of that Province and the territories specified in s. 4 of the States Reorganisation Act, 1956, ⁵[and the Second Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959] but excluding the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 and sub-s. (1) of s. 4 of the Andhra State Act, 1953 and ⁶[the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s.5, s. 6 and clause (d) of sub-s. (1) of s. 7 of the States Reorganisation Act, 1956, and the territories specified in the First Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959.]

⁷[8. Maharashtra

The territories specified in sub-s.(1) of s. 8 of the States Reorganisation Act, 1956, but excluding the territories referred to in sub-s. (1) of s. 3 of the Bombay Reorganisation Act, 1960.]

⁸[9. Karnataka]

The territories specified in sub-s. (1) of s. 7 of the States Reorganisation Act, 1956 ⁹[but excluding the territory specified in the Schedule to the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968.]

-
1. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 4, for entry 4 (w.e.f. 1-5-1960)
  2. Ins. by the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959 (47 of 1959), s. 4 (w.e.f. 1-10-1959).
  3. Ins. by the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000), s. 5 (w.e.f. 1-11-2000).
  4. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 5, for "7. Madras" (w.e.f. 14-1-1969).
  5. Ins. by the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959 (56 of 1959), s. 6 (w.e.f. 1-4-1960).
  6. Subs. by s. 6, *ibid.*, for certain words (w.e.f. 1-4-1960).
  7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 4 (w.e.f. 1-5-1960).
  8. Sub. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973), s. 5, for "9. Mysore" (w.e.f. 1-11-1973).
  9. Ins. by the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968 (36 of 1968), s. 4, (w.e.f. 1-10-1968).

- ¹[4. ಗುಜರಾತ್ 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
5. ಕೇರಳ 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
6. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ²[2000ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ³[ಮತ್ತು 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁴[7. ತಮಿಳುನಾಡು] 1953ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ⁵[1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಡಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ,] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ, ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅಡಕಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ⁶[1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁷[8. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁸[9. ಕರ್ನಾಟಕ] ⁹[1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (2000ರ 28ರ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ಐದನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "7 ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 56ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "9 ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-1973ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1968ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 36ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[10.] Orissa]

The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Orissa or were being administered as if they formed part of that Province.

¹[11.] Punjab]

The territories specified in s. 11 of the States Reorganisation Act, 1956, ²[and the territories referred to in Part II of the First Schedule to the Acquired Territories (Merger) Act, 1960] ³[but excluding the territories referred to in Part II of the First Schedule to the Constitution (Ninth Amendment) Act, 1960] ⁴[and the territories specified in subs. (1) of s. 3, s. 4 and sub-s. (1) of s. 5 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]

⁵[12.] Rajasthan

The territories specified in s. 10 of the States Reorganisation Act, 1956 ⁶[but excluding the territories specified in the First Schedule to the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959.

⁷[13.] Uttar Pradesh

⁸[The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province known as the United Provinces or were being administered as if they formed part of that province, the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968 and the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979, but excluding the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968, and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s.4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979.]

-
1. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1-5-1960).
  2. Ins by the Acquired Territories (Merger) Act, 1960 (64 of 1960), s. 4 (w.e.f. 17-1-1961).
  3. Added by the Constitution (Ninth Amendment) Act, 1960, s. 3 (w.e.f. 17-1-1961).
  4. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s. 7 (w.e.f. 1-11-1966).
  5. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1-5-1960).
  6. Ins. by the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959 (47 of 1959), s. 4 (w.e.f. 1-10-1959).
  7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960(11 of 1960), s. 4 (w.e.f. 1-5-1960).
  8. Subs. by the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979(31 of 1979) s. 5 for the former entry (w.e.f. 15-9-1983).

[10.] ಒರಿಸ್ಸಾ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒರಿಸ್ಸಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅಡಕಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

[11.] ಪಂಜಾಬ್

²[1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] ³[ಮತ್ತು 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ⁴[ಮತ್ತು 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿಆರ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ (ಫಿಲೀನ್) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ, ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[12.] ರಾಜಾಸ್ಥಾನ

⁶[1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾರ್ಗವಣಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ,] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

[13] ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ

⁸[1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅದರ ಅಡಕಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್‌ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್‌ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿಆರ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ (ಫಿಲೀನ್) (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 64ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್‌ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್‌ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾರ್ಗವಣಿ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 47ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್‌ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 11) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್‌ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
8. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1979ರ 31) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೂಲಕ 15-9-1983 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. (ದಿನಾಂಕ 14-9-83ರ ಜಿ.ಎಸ್.ಆರ್. 702 (ಇ)-ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3 (2)ನ್ನು ನೋಡಿ.

- ¹[14.] West Bengal The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of West Bengal or were being administered as if they formed part of that Province and the territory of Chandernagore as defined in clause (c) of s. 2 of the Chandernagore (Merger) Act, 1954 and also the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and West Bengal (Transfer of Territories) Act, 1956.
- ¹[15.] Jammu and Kashmir The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Indian State of Jammu and Kashmir.
- ²[16.] Nagaland The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the State of Nagaland Act, 1962.]
- ³[17.] Haryana ⁴[The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the Punjab Reorganisation Act, 1966 and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979, but excluding the territories specified in clause (v) of sub-s. (1). of s. 4 of that Act.]
- ⁵[18.] Himachal Pradesh The territories which immediately before the commencement of this Constitution were being administered as if they were Chief Commissioner's Provinces under the names of Himachal Pradesh and Bilaspur and the Territories specified in sub-s (1) of s.5 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]
- ⁶[19.] Manipur The territory which immediately before the commencement of this Constitution was being administered as if it were a Chief Commissioner's Province under the name of Manipur.
20. Tripura The territory which immediately before the commencement of this Constitution was being administered as if it were a Chief Commissioner's Province under the name of Tripura.
21. Meghalaya The territories specified in s.5 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]

-
1. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1.5.1960).
  2. Ins. by the State of Nagaland Act, 1962, (27 of 1962) s.4 (w.e.f. 1.12.1963).
  3. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s.7 (w.e.f. 1.11.1966).
  4. Subs. by the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979 (31 of 1979), s.5 for the former entry (w.e.f. 15.9.1983).
  5. Ins. by then State of Himachal Pradesh Act, 1970; (53 of 1970), s.4 (w.e.f. 25.1.1971).
  6. Ins. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.9 (w.e.f. 21.1.1972).

¹[14.] ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ (ವಿಲೀನ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಸಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ಸಹ.

¹[15.] ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಎಂಬ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

²[16. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್

1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

³[17. ಹರಿಯಾಣ

⁴[1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಮತ್ತು 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (v)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

⁵[18. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಲಾಸಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

⁶[19. ಮಣಿಪುರ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಣಿಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರನ ಪ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

20. ತ್ರಿಪುರ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರನ ಪ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

21. ಮೇಘಾಲಯ

1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 27) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗಿನ ನಮೂದನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-66ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೂಲಕ, 15-9-1983ರ ಜಿಎಸ್ ಆರ್ 702(ಇ) ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3(2)ನ್ನು ನೋಡಿ.
5. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 8ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ¹[22. Sikkim The territories which immediately before the commencement of the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, were comprised in Sikkim.]
- ²[23. Mizoram The territories specified in s.6 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
- ³[24. Arunachal Pradesh The territories specified in s.7 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
- ⁴[25. Goa The territories specified in s.3 of the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987.]
- ⁵[26. Chhattisgarh The territories specified in section 3 of the Madhyapradesh Reorganisation Act, 2000.]
- ⁶[27. Uttaranchal The territories specified in section 3 of the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000.]
- ⁷[28. Jharkhand The territories specified in section 3 of the Bihar Reorganisation Act, 2000.]

-
1. Ins. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.2 (w.e.f. 26.4.1975).
  2. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1968), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
  3. Ins. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
  4. Ins. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.5 (w.e.f. 30.5.1987).
  5. Ins. by the Madhyapradesh Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 1.11.2000).
  6. Ins. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 9.11.2000).
  7. Ins. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 15.11.2000).

- ¹[22. ಸಿಕ್ಕಿಂ 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ²[23. ಮಿಜೋರಾಂ 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ³[24. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁴[25. ಗೋವಾ 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁵[26. ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁶[27. ಉತ್ತರಾಂಚಲ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
- ⁷[28. ಜಾರ್ಖಂಡ್ ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

-
1. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  5. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  7. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (15.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

II. THE UNION TERRITORIES

Name	Extent
1. Delhi	The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Chief Commissioner's Province of Delhi.
	1 * * * *
	2 * * * *
³ [2]. The Andaman and Nicobar Islands	The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Chief Commissioner's Province of the Andaman and Nicobar Islands.
³ [3] ⁴ [Lakshadweep]	The territory specified in s.6 of the States Reorganisation Act, 1956.
⁵ [³ [4.] Dadra and Nagar Haveli]	The territory which immediately before the eleventh day of August, 1961 was comprised in Free Dadra and Nagar Haveli].
⁶ [³ [5.] Daman and Diu]	The territories specified in s.4 of the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987.
⁸ [³ [6.] Pondicherry]	The territories which immediately before the sixteenth day of August, 1962, were comprised in the French Establishments in India known as Pondicherry, Karikal, Mahe and Yanam].
⁹ [³ [7.] Chandigarh]	The territories specified in s.4 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]
	¹⁰ [* * * * *]
	¹¹ [* * * * *]

1. Entry 2 relating to "Himachal Pradesh" omitted by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.4 (w.e.f. 25.1.1971).
2. Entries relating to Manipur and Tripura omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.9 (w.e.f. 21.1.1972).
3. Entries 4 to 9 renumbered as entries 2 to 7 by s.9, *ibid*, (w.e.f. 21.1.1972).
4. Subs. by the Laccadive, Minicoy and Amindive Islands (Alteration of Name) Act, 1973 (34 of 1973), s.5, for "The Laccadive, Minicoy and Amindive Islands" (w.e.f. 1.11.1973).
5. Ins. by the Constitution (Tenth Amendment) Act, 1961, s.2.
6. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987) s.5, for entry 5 (w.e.f. 30.5.1987).
7. Ins. by the Constitution (Twelfth Amendment) Act, 1962, s.2.
8. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, s.3 and 7 (w.e.f. 16.8.1962).
9. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s.7 (w.e.f. 1.11.1966).
10. Entry 8 omitted and entry 9 renumbered as entry 8 by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
11. Omitted by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).

2. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಹೆಸರು	ವ್ಯಾಪ್ತಿ
1. ದೆಹಲಿ	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯ ಚೀಫ್ ಕಮೀಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
	1 * * * *
	2 * * * *
³ [2.] ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ ಚೀಫ್ ಕಮೀಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
³ [3.] ⁴ [ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ]	1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
³ [4.] ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ	1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.]
⁶ [³ 5.] ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್	1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
⁸ [³ 6.] ಪಾಂಡಿಚೆರಿ	1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ, ಕಾರಿಕಲ್, ಮಾಹೆ ಮತ್ತು ಯಾನಾಮ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಸಾಹತುಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
⁹ [³ 7.] ಚಂಡಿಗಡ	1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
	10[* * * *]
	11[* * * *]

- 1970ನೇ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೇ ಇಸವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 2ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 81ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮಣಿಪುರ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 4 ರಿಂದ 9ರವರೆಗಿನ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು 2 ರಿಂದ 7 ಎಂಬಂತೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
- ಲಕ್‌ದೀವ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿನ್ ದೀವ್ ದ್ವೀಪಗಳ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 34ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಇದನ್ನು "ಲಕ್‌ದೀವ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿನ್ ದೀವ್ ದ್ವೀಪಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1961ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹೆಚ್ಚಿನಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹೆಚ್ಚಿನಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೂಲಕ (16-8-62ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1966ರ 31) 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) ಮೂಲಕ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

SECOND SCHEDULE

[ARTICLES 59 (3), 65 (3), 75 (6), 97, 125, 148 (3), 158 (3), 164 (5), 186 and 221]

PART A**Provisions as to the President and the Governors of States ¹ * * * * ***

1. There shall be paid to the President and to the Governors of the States ¹ * * * * * the following emoluments per mensem, that is to say:-

The President ²[10,000] rupees

The Governor of a State ³[5,500] rupees

2. There shall also be paid to the President and to the Governors of the States ⁴ * * * * * such allowances as were payable respectively to the Governor-General of the Dominion of India and to the Governors of the corresponding Provinces immediately before the commencement of this Constitution.

3. The President and the Governors of ⁵[the States] throughout their respective terms of office shall be entitled to the same privileges to which the Governor-General and the Governors of the corresponding Provinces were respectively entitled immediately before the commencement of this Constitution.

4. While the Vice-President or any other person is discharging the functions of, or is acting as, President, or any person is discharging the functions of the Governor, he shall be entitled to the same emoluments, allowances and privileges as the President or the Governor whose functions he discharges or for whom he acts, as the case may be.

6 * * * * *

PART C

Provisions as to the Speaker and the Deputy speaker of the House of the people and the Chairman and the Deputy chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly ⁷ [***] and the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of ⁸ [a State]

7. There shall be paid to the Speaker of the House of the People and the Chairman of the Council of State such salaries and allowances as were payable to the Speaker of the Constituent Assembly of the Dominion of India immediately before the commencement of this Constitution, and there shall be paid to the Deputy Speaker of the House of the People and to the Deputy Chairman of the Council of States such salaries and allowances as were payable to the Deputy Speaker of the Constituent Assembly of the Dominion of India immediately before such commencement.

-
1. The words and letter "specified in Part A of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
  2. Now Rs. 50,000 vide Act No 25 of 1998 s.2.
  3. Now Rs. 36,000 vide Act No 27 of 1998 s.2.
  4. The words "so specified" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. ibid.
  5. subs. by s.29 and Sch., ibid for "such States".
  6. Part 'B' omitted by s.29 and Sch., ibid.
  7. The words and letter "or a State in Part A of the First Schedule" omitted by s.29 and Sch., ibid.
  8. Subs. by s.29 and Sch., ibid, for "any such State".

ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[59(3), 65(3), 75(6), 97, 125, 148(3), 158(3), 164(5), 186 ಮತ್ತು 221ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಭಾಗ-ಎ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ¹ * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ¹ * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾಸಿಕ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ²[10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು

ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ³[5,500] ರೂಪಾಯಿಗಳು

2. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ⁴ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭತ್ಯೆಗಳೂ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

3. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದಾವಧಿ ಪರ್ಯಂತ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವೇ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

4. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು: ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

6 * * * * *

ಭಾಗ-ಬಿ

ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ⁷ * * * * * ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ⁸[ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:-

7. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

- 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- ಈಗ 50,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 25ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
- ಈಗ 36,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 27ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
- 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 'ಬಿ' ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಎ' ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. There shall be paid to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly ¹ [* * *] and to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of ² [a State] such salaries and allowances as were payable respectively to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and the President and the Deputy President of the Legislative Council of the corresponding Province immediately before the commencement of this Constitution and, where the corresponding Province had no Legislative Council immediately before such commencement, there shall be paid to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of the State such salaries and allowances as the Governor of the State may determine.

PART D

PROVISIONS AS TO THE JUDGES OF THE SUPREME COURT AND OF THE HIGH COURTS ³ * * *

9. (1) There shall be paid to the Judges of the Supreme Court, in respect of time spent on actual service, salary at the following rates per mensem, that is to say:-

The Chief Justice ⁴[10,000] rupees

Any other Judge ⁵[9,000] rupees:

Provided that if a judge of the Supreme Court, at the time of his appointment is in receipt of a pension (other than a disability or wound pension) in respect of any previous services under the Government of India or any of its predecessor Governments or under the Government of a State or any of its predecessor Governments, his salary in respect of service in the Supreme Court ⁶[shall be reduced:-

- (a) by the amount of that pension, and
- (b) if he has, before such appointment, received in lieu of a portion of the pension due to him in respect of such previous service the commuted value thereof, by the amount of that portion of the pension, and
- (c) if he has, before such appointment, received a retirement gratuity in respect of such previous service, by the pension equivalent of that gratuity.]

(2) Every Judge of the Supreme Court shall be entitled without payment of rent to the use of an official residence.

(3) Nothing in sub-paragraph (2) of this paragraph shall apply to a Judge who, immediately before the commencement of this Constitution,-

- (a) was holding office as the Chief Justice of the Federal Court and has become on such commencement of the Chief Justice of the Supreme Court under clause (1) of article 374, or
- (b) was holding office as any other Judge of the Federal Court and has on such commencement become a Judge (other than the Chief Justice) of the Supreme Court under the said clause,

1. The words and letter "of a State specified in Part A of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

2. Subs. by s.29 and Sch., *ibid.*, for "such State".

3. The words and letter "in States in Part A of the First Schedule" omitted by s.25., *ibid.*

4. Now Rs. 33,000 vide Act 18 of 1998 s.7.

5. Now Rs. 30,000 vide Act 18 of 1998 s.7(2).

6. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 for "shall be reduced by the amount of that pension".

8. '[* * *]' ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ²[ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

ಭಾಗ-ಡಿ

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ³* * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

9. (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	⁴ [10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು
ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	⁵ [9,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು:

ಪರಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು (ಅಸಮರ್ಥತೆ ಅಥವಾ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ ⁶[ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಿತ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಆ ಭಾಗದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೊಬಲಗು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡದೆ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು,-

- (ಎ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವನೇ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದರೆ

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. ಈಗ 33,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
5. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 7(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
6. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

during the period he holds office as such Chief Justice or other Judge, and every Judge who so becomes the Chief Justice or other Judge of the Supreme Court shall, in respect of time spent on actual service as such Chief Justice or other Judge, as the case may be, be entitled to receive in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing immediately before such commencement.

(4) Every Judge of the Supreme Court shall receive such reasonable allowances to reimburse him for expenses incurred in travelling on duty within the territory of India and shall be afforded such reasonable facilities in connection with travelling as the President may from time to time prescribe.

(5) The rights in respect of leave of absence (including leave allowances) and pension of the Judges of the Supreme Court shall be governed by the provisions which, immediately before the commencement of this Constitution, were applicable to the Judges of the Federal Court.

10. ¹[(1) There shall be paid to the Judges of High Courts, in respect of time spent on actual service, salary at the following rates per mensem, that is to say,-

The Chief Justice	² [9,000 rupees].
Any other Judge	³ [8,000 rupees]

Provided that if a Judge of a High Court, at the time of his appointment is in receipt of a pension (other than a disability or wound pension) in respect of any previous service under the Government of India or any of its predecessor Governments or under the Government of a State or any of its predecessor Governments, his salary in respect of service in the High Court shall be reduced-

- (a) by the amount of that pension, and
- (b) if he has, before such appointment, received in lieu of a portion of the pension due to him in respect of such previous service the commuted value thereof, by the amount of that portion of the pension, and
- (c) if he has, before such appointment, received a retirement gratuity in respect of such previous service, by the pension equivalent of that gratuity.

(2) Every person who immediately before the commencement of this Constitution-

- (a) was holding office as the Chief Justice of a High Court in any Province and has on such commencement become the Chief Justice of the High Court in the corresponding State under clause (1) of article 376, or
- (b) was holding office as any other Judge of a High Court in any Province and has on such commencement become a Judge (other than the Chief Justice) of the High Court in the corresponding State under the said clause,

shall, if he was immediately before such commencement drawing a salary at a rate higher than that specified in sub-paragraph (1) of this paragraph, be entitled to receive in respect of time spent on actual service as such Chief Justice or other Judge, as the case may be, in addition to the salary specified in the said sub-paragraph as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing immediately before such commencement.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 for sub-paragraph (1).

2. Now Rs 30,000 vide Act No 18 of 1998 s.4

3. Now Rs. 26,000, *ibid.*

- ಅವನು ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೂ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ- ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಕರ್ತವ್ಯದ ನಿಮಿತ್ತ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಗೃಹ ಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ (ರಜೆಯ ಭತ್ಯೆಗಳು ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

10. ¹ [(1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	² [9,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು]
ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	³ [8,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು:]

ಪರಂತು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಧೀನಗಳ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನವನ್ನು (ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಅಥವಾ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು
  - (ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಿತ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಭಾಗವಾದ ಆ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು
  - (ಸಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗು.
- (2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 376ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರದಲ್ಲಿ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸದರಿ ಉಪಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ-ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ (ಏಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಾರಾಧಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

3. ಈಗ 26,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

[(3) Any person who, immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, was holding office as the Chief Justice of the High Court of a State specified in Part B of the First Schedule and has on such commencement become the Chief Justice of the High Court of a State specified in the said Schedule as amended by said Act, shall, if he was immediately before such commencement drawing any amount as allowance in addition to his salary, be entitled to receive in respect of time spent on actual service as such Chief Justice, the same amount as allowance in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph.]

11. In this Part, unless the context otherwise requires,-

- (a) the expression "Chief Justice" includes an acting Chief Justice, and a "Judge" includes an adhoc Judge;
- (b) "actual service" includes-
  - (i) time spent by a judge on duty as a Judge or in the performance of such other functions as he may at the request of the President undertake to discharge;
  - (ii) vacations, excluding any time during which the Judge is absent on leave; and
  - (iii) joining time on transfer from a High Court to the Supreme Court or from one High Court to another.

PART E

PROVISIONS AS TO THE COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

12. (1) There shall be paid to the Comptroller and Auditor-General of India a salary at the rate of ² 4 thousand rupees per mensem.

(2) The person who was holding office immediately before the commencement of this Constitution as Auditor-General of India and has become on such commencement the Comptroller and Auditor General of India under article 377 shall in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph be entitled to receive as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing as Auditor-General of India immediately before such commencement.

(3) The rights in respect of leave of absence and pension and the other conditions of service of the Comptroller and Auditor General of India shall be governed or shall continue to be governed, as the case may be, by the provisions which were applicable to the Auditor - General of India immediately before the commencement of this Constitution and all references in those provisions to the Governor-General shall be construed as references to the President.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 of sub-paragraph (3) and (4).

2. The Comptroller and Auditor General of India shall be paid a salary equal to the salary of the Judges of the Supreme Court vide sec. 3 of Act 56 of 1971: The Salary of judges of the Supreme Court has been raised to Rs. 30,000 per mensem by the Act No 18 of 1998 s.7.

1[(3) 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಅಧಿನಿಯಮದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಸದರಿ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಭತ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭತ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

11. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) “ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ” ಎಂಬ ಪದವು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು “ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ” ಎಂಬುದು ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) “ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ -

(i) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಾಗ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ;]

(ii) ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ರಜೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ದೀರ್ಘರಜೆ ಕಾಲಗಳು; ಮತ್ತು

(iii) ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಸೇರಲು ಬೇಕಾದ ಕಾಲ

- ಇವುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಭಾಗ - ಇ

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು

12. (1) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ²[ನಾಲ್ಕು] ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದರದಂತೆ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು 377ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಭಾರತದ ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ- ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನ ಗೃಹಾಜರಿ, ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸೇವಾಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೇಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (3)ನೆಯ ಮತ್ತು (4)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಂಶಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕ ಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ 56ನೇ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

THIRD SCHEDULE

[ARTICLES 75(4), 99, 124(6), 148(2), 164(3), 188 and 219]*

Forms of Oaths or Affirmation

I

Form of oath of office for a Minister for the Union:-

“I.A.B., do _____ Swear in the name of God
Solemnly affirm

that I will bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established, ¹[that I will uphold the sovereignty and integrity of India] that I will faithfully and conscientiously discharge my duties as a Minister for the Union and that I will do right to all manner of people in accordance with the Constitution and the law, without fear or favour, affection or ill will.”

II

Form of oath of secrecy for a Minister for the Union:-

“I.A.B., do _____ Swear in the name of God
Solemnly affirm

that I will not directly or indirectly communicate or reveal to any person or persons any matter which shall be brought under my consideration or shall become known to me as a Minister for the Union except as may be required for the due discharge of my duties as such Minister.”

²III

A

Form of oath or affirmation to be made by a candidate for election to Parliament:-

“I, A.B., having been nominated as a candidate to fill a seat in the Council of States (or the House of the people) do _____ Swear in the name of God
Solemnly affirm

that I will bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established and that I will uphold sovereignty and integrity of India.”

---

*Also See Art 84(a) and 173(a):

1. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s. 5.
2. Subs. by s.5, *ibid*, for Form III.

ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[75(4), 99, 124(6), 148(2), 164(3), 188 ಮತ್ತು 219ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]*

ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು

1

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯ ಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, '[ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ,] ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

2

ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಪ್ಯತಾ ಪಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

3

ಎ

ಸಂಸತ್ತಿನ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಎಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

* 84 (ಎ) ಮತ್ತು 173 (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿ.

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 3ನೇ ನಮೂನೆಯ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

B**Form of oath or affirmation to be made by a member of Parliament:-**

"I, A.B., having been elected (or nominated) a member of the Council of States (or the

House of the people) _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established, that I will uphold the sovereignty and integrity of India and that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter."

IV**Form of oath or affirmation to be made by the Judges of the Supreme Court and the Comptroller and Auditor-General of India:-**

"I, A.B., having been appointed Chief Justice (or a Judge) of the Supreme Court of India (or

Comptroller and Auditor-General of India) do _____ that I will bear true faith and
Solemnly affirm

allegiance to the Constitution of India as by law established, ¹[that I will uphold the sovereignty and integrity of India,] that I will duly and faithfully and to the best of my ability, knowledge and judgement perform the duties of my office without fear or favour, affection or ill-will and that I will uphold the Constitution and the laws."

V**Form of oath of office for a Minister for a State:-**

"I, A.B., do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established, ¹[that I will uphold the sovereignty and integrity of India,] that I will faithfully and conscientiously discharge my duties as a Minister for the State of ..... and that I will do right to all manner of people in accordance with the Constitution and the law without fear or favour, affection or ill-will."

---

1. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.5.

ಬಿ

ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

4

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ) (ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

5

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಮತ್ತು.....ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

VI

Form of oath of secrecy for a Minister for a State:-

Swear in the name of God

“I, A.B., do _____ that I will not directly or indirectly communicate
Solemnly affirm

or reveal to any person or persons any matter which shall be brought under my consideration or shall become known to me as a Minister for the State of ..... except as may be required for the due discharge of my duties as such Minister.”

VII

A

Form of oath or affirmation to be made by a candidate for election to the Legislature of a State:-

Swear in the name of God

“I, A.B., having been nominated as a candidate to fill a seat in the Legislative Assembly (or
Legislative Council), do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established and that I will uphold the sovereignty and integrity of India.”

B

Form of oath or affirmation to be made by a member of the Legislature of a State:-

Swear in the name of God

“I, A.B., having been elected (or nominated) a member of the Legislative Assembly (or
Legislative Council), do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established, that I will uphold the sovereignty and integrity of India and that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter.”

VIII

Form of oath or affirmation to be made by the Judges of a High Court:-

“I, A.B., having been appointed Chief Justice (or a Judge) of the High Court at (or of).....

Swear in the name of God

Solemnly affirm

_____ that I will bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law
established,²[that I will uphold the sovereignty and integrity of India,] that I will duly and faithfully and to the best of my ability, knowledge and judgement perform the duties of my office without fear or favour, affection or ill-will and that I will uphold the Constitution and the laws.”

1. Subs. by s. 5, *ibid*, for Form VII.

2. Ins. by the Constitution (Sixteenth, Amendment) Act, 1963; s.5

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಪ್ಯತಾ ಫಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ನಮೂನೆ:-

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ..... ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

[7

ಎ

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೆಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಬಿ

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ, (ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

8

ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು -----ಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ----- ದ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ,¹[ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ,] ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಏಳನೇ ನಮೂನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[FOURTH SCHEDULE

[Articles 4(1) and 80(2)]

ALLOCATION OF SEATS IN THE COUNCIL OF STATES

To each State or Union territory specified in the first column of the following table, there shall be allotted the number of seats specified in the second column there of opposite to that State or that Union territory, as the case may be.

Table

1.	Andhra Pradesh	...	18
2.	Assam	...	7
3.	Bihar	...	⁹ [16]
¹⁰ [4.	Jharkhand	...	6]
² [¹³ 5.	Goa	...	1]
³ [¹³ 6.]	Gujarat	...	11]
⁴ [¹³ 7.]	Haryana	...	5]
¹³ [8.]	Kerala	...	9
¹³ [9.]	Madhya Pradesh	...	¹² [11]
¹¹ [10.	Chattisgarh	...	5]
⁵ [¹³ [11.]	Tamil Nadu]	...	⁶ [18]
⁷ [¹³ [12.]	Maharashtra	...	19]
⁸ [¹³ [13.]	Karnataka]	...	12
¹³ [14.]	Orissa	...	10

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 3, for the Fourth Sch.

2. Entry 4 Ins. by Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.6 (w.e.f. 30-5-1987).

3. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 6, for entry 4 (w.e.f. 1-5-1960).

4. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s. 9 (w.e.f. 1-11-1966).

5. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 5, for "8 Madras" (w.e.f. 14-1-1969).

6. Subs. by the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959 (56 of 1959), s. 8, for "17" (w.e.f. 1-4-1960).

7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 6 (w.e.f. 1-5-1960).

8. Subs. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973), s. 5 for "10 Mysore" (w.e.f. 1-11-1973).

9. Subs. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 (30 of 2000) s. 7.

10. Ins. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 (30 of 2000), s. 7.

11. Ins. by the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000) s. 7 (w.e.f. 1.11.2000).

12. Subs. by the Madhyapradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000), s.7 (w.e.f. 1.11.2000).

13. SI Nos. renumbered successively by Acts 28 of 2000, 29 of 2000 and 30 of 2000 to read as above.

¹ [ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[4(i) ಮತ್ತು 80 (2) ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ಎರಡನೆಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಎದುರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು.

ಕೋಷ್ಟಕ

1.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	...	18
2.	ಅಸ್ಸಾಮ್	...	7
3.	ಬಿಹಾರ್	...	⁹ [16
¹⁰ [4.	ಜಾರ್ಖಂಡ್	...	6]
² [¹³ [5.]	ಗೋವಾ	...	1]
³ [¹³ [6.]	ಗುಜರಾತ್	...	11]
⁴ [¹³ [7.]	ಹರಿಯಾಣ	...	5]
¹³ [8.]	ಕೇರಳ	...	9
¹³ [9.]	ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ	...	¹² [11]
¹¹ [10.]	ಛತ್ತಿಸ್‌ಗಢ	...	5]
⁵ [¹³ [11.]	ತಮಿಳುನಾಡು]	...	⁶ [18]
⁷ [¹³ [12.]	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	...	19]
⁸ [¹³ [13.]	ಕರ್ನಾಟಕ]	...	12
¹³ [14.]	ಒರಿಸ್ಸಾ	...	10

- 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1987ರ 18) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 30-5-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 4ನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ 31ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "8 ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ 56ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "17" ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960ರ (1960ರ 11) 6 ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1973ರ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1973ರ 31) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.1973 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "10 ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 30)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 30)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 28)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 28)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 2000ರ 28, 2000ರ 29 ಮತ್ತು 2000ರ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

¹⁰ [15.]	Punjab	...	¹ [7]
¹⁰ [16.]	Rajasthan	...	10
¹⁰ [17.]	Uttar Pradesh	...	⁹ [31]
⁸ [18.]	Uttaranchal	...	3]
¹⁰ [19.]	West Bengal	...	16
¹⁰ [20.]	Jammu and Kashmir	...	4
² [¹⁰ [21.]	Nagaland	...	1]
³ [¹⁰ [22.]	Himachal Pradesh	...	3]
⁴ [¹⁰ [23.]	Manipur	...	1
¹⁰ [24.]	Tripura	...	1
¹⁰ [25.]	Meghalaya	...	1
⁵ [¹⁰ [26.]	Sikkim	...	1]
⁴ [¹⁰ [27.]	Mizoram	...	1]
⁴ [¹⁰ [28.]	Arunachal Pradesh	...	1]
⁴ [¹⁰ [29.]	Delhi	...	3
³ [¹⁰ [30.]	Pondicherry	...	1
⁶ [*	* * * * *	* * * * *	* * * * *]
⁷ [*	* * * * *	* * * * *	* * * * *]
Total :			233]

-
1. Subs. by the Punjab Reorganisation Act, 1966, (13 of 1966) s. 9, for "11" (w.e.f. 1-11-1966).
  2. Ins. by the State of Nagaland Act, 1962 (27 of 1962), s. 6 (w.e.f. 1-12-1963).
  3. Ins. by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.5 (w.e.f. 25-1-1971).
  4. Subs. by the North Eastern Areas (Re-organisation) Act, 1971, (81 of 1971) s. 10, for entries 19 to 22, (w.e.f. 21-1-1972).
  5. Ins. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s. 4 (w.e.f. 26-4-1975).
  6. See the State of Mizoram Act, 1986, s. 5.
  7. See the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987, s. 6.
  8. Ins. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 (29 of 2000) s.7 (w.e.f. 9.11.2000).
  9. Subs. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 (29 of 2000) s.7 (w.e.f. 9.11.2000).
  10. Sl. Nos. renumbered successively by Acts 28 of 2000, 29 of 2000 and 30 of 2000 to read as above.

10[15.]	ಪಂಜಾಬ್	...	1[7]
10[16.]	ರಾಜಸ್ಥಾನ	...	10
10[17.]	ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ	....	9[31]
8[18.]	ಉತ್ತರಾಂಚಲ	...	3]
10[19.]	ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ	...	16
10[20.]	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ	...	4
2[10[21.]	ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್	...	1]
3[10[22.]	ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	3]
4[10[23.]	ಮಣಿಪುರ	...	1
10[24.]	ತ್ರಿಪುರ	...	1
10[25.]	ಮೇಘಾಲಯ	...	1
5[10[26.]	ಸಿಕ್ಕಿಂ	...	1]
4[10[27.]	ಮಿಜೋರಾಮ್	...	1]
4[10[28.]	ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	1]
4[10[29.]	ದೆಹಲಿ	...	3
3[10[30.]	ಪಾಂಡಿಚೆರಿ	...	1
6[*	* * * * *		]
7[*	* * * * *		]
	ಒಟ್ಟು	...	233]

1. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "11" ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ 27ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.12.1963 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
7. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
8. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 2000ದ 28, 2000ದ 29 ಮತ್ತು 2000ದ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನರ್ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

FIFTH SCHEDULE*[Article 244 (1)]***PROVISIONS AS TO THE ADMINISTRATION AND CONTROL OF
SCHEDULED AREAS AND SCHEDULED TRIBES****PART A***General*

1. Interpretation:- In this Schedule, unless the context otherwise requires, the expression "State"^{1****} does not include the ²[States of Assam, ³[Meghalaya, Tripura and Mizoram].

2. Executive power of a State in Scheduled Areas:- Subject to the provisions of this Schedule, the executive power of a State extends to the Scheduled Areas therein.

3. Report by the Governor ^{4***}to the President regarding the administration of Scheduled Areas:- The Governor ^{4***} of each State having Scheduled Areas therein shall annually, or whenever so required by the President, make a report to the President regarding the administration of the Scheduled Areas in that State and the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to the State as to the administration of the said areas.

PART B**Administration and control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes**

4. Tribes Advisory Council:- (1) There shall be established in each State having Scheduled Areas therein and, if the President so directs, also in any State having Scheduled Tribes but not Scheduled Areas therein, a Tribes Advisory Council consisting of not more than twenty members of whom, as nearly as may be, three-fourth shall be the representatives of the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of the State:

Provided that if the number of representatives of the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of the State is less than the number of seats in the Tribes Advisory Council to be filled by such representatives, the remaining seats shall be filled by other members of those tribes.

-
1. The words and letters "means a State specified in Part A or Part B of the First Schedule but" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971). s. 71 for "State of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
  3. Subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s. 3 for "and Meghalaya" (w.e.f. 1-4-1985).
  4. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಬದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ
[244 (1) ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ]

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ-
ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

ಭಾಗ- ಎ

ಸಾಮಾನ್ಯ

1. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು 'ರಾಜ್ಯ' *****¹ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ²[ಅಸ್ಸಾಮ್, ³[ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯಗಳು] ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.
2. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತದೆ.
3. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ * * * * * ವರದಿ:- ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * * * ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ಭಾಗ- ಬಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ

4. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು :- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇರುವ ಆದರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಅವರ ಪೈಕಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಇತರ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ, ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.4.1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(2) It shall be the duty of the Tribes Advisory Council to advise on such matters pertaining to the welfare and advancement of the Scheduled Tribes in the State as may be referred to them by the Governor^{1***}.

(3) The Governor^{2***} may make rules prescribing or regulating, as the case may be,-

- (a) the number of members of the Council, the mode of their appointment and the appointment of the Chairman of the Council and of the officers and servants thereof;
- (b) the conduct of its meetings and its procedure in general; and
- (c) all other incidental matters.

5. Law applicable to Scheduled Areas:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution the Governor^{1***} may by public notification direct that any particular Act of Parliament or of the Legislature of the State shall not apply to a Scheduled Area or any part thereof in the State or shall apply to a Scheduled Area or any part thereof in the State subject to such exceptions and modification as he may specify in the notification and any direction given under this sub-paragraph may be given so as to have retrospective effect.

(2) The Governor^{1***} may make regulations for the peace and good government of any area in a State which is for the time being a Scheduled Area.

In particular and without prejudice to the generality of the foregoing power, such regulations may-

- (a) prohibit or restrict the transfer of land by or among members of the Scheduled Tribes in such area;
- (b) regulate the allotment of land to members of the Scheduled Tribes in such area;
- (c) regulate the carrying on of business as money-lender by persons who lend money to members of the Scheduled Tribes in such area.

(3) In making any such regulations as is referred to in sub-paragraph (2) of this paragraph, the Governor^{1***} may repeal or amend any Act of Parliament or of the Legislature of the State or any existing law which is for the time being applicable to the area in question.

(4) All regulations made under this paragraph shall be submitted forthwith to the President and, until assented to by him, shall have no effect.

(5) No regulation shall be made under this paragraph unless the Governor^{2***} making the regulation has, in the case where there is a Tribes Advisory Council for the State, consulted such Council.

1. The words "or Rajpramukh, as the case may be" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956 s. 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid.*

(2) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{2***},-

- (ಎ) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ;
- (ಬಿ) ಅದರ ಸಭೆಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಇತರ ಎಲ್ಲ ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳು

- ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

5. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕಾನೂನು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

- (ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ಭೂವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬಹುದು ;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು ;
- (ಸಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲಕೊಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಿಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ತಕ್ಷಣವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ, ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದರೆ, ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{2***} ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART C**Scheduled Areas**

6. Scheduled Areas:- (1) In this Constitution, the expression "Scheduled Areas" means such areas as the President may by order¹ declare to be Scheduled Areas.

(2) The President may at any time by order²-

- (a) direct that the whole or any specified part of a Scheduled Area shall cease to be a Scheduled Area or a part of such an area;
- ³[(aa) increase the area of any Scheduled Area in a State after consultation with the Governor of that State;]
- (b) alter, but only by way of rectification of boundaries, any Scheduled Area;
- (c) on any alteration of the boundaries of a State or on the admission into the Union or the establishment of a new State, declare any territory not previously included in any State to be, or to form part of, a Scheduled Area;
- ³[(d) rescind, in relation to any State or States, any order or orders made under this paragraph, and in consultation with the Governor of the State concerned, make fresh orders redefining the areas which are to be Scheduled Areas];

- and any such order may contain such incidental and consequential provisions as appear to the President to be necessary and proper, but save as aforesaid, the order made under sub-paragraph (1) of this Paragraph shall not be varied by any subsequent order.

PART D**Amendment of the Schedule**

7. Amendment of the Schedule:- (1) Parliament may from time to time by law amend by way of addition, variation or repeal any of the provisions of this Schedule and, when the Schedule is so amended, any reference to this Schedule in this Constitution shall be construed as a reference to such Schedule as so amended.

(2) No such law as is mentioned in sub-paragraph (1) of this paragraph shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

-
1. See the Scheduled Areas (Part A States) order, 1950 (C.O. 9), the Scheduled Areas (Part B States) Order, 1950 (C.O. 26), the Scheduled Areas (Himachal Pradesh) Order, 1975 (C.O. 102) and the Scheduled Areas (States of Bihar, Gujarat, Madhya Pradesh and Orissa) Order, 1977 (C.O. 109).
  2. See the Madras Scheduled Area (Cesser) Order, 1950 (C.O. 30) and the Andhra Scheduled Areas (Cesser) Order, 1955 (C.O. 50).
  3. Ins. by the Fifth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1976 (101 of 1976), s. 2.

ಭಾಗ- ಸಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು

6. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು :- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ "ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು" ಎಂದರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು¹ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ² [ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವು, ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗವು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

³[(ಎಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು;]

(ಬಿ) ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಾಗ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಸೇರಿದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಅಥವಾ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು;

³[(ಡಿ) ಈ ಪ್ರಾರಾಧ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನಃ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಹೊಸ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು;]

ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತಲ್ಲದೆ, ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

ಭಾಗ- ಡಿ

ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ

7. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸುವ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು.

(2) ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

(1) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಎ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 9ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(2) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 26ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(3) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ) 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 102ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(4) 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಹಾರ, ಗುಜರಾತ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ. 109ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ).

2. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸ್ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ. 30ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಮತ್ತು 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ) ಆದೇಶ, 1955 (ಸಿ.ಒ. 50) -ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (1976ನೇ ಇಸವಿಯ 101ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

SIXTH SCHEDULE

[Articles 244(2) and 275(1)]

PROVISIONS AS TO THE ADMINISTRATION OF TRIBAL AREAS IN ¹[²THE STATES OF ASSAM, ³MEGHALAYA, TRIPURA] AND MIZORAM]

1. Autonomous districts and autonomous regions:- (1) Subject to the provisions of this paragraph, the tribal areas in each item of ⁴[⁵Parts I, II and IIA] and in Part III] of the table appended to paragraph 20 of this Schedule shall be an autonomous district.

(2) If there are different Scheduled Tribes in an autonomous district, the Governor may, by public notification, divide the area or areas inhabited by them into autonomous regions.

(3) The Governor may, by public notification,-

- (a) include any area in ¹[any of the Parts] of the said table,
- (b) exclude any area from ¹[any of the Parts] of the said table,
- (c) create a new autonomous district,
- (d) increase the area of any autonomous district,
- (e) diminish the area of any autonomous district,
- (f) unite two or more autonomous districts or parts thereof so as to form one autonomous district,
- ⁴[ff] alter the name of any autonomous district,]
- (g) define the boundaries of any autonomous district:

Provided that no order shall be made by the Governor under clauses (c), (d), (e) and (f) of this sub-paragraph except after consideration of the report of a Commission appointed under sub-paragraph (1) of paragraph 14 of this Schedule:

⁵[Provided further that any order made by the Governor under this sub-paragraph may contain such incidental and consequential provisions (including any amendment of paragraph 20 and of any item in any of the Parts of the said table) as appear to the Governor to be necessary for giving effect to the provisions of the order.]

1. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) s. 39 for certain words (w.e.f. 20-2-1987).

2. Subs. by the North Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(i) and Eighth Sch., for "Assam" (w.e.f. 21-1-1972).

3. Subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s. 4 for "and Meghalaya" (w.e.f. 1-4-1985).

4. Subs. by see 4 ibid.

5. Subs. by the North-Eastern (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(i) and Eighth Sch., for "Part A" (w.e.f. 21-1-1972).

ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[244(2) ಮತ್ತು 275(1)ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

¹[ಅಸ್ಸಾಮ್ ³[ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ] ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ]] ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು:-

(1) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕದ ⁴[⁵[1,2 ಮತ್ತು 2ಎ ಭಾಗಗಳ] ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಭಾಗದ] ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಬಿನಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರು ವಾಸ್ತವವಾದ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ,-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ¹[ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು,

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ¹[ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು,

(ಸಿ) ಹೊಸ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಬಹುದು,

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು,

(ಇ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು,

(ಎಫ್) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗುವಂತೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಬಹುದು,

⁴[ಎಫ್‌ಎಫ್] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು :

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 14ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ :

⁵[ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು (20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಬಾಬಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.]

1. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1985ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ “ಬಿ” ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ “1 ಮತ್ತು 2ನೇ ಭಾಗಗಳ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. Constitution of District Councils and Regional Councils:- ¹[(1) There shall be a District Council for each autonomous district consisting of not more than thirty members, of whom not more than four persons shall be nominated by the Governor and the rest shall be elected on the basis of adult suffrage.]

(2) There shall be a separate Regional Council for each area constituted an autonomous region under sub-paragraph (2) of paragraph 1 of this Schedule.

(3) Each District Council and each Regional Council shall be a body corporate by the name respectively of 'the District Council of (*name of district*)' and 'the Regional Council of (*name of region*)', shall have perpetual succession and a common seal and shall by the said name sue and be sued:

²[Provided that the District Council constituted for the North Cachar Hills District shall be called as the North Cachar Hills Autonomous Council and the District Council constituted for the Karbi Anglong District shall be called as the Karbi Anglong Autonomous Council];

(4) Subject to the provisions of this Schedule, the administration of an autonomous district shall, in so far as it is not vested under this Schedule in any Regional Council within such district, be vested in the District Council for such district and the administration of an autonomous region shall be vested in the Regional Council for such region.

(5) In an autonomous district with Regional Councils, the District Councils shall have only such powers with respect to the areas under the authority of the Regional Council as may be delegated to it by the Regional Council in addition to the powers conferred on it by this Schedule with respect to such areas.

(6) The Governor shall make rules for the first constitution of District Councils and Regional Councils in consultation with the existing tribal Councils or other representative tribal organisations within the autonomous districts or regions concerned, and such rules shall provide for-

- (a) the composition of the District Councils and Regional Councils and the allocation of seats therein;
- (b) the delimitation of territorial constituencies for the purpose of elections to those Councils;
- (c) the qualifications for voting at such elections and the preparation of electoral rolls therefor;
- (d) the qualifications for being elected at such elections as members of such Councils;
- (e) the term of office of members of ²[Regional Councils];
- (f) any other matter relating to or connected with elections or nominations to such Councils;
- (g) the procedure and the conduct of business ³[including the power to act notwithstanding any vacancy] in the District and Regional Councils;

1. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969). s. 74 and Fourth Sch., for sub-paragraph (I) (w.e.f. 2-4-1970).

2. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995. S-2.

3. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for "such Councils" (w.e.f. 2-4-1970).

2. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ:- ¹[(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಆ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಉಳಿದವರನ್ನು ವಯಸ್ಸು ಮತದಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

Amal

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ರಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ..... (ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರು) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ..... (ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರು) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಿಗಮಿತ ನಿಕಾಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಅದು ಶಾಶ್ವತ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೊಹರನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು:

²[ಪರಂತು, ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(6) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಕಂಡವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ-

- (ಎ) ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ;
- (ಬಿ) ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ;
- (ಸಿ) ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ;
- (ಡಿ) ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು;
- (ಇ) ³[ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ] ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ;
- (ಎಫ್) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡತಕ್ಕ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ;
- (ಜಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ³[ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಸೇರಿ] ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ;

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಮಾಫ್ ಫನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 1ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (ಅರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಮಾಫ್ ಫನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2ನೇ ಪ್ರಕರಣ

(h) the appointment of officers and staff of the District and Regional Councils.

¹[(6A) The elected members of the District Council shall hold office for a term of five years from the date appointed for the first meeting of the Council after the general elections to the Council, unless the District Council is sooner dissolved under paragraph 16 and a nominated member shall hold office at the pleasure of the Governor:

Provided that the said period of five years may, while a Proclamation of Emergency is in operation or if circumstances exist which, in the opinion of the Governor, render the holding of elections impracticable, be extended by the Governor for a period not exceeding one year at a time and in any case where a Proclamation of Emergency is in operation not extending beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate:

Provided further that a member elected to fill a casual vacancy shall hold office only for the remainder of the term of office of the member whom he replaces.]

(7) The District or the Regional Council may after its first constitution make rules ¹[with the approval of the Governor] with regard to the matters specified in sub-paragraph (6) of this paragraph and may also make rules ¹[with like approval] regulating -

- (a) the formation of subordinate local Councils or Boards and their procedure and the conduct of their business; and
- (b) generally all matters relating to the transaction of business pertaining to the administration of the district or region, as the case may be:

Provided that until rules are made by the District or the Regional Council under this sub-paragraph the rules made by the Governor under sub-paragraph (6) of this paragraph shall have effect in respect of elections to, the officers and staff of, and the procedure and the conduct of business in, each such Council.

2 * * * * *

3. Powers of the District Councils and Regional Councils to make laws:- (1) The Regional Council for an autonomous region in respect of all areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all areas within the district except those which are under the authority of Regional Councils, if any, within the district shall have power to make laws with respect to-

-
- 1. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).
  - 2. Second proviso omitted by s. 74 and Fourth Sch., *ibid* (w.e.f. 2-4-1970).

(ಎಚ್) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ.

¹[(6ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ 16ನೇ ಪ್ರಾರಾಧ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಸದರಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಸದಸ್ಯನು, ತಾನು ಯಾವ ಸದಸ್ಯನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೋ ಆ ಸದಸ್ಯನ ಉಳಿದ ಪದಾವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(7) ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ರಚಿತವಾದ ತರುವಾಯ ಅದು ¹[ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು] ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ¹[ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು]-

- (ಎ) ಅಧೀನ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಮಂಡಲಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ; ಮತ್ತು
  - (ಬಿ) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು
- ಇವುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡ ರಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಪ್ರಾರಾಧ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾವಣೆಗಳು, ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಪ್ರಾರಾಧ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಧ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

2 * * * * *

3. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು-

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು (ಬಿಟ್ಟು) ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ನೀರಿನ ಶಾಖೆ

- (a) the allotment, occupation or use, or the setting apart, of land, other than any land which is a reserved forest for the purposes of agriculture or grazing or for residential or other non-agricultural purposes or for any other purpose likely to promote the interests of the inhabitants of any village or town:

Provided that nothing in such laws shall prevent the compulsory acquisition of any land, whether occupied or unoccupied, for public purposes ¹[by the Government of the State concerned] in accordance with the law for the time being in force authorising such acquisition;

- (b) the management of any forest not being a reserved forest;
- (c) the use of any canal or water-course for the purpose of agriculture;
- (d) the regulation of the practice of *jhum* or other forms of shifting cultivation;
- (e) the establishment of village or town committees or councils and their powers;
- (f) any other matter relating to village or town administration, including village or town police and public health and sanitation;
- (g) the appointment or succession of Chiefs or Headmen;
- (h) the inheritance of property;
- ²(i) marriage and divorce;
- (j) social customs.

(2) In this paragraph, a "reserved forest" means any area which is a reserved forest under the Assam Forest Regulation, 1891, or under any other law for the time being in force in the area in question.

³(3) Save as otherwise provided in sub-paragraph (2) of paragraph 3A, all laws made under this paragraph or sub-paragraph (1) of paragraph 3A shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect].

⁴[3A. Additional powers of the North Cachar Hills Autonomous Councils and the Karbi Anglong Autonomous Council to make Laws:-

-
1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 (1) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f. 21-1-1972).
  2. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for cl. (i) (w.e.f. 2-4-1970).
  3. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995, s. 2.
  4. Inserted by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995, s. 2.

- (ಎ) ಕಾಯ್ದೆರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಯ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ನಿವಾಸಿಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಧಿಭೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡುವುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅದು ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗನುಸಾರವಾಗಿ ¹[ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) ಕಾಯ್ದೆರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರದ ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆ;
- (ಸಿ) ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಾಲೆಯ ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗದ ಉಪಯೋಗ;
- (ಡಿ) ಝೂಮ್ ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಬದಲಾಪಣೆ ಸಾಗುವಳಿಯ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;
- (ಇ) ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಥವಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು;
- (ಎಫ್) ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪೊಲೀಸು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ;
- (ಜಿ) ಪ್ರಮುಖರ ಅಥವಾ ಮುಖಂಡರ ನೇಮಕಾತಿ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ;
- (ಎಚ್) ಸ್ವತ್ತಿನ ಖಾರಸು;
- ²[(ಐ) ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ;
- (ಜೆ) ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಢಿಗಳು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ 'ಕಾಯ್ದೆರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ' ಎಂದರೆ 1891ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಯಾಮ್ ಅರಣ್ಯ ವಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಯ್ದೆರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶ.

³[(3) 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನುಗಳು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ].

⁴[3ಎ. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-

1. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಛಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಯಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಛಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ) "ಐ" ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(1) Without prejudice to the provisions of paragraph 3, the North Cachar Hills Autonomous Council and Karbi Anglong Autonomous Council within their respective districts, shall have power to make laws with respect to-

- (a) industries, subject to the provisions of entries 7 and 52 of List I of the Seventh Schedule;
- (b) communications, that is to say, roads, bridges, ferries and other means of communication not specified in List I of the Seventh Schedule; municipal tramways, ropeways, inland waterways and traffic thereon subject to the provisions of List I and List III of the Seventh Schedule with regard to such waterways; vehicles other than mechanically propelled vehicles;
- (c) preservation, protection and improvement of stock and prevention of animal diseases; veterinary training and practice; cattle pounds;
- (d) primary and secondary education;
- (e) agriculture, including agricultural education and research, protection against pests and prevention of plant diseases;
- (f) fisheries;
- (g) water, that is to say, water supplies, irrigation and canals, drainage and embankments, water storage and water power subject to the provisions of entry 56 of List I of the Seventh Schedule;
- (h) social security and social insurance; employment and unemployment;
- (i) flood control schemes for protection of villages, paddy fields, markets, towns, etc. (not of technical nature);
- (j) theatre and dramatic performances, cinemas subject to the provisions of entry 60 of List I of the Seventh Schedule; sports, entertainments and amusements;
- (k) public health and sanitation, hospitals and dispensaries;
- (l) minor irrigation;
- (m) trade and commerce in, and the production, supply and distribution of food stuffs; cattle fodder, raw cotton and raw jute;
- (n) libraries, museums and other similar institutions controlled or financed by the State; ancient and historical monuments and records other than those declared by or under any law made by Parliament to be of national importance; and

(1) 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು-

- (ಎ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 7 ಮತ್ತು 52ನೇ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು;
- (ಬಿ) ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯಿಗಡಗಳು ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಿರುವಂತಹ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾವೆಲೆಗಳು, ರೋಪ್‌ವೇಗಳು, ಒಳನಾಡು ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು, ಅಂತಹ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1 ಮತ್ತು 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು;
- (ಸಿ) ಜಾನುವಾರುಗಳ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ತಳಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ, ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ; ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು;
- (ಡಿ) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ;
- (ಇ) ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಸೇರಿ ಕೃಷಿ, ಕೀಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ;
- (ಎಫ್) ಮೀನುಗಾರಿಕೆ;
- (ಜಿ) 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 56ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನೀರು ಎಂದರೆ ನೀರು ಪೂರೈಕೆ, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಗಳು, ಒಳಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಒಡ್ಡುಗಳು, ಜಲ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲವಿದ್ಯುತ್ತು;
- (ಹೆಚ್) ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ;
- (ಐ) ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ, ಗದ್ದೆಗಳ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ, ಪಟ್ಟಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ (ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದ) ಪ್ರವಾಹ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳು;
- (ಜೆ) ಥಿಯೇಟರ್ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ: 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಮನರಂಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನೋದಾವಳಿ;
- (ಕೆ) ಜನಾರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು;
- (ಎಲ್) ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ;
- (ಎಂ) ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವು, ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾ ಸೆಣಬು-ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ;
- (ಎನ್) ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಮ್ಯೂಸಿಯಂಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂಥವೇ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದವುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು; ಮತ್ತು

(o) alienation of land.

(2) All laws made by the North Cachar Hills Autonomous Council and the Karbi Anglong Autonomous Council under paragraph 3 or under this paragraph shall, in so far as they relate to matters specified in List III of the Seventh Schedule, be submitted forthwith to the Governor who shall reserve the same for the consideration of the President.

(3) When a law is reserved for the consideration of the President, the President shall declare either that he assents to the said law or that he withholds assent therefrom:

Provided that the President may direct the Governor to return the law to the North Cachar Hills Autonomous Council or the Karbi Anglong Autonomous Council, as the case may be, together with the message requesting that the said Council will reconsider the law or any specified provisions thereof and, in particular, will, consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message and, when the law is so returned, the said Council shall consider the law accordingly within a period of six months from the date of receipt of such message and, if the law is again passed by the said Council with or without amendment it shall be presented again to the President for his consideration.]

4. Administration of justice in autonomous districts and autonomous regions:-

(1) The Regional Council for an autonomous region in respect of areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of areas within the district other than those which are under the authority of the Regional Councils, if any, within the district may constitute village councils or courts for the trial of suits and cases between the parties all of whom belong to Scheduled Tribes within such areas, other than suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, to the exclusion of any court in the State, and may appoint suitable persons to be members of such village councils or presiding officers of such courts, and may also appoint such officers as may be necessary for the administration of the laws made under paragraph 3 of this Schedule.

(ಓ) ಭೂಮಿಯ ಪರಭಾರೆ.

(2) 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸದರಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಅಂತಹ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಪುನಃ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.]

4. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದೊಳಗೆ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಕಾರರ ನಡುವಣ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, the Regional Council for an autonomous region or any court constituted in that behalf by the regional Council or, if in respect of any area within an autonomous district there is no Regional Council, the District Council for such district, or any court constituted in that behalf by the District Council, shall exercise the powers of a court of appeal in respect of all suits and cases triable by a village council or court constituted under sub-paragraph (1) of this paragraph within such region or area, as the case may be, other than those to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, and no other court except the High Court and the Supreme Court shall have jurisdiction over such suits or cases.

(3) The High Court ^{1***} Shall have and exercise such jurisdiction over the suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (2) of this paragraph apply as the Governor may from time to time by order specify:

(4) A Regional Council or District Council, as the case may be, may with the previous approval of the Governor make rules regulating -

- (a) the Constitution of village councils and courts and the powers to be exercised by them under this paragraph;
- (b) the procedure to be followed by village councils or courts in the trial of suits and cases under sub-paragraph (1) of this paragraph;
- (c) the procedure to be followed by the Regional or District Council or any court constituted by such Council in appeals and other proceedings under sub-paragraph (2) of this paragraph;
- (d) the enforcement of decision and orders of such Councils and courts;
- (e) all other ancillary matters for the carrying out of the provisions of sub-paragraphs (1) and (2) of this paragraph.

²(5) On and from such date as the President may, ³[after consulting the Government of the State concerned], by notification appoint in this behalf, this paragraph shall have effect in relation to such autonomous district or region as may be specified in the notification, as if-

---

1. The words "of Assam" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).

2. Ins. by this Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).

3. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(1) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f. 21-1-1972).

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬೇಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಅಪೀಲು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು;
- (ಬಿ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;
- (ಸಿ) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;
- (ಡಿ) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ;
- (ಇ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಳ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳು.

²[(5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ³[ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ] ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾವು-

1. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (i) In sub-paragraph (1), for the words, "between the parties all of whom belong to Scheduled Tribes within such areas, other than suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, " the words not being suits and cases of the nature referred to in sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule, which the Governor may specify in this behalf", had been substituted;
- (ii) sub-paragraphs (2) and (3) had been omitted;
- (iii) in sub-paragraph (4)-
  - (a) for the words "A Regional Council or District Council, as the case may be, may with the previous approval of the Governor make rules regulating", the words "The Governor may make rules regulating" had been substituted; and
  - (b) for clause (a), the following clause had been substituted, namely:-
    - "(a) the constitution of village councils and courts, the powers to be exercised by them under this paragraph and the courts to which appeals from the decisions of village councils and courts shall lie;"
  - (c) for clause (c), the following clause had been substituted, namely:-
    - "(c) the transfer of appeals and other proceedings pending before the Regional or District Council or any Court constituted by such Council immediately before the date appointed by the President under sub-paragraph (5)"; and
  - (d) in clause (e), for the words, brackets and figures "sub-paragraph (1) and (2)", the word, brackets and figure "sub-paragraph (1)" had been substituted;]

5. Conferment of powers under the Code of Civil Procedure, 1908, and the Code of Criminal Procedure, 1898¹, on the Regional and District Councils and on certain courts and officers for the trial of certain suits, cases and offences:- (1) The Governor may, for the trial of suits or cases arising out of any law in force in any autonomous district or region being a law specified in that behalf by the Governor, or for the trial of offences punishable with death, transportation for life, or imprisonment for a term of not less than five years under the Indian Penal Code or under any other law for the time being applicable to such district or region, confer on the District Council or the Regional Council having authority over such district or region or on courts constituted by such District Council or on any officer appointed in that behalf by the Governor, such powers under the Code of Civil Procedure, 1908, or, as the case may be, the Code of Criminal Procedure, 1898¹, as he deems appropriate, and thereupon the said Council, court or officer shall try the suits, cases or offences in exercise of the powers so conferred.

---

1. See now the Code of Criminal Procedure, 1973 (Act 2 of 1974).

- (i) (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ “ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಕಾರರ ನಡುವಣ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪದ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;
- (ii) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;
- (iii) (4)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ-
- (ಎ) “ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ರಾಜ್ಯಪಾಲನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-
- “(ಎ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು” ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;”
- (ಸಿ) (ಸಿ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-
- “(ಸಿ) (5)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಎಂಬ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ”; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) (ಇ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ “(1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳ ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು, ಅವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಎಂಬ ಶಬ್ದ, ಅವರಣ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ

- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

5. ಕೆಲವು ದಾವೆಗಳ, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ 1908ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ¹[1898ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ - ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪ್ರಧಾನ :- (1) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾನೂನಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ, ಜೀವಾವಧಿ, ಗಡೀಪಾರು ಅಥವಾ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಅವಧಿಯ ಕಾರಾವಾಸದಿಂದ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, 1908ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ¹[1898ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಹಾಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974ರ 2) ನೋಡಿ.

(2) The Governor may withdraw or modify any of the powers conferred on a District Council, Regional Council, court or officer under sub-paragraph (1) of this paragraph.

(3) Save as expressly provided in this paragraph, the Code of Civil Procedure, 1908, and the Code of Criminal Procedure, 1898¹, shall not apply to the trial of any suits, cases or offences in an autonomous district or in any autonomous region to which the provisions of this paragraph apply.

²[(4) On and from the date appointed by the President under sub-paragraph (5) of paragraph 4 in relation to any autonomous district or autonomous region, nothing contained in this paragraph shall, in its application to that district or region, be deemed to authorise the Governor to confer on the District Council or Regional Council or on courts constituted by the District Council any of the powers referred to in sub-paragraph (1) of this paragraph.]

³[6. **Powers of the District Council to establish Primary Schools, etc:-** (1) The District Council for an autonomous district may establish, construct, or manage primary schools, dispensaries, markets, ⁴[cattle ponds, ferries, fisheries, roads, road transport and waterways in the district and may, with the previous approval of the Governor, make regulations for the regulation and control thereof and, in particular, may prescribe the language and the manner in which primary education shall be imparted in the primary schools in the district.

(2) The Governor may, with the consent of any District Council, entrust either conditionally or unconditionally to that Council or to its officers functions in relation to agriculture, animal husbandry, community projects, co-operative societies, social welfare, village planning or any other matter to which the executive power of the State⁵ extends.]

7. District and Regional Funds:- (1) There shall be constituted for each autonomous district, a District Fund and for each autonomous region, a Regional Fund to which shall be credited all moneys received respectively by the District Council for that district and the Regional Council for that region in the course of the administration of such district or region, as the case may be, in accordance with the provisions of this Constitution.

1. See now the Code of Criminal Procedure, 1973 (Act 2 of 1974).

2. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).

3. Subs. by s. 74 and Fourth Sch., *ibid*, for paragraph 6 (w.e.f. 2-4-1970).

4. Subs. by the Repealing and Amending Act, 1974 (56 of 1974) s.4 for "cattle ponds".

5. The words "of Assam or Meghalaya, as the case may be", omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 (1) and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಳಿದು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಗಳ, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗೆ 1908 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಮತ್ತು ¹[1898 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

²[(4) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 5ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ಈ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

³[6. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಔಷಧಾಲಯಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು, ⁴[ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು], ಹಾಯ್‌ಡಗ್‌ಗಳು, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ರಸ್ತೆಗಳು, ರಸ್ತೆಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಲಮಾರ್ಗ- ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಕೃಷಿ, ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು, ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು, ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ³ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

7. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಗಳು:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸುವಾಗ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಹಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಗೆ ಜಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974 ರ 2) ನೋಡಿ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ ಬದಲಾಗಿ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ (1974 ರ 56) ದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, “ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) The Governor may make rules for the management of the District Fund, or, as the case may be, the Regional Fund and for the procedure to be followed in respect of payment of money into the said Fund; the withdrawal of moneys therefrom, the custody of moneys therein and any other matter connected with or ancillary to the matters aforesaid.

(3) The accounts of the District Council or, as the case may be, the Regional Council shall be kept in such form as the Comptroller and Auditor-General of India may, with the approval of the President, prescribe.

(4) The Comptroller and Auditor-General shall cause the accounts of the District and Regional Councils to be audited in such manner as he may think fit, and the reports of the Comptroller and Auditor-General relating to such accounts shall be submitted to the Governor who shall cause them to be laid before the Council].

8. Powers to assess and collect land revenue and to impose taxes:- (1) The Regional Council for an autonomous region in respect of all lands within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all lands within the district except those which are in the areas under the authority of Regional Councils, if any, within the district, shall have the power to assess and collect revenue in respect of such lands in accordance with the principles for the time being followed ²[by the Government of the State in assessing lands for the purpose of land revenue in the State generally.]

(2) The Regional Council for an autonomous region in respect of areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all areas in the district except those which are under the authority of Regional Councils, if any, within the district, shall have power to levy and collect taxes on lands and buildings, and tolls on persons, resident within such areas.

(3) The District Council for an autonomous district shall have the power to levy and collect all or any of the following taxes within such district, that is to say-

- (a) taxes on professions, trades, callings and employments;
- (b) taxes on animals, vehicles and boats;
- (c) taxes on the entry of goods into a market for sale therein, and tolls on passengers and goods carried in ferries; and
- (d) taxes for the maintenance of schools, dispensaries or roads.

(4) A Regional Council or District Council, as the case may be, may make regulations to provide for the levy and collection of any of the taxes specified in sub-paragraphs (2) and (3) of this paragraph ¹[and every such regulation shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect.]

---

1. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (5 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for sub-paragraph (2) (w.e.f. 2-4-1970).

2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (i) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f. 21-1-1972).

¹[(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಸದರಿ ನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅದರಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ- ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅವನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.]

8. ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-

(1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ²[ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಗಳ ತೆರಿಗೆ ನಿರ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು] ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ :-

(ಎ) ವೃತ್ತಿಗಳ, ಕಸುಬುಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;

(ಬಿ) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ವಾಹನಗಳು ಮತ್ತು ದೋಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;

(ಸಿ) ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಯ್ಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕಗಳು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಪಾಲಶಾಲೆಗಳ, ಔಷಧಾಲಯಗಳ ಅಥವಾ ರಸ್ತೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ¹[ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.]

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಮಾನ್ ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಬದಲಾಗಿ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[9. Licences or leases for the purpose of prospecting for, or extraction of, minerals:-

(1) Such share of the royalties accruing each year from licences or leases for the purpose of prospecting for, or the extraction of, minerals granted by ²[the Government of the State] in respect of any area within an autonomous district as may be agreed upon between ²[the Government of the State] and the District Council of such district shall be made over to that District Council.

(2) If any dispute arises as to the share of such royalties to be made over to a District Council, it shall be referred to the Governor for determination and the amount determined by the Governor in his discretion shall be deemed to be the amount payable under sub-paragraph (1) of this paragraph to the District Council and the decision of the Governor shall be final.

10. Power of District Council to make regulations for the control of money-lending and trading by non-tribals:- (1) The District Council of an autonomous district may make regulations for the regulation and control of money-lending or trading within the district by persons other than Scheduled Tribes resident in the district.

(2) In particular and without prejudice to the generality of the foregoing power, such regulations may -

- (a) prescribe that no one except the holder of a licence issued in that behalf shall carry on the business of money-lending;
- (b) prescribe the maximum rate of interest which may be charged or be recovered by a money-lender;
- (c) provide for the maintenance of accounts by money-lenders and for the inspection of such accounts by officers appointed in that behalf by the District Council;
- (d) prescribe that no person who is not a member of the Scheduled Tribes resident in the district shall carry on wholesale or retail business in any commodity except under a licence issued in that behalf by the District Council:

Provided that no regulations may be made under this paragraph unless they are passed by a majority of not less than three-fourths of the total membership of the District Council:

Provided further that it shall not be competent under any such regulations to refuse the grant of a licence to a money-lender or a trader who has been carrying on business within the district since before the time of the making of such regulations.

(3) All regulations made under this paragraph shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect.

1. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch., (w.e.f 2-4-1970).

2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 s. 71 (i) and Eighth Sch., for "the Government of Assam" (w.e.f 21-1-1972).

19. ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಣಿಗಳು:-

(1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ²[ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಣಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಒದಗಿಬರುವ ಸ್ವಾಮ್ಯಶುಲ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ²[ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ] ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಡುವೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಪಾಲನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದಂಥ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಶುಲ್ಕಗಳ ಪಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ವಿವಾದವನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಮೊಬಲಗಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

10. ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಲ್ಲದವರು ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಾಗಿರದ ಇತರರು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಲೇವಾದೇವಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

- (ಎ) ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಲೈಸೆನ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ವಸೂಲು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಬಡ್ಡಿಯ ಗರಿಷ್ಠ ದರವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;
- (ಸಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನೇಮಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು;
- (ಡಿ) ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಸರಕಿನ ಸಗಟು ಅಥವಾ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕೊಟ್ಟ ಲೈಸೆನ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆಲ್ಲದೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಚಿಸಲಾಗದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಲೇವಾದೇವಿದಾರನಿಗೆ, ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಲೈಸೆನ್ಸು ನೀಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಟ್ರಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71 (1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಟ್ರಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೆಯ ಜನವರಿ 1972ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

11. Publication of laws, rules and regulations made under the Schedule:- All laws, rules and regulations made under this Schedule by a District Council or a Regional Council shall be published forthwith in the Official Gazette of the State and shall on such publication have the force of law.

12. ¹[Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Assam to Autonomous district and autonomous regions in the State of Assam]:-

(1) Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of the ²[Legislature of the State of Assam] in respect of any of the ³[matters specified in paragraph 3 or paragraph 3A of this Schedule] as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the ²[Legislature of the State of Assam] prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to any autonomous district or autonomous region ⁴[in that State] unless in either case the District Council for such district or having jurisdiction over such region by public notification so directs, and the District Council in giving such direction with respect to any Act may direct that the Act shall in its application to such district or region or any part thereof have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of Parliament or of the ²[Legislature of the State of Assam] to which the provisions of clause (a) of this sub-paragraph do not apply, shall not apply to an autonomous district or an autonomous region ⁴[in that State], or shall apply to such district or region or any part thereof subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification.

(2) Any direction given under sub-paragraph (1) of this paragraph may be given so as to have retrospective effect.

-
1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., for the heading (w.e.f. 21-1-1972).
  2. Subs. by s.71(1) and Eighth Sch., *ibid*, for "Legislature of the State" (w.e.f. 21-1-1972).
  3. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995.
  4. Ins. by s.71(1) and Eighth Sch., *ibid*, (w.e.f. 21-1-1972).

11. ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳ, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ:- ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಪ್ರಕಟಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದಂದಿನಿಂದ ಅವು ಕಾನೂನಿನ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

12. ¹[ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ²[ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ³[ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ³[ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ⁴[ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ³[ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ] ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ⁴[ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತಾನು ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನವರಿ 1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1995ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 71 (1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ" ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನವರಿ 1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 71 (1) ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[12A. Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Meghalaya to autonomous districts and autonomous regions in the State of Meghalaya:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) If any provision of a law made by a District or Regional Council in the State of Meghalaya with respect to any matter specified in sub-paragraph (1) of paragraph 3 of this Schedule or if any provision of any regulation made by a District Council or a Regional Council in that State under paragraph 8 or paragraph 10 of the Schedule, is repugnant to any provision of a law made by Legislature of the State of Meghalaya with respect to that matter, then, the law or regulation made by the District Council or, as the case may be, the Regional Council whether made before or after the law made by the Legislature of the State of Meghalaya, shall, to the extent of repugnancy, be void and the law made by the Legislature of the State of Meghalaya shall prevail;
- (b) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in the State of Meghalaya, or shall apply to such district or region or any part thereof subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.]

²[12AA. Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Tripura to the autonomous districts and autonomous regions in the State of Tripura:-

Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of the Legislature of the State of Tripura in respect of any of the matters specified in paragraph 3 of this Schedule as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the Legislature of the State of Tripura prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to the autonomous district or an autonomous region in that State unless, in either case, the District Council for that district or having jurisdiction over such region by public notification so directs, and the District Council in giving such direction with respect to any Act may direct that the Act shall, in its application to that district or such region or any part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of Legislature of the State of Tripura to which the provisions of clause (a) of this sub-paragraph do not apply, shall not apply to the autonomous district or any autonomous region in that State, or shall apply to that district or such region, or any part thereof, subject to such exceptions or modifications, as he may specify in the notification;

---

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., *ibid.*, for paragraph 12A (w.e.f. 21-1-1972).

2. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988), s.2, for paragraphs 12AA and 12B. Earlier paragraph 12AA was ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f. 1-4-1985).

¹[12ಎ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ :-

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

- (ಎ) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 8ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ 10ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವೇ ಆಗಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನುಮತಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

²[12ಎಎ. ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

- (ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತ್ರಿಪುರರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಇವೆರಡರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವಂಥ ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;]

1. 1971 ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 12ಎ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎಎ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎಎ ಮತ್ತು 12ಬಿ ಪ್ಯಾರಾಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(c) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to the autonomous district or an autonomous region in the State of Tripura or, shall apply to such district or region or any part thereof, subject to such exceptions or modifications, as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.

¹[12B. **Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the ²[State] of Mizoram to autonomous districts and autonomous regions in the ² [State] of Mizoram:-** Notwithstanding anything in this Constitution -

- (a) no Act of the Legislature of the State of Mizoram in respect of any of the matters specified in paragraph 3 of this Schedule as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the Legislature of the State of Mizoram prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to any autonomous district or autonomous region in that State unless, in either case, the district council for such district or having jurisdiction over such region, by public notification, so directs, and the District Council, in giving such direction with respect to any Act, may direct that the Act shall, in its application to such district or region or any part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of the Legislature of the State of Mizoram to which the provisions of clause (a) of this sub-paragraph do not apply, shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in that State, or shall apply to such district or region, or any part thereof, subject to such exceptions or modifications; as he may specify in the notification;
- (c) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in the State of Mizoram, or shall apply to such district or region or any part thereof, subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.

---

1. Subs. by the Government of Union territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971), s. 13 for paragraph 12B (w.e.f. 29-4-1972).

2. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) for "Union Territory".

- (ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ತ್ರಿಪುರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

[12ಬಿ. ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ]ದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

- (ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಮಧ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ - ಇವೆರಡರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವಂಥ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಬಿ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (29-4-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) ಮೂಲಕ "ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

13. Estimated receipts and expenditure pertaining to autonomous districts to be shown separately in the annual financial statement:- The estimated receipts and expenditure pertaining to an autonomous district which are to be credited to, or is to be made from, the Consolidated Fund of the State ¹ shall be first placed before the District Council for discussion and then after such discussion be shown separately in the annual financial statement of the State to be laid before the Legislature of the State under article 202.

14. Appointment of Commission to inquire into and report on the administration of autonomous districts and autonomous regions:- (1) The Governor may at any time appoint a Commission to examine and report on any matter specified by him relating to the administration of the autonomous districts and autonomous regions in the State, including matters specified in clauses (c), (d), (e) and (f) of sub-paragraph (3) of paragraph 1 of this Schedule, or may appoint a Commission to inquire into and report from time to time on the administration of autonomous districts and autonomous regions in the State generally and in particular on -

- (a) the provision of educational and medical facilities and communications in such districts and regions;
- (b) the need for any new or special legislation in respect of such districts and regions; and
- (c) the administration of the laws, rules and regulations made by the District and Regional Councils; and define the procedure to be followed by such Commission.

(2) The report of every such Commission with the recommendations of the Governor with respect thereto shall be laid before the Legislature of the State by the Minister concerned together with an explanatory memorandum regarding the action proposed to be taken thereon by ²[the Government of the State].

(3) In allocating the business of the Government of the State among his Ministers the Governor may place one of his Minister specially in charge of the welfare of the autonomous districts and autonomous regions in the State.

15. Annulment or suspension of acts and resolutions of District and Regional Councils:- (1) If at any time the Governor is satisfied that an act or resolution of a District or a Regional Council is likely to endanger the safety of India ³[or is likely to be prejudicial to public order], he may annul or suspend such act or resolution and take such steps as he may consider necessary (including the suspension of the Council and the assumption to himself of all or any of the powers vested in or exercisable by the Council) to prevent the commission or continuance of such act, or the giving of effect to such resolution.

(2) Any order made by the Governor under sub-paragraph (1) of this paragraph together with the reasons therefor shall be laid before the Legislature of the State as soon as possible and the order shall, unless revoked by the Legislature of the State, continue in force for a period of twelve months from the date on which it was so made:

-
1. The words "of Assam" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch, (w.e.f. 21-1-1972).
  2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch., for "the Government of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
  3. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969); s.74 and Fourth Sch. (w.e.f. 21-4-1970).

13. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣಾ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು:- ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು 'ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಜಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಥವಾ ಯಾವ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಆ ನಿಧಿಯಿಂದ ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಆ ಚರ್ಚೆಯ ಅನಂತರ 202ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣಾ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

14. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವರದಿ ಮಾಡಲು ಆಯೋಗದ ನೇಮಕ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ (1)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ:-

- (ಎ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಶಾಸನದ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಶಾಸನದ ರಚನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಸಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳ, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಜಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ - ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿಮಾಡಲು ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರಿಯು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡುವ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ²[ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು] ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನ ಪತ್ರದೊಡನೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದು.

15. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಅಮಾನತು:-

(1) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಭಾರತದ ಸುರಕ್ಷತೆಗೆ ಅಪಾಯ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು ³[ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು] ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಮುಂದುವರಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಜಾರಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತಾನು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು (ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಮಾನತನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು:

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್" ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಫುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-4-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such order is passed by the Legislature of the State, the order shall unless cancelled by the Governor continue in force for a further period of twelve months from the date on which under this paragraph it would otherwise have ceased to operate.

16. Dissolution of a District or a Regional Council:- ¹[(1) The Governor may on the recommendation of a Commission appointed under paragraph 14 of this Schedule by public notification order the dissolution of a District or a Regional Council, and-

- (a) direct that a fresh general election shall be held immediately for the reconstitution of the Council, or
- (b) subject to the previous approval of the Legislature of the State assume the administration of the area under the authority of such Council himself or place the administration of such area under the Commission appointed under the said paragraph or any other body considered suitable by him for a period not exceeding twelve months:

Provided that when an order under clause (a) of this paragraph has been made, the Governor may take the action referred to in clause (b) of this paragraph with regard to the administration of the area in question pending the reconstitution of the Council on fresh general election:

Provided further that no action shall be taken under clause (b) of this paragraph without giving the District or the Regional Council, as the case may be, an opportunity of placing its views before the Legislature of the State.

²[(2) If at any time the Governor is satisfied that a situation has arisen in which the administration of an autonomous district or region cannot be carried on in accordance with the provisions of this Schedule, he may, by public notification, assume to himself all or any of the functions or powers vested in or exercisable by the District Council or, as the case may be, the Regional Council and declare that such functions or powers shall be exercisable by such person or authority as he may specify in this behalf, for a period not exceeding six months:

Provided that the Governor may by a further order or orders extend the operation of the initial order by a period not exceeding six months on each occasion.

(3) Every order made under sub-paragraph (2) of this paragraph with the reasons therefor shall be laid before the Legislature of the State and shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the State Legislature first sits after the issue of the order, unless, before the expiry of the period it has been approved by the State Legislature.]

1. Paragraph 16 renumbered as sub-paragraph (1) thereof by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).

2. Ins. by the Assam reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 s. 74 and Fourth sch. (w.e.f. 2-4-1970).

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅದು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದು.

16. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಸರ್ಜನೆ:- ¹[(1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 14ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅವನು-

(ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪುನರ್ ರಚನೆಗಾಗಿ ಕೂಡಲೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪೂರ್ವ ಅನುಮೋದನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು :

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪುನರ್ ರಚನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

²[(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಮೊದಲಿನ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತೊಂದು ಆದೇಶವು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಸಲ್ಪ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮೊದಲು ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುತ್ತಲೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.]

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಮಾಂ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 16ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫನ್ನು ಅದರ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಎಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1969ನೆಯ ಅಸ್ಮಾಂ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. Exclusion of areas from autonomous districts in forming constituencies in such districts:- For the purposes of elections to ¹[the Legislative Assembly of Assam or Meghalaya ²[or Tripura, ³[or Mizoram], the Governor may by order declare that any area within an autonomous district ⁴[in the State of Assam or Meghalaya ²[or Tripura, ³[or Mizoram], as the case may be, shall not form part of any constituency to fill a seat or seats in the Assembly reserved for any such district but shall form part of a constituency to fill a seat or seats in the Assembly not so reserved to be specified in the order.

5* * * * *

19. Transitional Provisions:- (1) As soon as possible after the commencement of this Constitution the Governor shall take steps for the constitution of a District Council for each autonomous district in the State under this Schedule and, until a District Council is so constituted for an autonomous district, the administration of such district shall be vested in the Governor and the following provisions shall apply to the administration of the areas within such district instead of the foregoing provisions of this Schedule, namely:-

- (a) no Act of Parliament or of the Legislature of the State shall apply to any such area unless the Governor by public notification so directs; and the Governor in giving such a direction with respect to any Act may direct that the Act shall, in its application to the area or to any specified part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as he thinks fit;
- (b) The Governor may make regulations for the peace and good government of any such area and any regulations so made may repeal or amend any Act of Parliament or of the Legislature of the State or any existing law which is for the time being applicable to such area.

(2) Any direction given by the Governor under clause (a) of sub-paragraph (1) of this paragraph may be given so as to have retrospective effect.

-
1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., for "the Legislative Assembly of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
  2. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984.s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
  3. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 (w.e.f. 20-2-1987).
  4. Ins. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971),s. 71 and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).
  5. Paragraph 18 omitted by s. 71 and Eighth Sch. ibid, (w.e.f. 21-1-1972).

17. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು:-

¹[ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ ²[ಅಥವಾ ತ್ರಿಪುರ] ³[ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ] ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ⁴[ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ ²[ಅಥವಾ ತ್ರಿಪುರ ³[ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಆದರೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

⁵[* * * * *

19. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರಚಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು, ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿಯುತ ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೀಡುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನುಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ "ಡಿ" ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 18ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) All regulations made under clause (b) of sub-paragraph (1) of this paragraph shall be submitted forthwith to the President and, until assented to by him, shall have no effect.

¹[20. **Tribal areas:-** (1) The areas specified in parts I, II ²[IIA] and III of the table below shall respectively be the tribal areas within the State of Assam, the State of Meghalaya, ²[the State of Tripura] and the ³[State] of Mizoram.

(2) ⁴[Any reference in Part I, Part II, or Part III of the table below] to any district shall be construed as a reference to the territories comprised within the autonomous district of that name existing immediately before the day appointed under clause (b) of section 2 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971:

Provided that for the purposes of clauses (e) and (f) of sub-paragraph (1) of paragraph 3, paragraph 4, paragraph 5, paragraph 6, sub-paragraph (2), clauses (a), (b) and (d) of sub-paragraph (3) and sub-paragraph (4) of paragraph 8 and clause (d) of sub-paragraph (2) of paragraph 10 of this Schedule, no part of the area comprised within the municipality of Shillong shall be deemed to be within the ⁵[Khasi Hills District].

⁶[(3) The reference in Part IIA in the table below to the 'Tripura Tribal Areas District' shall be construed as a reference to the territory comprising the tribal areas specified in the First Schedule to the Tripura Tribal Areas Autonomous District Council Act, 1979.]

-
1. Subs. by the North-Eastern Areas (Re-organisation) Act, 1971 (81 of 1971); s.71 and Eighth Sch. for paragraph 20 and 20A (w.e.f. 21-1-1972).
  2. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984 s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
  3. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 "Union territory" (w.e.f. 20-2-1987).
  4. subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
  5. Subs. by the Government of Meghalaya Notification DCA 31/72/11, dated the 14th June, 1973, Gazette of Meghalaya, Pt. VA, dated 23-6-1973, p.200.
  6. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984 s.4 (w.e.f. 1-4-1985).

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

¹[20. ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು:- (1) ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1, 2, ²(2ಎ) ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ²[ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ] ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ³[ರಾಜ್ಯ]ದೊಳಗಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ⁴[ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1,2 ಅಥವಾ 3ನೇ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು] 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳು, 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ, 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ, 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಎ), (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಡಿ) ಖಂಡಗಳು ಮತ್ತು 8ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು 10ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಡಿ) ಖಂಡ-ಇವುಗಳ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಷಿಲಾಂಗಿನ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ⁵[ಖಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ] ಒಳಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

⁶[(3) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿನ 2ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ” ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮ, 1979ರ ಮೊದಲನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 20ನೆಯ ಮತ್ತು 20ಎ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ 14ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜಪತ್ರ ಭಾಗ 5ಎ ದಿನಾಂಕ: 3-6-1973 ಪುಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

TABLE
PART 1

1. The North Cachar Hills District
2. ¹[The Karbi Anglong District.]

PART II

- ²1. Khasi Hills District.
2. Jaintia Hills District.]
3. The Garo Hills District.

³[**PART IIA**

Tripura Tribal Areas District.]

PART III

4* * * * *

- ⁵1. The Chakma district.
- ⁶2. The Mara District.
3. The Lai District.]]

⁷[**20A. dissolution of the Mizo-District Council:-** (1) Notwithstanding anything in this Schedule, the District Council of the Mizo District existing immediately before the prescribed date (hereinafter referred to as the Mizo district Council) shall stand dissolved and cease to exist.

(2) The Administrator of the Union territory of Mizoram may, by one or more orders, provide for all or any of the following matters, namely:-

- (a) the transfer, in whole or in part, of the assets, rights and liabilities of the Mizo District Council (including the rights and liabilities under any contract made by it) to the Union or to any other authority;

-
1. Subs. by the Government of Assam Notification T-A D/R/115/74/47, dated 14th October, 1976 for "The MikirHills district".
  2. Subs. by the Government of Meghalaya Notification DCA 31/72/11, dated 14th June, 1973. Gazette of Meghalaya, Pt. VA, dated 23-6-1973, p.200.
  3. Ins. by the Constitution (Forty-ninth amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
  4. The words "The Mizo District" omitted by the Government of Union territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971) s. 13 (w.e.f. 29-4-1972).
  5. Ins. by the Mizoram district Councils (Miscellaneous Provisions) Order, 1972, published in the Mizoram Gazette, 1972, dated the 5th May 1972, Vol.1.Pt.ii.p. 17 (w.e.f. 29-4-1972).
  6. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988), s.2, for serial numbers 2 and 3 and the entries relating thereto.
  7. Subs. by the Government of Union Territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971), s. 13: for paragraph 20A (w.e.f. 29-4-1972).

ಕೋಷ್ಟಕ

ಭಾಗ 1

1. ಉತ್ತರ ಕಛಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.
2. ¹[ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಜ್ ಜಿಲ್ಲೆ.]

ಭಾಗ 2

- ²[1. ಖಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.
2. ಜಯಂತಿಯಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.]
3. ಗಾರೋ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.

³[ಭಾಗ 2ಎ

ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆ.]

ಭಾಗ 3

4 * * * *

- ⁵[1. ಚಕ್ರ ಜಿಲ್ಲೆ
- ⁶[2. ಮಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆ
- 3: ಲಯೀ ಜಿಲ್ಲೆ.]

⁷[20ಎ. ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಸರ್ಜನೆ:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

- (ಎ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಅದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರಿನ ಫೇರಿಗಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ) ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;

1. ಅಸ್ಸಾಂ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಟಿ-ಎ:ಡಿ:ಆರ್. 115:74:47, ದಿನಾಂಕ 14-10-76ರ ಮೂಲಕ "ಮಿಜೋ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೆಯ ಜೂನ್ 14ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜಪತ್ರ ಭಾಗ 5ಎ 23-6-1973 ಪುಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 83ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೇ ತಿಂಗಳ 5ನೇ ದಿನಾಂಕದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟ 1, ಭಾಗ 2 ಪುಟ 17ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು (ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳ) ಆದೇಶ 1972ರ ಮೂಲಕ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1988ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 20ಎ ಪ್ರಾರಾಂಭಿಕ ಬದಲಾಗಿ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the substitution of the Union or any other authority for the Mizo District Council, or the addition of the Union or any other authority, as a party to any legal proceedings to which the Mizo District Council is a party;
- (c) the transfer or re-employment of any employees of the Mizo District Council to or by the Union or any other authority, the terms and conditions of service applicable to such employees after such transfer or re-employment;
- (d) the continuance of any laws, made by the Mizo District Council and in force immediately before its dissolution, subject to such adaptations and modifications, whether by way of repeal or amendment, as the administrator may make in this behalf, until such laws are altered, repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority;
- (e) such incidental, consequential and supplementary matters as the administrator considers necessary.

Explanation:- In this paragraph and in paragraph 20B of this Schedule, the expression "prescribed date" means the date on which the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram is duly constituted under and in accordance with the provisions of the Government of Union territories Act, 1963.

20B. Autonomous regions in the Union territory of Mizoram to be autonomous districts and transitory provisions consequent thereto:- (1) Notwithstanding anything in this Schedule,-

- (a) every autonomous region existing immediately before the prescribed date in the Union territory of Mizoram shall, on and from that date, be an autonomous district in that Union territory (hereafter referred to as the corresponding new district) and the Administrator thereof may, by one or more orders, direct that such consequential amendments as are necessary to give effect to the provisions of this clause shall be made in paragraph 20 of this Schedule (including Part III of the table appended to that paragraph) and there upon the said paragraph and the said Part III shall be deemed to have been amended accordingly;
- (b) every Regional Council of an autonomous region in the Union territory of Mizoram existing immediately before the prescribed date (hereafter referred to as the existing Regional Council) shall, on and from that date and until a district Council is duly constituted for the corresponding new district, be deemed to be the District Council of that district (hereafter referred to as the corresponding new District Council).

(2) Every member whether elected or nominated of an existing Regional Council shall be deemed to have been elected or, as the case may be, nominated to the corresponding new District Council and shall hold office until a District Council is duly constituted for the corresponding new district under this Schedule.

(3) Until rules are made under sub-paragraph (7) of paragraph 2 and sub-paragraph (4) of paragraph 4 of this schedule by the corresponding new District Council, the rules made under the said provisions by the existing Regional Council and in force immediately before the prescribed date shall have effect in relation to the corresponding new District Council subject to such adaptations and modifications as may be made therein by the Administrator of the Union territory of Mizoram.

- (ಬಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಘವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಘವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು;
- (ಸಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೇ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಘವು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅವರನ್ನು ಪುನರ್ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಅಥವಾ ಪುನರ್ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ನೌಕರರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳು;
- (ಡಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು;
- (ಇ) ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಅನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ಬಿ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ" ಎಂದರೆ, 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ದಿನಾಂಕ.

20ಬಿ. ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ತತ್ಪರಿಣಾಮದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

- (ಎ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಯೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಅನುಷಂಗಿಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ (ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾಗ್ ಅನುಬಂಧಿಸಿರುವ 20ನೆಯ ಕೋಷ್ಟಕದ 3ನೆಯ ಭಾಗವೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಮತ್ತು ಸದರಿ 3ನೇ ಭಾಗವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆಗಿರುವುದಾಗಿ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು, ಅವನು ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವನಾಗಿರಲಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಚುನಾಯಿತನಾದವನೆಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಅವನು ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (7)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳು, ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) the Administrator of the Union territory of Mizoram may, by one or more orders, provide for all or any of the following matters, namely:-

- (a) the transfer in whole or in part of the assets, rights and liabilities of the existing Regional Council (including the rights and liabilities under any contract made by it) to the corresponding new District Council;
- (b) the substitution of the corresponding new District Council for the existing Regional Council as a party to the legal proceedings to which the existing Regional Council is a party;
- (c) the transfer or re-employment of any employees of the existing Regional Council to or by the corresponding new District Council, the terms and conditions of service applicable to such employees after such transfer or re-employment;
- (d) the continuance of any laws made by the existing Regional Council and in force immediately before the prescribed date, subject to such adaptations and modifications, whether by way of repeal or amendment, as the Administrator may make in this behalf until such laws are altered, repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority;
- (e) such incidental, consequential and supplementary matters as the Administrator considers necessary.

¹[20BA. Exercise of discretionary powers by the Governor in the discharge of his functions:- The Governor in the discharge of his functions under sub-paragraphs (2) and (3) of paragraph 1, sub-paragraphs (1), (6), sub-paragraph (6A) excluding the first proviso and sub-paragraph (7) of paragraph 2, sub-paragraph (3) of paragraph 3, sub-paragraph (4) of paragraph 4, paragraph 5, sub-paragraph (1) of paragraph 6, sub-paragraph (2) of paragraph 7, sub-paragraph (4) of paragraph 8, sub-paragraph (3) of paragraph 9, sub-paragraph (3) of paragraph 10, sub-paragraph (1) of paragraph 14 and sub-paragraph (1) of paragraph 15 and sub-paragraphs (1) and (2) of paragraph 16 of this schedule, shall, after consulting the Council of Ministers and the North Cachar Hills autonomous Council or the Karbi Anglong Autonomous Council, as the case may be, take such action as he considers necessary in his discretion.]"

²[20BB. Exercise of discretionary powers by the Governor in the discharge of his functions:- The Governor, in the discharge of his functions under sub-paragraphs (2) and (3) of paragraph 1, sub-paragraphs (1) and (7) of paragraph 2, sub-paragraph 3 of paragraph 3, sub-paragraph (4) of paragraph 4, paragraph 5, sub-paragraph (1) of paragraph 6, sub-paragraph (2) of paragraph 7, sub-paragraph (3) of paragraph 9, sub-paragraph (1) of paragraph 14, sub-paragraph (1) of paragraph 15 and sub-paragraphs (1) and (2) of paragraph 16 of this Schedule, shall, after consulting the Council of Ministers, and if he thinks it necessary, the District Council or the Regional Council concerned, take such action as he considers necessary in his discretion.]

20C. Interpretation:-subject to any provision made in this behalf, the provisions of this Schedule shall, in their application to the Union territory of Mizoram, have effect-

(1) as if references to the Governor and Government of the State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239, references to State (except in the expression 'Government of the State') were references to the Union territory of Mizoram and references to the State Legislature were references to the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram;

---

1. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995.

2. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988) s. 2.

(4) ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಆಡಳಿತಗಾರನು, ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

- (ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಅದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಅಸ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು;
- (ಸಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೇ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅವರನ್ನು ಪುನರ್ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅಥವಾ ಪುನರ್ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅಂಥ ನೌಕರರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳು;
- (ಡಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು;
- (ಇ) ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಅನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

¹[20ಬಿಎ. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೇ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಮತ್ತು (7) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (1), (6) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, (6ಎ) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ ಪ್ಯಾರಾ, 10ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕಛಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿ ಅಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.]

²[20ಬಿಬಿ. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (7)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 3ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ; 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವನು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.]

20ಸಿ. ಅರ್ಜಿ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೂ ಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳು-

(1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು 239ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ("ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

1. 1995ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 6ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1988ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 6ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) as if-

- (a) in sub-paragraph (5) of paragraph 4, the provision for consultation with the Government of the State concerned had been omitted;
- (b) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, for the words 'to which the executive power of the State extends', the words 'with respect to which the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram has power to make laws' had been substituted;
- (c) in paragraph 13, the words and figures "under article 202' had been omitted.]

21: Amendment of the Schedule:-(1) Parliament may from time to time by law amend by way of addition, variation or repeal any of the provisions of this Schedule and, when the schedule is so amended, any reference to this Schedule in this Constitution shall be construed as a reference to such schedule as so amended.

(2) No such law as is mentioned in sub-paragraph (1) of this paragraph shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

(2) (ಎ) 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ (5) ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಲೋಪಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

(ಬಿ) 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನಲ್ಲಿ “ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ;

(ಸಿ) 13ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ “202ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಲೋಪಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ - ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

21. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯ, ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಅಥವಾ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಾಗ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

SEVENTH SCHEDULE**(Article 246)****LIST 1-UNION LIST**

1. Defence of India and every part thereof including preparation for defence and all such acts as may be conducive in times of war to its prosecution and after its termination to effective demobilisation.

2. Naval, military and air forces; any other armed forces of the Union.

[2A. Deployment of any armed force of the Union or any other force subject to the control of the Union or any contingent or unit thereof in any State in aid of the civil power, powers, jurisdiction, privileges and liabilities of the members of such forces while on such deployment.]

3. Delimitation of cantonment areas, local self-Government in such areas, the constitution and powers within such areas of cantonment authorities and the regulation of house accommodation (including the control of rents) in such areas.

4. Naval, military and air force works.

5. Arms, firearms, ammunition and explosives.

6. Atomic energy and mineral resources necessary for its production.

7. Industries declared by Parliament by law to be necessary for the purpose of defence or for the prosecution of war.

8. Central Bureau of Intelligence and Investigation.

9. Preventive detention for reasons connected with Defence, Foreign Affairs, or the security of India; persons subjected to such detention.

10. Foreign affairs; all matters which bring the Union into relation with any foreign country.

11. Diplomatic, consular and trade representation.

12. United Nations Organisation.

13. Participation in international conferences, associations and other bodies and implementing of decisions made thereat.

14. Entering into treaties and agreements with foreign countries and implementing of treaties agreements and conventions with foreign countries.

15. War and peace.

ವಿಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[246ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ]

1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ

1. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದು ಯುದ್ಧವು ಕೊನೆಗೊಂಡ ನಂತರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ.

2. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯು ದಳಗಳು; ಸಂಘದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳಗಳು.

[2ಎ. ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿಯ ಅಥವಾ ಘಟಕದ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆ, ಅಂಥ ದಳಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹಾಗೆ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು.]

3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಳಗೆ ದಂಡು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ (ಬಾಡಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣವೂ ಸೇರಿ) ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯದ ವಿನಿಯಮನ.

4. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು.

5. ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಅಗ್ನಿಪ್ರಯೋಗಗಳು, ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಫೋಟಕಗಳು.

6. ಅಣುಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಖನಿಜಸಂಪತ್ತು.

7. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

8. ಕೇಂದ್ರ ಗುಪ್ತ ವಾರ್ತಾ ಮತ್ತು ತನಿಖಾ ವಿಭಾಗ.

9. ಭಾರತದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ, ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

10. ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.

11. ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ, ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ.

12. ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ.

13. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು, ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ನಿಕಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

14. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ಕೌಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

15. ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

16. Foreign jurisdiction.
17. Citizenship, naturalisation and aliens.
18. Extradition.
19. Admission into, and emigration and expulsion from, India; passports and visas.
20. Pilgrimages to places outside India.
21. Piracies and crimes committed on the high seas or in the air; offences against the law of nations committed on land or the high seas or in the air.
22. Railways.
23. Highways declared by or under law made by Parliament to be national highways.
24. Shipping and navigation on inland waterways, declared by Parliament by law to be national waterways, as regards mechanically propelled vessels; the rule of the road on such waterways.
25. Maritime shipping and navigation, including shipping and navigation on tidal waters; provision of education and training for the mercantile marine and regulation of such education and training provided by States and other agencies.
26. Lighthouses, including lightships, beacons and other provisions for the safety of shipping and aircraft.
27. Ports declared by or under law made by Parliament or existing law to be major ports, including their delimitation, and the constitution and powers of port authorities therein.
28. Port quarantine, including hospitals connected therewith; seamen's and marine hospitals.
29. Airways; aircraft and air navigation; provision of aerodromes; regulation and organisation of air traffic and of aerodromes; provision for aeronautical education and training and regulation of such education and training provided by States and other agencies.
30. Carriage of Passengers and goods by railway, sea or air, or by national water ways in mechanically propelled vessels.
31. Posts and telegraphs; telephones, wireless, broadcasting and other like forms of communication.
32. Property of the Union and the revenue therefrom, but as regards property situated in a State^{1***} subject to legislation by the State, save in so far as Parliament by law otherwise provides.

2* * * * *

---

1. The words and letters specified in Part A or Part B of the First Schedule¹ omitted by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Entry 33 omitted by s. 26, *ibid.*

16. ವಿದೇಶಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.
17. ನಾಗರಿಕತ್ವ, ದೇಶೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅನ್ಯದೇಶೀಯರು.
18. ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಣ.
19. ಭಾರತದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಹೊರಹಾಕುವುದು, ಪಾಸ್‌ಪೋರ್ಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವೀಸಾಗಳು.
20. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.
21. ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಡಲುಗಳ್ಳತನ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು; ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು.
22. ರೈಲ್ವೆಗಳು.
23. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು.
24. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾಸಂಚಾರ; ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ.
25. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತ ಜಲದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾ ಸಂಚಾರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾಸಂಚಾರ; ವಾಣಿಜ್ಯ ನೌಕಾಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.
26. ಹಡಗು ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನದ ಸುರಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ದೀಪದ ಹಡಗುಗಳು, ಗುರುತುದೀಪಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ದೀಪಗ್ರಹಗಳು.
27. ಬಂದರುಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಬಂದರುಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಂದರುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.
28. ಬಂದರಿನ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ಸಂಬಂಧಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು; ನಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು.
29. ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು; ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಯಾನ; ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಏರ್ಪಾಡು; ವಿಮಾನ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ; ವೈಮಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.
30. ರೈಲು, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಣೆ.
31. ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ; ದೂರವಾಣಿ, ವೈರ್‌ಲೆಸ್, ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು.
32. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬರುವ ರಾಜಸ್ವ, ಆದರೆ 'ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಹೊರತು ಅದು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಡುವುದು.

2 * * * * *

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

34. Courts of wards for the estates of Rulers of Indian States.
35. Public debt of the Union.
36. Currency, coinage and legal tender, foreign exchange.
37. Foreign loans.
38. Reserve Bank of India.
39. Post Office Savings Bank.
40. Lotteries organised by the Government of India or the Government of a State.
41. Trade and commerce with foreign countries; import and export across customs frontiers; definition of customs frontiers.
42. Inter-State trade and commerce.
43. Incorporation, regulation and winding up of trading corporations, including banking, insurance and financial corporations, but not including co-operative societies.
44. Incorporation, regulation and winding up of corporations, whether trading or not, with objects not confined to one State, but not including universities.
45. Banking.
46. Bills of exchange, cheques, promissory notes and other like instruments.
47. Insurance.
48. Stock exchanges and future markets.
49. Patents, inventions and designs; copyright; trade marks and merchandise marks.
50. Establishment of standards of weight and measure.
51. Establishment of standards of quality for goods to be exported out of India or transported from one State to another.
52. Industries, the control of which by the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the Public interest.
53. Regulation and development of oil fields and mineral oil resources; petroleum and petroleum products; other liquids and substances declared by Parliament by law to be dangerously inflammable.
54. Regulation of mines and mineral development to the extent to which such regulation and development under the control of the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest.
55. Regulation of labour and safety in mines and oil fields.

34. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ರಾಜರ ವಿಸ್ತೇಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು.
35. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಋಣ.
36. ಕರನ್ಸಿ, ನಾಣ್ಯ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯ ಚಲಾವಣೆ ಹಣ, ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ.
37. ವಿದೇಶಿ ಸಾಲಗಳು.
38. ಭಾರತದ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು.
39. ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕು.
40. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಲಾಟರಿಗಳು.
41. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕದ ಸರಹದ್ದಿನ ಆಚೆ ಈಚೆ ನಡೆಯುವ ಆಮದು ಮತ್ತು ರಫ್ತು; ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು.
42. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ.
43. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ನಿಗಮಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಆದರೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರೀ ನಿಗಮಗಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸಮಾಪನ.
44. ವ್ಯಾಪಾರ ನಿಗಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನುಳ್ಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸಮಾಪನ, ಆದರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.
45. ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರ.
46. ವಿನಿಮಯ ಪತ್ರಗಳು, ಚೆಕ್ಗಳು, ಪ್ರಾಮಿಸರಿ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳು.
47. ವಿಮೆ.
48. ಸ್ಟಾಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಪೇಟೆಗಳು.
49. ಪೇಟೆಂಟ್‌ಗಳು, ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನಕ್ಷೆಗಳು, ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯ, ವ್ಯಾಪಾರ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸರಕು ಚಿಹ್ನೆಗಳು.
50. ತೂಕದ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿ.
51. ಭಾರತದಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ರಫ್ತಾಗುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿಗದಿ.
52. ಒಕ್ಕೂಟವು ಯಾವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವುದೋ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ ಆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
53. ತೈಲಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಖನಿಜ ತೈಲ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಮತ್ತು ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು; ಅಪಾಯಕರವಾದ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ದ್ರವಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು.
54. ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮನವು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಘದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ, ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
55. ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೈಲಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ದುಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷೆಯ ವಿನಿಯಮನ.

56. Regulation and development of inter-State rivers and river valleys to the extent to which such regulation and development under the control of the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest.

57. Fishing and fisheries beyond territorial waters.

58. Manufacture, supply and distribution of salt by Union agencies; regulation and control of manufacture, supply and distribution of salt by other agencies.

59. Cultivation, manufacture, and sale for export, of opium.

60. Sanctioning of cinematograph films for exhibition.

61. Industrial disputes concerning Union employees.

62. The institutions known at the commencement of this Constitution as the National Library, the Indian Museum, the Imperial War Museum, the Victoria Memorial and the Indian War Memorial, and any other like institution financed by the Government of India wholly or in a part and declared by Parliament by law to be an institution of national importance.

63. The institutions known at the commencement of this Constitution as the Benares Hindu University, the Aligarh Muslim University and the [Delhi University; the University established in pursuance of article 371E]; any other institution declared by Parliament by law to be an institution of national importance.

64. Institutions for scientific or technical education financed by the Government of India wholly or in part and declared by Parliament by law to be institution of national importance.

65. Union agencies and institutions for-

(a) professional, vocational or technical training, including the training of police officers; or

(b) the promotion of special studies or research; or

(c) scientific or technical assistance in the investigation or detection of crime.

66. Co-ordination and determination of standards in institutions for higher education or research and scientific and technical institutions.

67. Ancient and historical monuments and records, and archaeological sites and remains²[declared by or under law made by Parliament] to be of national importance.

68. The Survey of India, the Geological, Botanical, Zoological and Anthropological surveys of India; Meteorological Organisations:

69. Census.

70. Union public Services; all India services; Union Public Service Commission.

1. Subs. by the Constitution (thirty-second Amendment) Act, 1973, s.4, for "Delhi University and" (w.e.f.1-7-1974).

2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

56. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿಕಣಿವೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

57. ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.

58. ಒಕ್ಕೂಟದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ; ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆಗಳು- ಇವುಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ.

59. ರಫ್ತಾಗಿ ಅಪೀಮಿನ ಸಾಗುವಳಿ, ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

60. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳ ಮಂಜೂರಾತಿ.

61. ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಿವಾದಗಳು.

62. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಭಾರತೀಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಯುದ್ಧವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ವಿಕೋರಿಯಾ ಸ್ಮಾರಕ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಯುದ್ಧಸ್ಮಾರಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಅಂತಹ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

63. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಶ್ಮೀರ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಅಲೀಘಡ್ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು 'ದೇಹಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ; ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; 371ಇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ,] ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

64. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಿದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

65. (ಎ) ಪೊಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ವೃತ್ತಿ, ಕಸುಬು ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉನ್ನತಿ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅಪರಾಧದ ತನಿಖೆಗೆ ಅಥವಾ ಪತ್ತೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ

- ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

66. ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಗುಣಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಣೆ.

67. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ?[ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿಸಿದ] ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ನಿವೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

68. ಭಾರತದ ಭೂಮಾಪನ, ಭಾರತದ ಭೂಗರ್ಭ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು; ಹವಾಮಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

69. ಜನಗಣತಿ.

70. ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು; ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ದೇಹಲಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1.4.1974 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾದ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

71. Union pensions, that is to say, pensions payable by the Government of India or out of the Consolidated fund of India.

72. Elections to Parliament to the Legislatures of States and to the offices of President and Vice-President; the Election Commission.

73. Salaries and allowances of members of Parliament, the Chairman and Deputy Chairman of the Council of State and the Speaker and Deputy Speaker of the House of the people.

74. Powers, privileges and immunities of each House of Parliament and of the members and the Committees of each House; enforcement of attendance of persons for giving evidence or producing documents before committees of Parliament or commissions appointed by Parliament.

75. Emoluments, allowances, privileges and rights in respect of leave of absence, of the President and Governors; salaries and allowances of the Ministers for the Union; the salaries, allowances and rights in respect of leave of absence and other conditions of service of the Comptroller and Auditor-General.

76. Audit of the accounts of the Union and of the States.

77. Constitution, organisation, jurisdiction and powers of the Supreme Court (including contempt of such Court), and the fees taken therein; persons entitled to practice before the Supreme Court.

78. Constitution and organisation¹ [including vacations] of the High Courts except provisions as to officers and servants of High Courts; persons entitled to practice before the High Courts.

²[79. Extension of the jurisdiction of a High Court to, and exclusion of the jurisdiction of a High Court from, any Union territory.]

80. Extension of the powers and jurisdiction of members of a police force belonging to any State to any area outside that State, but not so as to enable the police of one State to exercise powers and jurisdiction in any area outside that State without the consent of the Government of the State in which such area is situated; extension of the powers and jurisdiction of members of a police force belonging to any State to railway areas outside that State.

81. Inter-State migration; Inter-State quarantine.

82. Taxes on income other than agricultural income.

83. Duties of customs including export duties.

84. Duties of excise on tobacco and other goods manufactured or produced in India except-

(a) alcoholic liquors for human consumption;

(b) opium, Indian hemp and other narcotic drugs and narcotics,

but including medicinal and toilet preparation containing alcohol or any substance included in sub-paragraph [b] of this entry.

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 12 (with retrospective effect).

2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch. for entry 79.

71. ಕೇಂದ್ರದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು.

72. ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಹಾಗೂ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು; ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ.

73. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು.

74. ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು; ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ನೇಮಿಸಿದ ಆಯೋಗಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

75. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು; ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಖಪರಿಶೋಧಕನ ಸಂಬಳಗಳು, ಭತ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು.

76. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ.

77. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ರಚನೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

78. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ¹[ದೀರ್ಘರಜೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು] ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

²[79. ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅದರಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು.]

80. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೊಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವು ಇರುವಂಥ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೊಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ರೈಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

81. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ; ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಸ್ಥಳ.

82. ಕೃಷಿ ವರಮಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

83. ರಫ್ತು ಸುಂಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳು.

84. (ಎ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಫೀಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ) ಉಪ-ಪ್ರಾರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದಂತೆ ಮದ್ಯಸಾರ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸುಂಕಗಳು.

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

85. Corporation tax.
86. Taxes on the capital value of the assets, exclusive of agricultural land, of individuals and companies; taxes on the capital of companies.
87. Estate duty in respect of property other than agricultural land.
88. Duties in respect of succession to property other than agricultural land.
89. Terminal taxes on goods or passengers, carried by railway, sea or air; taxes on railway fares and freights.
90. Taxes other than stamp duties on transactions in stock exchanges and futures markets.
91. Rates of stamp duty in respect of bills of exchange, cheques, promissory notes, bills of lading, letters of credit, policies of insurance, transfer of shares, debentures, proxies and receipts.
92. Taxes on the sale or purchase of newspapers and on advertisements published therein.
- ¹[92-A. Taxes on the sale or purchase of goods other than newspapers, where such sale or purchase takes place in the course of inter-State trade or commerce.]
- ²[92B. Taxes on the consignments of goods [Whether the consignment is to the person making it or to any other person], where such consignment takes place in the course of inter-State trade or commerce.]
93. Offences against laws with respect to any of the matters in this List.
94. Inquiries, surveys and statistics for the purpose of any of the matters in this List.
95. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List; admiralty jurisdiction.
96. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.
97. Any other matter not enumerated in List II or list III including any tax not mentioned in either of those Lists.

1. Ins. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s. 2.

2. Ins. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s. 5 (w.e.f. 2-2-1983).

85. ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ.
86. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಆಸ್ತಿಗಳ ಬಂಡವಾಳ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು; ಕಂಪನಿಗಳ ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
87. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ.
88. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು.
89. ರೈಲು, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಸೀಮಾ-ತೆರಿಗೆಗಳು; ರೈಲ್ವೆ ಪ್ರಯಾಣ ದರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಗಣೆ ದರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
90. ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸ್ಟಾಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜುಗಳ ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಪೇಟೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
91. ವಿನಿಮಯ ಪತ್ರಗಳು, ಚೆಕ್‌ಗಳು, ಪ್ರಾಮಿಸರಿನೋಟುಗಳು, ವಹನ ಪತ್ರಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಪತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಜಮೆಗಳು-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕದ ದರಗಳು.
92. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
- ¹[92ಎ. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]
- ²[92ಬಿ. ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯು (ಅಂಥ ರವಾನೆಯು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿರಲಿ), ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]
93. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳು.
94. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು; ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.
95. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು; ನೌಕಾದಳದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ.
96. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.
97. 2ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1982ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

LIST II-STATE LIST

1. Public order (but not including ¹[the use of any naval, military or air force or any other armed force of the Union or of any other force subject to the control of the Union or of any contingent or unit thereof] in aid of the civil power.)

²[2. Police (including railway and village police) subject to the provisions of entry 2A of List I.]

3. ^{3***} Officers and servants of the High Court; procedure in rent and revenue courts; fees taken in all courts except the Supreme Court.

4. Prisons, reformatories, Borstal institutions and other institutions of a like nature, and persons detained therein; arrangements with other States for the use of prisons and other institutions.

5. Local government; that is to say, the constitution and powers of municipal corporations, improvement trusts, districts boards, mining settlement authorities and other local authorities for the purpose of local self-government or village administration.

6. Public health and sanitation; hospitals and dispensaries.

7. Pilgrimages, other than pilgrimages to places outside India.

8. Intoxicating liquors, that is to say, the production, manufacture, possession, transport, purchase and sale of intoxicating liquors.

9. Relief of the disabled and unemployable.

10. Burials and burial grounds; cremations and cremation grounds.

⁴[* * * * *]

12. Libraries, museums and other similar institutions controlled or financed by the State; ancient and historical monuments and records other than those ⁵[declared by or under law made by Parliament], to be of national importance.

13. Communications, that is to say, roads, bridges, ferries, and other means of communication not specified in list I; municipal tramways; ropeways; inland waterways and traffic thereon subject to the provisions of List I and List III with regard to such waterways; vehicles other than mechanically propelled vehicles.

---

1. Subs. by the Constitution (forty-second amendment) Act, 1976, s.57, for certain words (w.e.f.3-1-1977).

2. Subs. by s. 57, *ibid.*, for entry 2 (w.e.f. 3-1-1977).

3. Certain words omitted by s. 57 *ibid.*, (w.e.f. 3-1-1977).

4. Entries 11 omitted by s. 57, *ibid.* (w.e.f. 3-1-77).

5. Subs. by the Constitution (Seventh amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ-ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ

1. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಆದರೆ ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ¹[ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಅಥವಾ ವಾಯುದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿ ಅಥವಾ ಘಟಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.)

²[2. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 2ಎ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು (ರೈಲು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪೊಲೀಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಪೊಲೀಸು.]

3. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ³*** ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು; ಬಾಡಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ವಿಷಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ; ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಫೀಜುಗಳು.

4. ಕಾರಾಗೃಹಗಳು, ಸುಧಾರಣಾಲಯಗಳು, ಬಾರ್ಸ್‌ಟಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕಾರಾಗೃಹಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು.

5. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದರೆ, ನಗರ ನಿಗಮಗಳ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿಗಳ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗಳ, ಗಣಿ ವಸತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.

6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ; ಅಸ್ವತ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು.

7. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.

8. ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳು, ಎಂದರೆ ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ತಯಾರಿಕೆ, ಸ್ವಾಧೀನ, ಸಾಗಣೆ, ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

9. ಅಸಮರ್ಥರಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಶಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ.

10. ದಫನ್ ಮತ್ತು ಸ್ಮಶಾನಗಳು; ಶವದಹನ ಮತ್ತು ಸುಡುಗಾಡುಗಳು.

⁴[* * * * *]

12. ರಾಜ್ಯವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವ ಪುಸ್ತಕಾಲಯಗಳು, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು ⁵[ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿತವಾದವುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು.

13. ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್ವೇಗಳು ಮತ್ತು 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು; ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇಗಳು, ರೋಪ್‌ವೇಗಳು; ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 11ನೆಯ ನಮೂದನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಘೋಷಿತವಾಗಿರತಕ್ಕವನ್ನು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

14. Agriculture, including agricultural education and research, protection against pests and prevention of plant diseases.

15. Preservation, protection and improvement of stock and prevention of animal diseases; veterinary training and practice.

16. Ponds and the prevention of cattle trespass.

17. Water, that is to say, water supplies, irrigation and canals, drainage and embankments, water storage and water power subject to the provisions of entry 56 of list I.

18. Land, that is to say, rights in or over land, land tenures including the relation of landlord and tenant, and the collection of rents; transfer and alienation of agricultural land; land improvement and agricultural loans; colonization.

1[* * * * *]

21. Fisheries.

22. Courts of wards subject to the provisions of entry 34 of List I; encumbered and attached estates.

23. Regulation of mines and mineral development subject to the provisions of List I with respect to regulation and development under the control of the Union.

24. Industries subject to the provisions of²[entries 7 and 52] of List I.

25. Gas and gas works.

26. Trade and commerce within the State subject to the provisions of entry 33 of List III.

27. Production, supply and distribution of goods subject to the provisions of entry 33 of List III.

28. Markets and fairs.

3[* * * * *]

30. Money-lending and money-lenders; relief of agricultural indebtedness.

31. Inns and inn-keepers.

32. Incorporation, regulation and winding up of corporations, other than those specified in List I, and universities; unincorporated trading, literary, scientific, religious and other societies and associations; co-operative societies.

1. Entry 19 and 20 omitted by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 28 for "entry 52".

3. Entry 29 omitted by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

14. ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ, ಕೀಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ- ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃಷಿ.

15. ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ; ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪಶುರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ; ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು
ಪ್ರತಿ.

16. ದೊಡ್ಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಶುಗಳ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ನಿವಾರಣೆ.

17. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 56ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನೀರು, ಅಂದರೆ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು, ನೀರಾವರಿ
ಮತ್ತು ನಾಲೆಗಳು, ಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು, ಜಲಸಂಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಜಲಶಕ್ತಿ.

18. ಭೂಮಿ ಎಂದರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು; ಭೂ ಬಡಯನ ಮತ್ತು ಗಣಿಗಾರಿಕೆ
ಸಂಬಂಧವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಗಣಿವಸೂಲಿ; ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಭಾರೆ; ಭೂ ಮೇಲ್ಪಾಟು;
ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಾಲಗಳು, ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ.

[* * * * *]

21. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.

22. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 34ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು; ಪೂರ್ವಾಧಿಯುಳ್ಳ
ಮತ್ತು ಜಪ್ತಿಯಾದ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು.

23. ಒಕ್ಕೂಟ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ
ಒಳಪಟ್ಟು, ಗಣಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

24. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 7ನೆಯ ಮತ್ತು 52ನೆಯ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

25. ಅನಿಲ ಮತ್ತು ಅನಿಲ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು.

26. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ.

27. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ.

28. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂತೆಗಳು.

[* * * * *]

30. ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು; ಕೃಷಿ ಋಣ ಪರಿಹಾರ.

31. ತಂಗುದಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ತಂಗುದಾಣಿದಾರರು.

32. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ನಿಗಮಗಳ
ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಪನೆ; ಅನಿಗಮಿತ ವ್ಯಾಪಾರಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಘ
ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು.

33. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 19 ಮತ್ತು 20ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು
(3-1=1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

34. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆಗೆ "52ನೆಯ ನಮೂದನೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ
ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

35. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆಗೆ (3-1=1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ)
29ನೇ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

33. Theatres and dramatic performances; cinemas subject to the provisions of entry 60 of List 1; sports, entertainments and amusements.

34. Betting and gambling.

35. Works, lands and buildings vested in or in the possession of the State.

[* * * * *]

37. Elections to the Legislature of the State subject to the provisions of any law made by Parliament.

38. Salaries and allowances of members of the Legislature of the State, of the Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly and, if there is a Legislative Council, of the Chairman and Deputy Chairman thereof.

39. Powers, privileges and immunities of the Legislative Assembly and of the members and the committees thereof, and, if there is a Legislative Council, of that Council and of the members and the committees thereof; enforcement of attendance of persons for giving evidence or producing documents before committees of the Legislature of the State.

40. Salaries and allowances of Ministers for the State.

41. State public services; State Public Service Commission.

42. State pensions, that is to say, pensions payable by the State or out of the Consolidated fund of the State.

43. Public debt of the State.

44. Treasure trove,

45. Land revenue, including the assessment and collection of revenue, the maintenance of land records, survey for revenue purposes and records of rights, and alienation of revenues.

46. Taxes on agricultural income.

47. Duties in respect of succession to agricultural land.

48. Estate duty in respect of agricultural land.

49. Taxes on lands and buildings.

50. Taxes on mineral rights subject to any limitations imposed by Parliament by law relating to mineral development.

51. Duties of excise on the following goods manufactured or produced in the State and counter-vailing duties at the same or lower rates on similar goods manufactured or produced elsewhere in India:-

(a) alcoholic liquors for human consumption;

(b) opium, Indian hemp and other narcotic drugs and narcotics,

but not including medicinal and toilet preparations containing alcohol or any substance included in sub-paragraph (b) of this entry.

---

1. Entry 36 omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 26.

33. ರಂಗಮಂದಿರಗಳು ಮತ್ತು ನಾಟಕಾಭಿನಯಗಳು; 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಮನೋರಂಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನೋದಗಳು.

34. ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು.

35. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು, ಭೂಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳು.

[* * * *]

37. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಡೆಸುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು.

38. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು.

39. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಯು; ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

40. ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು.

41. ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

42. ರಾಜ್ಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು.

43. ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಋಣ.

44. ನಿಕ್ಷೇಪ ನಿಧಿ.

45. ಕಂದಾಯದ ನಿರ್ಧರಣೆ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ, ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಭೂ ಮಾಪನ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾಖಲೆ-ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಪರಭಾರೆ.

46. ಕೃಷಿ ಆದಾಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

47. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸುಂಕಗಳು.

48. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಸ್ಟೇಟ್-ಸುಂಕ.

49. ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

50. ಖನಿಜ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖನಿಜ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

51. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಕೆಳಕಂಡ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ, ಅದೇ ದರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯ ದರದ ಪ್ರತಿ-ಸುಂಕಗಳು:-

(ಎ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಪೀಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಔಷಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು, ಆದರೆ ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದಂತೆ ಮದ್ಯಸಾರ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಔಷಧೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

52. Taxes on the entry of goods into a local area for consumption, use or sale therein.
53. Taxes on the consumption or sale of electricity.
54. taxes on the sale or purchase of goods other than newspapers, subject to the provisions of entry 92A of List 1].
55. Taxes on advertisements other than advertisements published in the newspapers ²[and advertisements broadcast by radio or television].
56. Taxes on goods and passengers carried by road or on inland waterways.
57. Taxes on vehicles, whether mechanically propelled or not, suitable for use on roads, including tramcars subject to the provisions of entry 35 of List 111.
58. Taxes on animals and boats.
59. Tolls.
60. Taxes on professions, trades, callings and employments.
61. Capitation Taxes.
62. Taxes on luxuries, including taxes on entertainments, amusements, betting and gambling.
63. Rates of stamp duty in respect of documents other than those specified in the provisions of List I with regard to rates of stamp duty.
64. Offences against laws with respect to any of the matters in this List.
65. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List.
66. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.

---

1. Subs. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s. 2, for entry 54.

2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

52. ಬಳಕೆ, ಉಪಯೋಗ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

53. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಬಳಕೆಯ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

[54. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 92ಎ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]

55. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು [ಮತ್ತು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಅಥವಾ ದೂರದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರವಾದ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

56. ರಸ್ತೆಯ ಅಥವಾ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಒಯ್ಯಲಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

57. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 35ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವ ವಾಹನಗಳು, ಯಂತ್ರ ಚಾಲಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಕಾರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ವಾಹನಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

58. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ದೋಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

59. ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು.

60. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

61. ತಲೆಗಂದಾಯಗಳು.

62. ಮನರಂಜನೆಗಳು, ವಿನೋದಗಳು, ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಭೋಗವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

63. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಾಂಪ್ ಸುಂಕದ ದರಗಳು.

64. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧಗಳು.

65. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

66. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಫೀಜುಗಳು.

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 54ನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪುಸ್ತಕೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಗಲಪತ್ತೆಗಳ 2ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

LIST 111 - CONCURRENT LIST

1. Criminal law, including all matters included in the Indian Penal Code at the commencement of this Constitution but excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List 1 or List 11 and excluding the use of naval, military or air forces or any other armed forces of the Union in aid of the Civil power.
2. Criminal procedure, including all matters included in the Code of Criminal Procedure at the commencement of this Constitution.
3. Preventive detention for reasons connected with the security of a State, the maintenance of public order, or the maintenance of supplies and services essential to the community; persons subjected to such detention.
4. Removal from one State to another State of prisoners, accused persons and persons subjected to preventive detention for reasons specified in entry 3 of this List.
5. Marriage and divorce; infants and minors; adoption; wills, intestacy and succession; joint family and partition, all matters in respect of which parties in judicial proceedings were immediately before the commencement of this Constitution subject to their personal law.
6. Transfer of property other than agricultural land; registration of deeds and documents.
7. Contracts, including partnership, agency, contracts of carriage, and other special forms of contracts, but not including contracts relating to agricultural land.
8. Actionable wrongs.
9. Bankruptcy and insolvency.
10. Trust and trustees.
11. Administrators - general and official trustees.
- [11A. Administration of justice; Constitution and organisation of all courts, except the Supreme court and the High courts.
12. Evidence and oaths; recognition of laws, public acts and records, and judicial proceedings.
13. Civil procedure, including all matters included in the code of Civil Procedure at the commencement of this Constitution, limitation and arbitration.
14. Contempt of court, but not including contempt of the Supreme Court.
15. Vagrancy; nomadic and migratory tribes.
16. Lunacy and mental deficiency, including places for the reception or treatment of lunatics and mental deficient.

3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ-ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿ

1. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ಆದರೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು.

2. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

3. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪಾಲನೆ ಅಥವಾ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸರಬರಾಜುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ, ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

4. ಬಂದಿಗಳನ್ನು, ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಪಟ್ಟಿಯ 3ನೆಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದು.

5. ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ; ಶಿಶುಗಳು ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕರು; ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ; ಉಯಿಲುಗಳು, ಮರಣಶಾಸನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ; ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ವಿಭಜನೆ; ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಕ್ಷಕಾರರು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.

6. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿನ ವರ್ಗಾವಣೆ; ಪತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ನೋಂದಣಿ.

7. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ, ಏಜೆನ್ಸಿ, ಸಾಗಣೆ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆದರೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕರಾರುಗಳು.

8. ಕ್ರಮಾರ್ಹ ದೋಷಗಳು.

9. ದಿವಾಳಿತನ ಮತ್ತು ದಿವಾಳಿ.

10. ನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಧಾರಿಗಳು.

11. ಅಡ್‌ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್ಸ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಅಫಿಷಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು.

¹[11ಎ. ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ.]

12. ಸಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು; ಕಾನೂನುಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ.

13. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ.

14. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯ.

15. ಆಲೆಮಾರಿತನ; ಆಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ವಲಸೆಹೋಗುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು.

16. ಹುಚ್ಚರನ್ನು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಹುಚ್ಚು ಮತ್ತು ಮನೋವೈಕಲ್ಯ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. Prevention of cruelty to animals.

¹[17A. Forests.

17B. Protection of wild animals and birds.]

18. Adulteration of foodstuffs and other goods.

19. Drugs and poisons, subject to the provisions of entry 59 of List 1 with respect to opium.

20. Economic and social planning.

¹[20A. Population control and family planning.]

21. Commercial and Industrial monopolies, combines and trusts.

22. Trade unions; industrial and labour disputes.

23. Social security and social insurance; employment and unemployment.

24. Welfare of labour including conditions of work, provident funds, employers liability, workmen's compensation, invalidity and old age pensions and maternity benefits.

²[25. Education; including technical education; medical education and universities, subject to the provisions of entries 63, 64, 65 and 66 of List 1; vocational and technical training of labour.]

26. Legal, medical and other professions.

27. Relief and rehabilitation of persons displaced from their original place of residence by reason of the setting up of the Dominions of India and Pakistan.

28. Charities and charitable institutions, charitable and religious endowments and religious institutions.

29. Prevention of the extension from one State to another of infectious or contagious diseases or pests affecting men, animals or plants.

30. Vital statistics including registration of births and deaths.

31. Ports other than those declared by or under law made by Parliament or existing law to be major ports.

32. Shipping and navigation on inland waterways as regards mechanically propelled vessels, and the rule of the road on such waterways, and the carriage of passengers and goods on inland waterways subject to the provisions of List 1 with respect to national waterways.

³[33. Trade and commerce in, and the production, supply and distribution of,-

(a) the products of any industry where the control of such industry by the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest, and imported goods of the same kind as such products.

1. Ins. by the Constitution (forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

2. Subs. by s. 57, *ibid*, for entry 25 (w.e.f. 3-1-1977).

3. Subs. by the Constitution (Third Amendment) Act, 1954, s.2, for entry 33.

17. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.

¹[17ಎ. ಅರಣ್ಯಗಳು.

17ಬಿ. ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.]

18. ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ.

19. ಅಫೀಮಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 59ನೆಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಗಳು.

20. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಯೋಜನೆ.

¹[20ಎ. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ.]

21. ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯಗಳು, ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಗಳು.

22. ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು; ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿವಾದಗಳು.

23. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ.

24. ಕೆಲಸದ ಷರತ್ತುಗಳು, ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗಳು, ನಿಯೋಜಕರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ, ಕೆಲಸಗಾರರ ನಷ್ಟಪರಿಹಾರ, ಅಶಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ.

²[25. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 63, 64, 65 ಮತ್ತು 66ನೆಯ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ; ಕಾರ್ಮಿಕರ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ.]

26. ವಕೀಲಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳು.

27. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ.

28. ಧರ್ಮಾರ್ಥ ದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

29. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ಸೋಂಕು ಅಥವಾ ಅಂಟುರೋಗಗಳು ಅಥವಾ ಕೀಟಗಳು ಬಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಡದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು.

30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.

31. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳು ಎಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಬಂದರುಗಳು.

32. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಡಗು ಸಾಗಣೆ ಮತ್ತು ನೌಕಾ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ ಮತ್ತು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದು.

³[33. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ:-

(ಎ) ಯಾವ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 25ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (31-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೇ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) foodstuffs, including edible oilseeds and oils.
- (c) cattle fodder, including oilcakes and other concentrates.
- (d) raw cotton, whether ginned or unginned, and cotton seed; and
- (e) raw jute.]

¹[33A. Weights and measures except establishment of standards.]

- 34. Price control.
- 35. Mechanically propelled vehicles including the principles on which taxes on such vehicles are to be levied.
- 36. Factories.
- 37. Boilers.
- 38. Electricity.
- 39. Newspapers, books and printing presses.
- 40. Archaeological sites and remains other than those ²[declared by or under law made by Parliament] to be of national importance.
- 41. Custody, management and disposal of property (including agricultural land) declared by law to be evacuee property.
- ³[42. Acquisition and requisitioning of property.]
- 43. Recovery in a State of claims in respect of taxes and other public demands, including arrears of land-revenue and sums recoverable as such arrears, arising outside that State.
- 44. Stamp duties other than duties or fees collected by means of judicial stamps, but not including rates of stamp duty.
- 45. Inquiries and statistics for the purposes of any of the matters specified in List II or List III.
- 46. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List.
- 47. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.

---

1. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

3. Subs. by s. 26, *ibid.*, for entry 42.

(ಬಿ) ಆಹಾರದ ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

(ಸಿ) ದನಗಳ ಮೇವು, ಹಿಂಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರಕೃತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವು.

(ಡಿ) ಕಚ್ಚಾಹತ್ತಿ, ಬೀಜ ತೆಗೆದಿದ್ದು ಅಥವಾ ತೆಗೆಯದೆ ಇದ್ದುದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಕಾಳು; ಮತ್ತು

(ಇ) ಕಚ್ಚಾ ಸೆಣಬು.

¹[33ಎ. ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ತೂಕಗಳು ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳು.]

34. ಬೆಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ.

35. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ತತ್ವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಅಂಥ ವಾಹನಗಳು.

36. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು.

37. ಬಾಯ್ಕರುಗಳು.

38. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ.

39. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳು.

40. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು ²[ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿತವಾದವುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪುರಾತತ್ವ ನಿವೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

41. ನಿರ್ವಾಹನ ಸ್ವತ್ತೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ವತ್ತಿನ (ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಅಭಿರಕ್ಷೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ.

³[42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ.]

43. ಭೂಕಂದಾಯದ ಬಾಕಿಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಾಕಿಗಳಂತೆ ವಸೂಲಾಗಬೇಕಾದ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತಗಾದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದು.

44. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸ್ವಾಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವಾಂಪು ಸುಂಕಗಳು ಆದರೆ ಸ್ವಾಂಪು ಸುಂಕದ ದರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

45. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.

46. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

47. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಫೀಜು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ವಿಧಿದ್ವಾರಾ ಘೋಷಿತವಾಗತಕ್ಕದನ್ನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಓದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 42ನೆಯ ನಮೂದಿಗೆ ಓದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

EIGHTH SCHEDULE

[Articles 344 (1) and 351] \

LANGUAGES

1. Assamese.
2. Bengali.
3. Gujarati. _____
4. Hindi.
5. Kannada.
6. Kashmiri.
- ¹[7] Konkani. _____
- ²[8] Malayalam.
- ³[9] Manipuri.
- ⁴[10] Marathi.
- ⁵[11] Nepali.
- ⁶[12] Oriya.
- ⁶[13] Punjabi.
- ⁶[14] Sanskrit.
- ⁶[15] Sindhi. _____
- ⁶[16] Tamil.
- ⁶[17] Telugu.
- ⁶[18] Urdu.

Bodo,
Dogri

Maithili

~~Sinhali~~
SinhaliBy language added
by Constitution
92nd amendment

-
1. Ins. by the Constitution (Seventy-first Amendment) Act, 1992 s.2(a).
  2. Entry 7 renumbered as entry 8, *ibid.*
  3. Ins. by s. 2(b) by *ibid.*
  4. Entry 8 renumbered as entry 10 by *ibid.*
  5. Ins. by s.2 (c) by *ibid.*
  6. Entries 9 to 15 renumbered as entries 12 to 18 by *ibid* and entry 15 was added by the Constitution (Twenty-first Amendment), 1967. s.2.

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[344 (1) ಮತ್ತು 351ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಭಾಷೆಗಳು

1. ಅಸ್ಸಾಮಿ
2. ಬಂಗಾಳಿ
3. ಗುಜರಾತಿ
4. ಹಿಂದಿ
5. ಕನ್ನಡ
6. ಕಾಶ್ಮೀರಿ
- ¹[7.] ಕೊಂಕಣಿ
- ²[8.] ಮಲಯಾಳ
- ³[9.] ಮಣಿಪುರಿ
- ⁴[10.] ಮರಾಠಿ
- ⁵[11.] ನೇಪಾಳಿ
- ⁶[12.] ಒರಿಯಾ
- ⁶[13.] ಪಂಜಾಬಿ
- ⁶[14.] ಸಂಸ್ಕೃತ
- ⁶[15.] ಸಿಂಧಿ
- ⁶[16.] ತಮಿಳು
- ⁶[17.] ತೆಲುಗು
- ⁶[18.] ಉರ್ದು

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 7ನೇ ನಮೂದನ್ನು 8ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 8ನೇ ನಮೂದನ್ನು 10ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
5. 2(ಸಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಸಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 9ರಿಂದ 15ರವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು 12ರಿಂದ 18ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ 15ನೇ ನಮೂದನ್ನು 1967ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ 21ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

¹ [NINTH SCHEDULE

[Article 31B]

1. The Bihar Land Reforms Act, 1950 (Bihar Act XXX of 1950).
2. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands Act, 1948 (Bombay Act LXVII of 1948).
3. The Bombay Maleki Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXI of 1949).
4. The Bombay Taluqdari Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXII of 1949).
5. The Panch Mahals Mehwasssi Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXIII of 1949).
6. The Bombay Khoti Abolition Act, 1950 (Bombay Act VI of 1950).
7. The Bombay Paragana and Kulkarni Watan Abolition Act, 1950 (Bombay Act LX of 1950).
8. The Madhya Pradesh Abolition of Proprietary Rights (Estates, Mahals, Alienated Lands) Act, 1950, (Madhya Pradesh Act 1 of 1951).
9. The Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryothwari) Act, 1948 (Madras Act XXVI of 1948).
10. The Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Amendment Act, 1950 (Madras Act, 1 of 1950).
11. The Uttar Pradesh Zamindari Abolition and land Reforms Act, 1950 (Uttar Pradesh Act 1 of 1951).
12. The Hyderabad (Abolition of Jagirs) Regulation, 1358F (No. LXIX of 1358, Fasli).
13. The Hyderabad jagirs (Commutation) Regulation, 1359F (No. XXV of 1359, Fasli).
- ² [14. The Bihar Displaced persons Rehabilitation (Acquisition of Land) Act, 1950 (Bihar Act XXXVIII of 1950).

---

1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.14.

2. Added by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.5.

¹[ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ
[31ಬ ಅನುಚ್ಛೇದ]

1. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950
(1950 XXX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ)
2. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ LXVII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
3. ಮುಂಬಯಿ ಮಾಲಿಕೇ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.
(1949 LXI ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
4. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949,
(1949ರ LXII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
5. ಪಂಚ ಮಹಲುಗಳ ಮೆಹವಾಸಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.
(1949ರ LXIII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
6. ಮುಂಬಯಿ ಖೋತಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ VI ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
7. ಮುಂಬಯಿ ಪರಗಣ ಮತ್ತು ಕುಲಕರ್ಣಿ ವತನ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ LX ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
8. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ, ಮಹಲುಗಳ, ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಗಳ) ಒಡತನದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950. (1951ರ 1ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
9. ಮದ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ XXVI ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ)
10. ಮದ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ 1ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
11. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀಂದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1951ರ 1ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
12. ಹೈದರಾಬಾದು (ಜಹಗೀರುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1358 ಫಸಲಿ.
(1358ನೆಯ ಫಸಲಿಯು LXIX ಸಂಖ್ಯೆಯದು).
13. ಹೈದರಾಬಾದು ಜಹಗೀರುಗಳ (ಪರಿವರ್ತನೆ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1359 ಫಸಲಿ.
(1359ನೆಯ ಫಸಲಿಯು XXV ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯದು).
- ²[14. ಬಿಹಾರದ ಸ್ಥಳಾಂತರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂಮಿ ಆರ್ಜನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ XXXVIII ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ(ಒಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

15. The United Provinces Land Acquisition (Rehabilitation of Refugees) Act, 1948 (U.P. Act XXVI of 1948).
16. The Resettlement of Displaced persons (Land Acquisition) Act, 1948 (Act LX of 1948).
17. Sections 52A to 52 G of the Insurance Act, 1938 (Act IV of 1938) as inserted by section 42 of the Insurance (Amendment) Act, 1950 (Act XLVII of 1950).
18. The Railway Companies (Emergency Provisions) Act, 1951 (Act LI of 1951).
19. Chapter III-A of the Industries (Development and Regulation) Act, 1951 (Act LXV of 1951), as inserted by section 13 of the Industries (Development and Regulation) Amendment Act, 1953 (Act XXVI of 1953).
20. The West Bengal Land Development and Planning Act, 1948 (West Bengal Act XXI of 1948), as amended by West Bengal Act XXIX of 1951].
21. The Andhra Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings Act, 1961 (Andhra Pradesh Act X of 1961).
22. The Andhra Pradesh (Telangana Area) Tenancy and Agricultural lands (Validation) Act, 1961 (Andhra Pradesh Act XXI of 1961)].
23. The Andhra Pradesh (Telangana Area) Ijara and Kowli Land Cancellation of Irregular Pattas and Abolition of Concessional Assessment Act, 1961 (Andhra Pradesh Act XXXVI of 1961).
24. The Assam State Acquisition of Lands belonging to Religious or Charitable Institutions of Public Nature Act, 1959 (Assam Act IX of 1961).
25. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1953 (Bihar Act XX of 1954).
26. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) Act, 1961 (Bihar Act XII of 1962), (Except 28 of this Act).
27. The Bombay Taluqdari Tenure Abolition (Amendment) Act, 1954 (Bombay Act I of 1955).
28. The Bombay Taluqdari Tenure Abolition (Amendment) Act, 1957 (Bombay Act XVIII of 1958).

15. ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಭೂ ಆರ್ಜನೆ (ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಪುನರ್ವಸತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ XXVI ನೆಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
16. ಸ್ಥಳಾಂತರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ LX ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ.)
17. ವಿಮಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.(1950ರ XLVII ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ವಿಮಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1938. (1938ರ IV ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 52ಎ ದಿಂದ 52ಜಿ ವರೆಗಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳು.
18. ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಗಳ (ತುರ್ತು ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.
(1951ರ LI ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ.)
19. ಉದ್ಯಮಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1953ರ XXVI ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ಉದ್ಯಮಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951 (1951ರ LXV ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ)ರ IIIಎ ಅಧ್ಯಾಯ.
20. 1951ರ XXIX ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ರೀತ್ಯಾ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ XXI ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
- [21. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ X ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).]
22. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರದೇಶ) ಗಣಕಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXI ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ.)
23. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರದೇಶ) ಇಚಾರಾ ಮತ್ತು ಕೌಲಿ ಭೂಮಿಗಳ ಅಕ್ರಮ ಪಟ್ಟಾಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರಿಯಾಯಿತಿ ಕರನಿರ್ಧಾರಣೆ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
24. ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂ ಆರ್ಜನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1959.
(1961ರ IX ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ)
25. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1954ರ XX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ)
26. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1962ರ XII ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ) (ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).
27. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1955ರ I ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
28. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1958ರ XVIII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

29. The Bombay Inams (Kutch Area) Abolition Act, 1958 (Bombay Act XCVIII of 1958).
30. The Bombay Tenancy and Agricultural lands (Gujarat Amendment) Act, 1960 (Gujarat Act XVI of 1960).
31. The Gujarat Agricultural Lands Ceiling Act, 1960 (Gujarat Act XXVI of 1961).
32. The Sagbara and Mehwassii Estates (Proprietary Rights Abolition, Etc.) Regulation, 1962 (Gujarat Regulation 1 of 1962).
33. The Gujarat Surviving Alienations Abolition Act, 1963 (Gujarat Act XXXIII of 1963), except in so far as this Act relates to an alienation referred to in sub-clause (d) of clause (3) of section 2 thereof.
34. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) Act, 1961 (Maharashtra Act XXVII of 1961).
35. The Hyderabad Tenancy and Agricultural Lands (Re-enactment, Validation and further Amendment) Act, 1961 (Maharashtra Act XLV of 1961).
36. The Hyderabad Tenancy and Agricultural Lands Act, 1950 (Hyderabad Act XXI of 1950).
37. The Jenmikaram Payment (Abolition) Act, 1960 (Kerala Act III of 1961).
38. The Kerala Land Tax Act, 1961 (Kerala Act XIII of 1961).
39. The Kerala Land Reforms Act, 1963 (Kerala Act I of 1964).
40. The Madhya Pradesh land Revenue Code, 1959 (Madhya Pradesh Act XX of 1959).
41. The Madhya pradesh ceiling on Agricultural Holdings Act, 1960 (Madhya Pradesh Act XX of 1960).
42. The Madras Cultivating Tenants Protection Act, 1955 (Madras Act XXV of 1955).
43. The Madras Cultivating Tenants (Payment of Fair Rent) Act, 1956 (Madras Act XXIV of 1956).
44. The Madras Occupants of Kudiyiruppu (Protection from Eviction) Act, 1961 (Madras Act XXXVIII of 1961).

29. ಮುಂಬಯಿ ಇನಾಮುಗಳ (ಕೆಚ್ ಪ್ರದೇಶ) ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
(1958ರ XCVIIIನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
30. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVI ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
31. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ XXVI ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
32. ಸಾಗ್‌ಬಾರಾ ಮತ್ತು ಮೆಹವಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ಓಡೆತನದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1962.
(1962ರ 1ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್)
33. ಗುಜರಾತ್ ಉಳಿದಿರುವ ಪರಬಾರೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ XXXIII ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದ ಪರಬಾರೆಗೆ ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).
34. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
35. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಪ್ರನರಧಿನಿಯಮಿತಿ, ಸಿಂಧುತ್ವ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961 (1961ರ XLV ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
36. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ XXI ನೆಯ ಹೈದರಾಬಾದು ಅಧಿನಿಯಮ)
37. ಜನ್ಮಕಾರಮ್ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1961ರ III ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
38. ಕೇರಳ ಭೂ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIII ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
39. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 1ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
40. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1959.
(1959ರ XX ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
41. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XX ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
42. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣಿದಾರರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955
(1955ರ XXV ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
43. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣಿದಾರ (ಯೋಗ್ಯ ಗೇಣಿ ಸಂದಾಯ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
(1956ರ XXIV ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
44. ಮದ್ರಾಸು ಕುಡಿಇರುವ ಅನುಭೋಗದಾರರ (ಒಕ್ಕಲಿಬ್ಬಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVIII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).

45. The Madras Public Trusts (Regulation of Administration of Agricultural Lands) Act, 1961 (Madras Act LVII of 1961).
46. The Madras Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Act, 1961 (Madras Act LVIII of 1961).
47. The Mysore Tenancy Act, 1952 (Mysore Act XIII of 1952).
48. The Coorg Tenants Act, 1957 (Mysore Act XIV of 1957).
49. The Mysore Village Offices Abolition Act, 1961 (Mysore Act XIV of 1961).
50. The Hyderabad Tenancy and Agricultural lands (Validation) Act, 1961 (Mysore Act XXXVI of 1961).
51. The Mysore Land Reforms Act, 1961 (Mysore Act X of 1962).
52. The Orissa Land Reforms Act, 1960 (Orissa Act XVI of 1960).
53. The Orissa merged Territories (Village Offices Abolition) Act, 1963 (Orissa Act X of 1963).
54. The Punjab Security of land Tenures Act, 1953 (Punjab Act X of 1953).
55. The Rajasthan Tenancy Act, 1955 (Rajasthan Act III of 1955).
56. The Rajasthan Zamindari and Biswedari Abolition Act, 1959 (Rajasthan Act VIII of 1959).
57. The Kumaun and Uttarakhand Zamindari Abolition and Land Reforms Act, 1960 (Uttar Pradesh Act XVII of 1960).
58. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings Act, 1960 (Uttar Pradesh Act I of 1961).
59. The West Bengal Estates Acquisition Act, 1953 (West Bengal Act I of 1954).
60. The West Bengal Land Reforms Act, 1955 (West Bengal Act X of 1956).
61. The Delhi Land Reforms Act, 1954 (Delhi Act VIII of 1954).

45. ಮದ್ರಾಸು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನ್ಯಾಸಗಳ (ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
46. ಮದ್ರಾಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVIII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
47. ಮೈಸೂರು ಗೇಣಿದಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1952.
(1952ರ XIII ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
48. ಕೊಡಗು ಗೇಣಿದಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1957ರ XIV ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
49. ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIV ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
50. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಸಿಂಧುತ್ವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
51. ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1962ರ X ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
52. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1960ರ XVI ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
53. ಒರಿಸ್ಸಾ ವಿಲೀನ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ X ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
54. ಪಂಜಾಬ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಭದ್ರತೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1953ರ X ನೆಯ ಪಂಜಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
55. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1955ರ III ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
56. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಬಿಸ್ವೇದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1959.
(1959ರ VIII ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
57. ಕುಮಾನ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಖಂಡ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVII ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
58. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ I ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
59. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1954ರ I ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
60. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1956ರ X ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
61. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ VIII ನೆಯ ದೆಹಲಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

62. The Delhi Land Holdings (Ceiling) Act, 1960 (Central Act 24 of 1960).
63. The Manipur Land Revenue and Land Reforms Act, 1960 (Central Act 33 of 1960).
64. The Tripura Land Revenue and Land Reforms Act, 1960 (Central Act 43 of 1960).
- ¹ [65. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1969 (Kerala Act 35 of 1969).
66. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1971 (Kerala Act 25 of 1971).]
- ² [67. The Andhra Pradesh Land Reforms (Ceiling on Agricultural Holdings) Act, 1973 (Andhra Pradesh Act 1 of 1973).]
68. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1972 (Bihar Act I of 1973).
69. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1973 (Bihar Act IX of 1973).
70. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (Bihar Act V of 1972).
71. The Gujarat Agricultural Land Ceiling (Amendment) Act, 1972 (Gujarat Act 2 of 1974).
72. The Haryana Ceiling on Land Holdings Act, 1972 (Haryana Act 26 of 1972).
73. The Himachal Pradesh Ceiling on Land Holdings Act, 1972 (Himachal Pradesh Act 19 of 1973).
74. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (Kerala Act 17 of 1972).
75. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1972 (Madhya Pradesh Act 12 of 1974).
76. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Second Amendment) Act, 1972 (Madhya Pradesh Act 13 of 1974).

---

1. Inserted by the Constitution (Twenty-ninth Amendment) Act, 1972, s.2

2. Inserted by the Constitution (Thirty-fourth Amendment) Act, 1974, s.2

62. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 24ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
63. ಮಣಿಪುರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 33ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
64. ತ್ರಿಪುರಾ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 43ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
- ¹[65. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 35ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
66. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 25ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).]
- ²[67. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
68. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನ್) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 1ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
69. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನ್) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ IX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
70. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ V ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
71. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 2ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
72. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 26ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
73. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 19ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
74. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 17ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
75. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 12ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
76. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 13ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮುವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

77. The Mysore Land Reforms (Amendment) Act, 1973 (Karnataka Act 1 of 1974).
78. The Punjab Land Reforms Act, 1972 (Punjab Act 10 of 1973).
79. The Rajasthan Imposition of Ceiling on Agricultural Holdings Act, 1973 (Rajasthan Act 11 of 1973).
80. The Gudalur Janmam Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Act, 1969 (Tamil Nadu Act 24 of 1969).
81. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (West Bengal Act XII of 1972).
82. The West Bengal Estates Acquisition (Amendment) Act, 1964 (West Bengal Act XXII of 1964).
83. The West Bengal Estates Acquisition (Second Amendment) Act, 1973 (West Bengal Act XXXIII of 1973).
84. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands (Gujarat Amendment) Act, 1972 (Gujarat Act 5 of 1973).
85. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1974 (Orissa Act 9 of 1974).
86. The Tripura Land Revenue and Land Reforms (Second Amendment) Act, 1974 (Tripura Act 7 of 1974).]
- 1 [2 * * * * * * * * * * *]
88. The Industries (Development and Regulation) Act, 1951 (Central Act 65 of 1951).
89. The Requisitioning and Acquisition of immovable Property Act, 1952 (Central Act 30 of 1952).
90. The Mines and Minerals (Regulations and Development) Act, 1957 (Central Act 67 of 1957).
91. The Monopolies and Restrictive Trade Practices Act, 1969 (Central Act 54 of 1969).
- 3 * * * * * * * * * * *
93. The Coking Coal Mines (Emergency Provisions) Act, 1971 (Central Act 64 of 1971).

1. Ins. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s.5.

2. Entry 87 omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 44(w.e.f.20-6-1979).

3. Entry 92 omitted by s. 44, ibid.

77. ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1974ರ 1ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
78. ಪಂಜಾಬ್ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 10ನೆಯ ಪಂಜಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
79. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 11ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
80. ಗೂಡಲೂರು ಜನಪ್ರಮ್ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 24ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
81. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ XII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
82. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನ್ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1964ರ XXII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
83. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನ್ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ XXXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
84. ಮುಂಬಯಿ ಗಣಿಗಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 5ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
85. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 9ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
86. ತ್ರಿಪುರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 7ನೆಯ ತ್ರಿಪುರ ಅಧಿನಿಯಮ).
[2 * * * * *]
88. ಉದ್ದಿಮೆಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.
(1951ರ 65ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
89. ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಜನ್ ಅಧಿನಿಯಮ, 1952.
(1952ರ 30ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
90. ಗಣಿ ಮತ್ತು ಖನಿಜ (ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1957ರ 67ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
91. ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಬಂಧಕ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಪದ್ಧತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 54ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
3 [* * * * *]
93. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಪಿದಲು ಗಣಿಗಳ (ತುರ್ತು ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 64ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 87ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 44ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 92ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

94. The Coking Coal Mines (Nationalisation) Act, 1972 (Central Act 36 of 1972).
95. The General Insurance Business (Nationalisation) Act, 1972 (Central Act 57 of 1972).
96. The Indian Copper Corporation (Acquisition of Undertaking) Act, 1972 (Central Act 58 of 1972).
97. The Sick Textile Undertaking (Taking Over of Management) Act, 1972 (Central Act 72 of 1972).
98. The Coal Mines (Taking Over of Management) Act, 1973 (Central Act 15 of 1973).
99. The Coal Mines (Nationalisation) Act, 1973 (Central Act 26 of 1973).
100. The Foreign Exchange Regulation Act, 1973 (Central Act 46 of 1973).
101. The Alcock Ashdown Company Limited (Acquisition of Undertaking) Act, 1973 (Central Act 56 of 1973).
102. The Coal Mines (Conservation and Development) Act, 1974. (Central Act 28 of 1974).
103. The Additional Emoluments (Compulsory Deposit) Act, 1974 (Central Act 37 of 1974).
104. The Conservation of Foreign Exchange and Prevention of Smuggling Activities Act, 1974 (Central Act 52 of 1974).
105. The Sick Textile Undertaking (Nationalisation) Act, 1974 (Central Act 57 of 1974).
106. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1964 (Maharashtra Act XVI of 1965).
107. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1965 (Maharashtra Act XXXII of 1965).
108. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1968 (Maharashtra Act XVI of 1968).
109. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Second Amendment) Act, 1968 (Maharashtra Act XXXIII of 1968).
110. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1969 (Maharashtra Act XXXVII of 1969).

94. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ; 1972.
(1972ರ 36ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
95. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 57ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
96. ಭಾರತ ತಾಮ್ರ ನಿಗಮ (ಉದ್ಯಮದ ಆರ್ಜನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 58ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
97. ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 72ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
98. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 15ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
99. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 26ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
100. ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 46ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
101. ಆಲ್‌ಕಾಕ್ ಆಫ್‌ಡೌನ್ ಕಂಪನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್ (ಉದ್ಯಮಗಳ ಆರ್ಜನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 56ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
102. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ಪರಿರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 28ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
103. ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳ (ಕಡ್ಡಾಯ ರೇವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 37ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
104. ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 52ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
105. ರೋಗಗ್ರಸ್ತ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 57ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
106. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1965ರ XVIನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
107. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ XXXII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
108. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿ ಪರಮಾವಧಿಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XVI ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ)
109. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XXXIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
110. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ XXXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

111. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Second Amendment) Act, 1969 (Maharashtra Act XXXVIII of 1969).
112. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1970 (Maharashtra Act XXVII of 1970).
113. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1972 (Maharashtra Act XIII of 1972).
114. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1973 (Maharashtra Act L of 1973).
115. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1965 (Orissa Act 13 of 1965).
116. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1966 (Orissa Act 8 of 1967).
117. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1967 (Orissa Act 13 of 1967).
118. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1969 (Orissa Act 13 of 1969).
119. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1970 (Orissa Act 18 of 1970).
120. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1972 (Uttar Pradesh Act 18 of 1973).
121. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1974 (Uttar Pradesh Act 2 of 1975).
122. The Tripura Land Revenue and Land Reforms (Third Amendment) Act, 1975 (Tripura Act 3 of 1975).
123. The Dadra and Nagar Haveli Land Reforms Regulation, 1971 (3 of 1971).
124. The Dadra and Nagar Haveli Land Reforms (Amendment) Regulation, 1973 (5 of 1973).
125. Section 66A and Chapter IVA of the Motor Vehicles Act, 1939 (Central Act 4 of 1939).
126. The Essential Commodities Act, 1955 (Central Act 10 of 1955).
127. The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976 (Central Act 13 of 1976).

111. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ XXXVIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
112. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ XXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
113. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ XIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
114. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ L ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
115. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
116. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1967ರ 8ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
117. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1967.
(1967ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
118. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
119. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 18ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
120. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 18ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
121. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1975ರ 2ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
122. ತ್ರಿಪುರ ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 3ನೆಯ ತ್ರಿಪುರ ಅಧಿನಿಯಮ).
123. ದಾಡ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1971.
(1971ರ 3ನೆಯದು).
124. ದಾಡ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1973.
(1973ರ 5ನೆಯದು).
125. ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1939, ಪ್ರಕರಣ 66ಎ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ 4ಎ.
(1939ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 4).
126. ಅವಶ್ಯಕ ಸರಕುಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1955ರ 10ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
127. ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆದಾರರ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ವಂಚಿಕರ (ಸ್ವತ್ತಿನ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 13ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

128. The Bonded Labour System (Abolition) Act, 1976 (Central Act 19 of 1976).
129. The Conservation of Foreign Exchange and Prevention of Smuggling Activities (Amendment) Act, 1976 (Central Act 20 of 1976).
- 1 * * * * *
131. The levy Sugar Price Equalisation Fund Act, 1976 (Central Act 31 of 1976).
132. The Urban Land (Ceiling and Regulation) Act, 1976 (Central Act 33 of 1976).
133. The Departmentalisation of Union Accounts (Transfer of Personnel) Act, 1976 (Central Act 59 of 1976).
134. The Assam Fixation of Ceiling on Land Holdings Act, 1956 (Assam Act I of 1957).
135. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands (Vidarbha Region) Act, 1958 (Bombay Act XCIX of 1958).
136. The Gujarat Private Forests (Acquisition) Act, 1972 (Gujarat Act 14 of 1973).
137. The Haryana Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1976 (Haryana Act 17 of 1976).
138. The Himachal Pradesh Tenancy and Landa Reforms Act, 1972 (Himachal Pradesh Act 8 of 1974)
139. The Himachal Pradesh Village Common Lands Vesting and Utilization Act, 1974 (Himachal Pradesh Act 18 of 1974)
140. The Karnataka Land Reforms (Second Amendment) and Miscellaneous Provisions Act, 1974 (Karnataka Act 31 of 1974).
141. The Karnataka Land Reforms (Second Amendment) Act, 1976 (Karnataka Act 27 of 1976).
142. The Kerala Prevention of Eviction Act, 1966 (Kerala Act 12 of 1966).
143. The Thiruppuvaram Payment (Abolition) Act, 1969 (Kerala Act 19 of 1969).
144. The Sreepadarn Lands Enfranchisement Act, 1969 (Kerala Act 20 of 1969).
145. The Pandaravaka Lands (Vesting and Enfranchisement) Act, 1971 (Kerala Act 20 of 1971).

---

1. Entry 130 omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.44 (w.e.f. 20.6.1979).

128. ಜೀತಪದ್ಧತಿ (ನಿರ್ಮೂಲನ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 19ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
129. ವಿದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 20ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
* * * * *
131. ಲೆವಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲೆ ಸಮೀಕರಣ ನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 31ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
132. ನಗರ ಭೂಮಿ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976
(1976ರ 33ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
133. ಸಂಘದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ವಿಭಾಗೀಕರಣ (ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 59ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
134. ಅಸ್ಸಾಮ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
(1957ರ 1ನೇ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
135. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ವಿದರ್ಭ ಪ್ರದೇಶ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
(1958ರ XCIX ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
136. ಗುಜರಾತ್ ಖಾಸಗೀ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆರ್ಜನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 14ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
137. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 17ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
138. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗೇಣೀದಾರಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 8ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
139. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿಗಳ ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 18ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
140. ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ), ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 31ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
141. ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 27ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
142. ಕೇರಳ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1966ರ 12ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
143. ತಿರುಪ್ಪವರಂ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 19ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
144. ಶ್ರೀಪಾದಂ ಭೂಮಿಗಳ ವಿಮುಕ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 20ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
145. ಶ್ರೀ ಪಂಡರವಕಾ ಭೂಮಿಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 20ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 130ನೇ ನಮೂದನ್ನು (20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

146. The Kerala Private Forests (Vesting and Assignment) Act, 1971 (Kerala Act 26 of 1971).
147. The Kerala Agricultural workers Act, 1974 (Kerala Act 18 of 1974).
148. The Kerala Cashew Factories (Acquisition) Act, 1974 (Kerala Act 29 of 1974).
149. The Kerala cities Act, 1975 (Kerala Act 23 of 1975).
150. The Kerala Scheduled Tribes (Restriction on Transfer of Lands and Restoration of Alienated Lands) Act, 1975 (Kerala Act 31 of 1975).
151. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (Kerala Act 15 of 1976).
152. The Kanam Tenancy Abolition Act, 1976 (Kerala Act 16 of 1976).
153. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1974 (Madhya Pradesh Act 20 of 1974).
154. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1975 (Madhya Pradesh Act 2 of 1976).
155. The West Khandesh Mehwass Estates (Proprietary Rights Abolition, Etc.) Regulation, 1961 (Maharashtra Regulation 1 of 1962).
156. The Maharashtra Restoration of Lands to Scheduled Tribes Act, 1974 (Maharashtra Act XIV of 1975).
157. The Maharashtra Agricultural Lands (Lowering of Ceiling on Holdings) and (Amendment) Act, 1972 (Maharashtra Act XXI of 1975).
158. The Maharashtra Private Forests (Acquisition) Act, 1975 (Maharashtra Act XXIX of 1975).
159. The Maharashtra Agricultural Lands (Lowering of Ceiling of Holdings) (Amendment) Act, 1975 (Maharashtra Act XLVII of 1975).
160. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1975 (Maharashtra Act II of 1976).
161. The Orissa Estates Abolition Act, 1951 (Orissa Act I of 1952).

146. ಕೇರಳ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 26ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
147. ಕೇರಳ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 18ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
148. ಕೇರಳ ಗೇರುಬೀಜ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 29ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
149. ಕೇರಳ ಚೀಟಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 23ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
150. ಕೇರಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮೇಲೆ ಪರಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಪರಿಭಾರಿಯಾದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 31ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
151. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 15ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
152. ಕಾನಂ ಗೇಣಿದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 16ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
153. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಿಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 20ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
154. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಿಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1976ರ 2ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
155. ಪಶ್ಚಿಮ ಖಾನದೇಶ ಮೆಹವಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ಒಡೆತನ ಹಕ್ಕುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1961.
(1962ರ 1ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್).
156. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1975ರ XIV ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
157. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಿಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಮತ್ತು (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972. (1975ರ XXI ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
158. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ XXIX ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
159. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಿಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1975ರ XLVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
160. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಿಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ II ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
161. ಒರಿಸ್ಸಾ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.
(1952ರ 1ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

162. The Rajasthan Colonisation Act, 1954 (Rajasthan Act XXVII of 1954).
163. The Rajasthan Land Reforms and Acquisition of Land owners Estates Act, 1963 (Rajasthan Act 11 of 1964).
164. The Rajasthan imposition of Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1976 (Rajasthan Act 8 of 1976).
165. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1976 (Rajasthan Act 12 of 1976).
166. The Tamil Nadu Land Reforms (Reduction of Ceiling on Land) Act, 1970 (Tamil Nadu Act 17 of 1970).
167. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1971 (Tamil Nadu Act 41 of 1971).
168. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 10 of 1972).
169. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 20 of 1972).
170. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Third Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 37 of 1972).
171. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Fourth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 39 of 1972).
172. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Sixth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 7 of 1974).
173. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Fifth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 10 of 1974).
174. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 15 of 1974).
175. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Third Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 30 of 1974).
176. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 32 of 1974).
177. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1975 (Tamil Nadu Act 11 of 1975).
178. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1975 (Tamil Nadu Act 21 of 1975).

162. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ XXVII ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
163. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಮತ್ತು ಭೂ ಒಡೆಯರ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 11ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
164. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 8ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
165. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣೀದಾರಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 12ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
166. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 17ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
167. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 41ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
168. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 10ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
169. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 20ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
170. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 37ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
171. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 39ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
172. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 7ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
173. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 10ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
174. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 15ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
175. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 30ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
176. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 32ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
177. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 11ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
178. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 21ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

179. Amendments made to the Uttar Pradesh Zamindari Abolition and Land Reforms Act, 1950 (Uttar Pradesh Act 1 of 1951) by the Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1971 (Uttar Pradesh Act 21 of 1971) and Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1974 (Uttar Pradesh Act 34 of 1974).
180. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1976 (Uttar Pradesh Act 20 of 1976).
181. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1972 (West Bengal Act XXVIII of 1972).
182. The West Bengal Restoration of Alienated Land Act, 1973 (West Bengal Act XXIII of 1973).
183. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1974 (West Bengal Act XXXIII of 1974).
184. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1975 (West Bengal Act XXIII of 1975).
185. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (West Bengal Act XII of 1976).
186. The Delhi Land Holdings (Ceiling) Amendment Act, 1976 (Central Act 15 of 1976).
187. The Goa, Daman and Diu Mundkars (Protection from Eviction) Act, 1975 (Goa, Daman and Diu Act I of 1976).
188. The Pondicherry Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Act, 1973 (Pondicherry Act 9 of 1974).
189. The Assam (Temporarily Settled Areas) Tenancy Act, 1971 (Assam Act XXIII of 1971).
190. The Assam (Temporarily Settled Areas) Tenancy (Amendment) Act, 1974 (Assam Act XXVIII of 1974).
191. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Amending Act, 1974 (Bihar Act 13 of 1975).
192. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1976 (Bihar Act 22 of 1976).

179. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ 21ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974, (1974ರ 34ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950 (1951ರ 1ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು.
180. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 20ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
181. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972. (1972ರ XXVIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
182. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆಯಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1973ರ XXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
183. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
184. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1975ರ XXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
185. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ XII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
186. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 15ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
187. ಗೋವಾ, ದಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಮುಂಡಕಾರ್ಸ್ (ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1976ರ 1ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
188. ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1974ರ 9ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
189. ಅಸ್ಸಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ಗಣದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971. (1971ರ XXIII ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಂ ಅಧಿನಿಯಮ).
190. ಅಸ್ಸಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXVIII ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಂ ಅಧಿನಿಯಮ).
191. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1975ರ 13ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
192. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 22ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (26-8-1984ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

193. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1978 (Bihar Act VII of 1978).
194. The Land Acquisition (Bihar Amendment) Act, 1979 (Bihar Act 2 of 1980).
195. The Haryana Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1977 (Haryana Act 14 of 1977).
196. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1978 (Tamil Nadu Act 25 of 1978).
197. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1979 (Tamil Nadu Act 11 of 1979).
198. The Uttar Pradesh Zamindari Abolition Laws (Amendment) Act, 1978 (Uttar Pradesh Act 15 of 1978).
199. The West Bengal Restoration of Alienated Land (Amendment) Act, 1978 (West Bengal Act XXIV of 1978).
200. The West Bengal Restoration of Alienated Land (Amendment) Act, 1980 (West Bengal Act LVI of 1980).
201. The Goa, Daman and Diu Agricultural Tenancy Act, 1964 (Goa, Daman and Diu Act 7 of 1964).
202. The Goa, Daman and Diu Agricultural Tenancy (Fifth Amendment) Act, 1976 (Goa, Daman and Diu Act 17 of 1976).
- 1 [203. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer Regulation, 1959 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1959).
204. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Laws (Extension and Amendment) Regulation, 1963 (Andhra Pradesh Regulation 2 of 1963).
205. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1970 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1970).
206. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1971 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1971).
207. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1978 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1978).
208. The Bihar Tenancy Act, 1885 (Bihar Act 8 of 1985).

---

1. Entries from 203 to 257 inserted by the Constitution (Sixty - sixth Amendment) Act, 1990 s.2 (w.e.f. 7.6.1990).

193. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 7ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
194. ಭೂ ಆರ್ಜನೆ (ಬಿಹಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979. (1980ರ 2ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
195. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977. (1977ರ 14ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
196. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 25ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
197. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979. (1979ರ 11ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
198. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ರದ್ದತಿ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 15ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
199. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ XXIV ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
200. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980. (1980ರ LVI ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
201. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕೃಷಿ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1964. (1964ರ 7ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
202. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕೃಷಿ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 17ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
- 1[203. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ವಿನಿಯಮ, 1959. (1959ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
204. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಾನೂನುಗಳ (ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963. (1963ರ 2ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
205. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1970. (1970ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
206. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1971. (1971ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
207. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
208. ಬಿಹಾರ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1885. (1885ರ 8ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1990ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಘಟಕದ ಮೇರೆಗೆ 203 ರಿಂದ 257ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (7.6.1990 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

209. Chota Nagpur Tenancy Act, 1908 (Bengal Act 6 of 1908) Chapter VIII - Sections 46, 47, 48, 48A and 49; Chapter X - Sections 71, 71A and 71B; and Chapter XVIII - Sections 240, 241 and 242).
210. The Santhal Parganas Tenancy (Supplementary Provisions) Act, 1949 (Bihar Act 14 of 1949) except section 53.
211. The Bihar Scheduled Areas Regulation, 1969 (Bihar Regulation 1 of 1969).
212. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land (Amendment) Act, 1982 (Bihar Act 55 of 1982).
213. The Gujarat Devasthan Inams Abolition Act, 1969 (Gujarat Act 16 of 1969).
214. The Gujarat Tenancy Laws (Amendment) Act, 1976 (Gujarat Act 37 of 1976).
215. The Gujarat Agricultural Lands Ceiling (Amendment) Act, 1976 (President's Act 43 of 1976).
216. The Gujarat Devasthan Inams Abolition (Amendment) Act, 1977 (Gujarat Act 27 of 1977).
217. The Gujarat Tenancy Laws (Amendment) Act, 1977 (Gujarat Act 30 of 1977).
218. The Bombay Land Revenue (Gujarat Second Amendment) Act, 1980 (Gujarat Act 37 of 1980).
219. The Bombay Land Revenue Code and Land Tenure Abolition Laws (Gujarat Amendment) Act, 1982 (Gujarat Act 8 of 1982).
220. The Himachal Pradesh Transfer of Land (Regulation) Act, 1968 (Himachal Pradesh Act, 15 of 1969).
221. The Himachal Pradesh Transfer of Land (Regulation Amendment) Act, 1986 (Himachal Pradesh Act 16 of 1986).
222. The Karnataka Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prohibition of Transfer of certain lands) Act, 1978 (Karnataka Act 2 of 1979).
223. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1978 (Kerala Act 13 of 1978).

209. ಛೋಟಾ ನಾಗಪುರ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1908.
(1908ರ 6ನೆಯ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ) ಅಧ್ಯಾಯ VIII - 46, 47, 48ಎ ಮತ್ತು 49ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು, ಅಧ್ಯಾಯ-X, 71, 71ಎ ಮತ್ತು 71ಬಿ.ಪ್ರಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ XVIII - 240, 241 ಮತ್ತು 242ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು).
210. ಸಂತಾಲ್ ಪರಗಣಗಳ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಪೂರಕ ಉಪಬಂಧಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.
(1949ರ 14ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ) 53ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.
211. ಬಿಹಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 1ನೆಯ ಬಿಹಾರ ವಿನಿಯಮ).
212. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 55ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
213. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 16ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
214. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 37ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
215. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 43ನೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿನಿಯಮ).
216. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
(1977ರ 27ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
217. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
(1977ರ 30ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
218. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂದಾಯ (ಗುಜರಾತದ ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 37ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
219. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಕಾನೂನುಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 8ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
220. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1969ರ 15ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
221. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986.
(1986ರ 16ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
222. ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿಷೇಧ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978 (1979ರ 2ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
223. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978.
(1978ರ 13ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

224. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1981 (Kerala Act 19 of 1981).
225. The Madhya Pradesh Land Revenue Code (Third Amendment) Act, 1976 (Madhya Pradesh Act 61 of 1976).
226. The Madhya Pradesh Land Revenue Code (Amendment) Act, 1980 (Madhya Pradesh Act 15 of 1980).
227. The Madhya Pradesh Akrishik Jot Uchchatam Seema Adhiniyam, 1981 (Madhya Pradesh Act 11 of 1981).
228. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Second Amendment) Act, 1976 (Madhya Pradesh Act 1 of 1984).
229. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1984 (Madhya Pradesh Act 14 of 1984).
230. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1989 (Madhya Pradesh Act 8 of 1989).
231. The Maharashtra Land Revenue Code, 1966 (Maharashtra Act 41 of 1966) Section 36, 36A and 36B.
232. The Maharashtra Land Revenue Code and Maharashtra Restoration of Lands to Scheduled Tribes (Second Amendment) Act, 1976 (Maharashtra Act 30 of 1977).
233. The Maharashtra Abolition of Subsisting Proprietary Rights to Mines and Minerals in Certain Lands Act, 1985 (Maharashtra Act 16 of 1985).
234. The Orissa Scheduled Areas Transfer of Immovable Property (by Scheduled Tribes) Regulation, 1956 (Orissa Regulation 2 of 1956).
235. The Orissa Land Reforms (Second Amendment) Act, 1975 (Orissa Act 29 of 1976).
236. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (Orissa Act 30 of 1976).
237. The Orissa Land Reforms (Second Amendment) Act, 1976 (Orissa Act 44 of 1976).
238. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1984 (Rajasthan Act 12 of 1984).
239. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1984 (Rajasthan Act 13 of 1984).
240. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1987 (Rajasthan Act 21 of 1987).

224. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 19ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
225. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 61ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
226. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 15ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
227. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಕ್ಕಿ ಜೋತ್ ಉಚ್ಚತಮ ಸೀಮಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 11ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
228. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1984ರ 1ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
229. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 14ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
230. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989.
(1989ರ 8ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
231. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1966 (1966ರ 41ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ) 36, 36ಎ ಮತ್ತು 36ಬಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು.
232. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1977ರ 30ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
233. ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1985.
(1985ರ 16ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
234. ಒರಿಸ್ಸಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಿರಸ್ವತ್ತಿನ ವರ್ಗಾವಣೆ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ) ವಿನಿಯಮ, 1956.
(1956ರ 2ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ವಿನಿಯಮ).
235. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1976ರ 29ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
236. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 30ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
237. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 44ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
238. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 12ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
239. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 13ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
240. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987.
(1987ರ 21ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

241. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1979 (Tamil Nadu Act 8 of 1980).
242. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1980 (Tamil Nadu Act 21 of 1980).
243. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1981 (Tamil Nadu Act 59 of 1981).
244. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1983 (Tamil Nadu Act 2 of 1984).
245. The Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1982 (Uttar Pradesh Act 20 of 1982).
246. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1965 (West Bengal Act 18 of 1965).
247. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1966 (West Bengal Act 11 of 1966).
248. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1969 (West Bengal Act 23 of 1969).
249. The West Bengal Estate Acquisition (Amendment) Act, 1977 (West Bengal Act 36 of 1977).
250. The West Bengal Land Holdings Revenue Act, 1979 (West Bengal Act 44 of 1979).
251. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1980 (West Bengal Act 41 of 1980).
252. The West Bengal Land Holding Revenue (Amendment) Act, 1981 (West Bengal Act 33 of 1981).
253. The Calcutta Tikka Tenancy (Acquisition and Regulation) Act, 1981 (West Bengal Act 37 of 1981).
254. The West Bengal Land Holding Revenue (Amendment) Act, 1982 (West Bengal Act 23 of 1982).
255. The Calcutta Tikka Tenancy (Acquisition and Regulation) (Amendment) Act, 1984 (West Bengal Act 41 of 1984).
256. The Mahe Land Reforms Act, 1968 (Pondicherry Act 1 of 1968).
257. The Mahe Land Reforms (Amendment) Act, 1980 (Pondicherry Act 1 of 1981)].

241. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1980ರ 8ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
242. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 21ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
243. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 59ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
244. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983.
(1984ರ 2ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
245. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 20ನೇ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
246. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ 18ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
247. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1966ರ 11ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
248. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 23ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
249. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
(1977ರ 36ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
250. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1979ರ 44ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
251. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 41ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
252. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 33ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
253. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಿಕ್ವಾ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 37ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
254. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 23ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
255. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಿಕ್ವಾ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 41ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
256. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ 1ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
257. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1981ರ 1ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

- ¹[257A. The Tamil Nadu Backward classes, Scheduled castes and Scheduled Tribes (Reservation of seats in Educational Institutions and of appointments or posts in the services under the State) Act, 1993 (Tamil Nadu Act 45 of 1994):
- ²[258. The Bihar Privileged Persons Homestead Tenancy Act, 1947 (Bihar Act 4 of 1948).
259. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation Act, 1956 (Bihar Act 22 of 1956).
260. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1970 (Bihar Act 7 of 1970).
261. The Bihar Privileged persons Homestead Tenancy (Amendment) Act, 1970 (Bihar Act 9 of 1970).
262. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1973 (Bihar Act 27 of 1975).
263. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1981 (Bihar Act 35 of 1982).
264. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) Act, 1987 (Bihar Act 21 of 1987).
265. The Bihar Privileged Persons Homestead Tenancy (Amendment) Act, 1989 (Bihar Act 11 of 1989).
266. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Bihar Act 11 of 1990).
267. The Karnataka Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prohibition of Transfer of Certain Lands) (Amendment) Act, 1984 (Karnataka Act 3 of 1984).
268. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Kerala Act 16 of 1989).
269. The Kerala Land Reforms (Second Amendment) Act, 1989 (Kerala Act 2 of 1990).
270. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Orissa Act 9 of 1990).
271. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1979 (Rajasthan Act 16 of 1979).
272. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1987 (Rajasthan Act 2 of 1987).
273. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1989 (Rajasthan Act 12 of 1989).
274. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1983 (Tamil Nadu Act 3 of 1984).
275. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1986 (Tamil Nadu Act 57 of 1986).
276. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Second Amendment Act, 1987 (Tamil Nadu Act 4 of 1988).

---

1. Ins. by the Constitution (Seventy-sixth Amendment) Act, 1994. s.2.

2. Ins. by the Constitution (Seventy-eighth Amendment) Act, 1995.

- 1[257ಎ. ತಮಿಳುನಾಡು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಧೀನ ಸೇವಾ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1993 (1994ರ 45)].
- 2[258. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1947 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1948ರ 4)].
259. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1956ರ 22).
260. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 7).
261. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 9).
262. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1975ರ 27).
263. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1982ರ 35).
264. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನ್) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 21).
265. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 11).
266. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 11).
267. ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿಷೇಧ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984 (ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ, ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).
268. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 16).
269. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 2).
270. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 9).
271. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1979ರ 16).
272. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 2).
273. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 12).
274. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).
275. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 57).
276. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1988ರ 4).

1. 1994ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

277. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1989 (Tamil Nadu Act 30 of 1989).
278. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1981 (West Bengal Act 50 of 1981).
279. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 5 of 1986).
280. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 19 of 1986).
281. The West Bengal Land Reforms (Third Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 35 of 1986).
282. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (West Bengal Act 23 of 1989).
283. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1990 (West Bengal Act 24 of 1990).
284. The West Bengal Land Reforms Tribunal Act, 1991 (West Bengal Act 12 of 1991)].

Explanation - Any acquisition made under the Rajasthan Tenancy Act, 1955 (Rajasthan Act III of 1955), in contravention of the second proviso to clause (1) of article 31A shall, to the extent of the contravention, be void.]

277. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 30).
278. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರ 50).
279. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 5).
280. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 19).
281. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (3ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 35).
282. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 23).
283. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1990 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 24).
284. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಧಿನಿಯಮ, 1991 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1991ರ 12).]

ವಿವರಣೆ:- 31-ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗಣದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955ರ (1995ರ III ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಆರ್ಜನೆಯು, ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1 [TENTH SCHEDULE

[Articles 102 (2) and 191(2)]

PROVISIONS AS TO DISQUALIFICATION ON GROUND OF DEFECTION

1. **Interpretation:-** In this Schedule, unless the context otherwise requires,-

- (a) "House" means either House of Parliament or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State;
- (b) "Legislature party" in relation to a member of a House belonging to any political party in accordance with the provisions of paragraph 2 or paragraph 3 or, as the case may be, paragraph 4, means the group consisting of all the members of that House for the time being belonging to that political party in accordance with the said provisions;
- (c) "Original political party" in relation to a member of a House, means the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2;
- (d) "Paragraph" means a paragraph of this Schedule.

2. **Disqualification on ground of defection:-** (1) Subject to the provisions of paragraphs 3,4 and 5, a member of a House belonging to any political party shall be disqualified for being a member of the House-

- (a) if he has voluntarily given up his membership of such political party; or
- (b) if he votes or abstains from voting in such House contrary to any direction issued by the political party to which he belongs or by any person or authority authorised by it in this behalf, without obtaining, in either case, the prior permission of such political party, person or authority and such voting or abstention has not been condoned by such political party, person or authority within fifteen days from the date of such voting or abstention.

Explanation.- For the purposes of this sub-paragraph,-

- (a) an elected member of a House shall be deemed to belong to the political party, if any, by which he was set up as a candidate for election as such member;
- (b) a nominated member of a House shall-
  - (i) Where he is a member of any political party on the date of his nomination as such member, be deemed to belong to such political party;
  - (ii) in any other case, be deemed to belong to the political party of which he becomes, or, as the case may be, first becomes, a member before the expiry of six months from the date on which he takes his seat after complying with the requirements of article 99 or, as the case may be, article 188.

---

1. Added by the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985, s.6 (w.e.f. 1.3.1985).

[ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

* [102 (2) ಮತ್ತು 191 (2)ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು

1. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

- (ಎ) “ಸದನ” ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು;
- (ಬಿ) 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ “ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷ” ಎಂದರೆ ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆ ಸದನದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮೂಹ;
- (ಸಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ “ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ” ಎಂದರೆ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ;
- (ಡಿ) “ಪ್ಯಾರಾ” ಎಂದರೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ಯಾರಾ.

2. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹತೆ:- (1) 3,4 ಮತ್ತು 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು-

- (ಎ) ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯದೆಯೇ ಅವನು ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾದ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅಂಥ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಮುಖತೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮನ್ನಾ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ - ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

- (ಎ) ಸದನದ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಸದನದ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು -
  - (i) ಸದಸ್ಯನೆಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಾದ ದಿನಾಂಕದಂದು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;
  - (ii) ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಮುಂಚೆ, ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರುವನೋ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೊದಲು ಸದಸ್ಯನಾಗುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1985ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-3-85ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) An elected member of a House who has been elected as such otherwise than as a candidate set up by any political party shall be disqualified for being a member of the House if he joins any political party after such election.

(3) A nominated member of a House shall be disqualified for being a member of the House if he joins any political party after the expiry of six months from the date on which he takes his seat after complying with the requirements of article 99, or as the case may be, article 188.

(4) Notwithstanding anything contained in the foregoing provisions of this paragraph, a person who, on the commencement of the Constitution (Fifty-Second Amendment) Act, 1985, is a member of a House (Whether elected or nominated as such) shall,-

- (i) Where he was a member of a political party immediately before such commencement, be deemed, for the purposes of sub-paragraph (1) of this paragraph to have been elected as a member of such House as a candidate set up by the such political party;
- (ii) in any other case, be deemed to be an elected member of the House who has been elected as such otherwise than as a candidate set up by any political party for the purposes of sub-paragraph (2) of this paragraph or, as the case may be, be deemed to be a nominated member of the House for the purposes of sub-paragraph (3) of this paragraph.

3. Disqualification on ground of defection not to apply in case of split:- Where a member of a House makes a claim that he and any other members of his Legislature party constitute the group representing a faction which has arisen as a result of a split in his original political party and such group consists of not less than one-third of the members of such Legislature party,-

- (a) he shall not be disqualified under sub-paragraph (1) of paragraph 2 on the ground-
  - (i) that he has voluntarily given up his membership of his original political party; or
  - (ii) that he has voted or abstained from voting in such House contrary to any direction issued by such party or by any person or authority authorised by it in that behalf without obtaining the prior permission of such party, person or authority and such voting or abstention has not been condoned by such party, person or authority within fifteen days from the date of such voting or abstention; and
- (b) from the time of such split, such faction shall be deemed to be the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2 and to be his original political party for the purposes of this paragraph.

4. Disqualification on ground of defection not to apply in case of merger:- (1) A member of a House shall not be disqualified under sub-paragraph (1) of paragraph 2, where his original political party merges with another political party and he claims that he and any other members of his original political party-

- (a) have become members of such other political party, or as the case may be, of a new political party formed by such merger; or

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ, ಅವನು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಸದನದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು, 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದರೆ ಅವನು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, - 1985ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು (ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತನಾಗಿರಲಿ),-

- (i) ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅಂಥ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ii) ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಂತಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದನದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

3. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಯು, ವಿಭಜನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:- ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ತಾನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು, ತನ್ನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ವಿಭಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮೂಹವು ಅಂಥ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಅವನು -

- (i) ತನ್ನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಯಂಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿರುವನೆಂಬ; ಅಥವಾ
- (ii) ಅಂಥ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಕ್ಷ ಅಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪಕ್ಷವು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಂಥ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯದೆ ಅವನು ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಅಥವಾ ಮತವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವನೆಂದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಂಥ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು, ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ

-ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಮತ್ತು

- (ಬಿ) ಅಂಥ ವಿಭಜನೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಅಂಥ ಪಂಗಡವನ್ನು, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಸೇರಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷವು ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

4. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಯು ವಿಲೀನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:-

(1) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಬೇರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದೊಡನೆ ವಿಲೀನವಾದರೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು -

- (ಎ) ಅಂಥ ಇತರ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ವಿಲೀನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದಾಗಿ; ಅಥವಾ

- (b) have not accepted the merger and opted to function as a separate group, and from the time of such merger, such other political party or new political party or group, as the case may be, shall be deemed to be the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2 and to be his original political party for the purposes of this sub-paragraph.

(2) For the purposes of sub-paragraph (1) of this paragraph, the merger of the original political party of a member of a House shall be deemed to have taken place if, and only if, not less than two-thirds of the members of the Legislature party concerned have agreed to such merger.

5. Exemption:- Notwithstanding anything contained in this Schedule, a person who has been elected to the office of the Speaker or the Deputy Speaker of the House of the People or the Deputy Chairman of the Council of States or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State, shall not be disqualified under this Schedule,-

- (a) if he, by reason of his election to such office, voluntarily gives up the membership of the political party to which he belonged immediately before such election and does not, so long as he continues to hold such office thereafter rejoin that political party or become a member of a another political party; or
- (b) if he, having given up by reason of his election to such office his membership of the political party to which he belonged immediately before such election, rejoins such political party after he ceases to hold such office.

6. Decision on questions as to disqualification on ground of defection:- (1) If any question arises as to whether a member of a House has become subject to disqualification under this Schedule, the question shall be referred for the decision of the Chairman or, as the case may be, the Speaker of such House and his decision shall be final:

Provided that where the question which has arisen is as to whether the Chairman or the Speaker of a House has become subject to such disqualification, the question shall be referred for the decision of such member of the House as the House may elect in this behalf and his decision shall be final.

(2) All proceedings under sub-paragraph (1) of this paragraph in relation to any question as to disqualification of a member of a House under this Schedule shall be deemed to be proceedings in Parliament within the meaning of article 122, or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of article 212.

7. Bar of jurisdiction of courts:- Notwithstanding anything in this Constitution, no court shall have any jurisdiction in respect of any matter connected with the disqualification of a member of a House under this Schedule.

8. Rules:- (1) Subject to the provisions of sub-paragraph (2) of this paragraph, the Chairman or the Speaker of a House may make rules for giving effect to the provisions of this Schedule, and in particular, and without prejudice to the generality of the foregoing, such rules may provide for-

- (a) the maintenance of registers or other records as to the political parties, if any, to which different members of the House belong;

(ಬಿ) ವಿಲೀನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮೂಹವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ

- ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಕ್ಷೇಮ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಲೀನದ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಮೂಹವನ್ನು, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಸೇರಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ವಿಲೀನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅಂಥ ವಿಲೀನವು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

5. ವಿನಾಯಿತಿ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು,-

(ಎ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಂಥ ಆಯ್ಕೆಯ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವವರೆಗೆ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಭೇರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ಆಯ್ಕೆಯ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದು ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಪುನಃ ಸೇರಿದರೆ

- ಅವನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

6. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲಿನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು, ಅಂಥ ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಥ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವವನೇ ಎಂಬುದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸದನವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಯ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು, 122ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 212ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

7. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

8. ನಿಯಮಗಳು:- (1) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಆ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ -

(ಎ) ಸದನದ ವಿಭಿನ್ನ ಸದಸ್ಯರು ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಚಿಸುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;

- (b) the report which the leader of a Legislature party in relation to a member of a House shall furnish with regard to any condonation of the nature referred to in clause (b) of sub-paragraph (1) of paragraph 2 in respect of such member, the time within which and the authority to whom such report shall be furnished;
- (c) the reports which a political party shall furnish with regard to admission to such political party of any members of the House and the officer of the House to whom such reports shall be furnished; and
- (d) the procedure for deciding any question referred to in sub-paragraph (1) of paragraph 6 including the procedure for any inquiry which may be made for the purpose of deciding such question.

(2) The rules made by the Chairman or the Speaker of a House under sub-paragraph (1) of this paragraph shall be laid as soon as may be after they are made before the House for a total period of thirty days which may be comprised in one session or in two or more successive sessions and shall take effect upon the expiry of the said period of thirty days unless they are sooner approved with or without modifications or disapproved by the House and where they are so approved, they shall take effect on such approval in the form in which they were laid or in such modified form, as the case may be, and where they are so disapproved, they shall be of no effect.

(3) The Chairman or the Speaker of a House may, without prejudice to the provisions of article 105 or, as the case may be, article 194, and to any other power which he may have under this Constitution direct that any wilful contravention by any person of the rules made under this paragraph may be dealt within the same manner as a breach of privilege of the House.]

- (ಬಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕನು 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ, ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮನ್ನಾ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಅಂಥ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ;
- (ಸಿ) ಸದನದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ವರದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಿ; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸೇರಿದಂತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸದನದ ಮುಂಥೆ ಅದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ಸದನವು ಮಾರ್ಪಾಟು ಸಹಿತ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಇಲ್ಲದೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿಸದಿದ್ದ ಹೊರತು ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನುಮೋದನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವಲ್ಲಿ ಅವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಸದನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯು, 105ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 194ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಸದನದ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.]

ELEVENTH SCHEDULE**(Article 243G)**

1. Agriculture, including agricultural extension.
2. Land improvement, implementation of land reforms, land consolidation and soil conservation.
3. Minor irrigation, water management and watershed development.
4. Animal husbandry, dairying and poultry.
5. Fisheries.
6. Social forestry and farm forestry.
7. Minor forest produce.
8. Small scale industries, including food processing industries.
9. Khadi, village and cottage industries.
10. Rural housing.
11. Drinking water.
12. Fuel and fodder.
13. Roads, culverts, bridges, ferries, waterways and other means of communication.
14. Rural electrification, including distribution of electricity.
15. Non-conventional energy sources.
16. Poverty alleviation programme.
17. Education, including primary and secondary schools.
18. Technical training and vocational education.
19. Adult and non-formal education.
20. Libraries.
21. Cultural activities
22. Markets and fairs.
23. Health and sanitation, including hospitals, primary health centres and dispensaries.
24. Family welfare.
25. Women and child development.
26. Social welfare, including welfare of the handicapped and mentally retarded.
27. Welfare of the weaker sections, and in particular, of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.
28. Public distribution system.
29. Maintenance of community assets.

---

1. Inserted by the Constitution (Seventy-third Amendment) Act of 1992, s.4.

ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಸೂಚಿ

(ಅನುಚ್ಛೇದ 243ಬಿ)

1. ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಕೃಷಿ.
2. ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ, ಭೂ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ಭೂಸಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.
3. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ, ಜಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
4. ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ.
5. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.
6. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರ ಅರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ.
7. ಕಿರು ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನ.
8. ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
9. ಖಾದಿ, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
10. ಗ್ರಾಮೀಣ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ.
11. ಕುಡಿಯುವ ನೀರು.
12. ಇಂಧನ ಮತ್ತು ಮೇವು.
13. ರಸ್ತೆಗಳು, ಅಡಿಗಾಲು ವೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್ವೆಗಳು, ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು.
14. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ವಿತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಕರಣ.
15. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳು.
16. ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.
17. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸೇರಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ.
18. ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ.
19. ವಯಸ್ಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಣ.
20. ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.
21. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.
22. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳು.
23. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ.
24. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ.
25. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
26. ಅಂಗವಿಕಲರ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ.
27. ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಕಲ್ಯಾಣ.
28. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
29. ಸಮುದಾಯ ಆಸ್ತಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.

TWELFTH SCHEDULE

(Article 243W)

1. Urban planning including town planning.
2. Regulation of land-use and construction of buildings.
3. Planning for economic and social development.
4. Roads and bridges.
5. Water supply for domestic, industrial and commercial purposes.
6. Public health, sanitation conservancy and solid waste management.
7. Fire services.
8. Urban forestry, protection of the environment and promotion of ecological aspects.
9. Safeguarding the interests of weaker sections of society, including the handicapped and mentally retarded.
10. Slum improvement and upgradation.
11. Urban poverty alleviation.
12. Provision of urban amenities and facilities such as parks, gardens, playgrounds.
13. Promotion of cultural, educational and aesthetic aspects.
14. Burials and burial grounds; cremations, cremation grounds and electric crematoriums.
15. Cattle ponds; prevention of cruelty to animals.
16. Vital statistics including registration of births and deaths.
17. Public amenities including street lighting, parking lots, bus stops and public conveniences.
18. Regulation of slaughter houses and tanneries.

ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿ

(ಅನುಚ್ಛೇದ 243 ಡಬ್ಲ್ಯೂ.)

1. ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಗರ ಯೋಜನೆ.
2. ಭೂ ಉಪಯೋಗದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ.
3. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ.
4. ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳು.
5. ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು.
6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಘನ ವ್ಯರ್ಥ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.
7. ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಸೇವೆಗಳು.
8. ನಗರ ವನನಿರ್ಮಾಣ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜೀವ ಪರಿಸರ ಅಂಶಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
9. ಅಂಗವಿಕಲರು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
10. ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸುಧಾರಣೆ.
11. ನಗರ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನ.
12. ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ತೋಟಗಳು, ಆಟದ ಮೈದಾನಗಳಂಥ ನಗರ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
13. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
14. ಹೆಣ ಹೂಳುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ಮಶಾನಗಳು; ಶವದಹನ, ಸುಡುಗಾಡು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಚಿತಾಗಾರಗಳು.
15. ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು; ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.
16. ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜನನ ಮರಣ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು.
17. ಬೀದಿ ದೀಪಗಳು, ವಾಹನ ನಿಲುಗಡೆ ಸ್ಥಳಗಳು, ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು.
18. ಕಸಾಯಿಖಾನೆಗಳ ಮತ್ತು ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ.

APPENDIX - I**THE CONSTITUTION (APPLICATION TO JAMMU AND KASHMIR) ORDER, 1954****C.O. 48**

In exercise of the powers conferred by clause (1) of article 370 of the Constitution, the President, with the concurrence of the Government of the State of Jammu and Kashmir, is pleased to make the following Order:-

1. (1) This Order may be called the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954.

(2) It shall come into force on the fourteenth day of May, 1954 and shall thereupon supersede the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1950.

2. The Provisions of the Constitution as in force on the 20th day of June, 1964 and as amended by the Constitution (Nineteenth Amendment) Act, 1966, the Constitution (Twenty-first Amendment) Act, 1967, section 5 of the Constitution (Twenty-third Amendment) Act, 1969, the Constitution (Twenty-fourth Amendment) Act, 1971, section 2 of the Constitution (Twenty-fifth Amendment) Act, 1971, the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972, section 2 of the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, section 2 of the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, sections 2, 5, 6 and 7 of the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, the Constitution (Fortieth Amendment) Act, 1976, sections 2, 3 and 6 of the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985 and the Constitution (Sixty-first Amendment) Act, 1988 which, in addition to article 1 and article 370, shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir and the exceptions and modifications subject to which they shall so apply shall be as follows:-

(1) THE PREAMBLE**(2) PART I**

To Article 3, there shall be added the following further proviso, namely:-

“Provided further that no Bill providing for increasing or diminishing the area of the State of Jammu and Kashmir or altering the name or boundary of that State shall be introduced in Parliament without the consent of the Legislature of that State.”

(3) PART II

(a) This Part shall be deemed to have been applicable in relation to the State of Jammu and Kashmir as from the 26th day of January, 1950.

(b) To Article 7, there shall be added the following further proviso, namely:-

“Provided further that nothing in this article shall apply to a permanent resident of the State of Jammu and Kashmir who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, returns to the territory of that State under a permit for resettlement in that State or permanent return issued by or under the authority of any law made by the Legislature of that State, and every such person shall be deemed to be a citizen of India.”

(4) PART III

(a) In article 13, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954

ಸಿ.ಬಿ. 48

ಸಂವಿಧಾನದ 370ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ:-

1. (1) ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಇದು 1954ರ ಮೇ 14 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ) ಆದೇಶ, 1950 ರದ್ದಾಗತಕ್ಕುದು.

2. 1964ರ ಜೂನ್ 20ನೇ ದಿನದಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು 1966ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1972ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1973ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2, 5, 6 ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳ, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ, 1ನೇ ಮತ್ತು 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿನ್ಯಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೋ ಅವು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿರತಕ್ಕುದು:-

(1) ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

(2) ಭಾಗ I

3ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.”

(3) ಭಾಗ II

(ಎ) ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1950ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 7ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೆಲಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರ್ಮಿಟ್‌ನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವವನಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.”

(4) ಭಾಗ III

(ಎ) 13ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(b) * * * * *

(c) In clause (3) of article 16, the reference to the State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.

(d) In article 19, for a period of twenty-five years from the commencement of this Order:

(i) in clauses (3) and (4), after the words "in the interests of," the words "the security of the State or" shall be inserted;

(ii) in clause (5), for the words "or for the protection of the interests of any Scheduled Tribe", the words "or in the interests of the security of the State" shall be substituted; and

(iii) the following new clause shall be added, namely:-

'(7) The words "reasonable restrictions" occurring in clauses (2), (3), (4) and (5) shall be construed as meaning such restrictions as the appropriate Legislature deems reasonable.'

(e) In clauses (4) and (7) of article 22, for the word "Parliament", the words "the Legislature of the State" shall be substituted.

(f) In article 31, clauses (3), (4) and (6) shall be omitted; and for clause (5), there shall be substituted the following clause, namely:-

"(5) Nothing in clause (2) shall affect-

(a) the provisions of any existing law; or

(b) the provisions of any law which the State may hereafter make-

(i) for the purpose of imposing or levying any tax or penalty; or

(ii) for the promotion of public health or the prevention of danger to life or property; or

(iii) with respect to property declared by law to be evacuee property."

(g) In article 31A, the proviso to clause (1) shall be omitted; and for sub-clause (a) of clause (2), the following sub-clause shall be substituted, namely:-

'(a) "estate" shall mean land which is occupied or has been let for agricultural purposes or for purposes subservient to agriculture, or for pasture, and includes-

(i) sites of buildings and other structures on such land;

(ii) trees standing on such land;

(iii) forest land and wooded waste;

(iv) area covered by or fields floating over water;

(v) sites of *jandars* and *gharats*;

(vi) any *jagir*, *inam*, *muafi* or *mukarrari* or other similar grant, but does not include-

(ಬಿ) * * * * *

(ಸಿ) 16ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್‍ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಈ ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗಾಗಿ:-

(i) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ನಂತರ "ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ ಅಥವಾ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (5)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(iii) ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

'(7) (2)ನೇ, (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.'

(ಇ) 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಮತ್ತು (7)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಫ್) 31ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(5) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವು-

(i) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ii) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(iii) ನಿರ್ವಾಸಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

-ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

(ಜಿ) 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

'(ಎ) "ಎಸ್‍ಟೇಟು" ಎಂದರೆ, ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಕೃಷಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ; ಮತ್ತು-

(i) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ii) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಮರಗಳು;

(iii) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(iv) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು;

(v) ಜಂದಾರ್ ಮತ್ತು ಫಾರಾಟ್ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು;

(vi) ಯಾವುದೇ ಜಾಗೀರು, ಇನಾಂ, ಮುವಾಫಿ ಅಥವಾ ಮಕರರಿ ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು;

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಆದರೆ-

- (i) the site of any building in any town, or town area or village *abadi* or any land appurtenant to any such building or site;
  - (ii) any land which is occupied as the site of a town or village; or
  - (iii) any land reserved for building purposes in a municipality or notified area or cantonment or town area or any area for which a town planning scheme is sanctioned.
- (h) In article 32, clause (3) shall be omitted.
- (i) In article 35-
- (i) reference to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order;
  - (ii) in clause (a) (i), the words, brackets and figures "clause (3) of article 16, clause (3) of article 32" shall be omitted; and
  - (iii) after clause (b), the following clause shall be added, namely:-
    - "(c) no law with respect to preventive detention made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir, whether before or after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, shall be void on the ground that it is inconsistent with any of the provisions of this part, but any such law shall, to the extent of such inconsistency, cease to have effect on the expiration of twenty-five years from the commencement of the said order, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof."
- (j) After article 35, the following new article shall be added, namely:-
- "35A. Saving of laws with respect to permanent residents and their rights:-* Notwithstanding anything contained in this Constitution, no existing law in force in the State of Jammu and Kashmir, and no law hereafter enacted by the Legislature of the State,-
- (a) defining the classes of persons who are, or shall be, permanent residents of the State of Jammu and Kashmir; or
  - (b) conferring on such permanent residents any special rights and privileges or imposing upon other persons any restrictions as respects-
    - (i) employment under the State Government;
    - (ii) acquisition of immovable property in the State;
    - (iii) settlement in the State; or
    - (iv) right to scholarships and such other forms of aid as the State Government may provide,

shall be void on the ground that it is inconsistent with or takes away or abridges any rights conferred on the other citizens of India by any provision of this Part."

- (i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಆಚಾರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;
- (ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ
- (iii) ಪುರಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯ ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

(ಹೆಚ್) 32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಐ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

- (i) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ii) (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "16ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (iii) (ಬಿ) ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(ಸಿ) 1954ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅನಂತರವಾಗಲೀ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಅಂಥ ಅಸಂಗತತೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು."

(ಜೆ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"35ಎ. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ.- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

- (ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ; ಅಥವಾ
  - (i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ;
  - (ii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;
  - (iii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
  - (iv) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಒದಗಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಥ ಇತರ ರೀತಿಯ ನೆರವಿಗೆ,

- ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

(5) PART V

(a) For the purposes of article 55, the population of the State of Jammu and Kashmir shall be deemed to be sixty-three lakhs.

(b) In article 81, for clauses (2) and (3), the following clauses shall be substituted, namely:-

“(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1),-

(a) there shall be allotted to the State six seats in the House of the People;

(b) the State shall be divided into single member territorial constituencies by the Delimitation Commission constituted under the Delimitation Act, 1972, in accordance with such procedure as the Commission may deem fit;

(c) the constituencies shall, as far as practicable, be geographically compact areas, and in delimiting them regard shall be had to physical features, existing boundaries of administrative units, facilities of communication and public convenience; and

(d) the constituencies into which the State is divided shall not comprise the area under the occupation of Pakistan-

(3) Nothing in clause (2) shall affect the representation of the State in the House of the People until the dissolution of the House existing on the date of publication in the Gazette of India of the final order or orders of the Delimitation Commission relating to the delimitation of parliamentary constituencies under the Delimitation Act, 1972.

(4) (a) The Delimitation Commission shall associate with itself for the purpose of assisting it in its duties in respect of the State, five persons who shall be members of the House of the People representing the State.

(b) The persons to be so associated from the State shall be nominated by the Speaker of the House of the People having due regard to the composition of the House.

(c) The First nominations to be made under-sub-clause (b) shall be made by the Speaker of the House of the People within two months from the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974.

(d) None of the associate members shall have a right to vote or to sign any decision of the Delimitation Commission.

(e) If owing to death or resignation, the office of an associate member falls vacant, it shall be filled as soon as may be practicable by the Speaker of the House of the People and in accordance with the provisions of sub-clauses (a) and (b).”

(c) In article 133, after clause (1), the following clause shall be inserted, namely:-

“(1A) The provisions of section 3 of the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972 shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir subject to the modification that references therein to “this Act”, “the commencement of this Act”, “this Act had not been passed” and “as amended by this Act” shall be construed respectively as references to “the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974”, “the commencement of the said Order”, “the said Order had not been made” and “as it stands after the commencement of the said Order”.

(5) ಭಾಗ V

(ಎ) 55ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಜಮ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 81ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ:-

“(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು, ಅದು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕ ಸದಸ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಲಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು, ಸಂಪರ್ಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತೇ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದನದ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಐವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು 1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿಹಾಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವು ಮರಣದ ಅಥವಾ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, (ಎ) ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಅದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(1ಎ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ “ಈ ಅಧಿನಿಯಮ”, “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ”, “ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ “1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ”, “ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭ”, “ಸದರಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇದ್ದಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಜಮ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(d) In article 134, clause (2), after the words "Parliament may", the words "on the request of the Legislature of the State" shall be inserted.

(e) Articles 135 and 139 shall be omitted.

* * * * *

(5A) PART VI

(a) Articles 153 to 217, article 219, article 221, articles 223, 224, 224A and 225 and articles 227 to 237 shall be omitted.

(b) In article 220, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1960.

(c) In article 222, after clause (1), the following new clause shall be inserted; namely:-

"(1A) Every such transfer from the High Court of Jammu and Kashmir or to that High Court shall be made after consultation with the Governor."

(6) PART XI

(a) In article 246, for the words, brackets and figures "clauses (2) and (3)" occurring in clause (1), the word, brackets and figure "clause (2)" shall be substituted, and the words, brackets and figure "Notwithstanding anything in clause (3)," occurring in clause (2) and the whole of clauses (3) and (4) shall be omitted.

(b) For article 248, the following article shall be substituted, namely:-

"248. *Residuary powers of Legislation.*- Parliament has exclusive power to make any law with respect to-

(a) prevention of activities involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;

(aa) prevention of other activities directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution; and

(b) taxes on-

(i) foreign travel by sea or air;

(ii) inland air travel;

(iii) postal articles, including money orders, phonograms and telegrams".

Explanation.-In this article, "terrorist act" means any act or thing by using bombs, dynamite or other explosive substances or inflammable substances or fire arms or other lethal weapons or poisons or noxious gases or other chemicals or any other substances (whether biological or otherwise) of a hazardous nature.

(ಡಿ) 134 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದು.

(ಇ) 135ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮತ್ತು 139ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

* * * * *

(5ಎ) ಭಾಗ VI

(ಎ) 153 ರಿಂದ 217ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 219ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 227 ರಿಂದ 237ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(ಬಿ) 220ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1960ರ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು.

(ಸಿ) 222ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-
“(1ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದು.”

(6) ಭಾಗ XI

(ಎ) 246ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ “(2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅವರಣಗಳು, ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ “(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ (3) ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು.- ಸಂಸತ್ತು-

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಎಎ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವುಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.”

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, “ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ” ಎಂದರೆ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಫೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಮಾರಕ ಆಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಹಾನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು (ಜೈವಿಕದ್ದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿರಲಿ) ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ.

- (bb) In article 249, in clause (1), for the words "any matter enumerated in the State List specified in the resolution", the words "any matter specified in the resolution, being a matter which is not enumerated in the Union List or in the Concurrent List" shall be substituted.
- (c) In article 250, for the words "to any of the matters enumerated in the State List", the words "also to matters not enumerated in the Union List" shall be substituted.
- (d) * * * * *
- (e) To article 253, the following proviso shall be added, namely:-
 "Provided that after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, no decision affecting the disposition of the State of Jammu and Kashmir shall be made by the Government of India without the consent of the Government of that State."
- (f) Article 255 shall be omitted.
- (g) Article 256 shall be re-numbered as clause (1) of that article, and the following new clause shall be added thereto, namely:-
 "(2) The State of Jammu and Kashmir shall so exercise its executive power as to facilitate the discharge by the Union of its duties and responsibilities under the Constitution in relation to that State; and in particular, the said State shall, if so required by the Union, acquire or requisition property on behalf and at the expense of the Union, or if the property belongs to the State, transfer it to the Union on such terms as may be agreed, or in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India."
- * * * * *
- (h) In clause (2) of article 261, the words "made by Parliament" shall be omitted.

(7) PART XII

- * * * * *
- (a) clause (2) of article 267, article 273, clause (2) of article 283 and article 290 shall be omitted.
- (b) In articles 266, 282, 284, 298, 299 and 300, references to the State or States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) In articles 277 and 295, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this order.

(8) PART XIII

In clause (1) of article 303, the words "by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule" shall be omitted.

* * * * *

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು.

(ಸಿ) 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, “ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಹ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು.

(ಡಿ) * * * * *

(ಇ) 253ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ, ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.”

(ಎಫ್) 255ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(ಜಿ) 256ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದು, ಮತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗಿನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದು, ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು, ಒಕ್ಕೂಟವು, ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸತಕ್ಕದು ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಿಸಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನರನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದು.”

* * * * *

(ಹೆಚ್) 261ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(7) ಭಾಗ XII

* * * * *

(ಎ) 267ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, 273ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 283ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು 290ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(ಬಿ) 266ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು.

(ಸಿ) 277ನೇ ಮತ್ತು 295ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು.

(8) ಭಾಗ XIII

303ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಏಳನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿನ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕದು.

* * * * *

(9) PART XIV

In article 312, after the words "the States", the brackets and words "(including the State of Jammu and Kashmir)" shall be inserted.

(10) PART XV

- (a) In clause (1) of article 324, the reference to the Constitution shall, in relation to elections to either House of the Legislature of Jammu and Kashmir, be construed as a reference to the Constitution of Jammu and Kashmir.
- (b) In articles 325, 326, 327 and 329, the reference to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Article 328 shall be omitted.
- (d) In article 329, the words and figures "or article 328" shall be omitted.
- (e) In article 329A, clauses (4) and (5) shall be omitted.

(11) PART XVI

* * * * *

- (a) Articles 331, 332, 333, 336 and 337 shall be omitted.
- (b) In articles 334 and 335, references to the State or the States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) In clause (1) of article 339, the words "the administration of the Scheduled Areas and" shall be omitted.

(12) PART XVII

The provisions of the Part shall apply only in so far as they relate to-

- (i) the official language of the Union;
- (ii) the official language for communication between one State and another, or between a State and the Union; and
- (iii) the language of the proceedings in the Supreme Court.

(13) PART XVIII

- (a) To article 352, the following new clause shall be added, namely:-

“(6) No Proclamation of Emergency made on grounds only of internal disturbance or imminent danger thereof shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir (except as respects article 354) unless-

- (a) it is made at the request or with the concurrence of the Government of that State; or
- (b) where it has not been so made, it is applied subsequently by the President to that State at the request or with the concurrence of the Government of that State.”

(9) ಭಾಗ XIV

312ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ರಾಜ್ಯಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳ ತರುವಾಯ; “(ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು)” ಎಂಬ ಅವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(10) ಭಾಗ XV

- (ಎ) 324ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) 325ನೇ, 326ನೇ, 327ನೇ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಸಿ) 328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ 328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಇ) 329ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(11) ಭಾಗ XVI

* * * * *

- (ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 336ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) 334ನೇ ಮತ್ತು 335ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಸಿ) 339ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(12) ಭಾಗ XVII

ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅವು -

- (i) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;
- (ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ; ಮತ್ತು
- (iii) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ;
- ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(13) ಭಾಗ XVIII

(ಎ) 352ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(6) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, (354ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಸನ್ನಿಹಿತ ಅಪಾಯದ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿದ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಣೆಯು-

(ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ತದನಂತರ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು

- ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.”

(b) In clause (1) of article 356, references to provisions or provision of this Constitution shall, in relation to the State of Jammu and Kashmir, be construed as including references to provisions or provision of the Constitution of Jammu and Kashmir.

(bb) In clause (4) of the article 356, after the second proviso, the following proviso shall be inserted, namely:-

Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 18th day of July, 1990 with respect to the State of Jammu and Kashmir, the reference in the first proviso to this clause to "three years" shall be construed as a reference to seven years".

(c) Article 360 shall be omitted.

(14) PART XIX

* * * * *

(a) Article 365 shall be omitted.

* * * * *

(b) To article 367, there shall be added the following clause, namely:-

"(4) For the purposes of this Constitution as it applies in relation to the State of Jammu and Kashmir-

(a) references to this Constitution or to the provisions thereof shall be construed as references to the Constitution or the provisions thereof as applied in relation to the said State;

(aa) references to the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office, shall be construed as references to the Governor of Jammu and Kashmir;

(b) references to the Government of the said State shall be construed as including references to the Governor of Jammu and Kashmir acting on the advice of his Council of Ministers:

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as including references to the Sadar-i-Riyasat acting on the advice of his Council of Ministers;

(c) references to a High Court shall include references to the High Court of Jammu and Kashmir;

* * * * *

(d) references to the permanent residents of the said State shall be construed as meaning persons who, before the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 were recognised as State subjects under the laws in force in the State or who are recognised by any law made by the Legislature of the State as permanent residents of the State; and

(e) references to a Governor shall include references to the Governor of Jammu and Kashmir:

- (ಬಿ) 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿಬಿ) 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕದ ತರುವಾಯ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು "ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

- (ಸಿ) 360ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(14) ಭಾಗ XIX

* * * * *

- (ಎ) 365ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

* * * * *

- (ಬಿ) 367ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ-

- (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸದರ-ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

- (ಎಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ-ಬಿ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

- (ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, 1965ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದರ-ಬಿ-ರಿಯಾಸತ್‌ನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

- (ಸಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

* * * * *

- (ಡಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುಂಚೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥವಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

- (ಇ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as references to the person recognised by the President as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir and as including references to any person recognised by the President as being competent to exercise the powers of the Sadar-i-Riyasat."

(15) PART XX

- (a) To clause (2) of article 368, the following proviso shall be added, namely:-

"Provided further that no such amendment shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir unless applied by order of the President under clause (1) of article 370."

- (b) After clause (3) of article 368, the following clause shall be added, namely:-

"(4) No law made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir seeking to make any change in or in the effect of any provision of the Constitution of Jammu and Kashmir relating to-

- (a) appointment, powers, functions, duties, emoluments, allowances, privileges or immunities of the Governor; or
- (b) superintendence, direction and control of elections by the Election Commission of India, eligibility for inclusion in the electoral rolls without discrimination, adult suffrage and composition of the Legislative Council, being matters specified in sections 138, 139, 140 and 150 of the Constitution of Jammu and Kashmir,

shall have any effect unless such law has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent."

(16) PART XXI

- (a) Articles 369, 371, 371A, 372A, 373, clauses (1), (2), (3) and (5) of article 374 and articles 376 to 378A and 392 shall be omitted.

- (b) In article 372-

- (i) clauses (2) and (3) shall be omitted;
- (ii) references to the laws in force in the territory of India shall include references to hidayats, ailans, ishtihars, circulars, robkars, irshads, yadashts, State Council Resolutions, Resolutions of the Constituent Assembly, and other instruments having the force of Law in the territory of the State of Jammu and Kashmir; and
- (iii) references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

- (c) In clause (4) of article 374, the reference to the authority functioning as the Privy Council of a State shall be construed as a reference to the Advisory Board constituted under the Jammu and Kashmir Constitution Act, 1996 and references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ 'ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್' ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು."

(15) ಭಾಗ XX

(ಎ) 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

(ಬಿ) 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೇ, 139ನೇ 140ನೇ ಮತ್ತು 150ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಾದ ಭಾರತದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ, ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಅರ್ಹತೆ, ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

(16) ಭಾಗ XXI

(ಎ) 369ನೇ, 371ನೇ, 371ಎ, 372ಎ, 373ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ಎ ಮತ್ತು 392ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 372ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(i) (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿದಾಯತುಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ತೋಲೆಗಳಿಗೆ, ರೂಬ್‌ಕಾರ್‌ಗಳಿಗೆ, ಇರಿಷಾದುಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವುಳ್ಳ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರೀವಿಕ್ಯೂನ್ಸ್‌ನಿಲ್ ಎಂದು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂವಿಧಾನ ಅಧಿನಿಯಮದ ಸಂವತ್ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(17) PART XXII

Article 394 and 395 shall be omitted.

(18) FIRST SCHEDULE**(19) SECOND SCHEDULE**

* * * * *

(20) THIRD SCHEDULE

Forms V, VI, VII and VIII shall be omitted.

(21) FOURTH SCHEDULE**(22) SEVENTH SCHEDULE****(a) In the Union List-**

- (i) for entry 3, the entry "3. Administration of cantonments." shall be substituted;
- (ii) entries 8, 9 and 34, entry 79, and the words "Inter-State migration" in entry 81 shall be omitted;

* * * * *

(iii) in entry 72, the reference to the States shall be construed,-

(a) in relation to appeals to the Supreme Court from any decision or order of the High Court of the State of Jammu and Kashmir made in an election petition whereby an election to either House of the Legislature of that State has been called in question, as including a reference to the State of Jammu and Kashmir;

(b) in relation to other matters, as not including a reference to that State; and

(iv) for entry 97, the following entry shall be substituted; namely:-

"97. Prevention of activities-

(a) involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;

(b) directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution,

taxes on foreign travel by sea or air, on inland air travel and on postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation.- In this entry, "terrorist act" has the same meaning as in the *Explanation* to article 248."

(b) The State List shall be omitted.

(17) ಭಾಗ XXII

394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(18) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(19) ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

* * * * *

(20) ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

Vನೇ, VIನೇ, VIIನೇ ಮತ್ತು VIIIನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(21) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(22) ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ-

(i) 3ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ" ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು;

(ii) 8ನೇ, 9ನೇ ಮತ್ತು 34ನೇ ನಮೂದುಗಳು 79ನೇ ನಮೂದು, ಮತ್ತು 81ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿನ "ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು;

* * * * *

(iii) 72ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಣಾ ತಕರಾರು ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅಥವಾ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;

(ಬಿ) ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು

(iv) 97ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ,-

"97. (ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಇಲ್ಲವೆ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣ, ಮತ್ತು ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ವಿವರಣೆಗೆ ಇರುವಂತಹ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು.

(c) In the Concurrent List-

(i) for entry 1, the following entry shall be substituted, namely:-

“1. Criminal law (excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List 1 and excluding the use of naval, military or air forces or any other armed forces of the Union in aid of the civil power) in so far as such criminal law relates to offences against laws with respect to any of the matters specified in this List”;

(ia) for entry 2, the following entry shall be substituted, namely:-

“2. Criminal procedure (including prevention of offences and constitution and organisation of criminal courts, except the Supreme Court and the High Court) in so far as it relates to,-

- (i) offences against laws with respect to any matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws; and
- (ii) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country;”

(ib) for entry 12, the following entry shall be substituted, namely:-

“12. Evidence and oaths in so far as they relate to,-

- (i) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country; and
- (ii) any other matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws”;

(ic) for entry 13, the entry “13. Civil procedure in so far as it relates to administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country” shall be substituted;

* * * * *

(ii) for entry 30, the entry “30. Vital statistics in so far as they relate to births and deaths including registration of births and deaths” shall be substituted;

* * * * *

(iii) entry 3, entries 5 to 10 (both inclusive), entries 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 and 44 shall be omitted;

(iia) for entry 42, the entry “42. Acquisition and requisitioning of property, so far as regards acquisition of any property covered by entry 67 of List I or entry 40 of List III or of any human work of art which has artistic or aesthetic value” shall be substituted; and

(iv) in entry 45, for the words and figures “List II or List III”, the words “this List” shall be substituted.

(ಸಿ) ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ-

(i) 1ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“1. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ, ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಬಲಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;”

(ii) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯು ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದು)

- (i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ಆ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;
- (ii) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;

(ಬಿ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

“12. ಸಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು, ಅವು,-

- (i) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು
- (ii) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;”

(ಸಿ) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು, ಅದು, ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು;

* * * * *

(ii) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು.- ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅವು ಜನನ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು;

* * * * *

(iii) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5 ರಿಂದ 10ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು;

(iii) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ, ಪಟ್ಟಿ I ರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ III ರಲ್ಲಿರುವ 40ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಕೆಲಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು

(iv) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, “IIನೇ ಪಟ್ಟಿ ಅಥವಾ III ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು.

(23) EIGHTH SCHEDULE**(24) NINTH SCHEDULE**

(a) After entry 64, the following entries shall be added, namely:-

64A. The Jammu and Kashmir State Kuthi Act (No. I of Svt. 1978).

64B. The Jammu and Kashmir Tenancy Act (No. II of Svt. 1980).

64C. The Jammu and Kashmir Alienation of Land Act (No. V of Svt. 1995).

* * * * *

64D. The Jammu and Kashmir Big Landed Estates Abolition Act (No. XVII of Svt. 2007).

64E. Order No. 6-H of 1951, dated the 10th March, 1951, regarding Resumption of Jagirs and other assignments of land revenue, etc.

64F. The Jammu and Kashmir Restitution of Mortgaged Properties Act, 1976 (Act XIV of 1976).

64G. The Jammu and Kashmir Debtor's Relief Act, 1976 (Act XV of 1976).

(b) Entries 87 to 124, inserted by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, shall be renumbered as entries 65 to 102 respectively.

(c) Entries 125 to 188 shall be renumbered as entries 103 to 166 respectively.

(25) TENTH SCHEDULE

(a) for the brackets, words and figures "Articles 102(2) and 191(2)", the brackets, word and figures "(Article 102 (2))" shall be substituted;

(b) in clause (a) of paragraph 1, the words "or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State" shall be omitted;

(c) in paragraph 2,-

(i) in sub-paragraph (1), in sub-clause (ii) of clause (b) of the *Explanation*, the words and figures "or, as the case may be, article 188" shall be omitted;

(ii) in sub-paragraph (3), the words and figures "or, as the case may be, article 188" shall be omitted;

(iii) in sub-paragraph (4), the reference to the commencement of the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985 shall be construed as a reference to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1989;

(d) in paragraph 5, the words "or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State" shall be omitted;

(e) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, the words and figures "or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of article 212" shall be omitted;

(f) in sub-paragraph (3) of paragraph 8, the words and figure "or, as the case may be, article 194," shall be omitted.

(23) ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(24) ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ,

64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಕುಠ್ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ (1980ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 2).

64ಸಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1995ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 5).

* * * * *

64ಡಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ (2007ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 17).

64ಇ. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪುನರ್ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಬಗ್ಗೆನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್ ದಿನಾಂಕ 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಎಫ್. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡಮಾನ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ 14).

64ಜಿ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ (1976ರ 15).

(ಬಿ) 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಿದ 87 ರಿಂದ 124ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 65ರಿಂದ 102ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) 125 ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 103 ರಿಂದ 166ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(25) ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) “ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು 102(2) ಮತ್ತು 191(2)” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ; “ಅನುಚ್ಛೇದ 102 (2)” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ,

(i) (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ಖಂಡದ (ii)ನೇ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಇ) 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 212ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಫ್) 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

APPENDIX - II

**RE-STATEMENT, WITH REFERENECE TO THE PRESENT TEXT OF THE
CONSTITUTION, OF THE EXCEPTIONS AND MODIFICATIONS SUBJECT TO
WHICH THE CONSTITUTION APPLIES TO THE STATE OF JAMMU AND
KASHMIR**

(Note.- The exceptions and modifications subject to which the Constitution applies to the State of Jammu and Kashmir are either those provided in the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 or those consequential to the non-application to the State of Jammu and Kashmir of certain amendments to the Constitution. All the exceptions and modifications, which have a practical significance are included in the re-statement which is only for facility of quick reference. For ascertaining the exact position, reference will have to be made to the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 and to the text of the Constitution on the 20th June, 1964, as amended by the subsequent amendments to the Constitution mentioned in clause 2 of the said Order.)

1. The Preamble

- (a) In the first paragraph, omit "SOCIALIST SECULAR".
- (b) In the penultimate paragraph, omit "and integrity".

2. Part I.*Article 3.-*

- (a) Add the following further proviso, namely:-

"Provided further that no Bill providing for increasing or diminishing the area of the State of Jammu and Kashmir or altering the name or boundary of that State shall be introduced in Parliament without the consent of the Legislature of that State";

- (b) Omit *Explanation I* and *Explanation II*.

3. Part II.

- (a) This Part shall be deemed to have been applicable in relation to the State of Jammu and Kashmir as from the 26th day of January, 1950.
- (b) *Article 7.-* Add the following further proviso, namely:-

"Provided further that nothing in this article shall apply to a permanent resident of the State of Jammu and Kashmir who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, returns to the territory of the State under a permit for resettlement in that State or permanent return issued by or under the authority of any law made by the Legislature of that State, and every such person shall be deemed to be a citizen of India".

4. Part III.

- (a) *Article 13.-* References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954.

*

*

*

*

*

*

- (c) *Article 16.-* In clause (3), reference to the State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಮರು ವಿವರಣೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸಹಿತ

(ಟಿಪ್ಪಣಿ:- ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಮಹತ್ವ ಇರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿನಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮರು ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶೀಘ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಆದೇಶದ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನಂತರದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದಂತೆ 1964ರ ಜೂನ್ 20 ರಂದು ಇದ್ದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

1. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

- (ಎ) ಮೊದಲನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಸಮಾಜವಾದಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಭಾವದ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ಉಪಾಂತ್ಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಹಾಗೂ ಆಖಂಡತೆಯನ್ನು" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

2. ಭಾಗ - I

ಅನುಚ್ಛೇದ 3.-

- (ಎ) ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತು ಪರಂತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ";

- (ಬಿ) ವಿವರಣೆ I ಮತ್ತು ವಿವರಣೆ II ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

3. ಭಾಗ - II

- (ಎ) ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1950ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 7.- ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರ್ಮಿಟ್‌ನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸು ಬರುವವನಿಗೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು".

4. ಭಾಗ - III

- (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದ 13 - ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಒ. 48ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೆಯ ದಿನ.

* * * * *

- (ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 16.- (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(d) *Article 19.*-

(A) In clause (1),-

- (i) in sub-clause (e), omit "and" at the end;
- (ii) after sub-clause (e), insert the following clause, namely:-
" (f) to acquire, hold and dispose of property; and";

(B) in clause (5), for "sub-clauses (d) and (e)", substitute "sub-clauses (d), (e) and (f)".

(e) *Article 22.*- In clauses (4) and (7), for "Parliament", substitute "the Legislature of the State".

(f) *Article 30.*- Omit clause (1A).

(g) After article 30, insert the following, namely:-

"Right to Property"

31. Compulsory acquisition of property.- (1) No person shall be deprived of his property save by authority of law.

(2) No property shall be compulsorily acquired or requisitioned save for a public purpose and save by authority of a law which provides for acquisition or requisitioning of the property for an amount which may be fixed by such law or which may be determined in accordance with such principles and given in such manner as may be specified in such law; and no such law shall be called in question in any court on the ground that the amount so fixed or determined is not adequate or that the whole or any part of such amount is to be given otherwise than in case:-

Provided that in making any law providing for the compulsory acquisition of any property of an educational institution established and administered by a minority, referred to in clause (1) of article 30, the State shall ensure that the amount fixed by or determined under such law for the acquisition of such property is such as would not restrict or abrogate the right guaranteed under that clause.

(2A) Where a law does not provide for the transfer of the ownership or right to possession of any property to the State or to a Corporation owned or controlled by the State, it shall not be deemed to provide for the compulsory acquisition or requisitioning of property, notwithstanding that it deprives any person of his property.

(2B) Nothing in sub-clause (f) of clause (1) of article 19 shall affect any such law as is referred to in clause (2).

* * * * *

(5) Nothing in clause 2 shall affect-

- (a) the provisions, of any existing law; or
- (b) the provisions of any law which the State may hereafter make-
  - (i) for the purpose of imposing or levying any tax or penalty; or
  - (ii) for the promotion of public health or the prevention of danger to life or property; or
  - (iii) with respect to property declared by law to be evacuee property".

* * * * *

(ಡಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 19.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) (ಇ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಮತ್ತು" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (ಇ) ಉಪಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(ಎಫ್) ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು";

(ಬಿ) (5)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "(ಡಿ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "(ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಇ) ಅನುಚ್ಛೇದ 22.- (4)ನೇ ಮತ್ತು (7)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಫ್) ಅನುಚ್ಛೇದ 30.- (1ಎ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 30ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು"

31. ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ.- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಹೊರತು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಎಂದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ತತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆಲ್ಲದೆ ಆರ್ಜನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಹಣವು ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಹಣವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, 30ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಅಂತಹ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಹಣವು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(2ಎ) ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಒಡತನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಒಡತನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸುವುದಾದರೂ ಕೂಡಾ ಆ ಕಾನೂನು ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಧಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2ಬಿ) 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಬಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

* * * * *

(5) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವು-

(i) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ii) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(iii) ನಿರ್ವಾಹಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ;

- ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

* * * * *

(h) After article 31, omit the following sub-heading, namely:-

“Saving of Certain Laws”

(i) *Article 31A.*-

(A) In clause (1),-

- (i) for “article 14 or article 19”, substitute “article 14, article 19 or article 31”;
- (ii) omit the first proviso to clause (1);
- (iii) in the second proviso omit “further”;

(B) in clause (2), for sub-clause (a), substitute the following sub-clause, namely:-

‘(a) “estate” shall mean land which is occupied or has been let for agricultural purposes or for purposes subservient to agriculture, or for pasture, and includes-

- (i) sites of buildings and other structures on such land;
- (ii) trees standing on such land;
- (iii) forest land and wooded waste;
- (iv) area covered by or fields floating over water;
- (v) sites of *jandars* and *gharats*;

(vi) any *jagir, inam, muafi* or *mukarrari* or other similar grant,

- but does not include-

- (i) the site of any building in any town, or town area or village *abadi* or any land appurtenant to any such building or site;
- (ii) any land which is occupied as the site of a town or village; or
- (iii) any land reserved for building purposes in a municipality or notified area or cantonment or town area or any area for which a town planning scheme is sanctioned;’

(j) *Article 31C.*- This article is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

(k) *Article 32.*- Omit clause (3).

(l) *Article 35.*-

(A) References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954;

(B) in clause (a) (i), omit “clause (3) of article 16, clause (3) of article 32”;

(ಆಚ್) 31ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು”

(ಐ) ಅನುಚ್ಛೇದ 31ಎ.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) “14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ, 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 31ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ” ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೇ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ಮತ್ತು” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) “ಎಸ್ಕೇಟು” ಎಂದರೆ ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಾಧಕವಾದ ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಗತವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ, ಮತ್ತು-

(i) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ii) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು;

(iii) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(iv) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು;

(v) ಜಂದರ್ ಮತ್ತು ಘರಾಟ್‌ಗಳ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು;

(vi) ಯಾವುದೇ ಜಾಗೀರು, ಇನಾಮು, ಮುವಾಫಿ ಅಥವಾ ಮುಕರರಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ,-

(i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಅಬಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;

(ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ

(iii) ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯು ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು,

- ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ;

(ಜೆ) ಅನುಚ್ಛೇದ 31ಸಿ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಕೆ) ಅನುಚ್ಛೇದ 32.- (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಲ್) ಅನುಚ್ಛೇದ 35.-

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಒ. 48ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೆಯ ದಿನ;

(ಬಿ) ಖಂಡ (ಎ) (1)ರಲ್ಲಿ “16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(C) after clause (b), add the following clause, namely:-

“(c) no law with respect to preventive detention made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir, whether before or after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, shall be void on the ground that it is inconsistent with any of the provisions of this Part, but any such law shall, to the extent of such inconsistency, cease to have effect on the expiration of twenty-five years from the commencement of the said Order, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof.”

(m) After article 35, add the following article, namely:-

“35A. *Saving of laws with respect to permanent residents and their rights.*- Notwithstanding anything contained in this Constitution, no existing law in force in the State of Jammu and Kashmir, and no law hereafter enacted by the Legislature of the State,-

- (a) defining the classes of persons who are, or shall be, permanent residents of the State of Jammu and Kashmir; or
- (b) conferring on such permanent residents any special rights and privileges or imposing upon other persons any restrictions as respects-
  - (i) employment under the State Government;
  - (ii) acquisition of immovable property in the State;
  - (iii) settlement in the State; or
  - (iv) right to scholarships and such other forms of aid as the State Government may provide,

shall be void on the ground that it is inconsistent with or takes away or abridges any rights conferred on the other citizens of India by any provision of this Part”.

5. **Part IV.**- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

6. **Part IVA.**- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

7. **Part V.**-

(a) *Article 55.*-

(A) For the purposes of this article, the population of the State of Jammu and Kashmir shall be deemed to be sixty three lakhs.

(B) in the *Explanation* omit the proviso.

(b) *Article 81.*- For clauses (2) and (3), substitute the following clauses, namely:-

“(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1),-

(a) there shall be allotted to the State six seats in the House of the People;

(b) the State shall be divided into single member territorial constituencies by the Delimitation Commission constituted under the Delimitation Act, 1972 in accordance with such procedure as the Commission may deem fit;

(ಸಿ) (ಬಿ) ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಕಾನೂನೂ, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 25 ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು”.

(ಎಂ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“35ಎ. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಕೆ.- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗೊಳಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂತಹ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ-

(i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ;

(ii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(iv) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಬದಗಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಇತರ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯದ ಹಕ್ಕಿಗೆ;

ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವ ಕಾನೂನೂ ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಅದು ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

5. ಭಾಗ - IV.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

6. ಭಾಗ - IVಎ.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

7. ಭಾಗ - V.-

(ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದ 55.-

(ಎ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ವಿವರಣೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 81ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ:- (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕಸದಸ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು; 6

- (c) the constituencies shall, as far as practicable, be geographically compact areas, and in delimiting them regard shall be had to physical features, existing boundaries of administrative units, facilities of communication and public convenience; and
- (d) the constituencies into which the State is divided shall not comprise the area under the occupation of Pakistan.

(3) Nothing in clause (2) shall affect the representation of the State in the House of the People until the dissolution of the House existing on the date of publication in the gazette of India of the final order or orders of the Delimitation Commission relating to the delimitation of parliamentary constituencies under the Delimitation Act, 1972.

- (4) (a) The Delimitation Commission shall associate with itself for the purpose of assisting it in its duties in respect of the State, five persons who shall be members of the House of the People representing the State.
- (b) The persons to be so associated from the State shall be nominated by the Speaker of the House of the People having due regard to the composition of the House.
- (c) The first nominations to be made under sub-clause (b) shall be made by the Speaker of the House of the People within two months from the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974.
- (d) None of the associate members shall have a right to vote or to sign any decision of the Delimitation Commission.
- (e) If owing to death or resignation, the office of an associate member falls vacant, it shall be filled as soon as may be practicable by the Speaker of the House of the People and in accordance with the provisions of sub-clauses (a) and (b)".

(c) *Article 82.*- Omit the second and third provisos.

(d) *Article 105.*- In clause (3), for "shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of section 15 of the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978" substitute "shall be those of the House of Commons of the Parliament of the United Kingdom, and of its members and committees, at the commencement of this Constitution".

(e) For article 132, substitute the following article, namely:-

'132. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases.- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order of a High Court in the territory of India, whether in a civil, criminal or other proceeding, if the High Court certifies that the case involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution.

(2) Where the High Court has refused to give such a certificate, the Supreme Court may, if it is satisfied that the case involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution, grant special leave to appeal from such judgement, decree or final order.

- (ಸಿ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (3) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ 1972ರ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಭಾರತ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (4) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಐವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಜತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೊದಲ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವು ಮರಣದ ಅಥವಾ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಆದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕದ್ದು”.
- (ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 82.- ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 105.- (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ 15ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್ ಡಮ್‌ನ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಇ) 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
- ‘132. ಕೆಲವು ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ, ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.
- (2) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ನೀಡಬಹುದು.

(3) Where such a certificate is given, or such leave is granted, any party in the case may appeal to the Supreme Court on the ground that any such question as aforesaid has been wrongly decided and, with the leave of the Supreme Court, on any other ground.

Explanation.--For the purposes of this article, the expression "final order" includes an order deciding an issue which if decided in favour of the appellant, would be sufficient for the final disposal of the case.

(f) *Article 133.*—

(A) In clause (1), omit "under article 134A";

(B) after clause (1), insert the following clause, namely:—

(1A) The provisions of section 3 of the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972, shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir subject to the modification that references therein to "this Act", "the commencement of this Act", "this Act had not been passed" and "as amended by this Act" shall be construed respectively as references to "the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974", "the commencement of the said Order", "the said Order had not been made" and "as it stands after the commencement of the said order".

(g) *Article 134.*—

(A) In clause (1), in sub-clause (c), omit "under article 134A";

(B) in clause (2), after "Parliament may" insert "on the request of the Legislature of the State".

(h) *Articles 134A, 135, 139 and 139A.*— These articles are not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

(i) *Article 145.*— In clause (1), omit sub-clause (cc).

(j) *Article 150.*— For "as the President may, on the advice of the Comptroller and Auditor-General of India, prescribe" substitute "as the Comptroller and Auditor-General of India may, with the approval of the President prescribe".

8. Part VI.

(a) Omit articles 153 to 217, article 219, article 221, articles 223, 224, 224A and 225, articles 227 to 233, article 233A and articles 234 to 237.

(b) *Article 220.*— References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1960, i.e., the 26th January, 1960.

(c) *Article 222.*— After clause (1), insert the following clause, namely:—

"(1A) Every such transfer from the High Court of Jammu and Kashmir or to that High Court shall be made after consultation with the Governor".

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಯಾರೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ "ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ" ಪದವಳಿಯು ಯಾವ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ಅಪೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಅಂತಿಮ ವಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

(ಎಫ್) ಅನುಚ್ಛೇದ 133.-

(ಎ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(1ಎ) 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ "ಈ ಅಧಿನಿಯಮ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ", "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಸದರಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇದ್ದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 134-

(ಎ) (1)ನೆಯ ಖಂಡ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ "134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ "ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಹೆಚ್) 134ಎ, 135, 139 ಮತ್ತು 139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಐ) 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ- (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ (ಸಿಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜೆ) 150ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ- "ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್ ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್‌ನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬಳಕೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್ ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಅನುಮೋದನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಕೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

8. ಭಾಗ - VI

(ಎ) 153 ರಿಂದ 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 219ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 227 ರಿಂದ 233ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 233ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮತ್ತು 234 ರಿಂದ 237ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 220ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.- ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1960ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1960ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನ.

(ಸಿ) 222ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.- (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ:-

"(1ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು".

(d) *Article 226.-*

- (A) Renumber clause (2) as clause (1A);
- (B) Omit clause (3);
- (C) renumber clause (4) as clause (2); and in clause (2) as so renumbered, for "this article" substitute "clause (1) or clause (1A)".

9. **Part VIII.-** This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

10. **Part X.-** This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

11. **Part XI.**(a) *Article 246.-*

- (A) In clause (1), for "clauses (2) and (3)" substitute "clause (2)";
- (B) in clause (2), omit "notwithstanding anything in clause (3)";
- (C) omit clauses (3) and (4).

(b) For article 248, substitute the following article, namely:-

*'248. Residuary powers of legislation.-*Parliament has exclusive power to make any law with respect to-

- (a) prevention of activities involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;
- (aa) prevention of other activities directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution; and
- (b) taxes on -
  - (i) foreign travel by sea or air;
  - (ii) inland air travel;
  - (iii) postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation:- In this article, 'terrorist act' means any act or thing by using bombs, dynamite or other explosive substances or inflammable substances or firearms or other lethal weapons or poisons or noxious gases or other chemicals or any other substances. (whether biological or otherwise) of a hazardous nature'.

(bb) *Article 249, in clause (1), for "any matter enumerated in the State List specified in the resolution", substitute "any matter specified in the resolution, being a matter which is not enumerated in the Union List or in the Concurrent List".*

(ಡಿ) 226ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ.-

(ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (1ಎ) ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (4)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (2)ನೇ ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಖಂಡ (1) ಅಥವಾ ಖಂಡ (1ಎ)ಯ ಮೂಲಕ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

9. ಭಾಗ VIII.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

10. ಭಾಗ X.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

11. ಭಾಗ XI.

(ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದ 246.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "(2)ನೇ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ, "(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ" ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು.- ಸಂಸತ್ತು -

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಎಎ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಎಂದರೆ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಸ್ಫೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಮಾರಕಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಹಾನಿಕಾರಕ ಆನಿಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರೆ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ವಸ್ತುವನ್ನು (ಆದು ಜೈವಿಕದ್ದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿರಲಿ) ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ.

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "ನಿರ್ದಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಕ್ಕೂಟ" ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ದಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

- (c) *Article 250*.- For "to any of the matters enumerated in the State List" substitute "also to matters not enumerated in the Union List".
- (d) Omit clause (d).
- (e) *Article 253*.- Add the following proviso, namely:-
 "Provided that after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, no decision affecting the disposition of the State of Jammu and Kashmir shall be made by the Government of India without the consent of the Government of that State".
- (f) Omit article 255,
- (g) *Article 256*.- Renumber this article as clause (1) thereof, and add the following new clause thereto, namely:-
 "(2) The State of Jammu and Kashmir shall so exercise its executive power as to facilitate the discharge by the Union of its duties and responsibilities under the Constitution in relation to that State; and in particular, the said State shall, if so required by the Union, acquire or requisition property on behalf and at the expense of the Union or if the property belongs to the State, transfer it to the Union on such terms as may be agreed, or in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India".
- (h) *Article 261*.- In clause (2), omit "made by Parliament".

12. Part XII.

- (a) *Articles 266, 282, 284, 298, 299 and 300*.- In these articles references to the State or States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir;
- (b) Omit clause (2) of article 267, article 273, clause (2) of article 283 and article 290;
- (c) *Articles 277 and 295*.- In these articles references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954. i.e., the 14th day of May, 1954.
- (d) Omit the sub-heading "CHAPTER IV.- RIGHT TO PROPERTY" and article 300A.

13. Part XIII.

In article 303, in clause (1), omit "by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule".

14. Part XIV.

Except in article 312, reference to "State" in this Part does not include the State of Jammu and Kashmir.

15. Part XIVA.

This Part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

- (ಸಿ) 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ:- “ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ” ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) (ಡಿ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಇ) 253ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ- ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (ಎಫ್) 225ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಜಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 256.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಖಂಡ (1) ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “(2) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು, ಒಕ್ಕೂಟವು ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನ್ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯವರು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಹೆಚ್) ಅನುಚ್ಛೇದ 261.- (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

12. ಭಾಗ XII.

- (ಎ) 266ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 267ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, ಅನುಚ್ಛೇದ 273ನ್ನು, ಅನುಚ್ಛೇದ 283ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನುಚ್ಛೇದ 290ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 277 ಮತ್ತು 295.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ), 1954ರ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ.
- (ಡಿ) “ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು” ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು 300ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

13. ಭಾಗ XIII.

303ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಏಳನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿನ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

14. ಭಾಗ XIV.

312ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ “ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ” ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

15. ಭಾಗ XIVಎ.

16. Part XV.

- (a) *Article 324.*- In clause (1), the reference to the Constitution shall, in relation to elections to either House of the Legislature of Jammu and Kashmir, be construed as a reference to the Constitution of Jammu and Kashmir.
- (b) *Articles 325, 326 and 327.*- In these articles the references to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Omit article 328.
- (d) *Article 329.*-
  - (A) Reference to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir;
  - (B) Omit "or article 328".

17. Part XVI.- Original clause (a) omitted and clauses (b) and (c) relettered as clauses (a) and (b).

- (a) Omit articles 331, 332, 333, 336 and 337.
- (b) *Articles 334 and 335.*- References to the State or the States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Article 339, in clause (1), omit "the administration of the Scheduled Areas and".

18. Part XVII - The provisions of this Part shall apply to the State of Jammu and Kashmir only in so far as they relate to-

- (i) the official language of the Union;
- (ii) the official language for communication between one State and another, or between a State and the Union; and
- (iii) the language of the proceedings in the Supreme Court.

19. Part XVIII.

- (a) For article 352, substitute the following article, namely:-
  - "352. *Proclamation of Emergency.*- (1) If the President is satisfied that a grave emergency exists whereby the security of India or of any part of the territory thereof is threatened, whether by war or external aggression or internal disturbance, he may, by Proclamation, make a declaration to that effect.
- (2) A Proclamation issued under clause (1) -
  - (a) may be revoked by a subsequent Proclamation;
  - (b) shall be laid before each House of Parliament;
  - (c) shall cease to operate at the expiration of two months unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

16. ಭಾಗ XV.

- (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದ 324.- (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 325, 326 ಮತ್ತು 327.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 328ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 329.-
- (ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) “328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

17. ಭಾಗ XVI.- ಮೂಲ ಖಂಡ (ಎ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಸಿ) ಖಂಡಗಳಿಗೆ, (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಖಂಡಗಳೆಂದು ಫುನರ್ ಅಕ್ಷರ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

- (ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 336ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 334 ಮತ್ತು 335.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 339, ಖಂಡ (1)ರಲ್ಲಿ “ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

18. ಭಾಗ XVII - ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು - ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವು-

- (i) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;
- (ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ; ಮತ್ತು
- (iii) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ
- ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

19. ಭಾಗ XVIII.

- (ಎ) 352ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ.-
- “352. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ.- (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ರೀತಿ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.
- (2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು -
- (ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಸಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

Provided that if any such Proclamation is issued at a time when the House of the People has been dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in sub-clause (c), and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

- (3) A proclamation of Emergency declaring that the security of India or of any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression or by internal disturbance may be made before the actual occurrence of war or of any such aggression or disturbance if the President is satisfied that there is imminent danger thereof.
- (4) The Power conferred on the President by this article shall include the power to issue different Proclamations on different grounds, being war or external aggression or internal disturbance or imminent danger of war or external aggression or internal disturbance, whether or not there is a Proclamation already issued by the President under clause (1) and such Proclamation is in operation.
- (5) Notwithstanding anything in the Constitution,-
  - (a) the satisfaction of the President mentioned in clause (1) and clause (3) shall be final and conclusive and shall not be questioned in any court on any ground.
  - (b) subject to the provisions of clause (2), neither the Supreme Court nor any other Court shall have jurisdiction to entertain any question, on any ground, regarding the validity of-
    - (i) a declaration made by Proclamation by the President to the effect stated in clause (1); or
    - (ii) the continued operation of such Proclamation.
- (6) No Proclamation of Emergency made on grounds only of internal disturbance or imminent danger thereof shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir (except as respects article 354) unless-
  - (a) it is made at the request or with the concurrence of the Government of that State; or
  - (b) where it has not been so made, it is applied subsequently by the President to that State at the request or with the concurrence of the Government of that State".
- (b) *Article 353.*- Omit the proviso.
- (c) *Article 356.*-
- (A) In clause (1), reference to provisions or provision of this Constitution shall, in relation to the State of Jammu and Kashmir, be construed as including references to provisions or provision of the Constitution of Jammu and Kashmir;

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ, ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, (ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಗಲಭೆಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಘಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ) ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯೆಂದು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯು ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಾಗಲಿ-

(i) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಘೋಷಣೆಯ; ಅಥವಾ

(ii) ಅಂಥ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯ ಆಚರಣೆಯ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಬಗೆಗಿನ

- ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರಡಿಸಿದ, ಯಾವ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (354ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹೊರತು) -

(ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದನ್ನು ತದನಂತರ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು

- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 353.- ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 356.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(B) in clause (4),-

(i) for the opening portion, substitute the following, namely:-

“A Proclamation so approved shall, unless revoked cease to operate on the expiration of a period of six months from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (3)”;

(ii) after the second proviso, the following proviso shall be inserted, namely:-

‘Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 18th day of July, 1990 with respect to the State of Jammu and Kashmir, the reference in the first proviso to this clause to “three years” shall be construed as a reference to “seven years”.’

(c) for clause (5), substitute the following clause, namely:-

“(5) Notwithstanding anything in this Constitution, the satisfaction of the President mentioned in clause (1) shall be final and conclusive and shall not be questioned in any court on any ground”.

(d) *Article 357.*- For clause (2), substitute the following clause, namely:-

“(2) Any law made in exercise of the power of the Legislature of the State by Parliament or the President or other authority referred to in sub-clause (a) of clause (1) which Parliament or the President or such other authority would not, but for the issue of a Proclamation under article 356, have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of one year after the Proclamation has ceased to operate except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period, unless the provisions which shall so cease to have effect are sooner repealed or reenacted with or without modification by Act of the appropriate Legislature”.

(e) For article 358, substitute the following article, namely:-

“358. *Suspension of provisions of article 19 during emergencies.*- While a Proclamation of Emergency is in operation, nothing in article 19 shall restrict the power of the State as defined in Part III to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that Part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the Proclamation ceases to operate, except as respects things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect”.

(f) *Article 359.*-

(A) In clause (1) omit “(except articles 20 and 21)”;

(B) In clause (1A),-

(i) omit “(except articles 20 and 21)”;

(ii) omit the proviso;

(C) omit clause (1B);

(D) in clause (2), omit the proviso.

(g) omit article 360.

(ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಅನುಮೋದಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು”;

(ii) ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು “ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) (5)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ”.

(ಡಿ) 357ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.- (2)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು, 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಕ್ಷಮತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮೊದಲೇ ನಿರಸಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪುನಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು”.

(ಇ) 358ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“358. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು:- ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 111ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದೋ ಅಂಥವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ಯೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಸಕ್ಷಮತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು”.

(ಐಫ್) 359ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (1ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) “(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (1ಬಿ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 360ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

20. Part XIX.

- (a) *Article 361A*.- This article is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.
- (b) Omit article 365.
- (c) *Article 367*.- After clause (3), add the following clause, namely:-

“(4) For the purposes of this Constitution as it applies in relation to the State of Jammu and Kashmir-

- (a) references to this Constitution or to the provisions thereof shall be construed as references to the Constitution or the provisions thereof as applied in relation to the said State;
- (aa) references to the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office, shall be construed as references to the Governor of Jammu and Kashmir;
- (b) references to the Government of the said State shall be construed as including references to the Governor of Jammu and Kashmir acting on the advice of his Council of Ministers:

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as including references to the Sadar-i-Riyasat acting on the advice of his Council of Ministers;

- (c) references to a High Court shall include references to the High Court of Jammu and Kashmir;
- (d) references to the permanent residents of the said State shall be construed as meaning persons who, before the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, were recognised as State subjects under the laws in force in the State or who are recognised by any law made by the Legislature of the State as permanent residents of the State; and
- (e) references to a Governor shall include references to the Governor of Jammu and Kashmir:

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as references to the person recognised by the President as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir and as including references to any person recognised by the President as being competent to exercise the power of the Sadar-i-Riyasat”.

21. Part XX.*Article 368*.-

- (a)- In clause (2), add the following further proviso, namely:-

“Provided further that no such amendment shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir unless applied by order of the President under clause (1) of article 370.”;

20. ಭಾಗ XIX.-

(ಎ) 361ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಬಿ) 365ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) 367ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.- (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅದು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್‌ನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆದೇಶವು (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್‌ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ರಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು”.

21. ಭಾಗ XX.

368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-

(ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ”;

- (b) omit clauses (4) and (5) and after clause (3) add the following clause, namely:-

“(4) No law made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir seeking to make any change in or in the effect of any provision of the Constitution of Jammu and Kashmir relating to:-

- (a) appointment, powers, functions, duties, emoluments, allowances, privileges or immunities of the Governor; or
- (b) superintendence, direction and control of elections by the Election Commission of India, eligibility for inclusion in the electoral rolls without discrimination, adult suffrage and composition of the Legislative Council, being matters specified in sections 138, 139, 140 and 150 of the Constitution of Jammu and Kashmir,

- shall have any effect unless such law has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent”.

22. Part XXI.

- (a) Omit articles 369, 371, 371A, 372A, 373 and articles 376 to 378A and 392.

- (b) *Article 372.-*

(A) Omit clauses (2) and (3);

(B) references to the laws in force in the territory of India shall include references to hidayats, ailans, ishtihars, circulars, robkars, irshads, yadashts, State Council Resolutions, Resolutions of the Constituent Assembly, and other instruments having the force of law in the territory of the State of Jammu and Kashmir;

(C) references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954.

- (c) *Article 374.-*

(A) Omit clauses (1), (2), (3) and (5);

(B) in clause (4), the references to the authority functioning as the Privy Council of a State shall be construed as a reference to the Advisory Board constituted under the Jammu and Kashmir Constitution Act, Svt. 1996, and references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, i.e., the 14th day of May, 1954.

23. Part XXII.- Omit articles 394 and 395.

24. Third Schedule.- Omit forms V, VI, VII and VIII.

25. Fifth Schedule.- This Schedule is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

26. Sixth Schedule.- This Schedule is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

- (ಬಿ) (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ:-

“(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು:-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೆಯ, 139ನೆಯ, 140ನೆಯ ಮತ್ತು 150ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಾದ, ಭಾರತದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅರ್ಹತೆಗೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಸು ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು, ನಂತರ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ”.

22. ಭಾಗ XXI.

(ಎ) 369, 371, 371ಎ, 372ಎ, 373 ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ಎ ಮತ್ತು 392ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ:-

(ಎ) (2) ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿದಾಯತುಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ತೋಲೆಗಳಿಗೆ, ರೂಬ್‌ಕಾರ್‌ಗಳಿಗೆ, ಇರ್‌ಷಾದ್‌ಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವುಳ್ಳ ಇತರೆ ಲಿಖಿತಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ (ಸಿ.ಒ. 48) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ:

(ಸಿ) 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ:-

(ಎ) (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಿವಿಕ್ಯೂನ್‌ನಿಂದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂವತ್ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ 14ನೇ ದಿನ.

23. ಭಾಗ XXII. 394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

24. ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - V, VI, VII ಮತ್ತು VIII ನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

25. ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

26. ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

27. Seventh Schedule.-

(a) List I - Union List.-

(A) Omit entry 2A;

(B) for entry 3, substitute the following entry, namely:-

“3. Administration of cantonments.”;

(C) omit entries 8, 9, 34 and 79;

(D) in entry 72, the reference to the States shall be construed,-

(i) in relation to appeals to the Supreme Court from any decision or order of the High Court of the State of Jammu and Kashmir made in an election petition whereby an election to either House of the Legislature of that State has been called in question, as including a reference to the State of Jammu and Kashmir;

(ii) in relation to other matters, as not including a reference to that State;

(E) in entry 81, omit “Inter-State migration”;

(F) for entry 97, substitute the following entry, namely:-

‘97. Prevention of activities -

(a) involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;

(b) directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution;

taxes on foreign travel by sea or air, on inland air travel and on postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation - In this entry, “terrorist act” has the same meaning as in the *Explanation* to article 248.

(b) Omit List II -- State List.

(c) List III - Concurrent List,-

(A) For entry 1, substitute the following entry, namely:-

“1. Criminal Law (excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List I and excluding the use of naval, military or air forces or any other armed forces of the Union in aid of the civil power) in so far as such criminal law related to offences against laws with respect to any of the matters specified in this List.”;

27. ವಿಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ :-

(ಎ) ಪಟ್ಟಿ I - ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) 2ಎ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 3ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ”;

(ಸಿ) 8, 9, 34 ಮತ್ತು 79ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 72ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು,-

(i) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಣಾ ತಕರಾರು ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅಥವಾ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;

(ii) ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು - ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಇ) 81ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಫ್) 97ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

‘97. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ-

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಜಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣದ, ಅಂತರ ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು”.

ವಿವರಣೆ- ಈ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ” ಪದವು 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ’.

(ಬಿ) ಪಟ್ಟಿ II - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಪಟ್ಟಿ III - ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿ,-

(ಎ) 1ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“1. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಬಲಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು, ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

- (B) for entry 2, substitute the following entry, namely:-
 “2. Criminal procedure (including prevention of offences and constitution and organisation of criminal Courts, except the Supreme Court and the High Court) in so far as it relates to,-
 (i) offences against laws with respect to any matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws; and
 (ii) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country.”;
- (C) omit entry 3, entries 5 to 10 (both inclusive), entries 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 and 44;
- (D) entries 11A, 17A, 17B, 20A and 33A are not applicable to the State of Jammu and Kashmir;
- (E) for entry 12, substitute the following entry, namely:-
 “12. Evidence and oaths in so far as they relate to,-
 (i) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country; and
 (ii) any other matter being matters with respect to which Parliament has power to make laws.”;
- (F) for entry 13, substitute the following entry, namely:-
 “13. Civil procedure in so far as it relates to administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country.”;
- (G) for entry 25, substitute the following entry, namely:-
 “25. Vocational and technical training of labour.”;
- (H) for entry 30, substitute the following entry, namely:-
 “30. Vital statistics in so far as they relate to births and deaths including registration of births and deaths.”;
- (I) for entry 42, substitute the following entry, namely:-
 “42. Acquisition and requisitioning of property, so far as regards acquisition of any property covered by entry 67 of List I or entry 40 of List III or of any human work of art which has artistic or aesthetic value.”;
- (J) in entry 45, for “List II or List III” substitute “this List”.

(ಬಿ) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ ಸೇರಿದಂತೆ) ಅದು,-

(i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಸಿ) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5 ರಿಂದ 10ರ (ಎರಡೂ ಸೇರಿ) ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು, 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 11ಎ, 17ಎ, 17ಬಿ, 20ಎ ಮತ್ತು 33ಎ ನಮೂದುಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಇ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“12. ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳು, ಅವು,-

(i) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ”;

(ಎಫ್) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ 13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಅದು, ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಜಿ) 25ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“25. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ”;

(ಹೆಚ್) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“30. ಜನನ-ಮರಣಗಳು, ಅವು ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಐ) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ, ಪಟ್ಟಿ Iರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ IIIರ 40ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಜೆ) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “IIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ IIIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

28. Ninth Schedule.-

(a) After entry 64, add the following entries, namely:-

“64A. The Jammu and Kashmir State Kuth Act (No. 1 of Svt. 1978).

64B. The Jammu and Kashmir Tenancy Act (No. II of Svt. 1980).

64C. The Jammu and Kashmir alienation of Land Act (No. V of Svt. 1995).

64D. The Jammu and Kashmir Big Landed Estates Abolition Act (No. XVII of Svt. 2007).

64E. Order No. 6-H of 1951, dated the 10th March 1951, regarding Resumption of Jagirs and other assignments of land revenue, etc.

64F. The Jammu and Kashmir Restitution of Mortgaged Properties Act, 1976 (Act XIV of 1976).

64G. The Jammu and Kashmir Debtor's Relief Act, 1976 (Act XV of 1976).”;

(b) entries 65 to 86 are not applicable to the State of Jammu and Kashmir;

(c) after entry 86, insert the following entry, namely:-

“87. The Representation of the People Act, 1951 (Central Act 43 of 1951); the Representation of the People (Amendment) Act, 1974 (Central Act 58 of 1974) and the Election Laws (Amendment) Act, 1975 (Central Act 40 of 1975).”;

(d) after entry 91, insert the following entry, namely:-

“92. The Maintenance of Internal Security Act, 1971 (Central Act 26 of 1971).”;

(e) after entry 129, insert the following entry, namely:-

“130. The Prevention of Publication of Objectionable Matter Act, 1976 (Central Act 27 of 1976).”;

(f) after insertion of the entries 87, 92 and 130 as indicated above, renumber entries 87 to 188 as entries 65 to 166 respectively.

29. Tenth Schedule.-

(a) for the brackets, words and figures “[Articles 102 (2) and 191(2)]”, the brackets, word and figures [“Article 102 (2)”] shall be substituted;

(b) in clause (a) of paragraph 1, the words “or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State” shall be omitted;

(c) in paragraph 2.-

(i) in sub-paragraph (1), in sub-clause (ii) of clause (b) of the *Explanation*, the words and figures “or, as the case may be, article 188” shall be omitted;

(ii) in sub-paragraph (3), the words and figures “or, as the case may be, article 188” shall be omitted;

(iii) in sub-paragraph (4), the reference to the commencement of the Constitution (Fifty Second Amendment) Act, 1985 shall be construed as a reference to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1989;

28. ಒಂಬತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿ.-

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಕುಡ್ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (1980ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 11).

64ಸಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ, (1995ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ V).

64ಡಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ವಸ್ತುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (2007ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ XVII).

64ಇ. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪುನರ್ವಶ ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಬಗೆಗಿನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್, 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಎಫ್. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡಮಾನ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ XIV).

64ಜಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ XV).”;

(ಬಿ) 65 ರಿಂದ 86ನೇ ನಮೂದುಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಸಿ) 86ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“87. ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1951 (1951ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ, 43), ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974 (1974ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 58) ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975 (1975ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 40).”;

(ಡಿ) 91ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“92. ಆಂತರಿಕ ಭದ್ರತೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 26).”;

(ಇ) 129ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“130. ಆಕ್ಸೀಪಾರ್ಹ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಕೇಂದ್ರಾಧಿನಿಯಮ 27).”;

(ಎಫ್) ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ 87, 92 ಮತ್ತು 130ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ನಂತರ, 87 ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 65 ರಿಂದ 166ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

29. ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ.-

(ಎ) “[ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು 102(2) ಮತ್ತು 191(2)]” ಎಂಬ ಅವರಣೆಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳಿಗೆ, ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “[ಅನುಚ್ಛೇದ 102(2)]” ಅವರಣೆಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ,-

(i) (i)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ಖಂಡದ (ii)ನೇ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

- (d) in paragraph 5, the words “or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State” shall be omitted;
- (e) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, the words and figures “or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of Article 212” shall be omitted;
- (f) in sub-paragraph (3) of paragraph 8, the words and figures “or, as the case may be, article 194,” shall be omitted.

- (ಡಿ) 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ, ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪ-ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಇ) 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 212ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಎಫ್) 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

APPENDIX - III

EXTRACTS FROM THE CONSTITUTION (FORTY-FOURTH AMENDMENT)
ACT, 1978.

* * * * *

1. Short title and commencement:- (1) * * * * *

2. It shall come into force on such date as the Central Government may, by notification in the official Gazette appoint and different dates may be appointed for different provisions of this Act.

* * * *

3. Amendment of article 22.- In article 22 of the Constitution-

(a) for clause (4), the following clause shall be substituted, namely:-

'(4) No law providing for preventive detention shall authorise the detention of a person for a longer period than two months unless an Advisory Board constituted in accordance with the recommendations of the Chief Justice of the appropriate High Court has reported before the expiration of the said period of two months, that there is in its opinion sufficient cause for such detention:

Provided that an Advisory Board shall consist of a Chairman and not less than two other members, and the Chairman shall be a serving Judge of the appropriate High Court and the other members shall be serving or retired judges of any High Court:

Provided further that nothing in this clause shall authorise the detention of any person beyond the maximum period prescribed by any law made by Parliament under sub-clause (a) of clause (7)

Explanation- In this clause, "appropriate High Court" means,-

- i) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the Government of India or an officer or authority subordinate to that Government, the High Court for the Union territory of Delhi;
- ii) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the Government of any State (other than a Union territory), the High Court for that State; and
- iii) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the administrator of a Union territory or an officer or authority subordinate to such administrator, such High Court as may be specified by or under any law made by Parliament in this behalf;

(b) in clause (7),-

- (i) sub-clause (a) shall be omitted;
- (ii) sub-clause (b) shall be re-lettered as sub-clause (a); and
- (iii) sub-clause (c) shall be re-lettered as sub-clause (b) and in the sub-clause as so re-lettered, for the words, brackets, letter and figure "sub-clause(a) of clause (4)", the word, brackets and figures "clause(4)" shall be substituted.

* * * *

ಪರಿಶಿಷ್ಟ- III

1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ಭೂತ ಭಾಗಗಳು

* * * * *

1. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭ:- (1) * * * * *
2. ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದು. ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ವಿವಿಧ ಉಪಬಂಧಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು.
3. 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತಿದ್ದುಪಡಿ.- ಸಂವಿಧಾನದ 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(ಎ) (4)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು, ಎಂದರೆ:-

ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾಮಂಡಲಿಯು, ಸದರಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರಣವಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟು ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡಲು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ;

ಪರಂತು, ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತರಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರತಕ್ಕದು;

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (7)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಗರಿಷ್ಠ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ,-

- i) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ;
- ii) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ, ಮತ್ತು
- iii) ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ ಅಧೀನನಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ;

(ಬಿ) (7)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

- (i) (ಎ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದು;
- (ii) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು (ಎ) ಉಪಖಂಡವೆಂಬುದಾಗಿ ಪುನರಂಕಿಸತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು
- (iii) (ಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡವೆಂದು ಪುನರಂಕಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪುನರಂಕಿಸಿದ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ "4ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅವರಣೆಗಳು, ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "4ನೇ ಖಂಡ" ಎಂಬ ಪದ, ಅವರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದು.

* * * * *